

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

**HABABAM SINIFI FİLMLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Yasir KAÇMAZ

Sivas

Şubat 2020

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

**HABABAM SINIFI FİLMLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Yasir KAÇMAZ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

Sivas

Şubat 2020

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Tezin Başlığı : Hababam Sınıfı Filmlerinin Değerler Eğitimi Açısından
Değerlendirilmesi
Savunma Tarihi : 31.01.2020
Danışmanı : Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Kubatalı TOPCHUBAEV

Üye : Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi H. Mustafa KIRIŞ

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Mustafa Yasir KAÇMAZ tarafından hazırlanan Hababam Sınıfı Filmlerinin
Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi başlıklı tez, kabul edilmiştir.

.../.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1. Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
2. Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
3. Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
4. Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntuladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza

Mustafa Yasir KAÇMAZ

ÖNSÖZ

Büyük kitlelerle iletişim kurmanın bir aracı olan sinema ilk yapılmaya başlandığı dönemden itibaren bir sanat dalı olmasının yanı sıra bir eğitim aracı olarak da görülmüştür. Sinemanın seyirciye işitsel ve görsel olarak hitap etmesi onun etkili bir eğitim aracı olmasında önemli bir faktördür. Öyle ki kitleleri olumlu ve olumsuz yönde yönlendirme konusunda sinema günümüzde kullanılan bir yöntem halini almıştır.

Değerler, önemle üzerinde durulan ve incelenmeye değer bulunan bir konudur. Hayatımızın tamamında yer alan değerleri gelecek nesillere aktarmak eğitim yoluyla mümkündür. Bu değer aktarımı sürecinde günümüzde medyanın bir alanı olan sinema çok etken bir rol oynamaktadır. Değer eğitimi söz konusu olduğunda sinemanın bu rolünü göz ardı etmek mümkün değildir. Bu durumda insanların izlemeyi en çok tercih ettiği filmlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi yararlı olacaktır.

Bizde bu çalışmada Hababam Sınıfı filmlerini incelemeyi tercih ettik. Özellikle bu filmleri tercih etmemizin birkaç sebebi bulunmaktadır. Birincisi bu filmlerin konu itibariyle eğitim temalı olması, ikincisi bu filmler üzerine daha önce değerler eğitimi bağlamında yapılmış herhangi bir akademik çalışma olmaması ve üçüncüsü bu filmlerin Türk Sinemasında belli bir döneme damgasını vurmuş olmasıdır.

Bu çalışmada Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan değerlerin filmlerde var olma düzeyini belirlemek, bu değerlerin filmlerde ne ölçüde işlendiğini ve filmlerin değer eğitiminde kullanılabilirliğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinin değerler eğitimi açısından değerlendirildiği çalışmamızın birinci bölümünde değerler ve eğitimi teorik açıdan ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Hababam Sınıfı filmleri serisinin nasıl ortaya çıktığı, uyarlandığı kitabın yazarı Rıfat Ilgaz'ı, filmlerin yönetmenlerini ve filmlerin konusunu irdeleyerek Türk sinemasındaki yerine değinmiştir

Çalışmamızın üçüncü bölümünde filmlerde yer alan iletiler değerlerle ilgili olumlu iletiler, değerlerle ilgili olumsuz iletiler, şiddet ile ilgili iletiler, okul kültürü ve

eğitimle ilgili ileteler ve cinsellikle ilgili ileteler olarak beş ana başlık altında incelenmiştir.

Bu çalışmamızın en önemli özelliği ülkemizde bir döneme damga vuran ve günümüzde de televizyon ve sanal ortamlarda izlenmeye devam eden eğitim temalı filmlerden olan Hababam sınıfı filmlerinin değerler eğitimi açısından ele alındığı ilk ve kapsamlı bir çalışma olmasındır.

TEŞEKKÜR

Bu tezin ortaya çıkmasına katkıda bulunan ve kılavuzluk yapan danışman hocam Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ'a, çalışma boyunca hiçbir desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN ve Yrd. Doç. Dr. Bilal YORULMAZ'a, teşekkür ederim. Maddi manevi her zaman yanımda olan Oktay UğURLU, Burak SAZAK, Yasemin ÇINAR ve Aysun POLAT'a, hayatım boyunca benden emeklerini esirgemeyen anne ve babama ve her zaman yanımda olan kardeőlerime sonsuz teőekkürlerimi sunuyorum

Mustafa Yasir KAÇMAZ

Sivas - 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	v
KISALTMALAR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1
Araştırmanın Problemi	1
Araştırmanın Amaçları.....	2
Araştırmanın Önemi.....	2
Araştırmanın Evren ve Örneklemi	3
Yöntem.....	3
a. Veri Toplama.....	3
b. Verilerin Analizi	4
c. Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	4
Araştırma ile İlgili Çalışmalar.....	5
I. BÖLÜM	7
DEĞER VE DEĞERLER EĞİTİMİ	7
1.1. Değerin Tanımı	7
1.2. Değerlerin Temelleri	8
1.2.1. Değerlerin Psikolojik Temelleri.....	9
1.2.2. Değerlerin Kültürel Temelleri.....	10
1.2.3. Değerlerin Sosyolojik Temelleri.....	10
1.2.4. Değerlerin Felsefî Temelleri	11
1.2.5. Değerlerin Dini Temelleri.....	13
1.3. Değerlerle İlgili Temel Kavramlar.....	14
1.3.1. Ahlak.....	14
1.3.2. İnanç.....	15
1.3.3. Tutum	16
1.3.4. Norm	17
1.4. Değerlerin Sınıflandırılması.....	18
1.4.1. Ahlaki Değerler.....	20

1.4.2. Evrensel Değerler.....	21
1.4.3. Dini Değerler.....	22
1.4.4. Milli Değerler.....	23
1.5. Değerler Eğitimi.....	24
1.6. Değerler Eğitiminin Tarihçesi.....	26
1.7. Değerler Eğitiminin Amacı Ve Önemi	27
1.8. Değerler Eğitiminde Bir Materyal Olarak Sinema.....	29
II. BÖLÜM.....	32
2. HABABAM SINIFI FİLMLERİ	32
2.1. Hababam Sınıfı Serisinin Tarihçesi	32
2.2. Hababam Sınıfı Serisinin Yazarı Rıfat Ilgaz.....	33
2.3. Hababam Sınıfı Serisi Yönetmeni Ertem Eğilmez Ve Kartal Tibet	34
2.4. Konularına Göre Hababam Sınıfı Filmleri.....	36
2.4.1. Hababam Sınıfı	36
2.4.2. Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı.....	36
2.4.3. Hababam Sınıfı Uyanıyor	37
2.4.4. Hababam Sınıfı Tatilde	38
2.4.5. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	39
2.4.6. Hababam Sınıfı Güle Güle.....	39
III. BÖLÜM	41
3. HABABAM SINIFI FİLMLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	41
3.1. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumlu İletiler	41
3.1.1. Sorumluluk.....	42
3.1.2. Paylaşma	45
3.1.3. Teşekkür.....	47
3.1.4. Vefa.....	49
3.1.5. Fedakârlık.....	51
3.1.6. Yardımlaşma	53
3.1.7. Affedicilik	56
3.1.8. Hatasını Anlama.....	59
3.1.9. Dayanışma.....	61
3.1.10. Dua	63
3.1.11. Milli Değerler.....	64

3.1.12. Merhamet	66
3.2. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumsuz İletiler	69
3.2.1. Gıybet.....	70
3.2.2. İftira.....	71
3.2.3. Aldatma.....	74
3.2.4. Kullanma/ İstismar.....	76
3.2.5. Suizan.....	79
3.2.6. Hırsızlık.....	82
3.2.7. Milli Değerlerle Alay	84
3.2.8. Dini Değerlerle Alay	87
3.2.9. Sigara İçmek	89
3.2.10. Kumar.....	92
3.2.11. İçki	94
3.2.12. Fal	96
3.2.13. Kibir	97
3.2.14. İntihar	99
3.2.15. Sözünde Durmama.....	101
3.2.16. Adaletsizlik	102
3.2.17. Emanete Hıyanet.....	105
3.2.18. Cimrilik/ Paylaşmama.....	106
3.2.19. Saygısızlık.....	107
3.2.20. Aç Gözlülük	110
3.2.21. Yalan	113
3.3. Filmlerdeki Şiddetle İlgili İletiler	115
3.3.1. Fiziksel Şiddet.....	117
3.3.2. Psikolojik Şiddet	121
3.3.2.1. Akran Zorbalığı	122
3.3.2.2. Tehdit.....	124
3.3.2.3. Alay	127
3.3.2.4. Hakaret	129
3.3.2.5. Lakap Takma	133
3.4. Filmlerdeki Okul Kültürü ve Eğitimle İle İlgili İletiler	136
3.4.1. Öğretmenle Alay	136
3.4.2. Kopya Çekme.....	139

3.4.3. Okuldan Kaçma.....	142
3.4.4. Eğitimin/Okumanın Önemi.....	144
3.5. Filmlerdeki Cinsellikle İlgili İletiler	146
3.5.1. Cinselliği Çağrıştıran Görsel İletiler	148
3.5.2. Cinselliği Çağrıştıran Sözel İletiler.....	150
3.5.3. Cinsel İlişki Çağrıştıran İletiler.....	151
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	153
KAYNAKÇA	158
ÖZ GEÇMİŞ.....	166

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumlu İletiler.....	41
Tablo 2. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumsuz İletiler	69
Tablo 3. Filmlerdeki Şiddet ile İlgili İletiler	117
Tablo 4. Hakaret İçerikli Kavramların Filmlerde Geçme Durumu	129
Tablo 5. Lakap Takma ile İlgili İletilerin Filmlerde Geçme Durumu.....	133
Tablo 6. Filmlerdeki Okul Kültürü ve Eğitimle ile İlgili İletiler.....	136
Tablo 7. Filmlerdeki Cinsellikle İlgili İletiler	147

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
Vb.	: Ve benzeri
Vs.	: Vesaire
Ed.	: Editör
S.a.v.	: Sallallâhu aleyhi ve sellem
TDK	: Türk Dil Kurumu
Der.	: Derleyen
Çev.	: Çeviren
tsz.	: Tarihsiz
Hız.	: Hazreti
Üniv.	: Üniversite
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

ÖZET

Türkiye’de 1970’li yıllara damgasını vuran Rıfat Ilgaz’ın yazdığı “Hababam Sınıfı” kitaplarından uyarlanarak beyaz perdeye aktarılmış Hababam Sınıfı Filmleri serisi günümüzde de popülerliğini korumakta ve Türk sinemasının başyapıtları arasında yer almaktadır. Sanatsal olarak büyük başarı yakalamış olsa da akademik düzeyde bu filmlerle ilgili yapılan çalışma sayısı azdır. Hababam Sınıfı Filmleri serisinin değerler eğitimi açısından ele alındığı herhangi bir çalışma yapılmamış olup bizim çalışmamız bu konuda ilk örneği teşkil etmektedir. Oysaki bu tür eğitim temalı filmlerin değerler yönünden incelenmesi ve izleyici üzerindeki etkilerinin tespit edilmeye çalışılması eğitim yönünden daha başarılı filmler yapılabilmesi için önemlidir.

Çalışmanın birinci bölümünde değer ve değerler eğitimine bir giriş yapıp konu teorik olarak temellendirilmiştir. İkinci bölümde ise Hababam Sınıfı Filmleri serisinin tarihçesi, yazarı, yönetmeni ve konularına değinilerek filmlerin Türk sinemasındaki yeri gösterilmeye çalışılmıştır. Son bölümde ise Hababam Sınıfı Filmleri değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Buna göre filmlerde yer alan değerlerle ilgili olumlu ve olumsuz, şiddet, okul kültürü ve eğitim, cinsellik ile ilgili iletiler ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmış ve bu yöntemle araştırma verileri elde edilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesi ve yorumlanmasında kategorisel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda Hababam Sınıfı filmleri serisinde değerlerle ilgili olumsuz iletilerin olumlu iletilere göre oldukça fazla olduğu görülmektedir. Aynı zamanda filmlerde cinsellik, şiddet, okul kültürü ve eğitimle alakalı olumsuz iletilere oldukça fazla yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Sinema, Hababam Sınıfı Filmleri

ABSTRACT

Hababam Sınıfı Films series which was turned into a screenplay by adopting from the books of Hababam Sınıfı written by Rifat Ilgaz who stamped on the 1970' s of Turkey; is still protecting its popularity nowadays and it takes part in among the masterpieces of Turkish cinema.

Even if it attained success as artistic, the number of studies conducted relevant with this films at the level of academic is little. The research on the values of Hababam Sınıfı Film Series at the aspect of education hasn't done yet, that's way our study will constitute the first. However the examination of these education themed films and the determination study of the effects on the audience is important to make more succesful films from the point of education.

At the first part of the study; the subject is founded theoretically by entering the value and values education. At the second part it is tried to show the place of the films in Turkish cinema by mentioning about the history, writer, director and the subjects of the Hababam Sınıfı films series. At the last part Hababam Sınıfı films are examined in terms of values education. Accordingly the messages relevant with the values which take part in the films dealed detailedly in terms of positives and negatives, violence, school culture and education, sexuality; and it's tried to do the evaluation.

At our study; document examination from the methods of qualitative search is used and with this method the search datas gained. At the analysis and the interpretation of search datas; categorical content analysis method is used. At the result of committed assesment, it seems that the negative messages relevant with values at Hababam Films Series are pretty much according to positive messages. At the same time; the negative messages relevant with sexuality, violence, school culture and education take part in films pretty much.

Key words: Values Education, Cinema, Hababam Sınıfı Films.

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

Milattan önce 4. yüzyıldan başlayarak 19. yüzyıla kadar gelişimini tamamlayan sinematograf, sinemanın temelini oluşturmuştur. Günümüzde teknolojinin gelişmesi, sinemanın birçok kişiye ulaşmasına imkân sağlamıştır. Sinema, izleyicisine genellikle kurgusal bir dünya sunsa da, insanlar üzerinde oluşturduğu gerçeklik hissi sayesinde büyük kitleleri etkisi altına almayı başarmıştır.

Sinema insanlar üzerindeki etkisinden dolayı pek çok alanda kullanıldığı gibi eğitim alanında da kullanılmaktadır. İnsanın birçok duygusuna hitap edip kalıcılığı artırması, duyguları harekete geçirmesi ve etki gücü sebebiyle sinemanın değerler eğitiminde de yardımcı bir unsur olarak kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Bu yüzden filmlerin niteliği, içeriği ve filmlerden ne şekilde faydalanılabileceği konuları önem kazanmakta ve bu alanda yapılan çalışmalara olan ihtiyacı artırmaktadır.

Konusu eğitim olsun yahut olmasın ülkemizde çekilen filmlerin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi, geçmişte yapılan hataların tekrar edilmemesi ve gelecekte değerler bağlamında nitelik olarak daha iyi filmler çekilmesi bakımından önemlidir.

Hababam Sınıfı filmleri bir döneme damga vurmuş, her yaştan izleyici kitlesine sahip olan ve geçmişte olduğu gibi günümüzde de büyük bir izleyici kitlesi tarafından televizyon ve sanal ortamlarda izlenmeye devam edilen bir film serisidir. Bu sebepten bu filmler çalışmamıza konu olmuştur. Çalışmamızda Hababam Sınıfı Filmleri, değerler eğitimi bağlamında ayrıntılı bir biçimde analiz edilerek “Hababam sınıfı filmlerinin değerler eğitimi açısından olumlu, olumsuz yönleri nelerdir?” sorusunun cevabı aranmaktadır. Eğitim temalı filmler olarak kabul edebileceğimiz Hababam Sınıfı Filmlerinin daha önce değerler eğitimi açısından bu kadar kapsamlı bir biçimde incelenmediğini düşündüğümüz için bu çalışmanın önemli bir boşluğu dolduracağı söylenebilir.

Çalışma çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevaplar aranmıştır:

1. Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan değerlerle ilgili olumlu iletiler nelerdir?

2. Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan değerlerle ilgili olumsuz iletiler nelerdir?
3. Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan okul kültürü ve eğitimle ilgili iletiler nelerdir?
4. Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan eğitimin/öğretimin önemi ile ilgili iletiler nelerdir?
5. Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan cinsellik ile ilgili iletiler nelerdir?

Araştırmanın Amaçları

Bu çalışmanın amaçları sırasıyla şunlardır:

- Türk sinemasında 1975-1981 yılları arasında çekilmiş olan Hababam Sınıfı Filmlerinin değerler eğitimi bağlamında analiz etmek, bu filmlerin değerler eğitimi açısından olumlu-olumsuz bulunan yönlerini tespit etmek ve böylelikle “Hababam Sınıfı Filmlerinde Hangi Değer ve İletiler Yer Almaktadır?” sorusunun cevabını irdelemek, bu hususta birtakım ilkeler ortaya koymak.
- Bir filmin değerler eğitimi açısından nasıl analiz edilip anlaşılacağını örneklemek.

Araştırmanın Önemi

Son zamanlarda oldukça ilgi gören çalışma alanlarından biri de değerler eğitimidir. Ülkemizde her geçen gün sinema ve değer ilişkisi bağlamında yapılan akademik çalışmaların sayısı artmaktadır.

Akademik anlamda değerler eğitimi üzerine birçok dergide makaleler yayımlanmakta ve doktora ve yüksek lisans tezleri hazırlanmaktadır. Bu konudaki çalışmaların ortak amacı; “Değerler eğitiminde hangi materyaller kullanılabilir? Değerler eğitimine ilişkin görüşler nelerdir? Değerler eğitimi nasıl yapılmalıdır?” gibi sorulara cevaplar bulmak ve bu cevapları eğitimde kullanmaktır.

Sinemanın en önemli fonksiyonlarından biri toplum için etkili bir telkin ve terbiye aracı olmasıdır. Bu sebeple araştırmamızın sinemanın ve değerler eğitiminin konusuna girmesi bu çalışmayı bir başka açıdan önemli kılmaktadır. Sinema ve

değerler eğitimi üzerine hazırlanmış tezler bulunmakla birlikte birçok kişi tarafından izlenmiş, bir döneme damgasını vuran ve günümüzde de hala izlenmekte olan Hababam Sınıfı Filmleri üzerine değerler eğitimi alanında yapılan bir çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Bu yüzden yapılan bu araştırma, rekor izlenme oranlarına sahip Hababam Sınıfı Filmlerinde geçen değer ve iletiler açısından önemlidir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Türk sinemasında 1975-2005 yılları arasında çekilmiş olan Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Tatilde, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor, Hababam Sınıfı Güle Güle, Hababam Sınıfı Merhaba, Hababam Sınıfı Askerde, Hababam Sınıfı Üç Buçuk adlı filmler bu çalışmanın araştırma evrenini oluşturmaktadır.

Hababam Sınıfı Filmleri serisinin 1975-1981 yılları arasında çekilmiş olan Arzu Film'in yapımcılığını yaptığı Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Tatilde, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor, Hababam Sınıfı Güle Güle adlı filmleri araştırmamızın örneklemini oluşturmaktadır.

Evrenin tamamına ulaşılsa da filmlerin makul sayıda olması ve en çok izlenen serinin ilk altı filmi olması sebebiyle örneklem olarak ilk altı film seçilmiştir. 2000 sonrası Hababam Sınıfı Filmlerinin yeni serisi olarak adlandırılan 2003 yapımı "Hababam Sınıfı Merhaba", 2004 yapımı "Hababam Sınıfı Askerde", 2005 yapımı "Hababam Sınıfı Üç Buçuk" filmleri araştırmamızın örneklemin dışında tutulmuştur.

Yöntem

a. Veri Toplama

Araştırmamızda veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Şimşek, Yıldırım 2016: 189). Yazılı kaynakların dışında dergi, film, video gibi görsel malzemeler de araştırmacıya önemli veriler sağlar. Biz de çalışmamızda değer eğitimi ve sinemanın

değerleri eğitimi açısından önemi ile ilgili genel bazı bilgiler verdikten sonra, görsel mateyallerden sayılan filmlerin değerler eğitimi açısından analizini yaptık.

Bilindiği gibi, görsel materyaller araştırmacıya büyük faydalar sağlamaktadır. Bireyin jest ve mimik gibi görsel olan davranışlarını orijinal formda gözleme imkânı sağlaması, aynı davranışları tekrar tekrar araştırmacıya izleme imkânı sağlaması, dökümanların birçok kişi tarafından kullanılabilmesi ve araştırmaya ait verilerin uzun süre saklanıp kullanılması gibi avantajları vardır. İşte araştırmamızın konusu olan Hababam Sınıfı filmleri serisi, bu çalışmanın en temel görsel malzemelerini oluşturmaktadır. Hababam Sınıfı filmleri tek tek izlenip incelenmiş, belirlediğimiz değerler doğrultusunda filmlerin analizi yapılmıştır. Bununla beraber bu filmlerle ilgili kitap, dergi, makale, tez gibi yazılı dokümanlar da incelenerek konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

b. Verilerin Analizi

Araştırmamızda içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizinin temelinde birbirine benzeyen verileri belirli temalar ve kavramlar çatısı altında bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabilceği bir şekilde düzenlemek yer almaktadır (Yıldırım, Şimşek 2016: 242). Çalışmada daha önce yapılmış çalışmalardan da faydalanılarak filmlerin izlenmesiyle tespit edilen değerler belli başlıklar altında ele alınmış, bu değerlerin filimlerde işlenme sıklığı ve işleniş biçimi ile ilgili yorumlar yapılmıştır. Böylece okuyucuya bu ve benzeri filimleri izlemesi sürecinde değerlerin olumlu ya da olumsuz işlenişleriyle ilgili bir değerlendirme yapabilmesine katkı sunulmuştur.

c. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Genel anlamda geçerlilik nitel bir araştırmada sonuçların doğruluğunu konu edinir. Güvenirlilik özet olarak araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir (Yıldırım, Şimşek 2010: 269-286)

Araştırmanın aşamalarından örneklem seçimi, verilerin analizi, veri toplama vb. araştırmanın geçerliliğini artırmak için detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Genel olarak araştırmanın güvenirlilik ve geçerliliğini artırmak amacıyla her bir film izleme sürecinde detaylı bir şekilde rapor edilmiş, gerekli durumlarda bazı

sahneler birkaç kez daha izlenmiş, filmlerin tamamı da farklı zamanlarda birkaç kez izlenilerek ham veriler karşılaştırılmak suretiyle eksik olan, gözden kaçan durumlar tespit edilmiştir. Çalışmanın temel veri kaynağı görsel dökümanlar olan filmler olduğu için araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmıştır.

Araştırma ile İlgili Çalışmalar

Araştırmamızla doğrudan değil de dolaylı olarak ilişkisi bulunduğunu düşündüğümüz bazı çalışmaları kısaca tanıtmada yarar görülmüştür. Bu çalışmalar şunlardır:

1. Dilek Küçük'ün "*Rıfat Ilgaz ve Hababam Sınıfı*" adlı yüksek lisans tezi Rıfat Ilgaz'ın hayatını, yazarlığını ve Hababam Sınıfı adlı kitabını kapsamlı bir şekilde ele alır. Tezin birinci bölümünde Rıfat Ilgaz'ın hayatını, resmi ve edebi hayatı olarak iki ana başlıkta geniş bir şekilde ele alır. Resmi hayatında, doğumundan başlayıp çocukluğunu, orataöğrenimini, öğretmenliğini, evliliklerini, ailesini ve hastalığını anlatmaktadır. Edebi hayatında ise, ilk yazılarını ve yazdığı dergileri, yayın hayatını, edebi çevresini anlatır. İkinci bölümde Rıfat Ilgaz'ın eserlerini kısa kısa ele alarak yazın hayatını tanıtır. Şiir kitaplarına, romanlarına, hikâyelerine yer verir. Üçüncü bölümde ise Rıfat ılgaz'ın sanatını anlatmakta ve yazdığı türlere değinmektedir. Şairliğine, oyun yazarlığına ve romancılığına yer verir. Son bölümde ise yazarın bizim de tezimize konu olan ve herkesçe bilinen Hababam Sınıfı adlı eseri anlatmakta ve eseri her yönüyle ele almaya çalışmaktadır. Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfını yazma sebebini, Hababam Sınıfındaki karakterlerden önemli olanlarını ve Hababam Sınıfının yazılmasına sebep olan olayları ele almıştır. (Küçük 2002: 1-68).

2. Zeynep Sevim'in "*Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması*" adlı yüksek lisans tezi, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi ve tarama modeli kullanılarak daha önceden belirlenen çocukların en çok izledikleri Pepe, Keloğlan, Nane ile Limon adındaki yerli yapım ve Caillou, Marsupilami, Laura'nın Yıldızı adındaki yabancı yapım çizgi filmler anket tekniği kullanılarak değerler eğitimi açısından karşılaştırılmıştır (Sevim 2013:1-74).

3. Ayşegül Can'ın "*Yeşilçam Dönemindeki Hazretli Filmlerin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*" adlı yüksek lisans tezinde nitel araştırma

yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak Yeşilçam Döneminde çekilmiş olan 25 hazretli film din ve değerler eğitimi açısından değerlendirilmiştir. Bu 25 filmde değerlerle, inançla, ibadetlerle, şiddetle, cinsellikle ilgili iletiler ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve filmlerdeki hatalar tespit edilmiştir (Can 2019:1-221).

4. Mehmet Üzer'in "*Küçük Hezarfen Çizgi Filminde Yer Alan Millî Kültür, Millî Değer, Millî Kimlik Unsurlarının İncelenmesi*" adındaki yüksek lisans tezinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılarak Küçük Hezarfen adlı çizgi filmde yer alan milli kültür, milli değer, milli kimlik unsurları incelenmiştir (Üzer 2019: 1-158).

5. Doç. Dr. Bilal Yorulmaz "*Sinema ve Din Eğitimi*" adlı kitabının bir kısmında birçok filmle birlikte Hababam Sınıfı filmlerini de din eğitimi bağlamında incelemiştir. Yorulmaz, kitabında *Hababam Sınıfı* adlı filmi, sinemanın din eğitimini engelleyen yönlerini örneklendirmek üzere ele almıştır. Çalışmasında filmin tamamını değil, Şaban karakteri ile ilgili durumları maddeler halinde ele almış ve bu maddelerde filmlerdeki alay etme, kopya çekme, lakap takma, sigara içme, fizisel şiddet, hakaret etme gibi olumsuz iletilerin geçtiği sahnelerden örnekler vermiştir.(Yorulmaz 2015: 192-195).

6. Recep Demir'in "*Türkiye'de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Dini ve Kültürel Değerler Eğitimi*" adlı doktora tezinde ikisi yerli ikisi yabancı olmak üzere dört çizgi filmin bölümleri değerler bağlamında analiz edilmiş ve çizgi filmlerdeki dini, kültürel değerler ile olumsuz mesajlar karşılaştırılmıştır (Demir 2019: 1-160).

7. İlker Çetin, "*Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretiminde Çizgi Filmler Yoluyla Değerler Aktarımı (Keloğlan Masalları Örneği)*" adlı yüksek lisans tezinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemini kullanarak TRT Çocuk kanalında yayınlanan Keloğlan Masalları isimli çizgi filmlerin temel değerler bağlamında analizini yapmıştır (Çetin 2018:1-76).

Bu araştırmalar tezin alanıyla ilgili bize bir bakış açısı sunarken yapılan araştırmalar çerçevesinde tezin konusunun alanında ilk olduğu düşünülmesinden dolayı literatüre katkı sağlayacağı beklenmektedir.

I. BÖLÜM

DEĞER VE DEĞERLER EĞİTİMİ

1.1. Değerin Tanımı

Değer, bir toplumun kendi birliğini, işleyişini, devamlılığını sağlamak ve sürdürmek için içinde bulunan bireylerin çoğu tarafından doğru kabul edilen kültür ve inançtan meydana gelen ahlak, düşünce, amaç olarak tanımlanmaktadır (Ekinci 2018: 27).

Cevizci'ye göre olgu bilinci sonucu ortaya çıkan; olguya belirli duyguları, ilgileri, ihtiyaç ve eylemleri, amaçları olan özneye ilişkisi içinde olan bir yapıdır (Cevizci 1999: 201). Aydın ve Akyol ise değerler eğitim kitabında değeri, olan ve olması gerekenin ölçüsünü veren ve bir şeyin önemini belirlemeyi ifade eden kavram olarak tanımlamıştır. Tanımlamadan sonra değerın felsefe ile olan ilişkisi ele alınmıştır (Aydın, Akyol Gürler 2012: 1).

Değer denilince kendisini aradığımız, ona muhtaç olduğumuz ve bizi tamamlayan özellikler aklımıza gelir. Bu, en yüksekten en ilkele kadar bütün değerleri içine alır. En alt düzeyde suya ihtiyacımız olduğunda su bizim için değerli olur. Bir tabloya değer olarak baktığımızda o tablo bizim için üst düzeyde bir değer olur. Çünkü burada haz, ihtiras, elem, duygu, düşünce gibi çeşitli yetilerimizin rol oynadığı ve ihtiyacımızı tamamlayan şey değer olmaktadır (Ülken (tsz): 218-219).

Değerin psikolojik ve toplumsal olarak tanımı şu şekildedir: Değer, bir toplumun kendi birliğini, işleyişini, devamlılığını sağlamak ve sürdürmek için içinde bulunan toplum bireylerinin çoğu tarafından doğru kabul edilen kültür ve inançtan meydana gelen ahlak, düşünce, amaç olarak tanımlanmaktadır (Ekinci 2018: 27). Aydın ve Akyol Gürler de bu doğrultuda değerleri, hayat amaçları hakkındaki inançlarımız, ideal davranış biçimleri veya davranışlarımıza yön gösteren ölçüler olarak tanımlamaktadırlar. Başka bir tanımla değer; bir nesneye, bir faaliyete veya varlığa, toplumsal ve bireysel açıdan verilen önem olarak tanımlanmıştır. İnsan hayatında değerler, bizim yanımızda önem dereceleri olan, kişilerin hayatlarına kılavuzluk eden, arzu edilen hedeflerimiz olduğunu ifade ederken, diğer yandan

fiziksel varlıklar gibi somut mevcudiyeti olmayan değerler bizlerin hayatlarına ve davranışlarına yön verirler. Değerler ancak eyleme döküldükleri zaman ortaya çıkarlar. Bizler örneğin dostluk ve adalet değerini somut olarak dost ve adil insanlarda görebiliriz (Aydın, Akyol Gürler 2012: 3-4).

Çağlayan da değeri hayatımıza anlam katan, bizi biz yapan, kendi özümü ortaya çıkaran en önemli enerji kaynağımız olarak tanımlar. Ona göre değerlerimiz içimizin yansımasıdır. Değerlerimiz hayatımızın dayanak noktasıdır. Değerlerimiz hayal ettiğimiz varoluş biçimidir. Arkamızda bıraktığımız izlerdir. Bize yön veren tılsımlardır (Çağlayan 2005: 91).

İnsan bir varlık olarak anlamlar ve bu anlamların yoğrulduğu bir dünyada kendi oluşturduğu değerler çerçevesinde yaşar. Bundan dolayı hayatına anlam katan kişi her şeye bu değerler çerçevesinden bakar. Bu değerler insanın eylemlerinin yönünü belirler ve ona yol gösterir (Günay 2006: 12-13). Bu bakış açısında hayatını belirli şekilde sürdürebilmesi için bazı değerlere sahip olması gerekir ve bu değerler insanın sosyal ve bireysel yaşamını şekillendirir. İnsan bu değerler sayesinde bulunduğu toplumdaki davranışları yorumlayabilir.

Kısacası değerler, bir toplumun devamı ve işleyişi için o toplumun çoğunluğunun gerekliliği ve doğruluğunu kabul ettiği ve toplum tarafından uyulması gerekli görülen ilkelerdir. Toplumun bir arada yaşamasına olanak sağlayan merkezi ve temel hedef tasavvurudur.

1.2. Değerlerin Temelleri

Değer, bir şeyin kıymetini ifade ederken diğer yandan bizim olaylar veya nesnelere hakkında iyi veya kötü yargılarımız değer ifade etmektedir. Örneğin; dışarıda dolaşmayı planladığımız bir günde havanın güneşli olması hakkında “iyi” diye yargıda bulunabileceğimiz gibi yağmurlu olması hakkında da “kötü” diye yargıda bulunuruz. Bu yargılar, tümüyle insanın amaçları, beklentileri veya istekleriyle ilgili olabilir. Yani “iyi” ve “kötü” yargılar ahlâkla ilgili değilse bile bir değer ifade etmektedirler. Ya da bir dizi seyredip onun “iyi” olduğunu söylediğimizde bu da yine ahlâkî bir yargı olmayabilir, fakat estetik amaçlı veya eğlence odaklı bir yargı olabilir. Bununla beraber değerlerin bir de toplumsal anlamı vardır ki toplumda insanlar tarafından

oluşturulmuş dini, sosyal, ahlaki vs. değerlerdir. Bunlar toplumda kuralları oluşturmuştur. Kurallar da kısa ifadeyle, kişilerin toplum içerisinde nasıl davranmaları gerektiğini belirleyen bir olgudur. Diğer taraftan değerler birçok başlık altında toplanmış ve insanlar tarafından ayrı ayrı incelenmiştir.

Sonuç olarak değerlerin temeline baktığımızda birden fazla başlık altında değerlerin geçmişten günümüze kadar incelendiği anlaşılmaktadır. Felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi birçok alanda bu değerler incelenmiştir.

1.2.1. Değerlerin Psikolojik Temelleri

Psikoloji: 'İnsan doğası nedir?' sorusuna bu soruya insanların fiziksel, sosyal çevre ile ve birbirleri ile olan etkileşim süreçlerini inceleyerek ve araştırarak cevap verir. Bu çerçevede bakıldığında psikoloji, zihinsel süreçlerin ve bireysel davranışların bilimsel incelemesidir (Gerrig, Zimbardo 2012: 2). Diğer bir ifade ile psikoloji, insanın davranışları altında yatan temel nedenleri araştırır. Buradan da anlaşıldığı gibi değerler de psikolojinin araştırdığı konulardan biridir. Psikolojide değerlerin önemi büyüktür. Bunun nedeni değerlerin insan davranışlarında belirleyici olarak rol oynamasıdır.

İnsanın davranışları toplumsal, milli, evrensel değerlere göre şekillenmektedir. Bireylerin kişiliklerinin şekillenmesi, buldukları topluma ve çevresindeki insanlara bağlıdır. Yani toplum ve çevre bireylerin inançlarını, düşüncelerini ve kişilik olarak yapılarını oluşturur.

Psikoloji değer kavramını bir inanç olarak ele alır. Değer inancın toplumda spesifik bir şekli olduğundan dolayı inançtan daha üstün bir düşünce yapısıdır. Kısacası değer, duruma göre değil toplumdaki iyi kötü olarak oluşmuş algıların bir bütünüdür. Psikolojinin de bireylerin ve grupların davranışları hakkında bilgi edinmek için onların değer yargılarını bilmesi gerekir. İnsanların hazları, arzuları, istekleri ve yapmak istedikleri şeyler konusunda insanı sınırlayan veya izin veren olgu değerlerdir. Bu bağlamda değerlerin insanlar üzerindeki etkisi duyguları, davranışları ve düşünce boyutu olarak çoktur. Psikoloji bireylerin düşünce yapısı ve davranışlarını inceleyen bir bilim olduğundan dolayı psikoloji biliminin insanı anlaması için önce onun değerlerine bakması gerekir. Bu da psikolojiyi felsefeden ayıran bir özelliktir. Psikoloji değer kavramını filozoflar gibi nedenlere dayandırmaz. Bundan kaynaklı sonuçlara odaklanır (Güngör 1993: 17-21).

Sonuç olarak psikoloji, bireyi ve toplumu anlamak için değerleri ele almak zorundadır. Psikoloji sadece bireylerin davranışlarını değil bu davranışların nedenlerini de inceler.

1.2.2. Değerlerin Kültürel Temelleri

Kültür kavramı ansiklopedi ve sözlüklerde en çok tanıma sahip kelimeler arasında bulunur. Kelime kökeni olarak Latince “colere” kelimesinden türetilmekte olup “Colere” kavramı yetiştirmek, işlemek, onarmak, düzenlemek, inşa etmek, eğitmek vb. birçok anlam içeren zengin bir kelimedir. Toplumlar ve milletlerde günlük yaşama farklı kurallar şekil verir. Bu kurallar o toplumu gelenek görenekleri ve adetleri gibi kavramlar tarafından şekillenip gelişir (Doğan 2000: 5-15).

Kültür, toplumların gelecek nesillere aktardıkları kendilerine özgü olan maddi ve manevi şeylerin bir bütünüdür. Kültür ve değer kavramı birbirleriyle bağlantılı hatta ayrılmaz kavramlardır. Bunun nedeni değerlerin oluşmasında kültürün, kültürün oluşmasında değerlerin etkisi büyüktür. Kültür toplumda yıllar boyunca biriken değerler vasıtasıyla bir bütün oluşturur. Değerin oluşmasında da o toplumun kültürü büyük önem arz eder.

Her milletin, her ırkın kendine özgü kültürel değerleri bulunmaktadır. Bu değerleri oluşturan şey ise gelenek ve göreneklerdir. Bir milletin yaşamı, sosyal hayatı, tarihi ve dini kültürel değerlerin oluşmasında etkilidir. Birçok millet günlük yaşamlarında gelenek ve göreneklerine sahip çıkmış ve yüz yıllar boyunca nesilden nesile bunları aktarmıştır. Diğer yandan gelenek ve göreneğin dışında kültürel değerlerin belirlenmesinde din hep ön planda olmuştur. Din, bireylerin günlük yaşamında bireyin yaşamsal sınırlarını belirleyen bir olgudur.

1.2.3. Değerlerin Sosyolojik Temelleri

Değerler sosyolojisi sosyolojinin ayrı bir dalıdır. Sosyolojinin bir dalı olarak konusu en kısa en net ve en totolojik tanımla değerlerin sosyolojik analizidir. Değer, toplum bilimlerinin merkezindeki yapı taşıdır. Bundan dolayı değer sosyolojide büyük bir yer kaplar. Değer, toplumda istenilen davranışlardır. Yani insanın önemli kıldığı ya da zorunluluk olarak algıladığı şeylerdir (Korkmaz 2013: 54-55).

Değerler, toplumsal bütünselliğin bir ögesini oluşturur, aynı zamanda bireyin davranışlarında, düşüncelerinde, yapıtlarında ve tutumlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkar. Bireyler, içinde yaşadıkları kültürün, toplumun ve grubun değerlerini genel olarak benimseyerek bunları seçimlerinde ve bunları muhakemede birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylelikle daha güzel daha doğru daha iyi daha adil gibi genel yargılara varma olanağını elde ederler (Öcal, Yıldırım 2014: 157-177).

Değer yargıları toplumun ortak mirasıdır. Bireyin kendi benliğini tamamlamasında değerlerin önemi büyüktür. Bu da sosyalleşmenin bir boyutu olan kişinin kendi benlik kavramını tamamlamasıdır. Bundan dolayı bireylerin kendi kişisel gelişimlerini tamamlaması için sosyalleşmeye ihtiyaçları vardır. Sosyalleşmenin sonucu olarak bireyler kendi değerleri çerçevesinde kişilik yapılarını şekillendirir. Bu da değerler sosyolojisinin temelini oluşturur.

İnsanlar benzer duygu ve düşüncelere sahip olabilmektedirler. Vatani bir meselede insanların ‘fedakârlık’ göstererek vatani için ‘dayanışma’ içinde olması ortak bir davranış sergilemesini sağlar. Aynı rolleri üstlenen bireylerde de aynı davranışları görmemiz mümkündür. Örneğin; bireyin öğrenci olarak bir ‘sorumluluğu’, vatandaş olarak bir ‘sorumluluğu’, anne olarak bir ‘sorumluluğu’, baba olarak bir ‘sorumluluğu’, müslüman olarak bir ‘sorumluluğu’ vardır. Her bir öğrencinin ortak bir sorumluluk alanı, her bir anne ve babanın ortak bir görevi, her bir müslümanın belirli ortak davranışları vardır. Bu da sosyalleşme ve değerlerin hayatımız her aşamasında olduğunu gösterir.

1.2.4. Değerlerin Felsefi Temelleri

Felsefe kavramı Yunanca “Philei” ve “Sophia” kelimelerinin birleşiminden meydana gelmiştir. Anlam olarak sevmek, arkasından gitmek ve aramak anlamlarına gelir. Birleştiğinde bilgi sevgisi ya da bilgelik seviyesi anlamına gelir. Yani felsefe anlam olarak sürekli bilgi peşinden koşmak ve bilgiye erişme çabası olarak anlamlandırılabilir. Felsefenin ana teması insandır. İnsan çerçevesi üzerinden inançları, dinleri, ahlaki davranışları, kültürel yapıları ve toplumdaki değerleri inceler. Felsefe soru sorarak insan davranışlarının köküne inmeye çalışır (Frolov 1991:164-165).

Varlık ve bilgi gibi değer de felsefenin üç temel probleminden biridir. Bazı düşünürler "Felsefenin tamamı bir değerler bilimidir." diyerek felsefeyi bir "değer felsefesi" olarak da görmüştür. Değer probleminin kökeni Sofistler ve Sokrat'a kadar dayanır. Değerler sorununu Platondan beri filozoflar; amaç, doğru, yanlış, erdem, iyi, kötü ve geçerlik gibi başlıklarda tartışmışlardır (Ülken (tsz): 202-211).

"Değerler felsefesi" felsefe tarihi içerisinde 19. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkmış ve felsefi disiplinler arasında yer bulmuştur. Aydınlanmacı filozoflar ve ardından pozitivist filozoflar, değerler sorununu etiğin ve felsefenin dışında tutmaya çalışmıştır. Bununla beraber bilimi sadece doğa bilimi olarak kısıtlamaları ve Comte'un sosyoloji örneğini yine bu doğa bilim modeline göre inşa etme çalışmaları 19. yüzyıldan itibaren tepkilere yol açmıştır. Bu tepkilerden kaynaklı bilimin ele almadığı değerleri güzel ve çirkin gibi değerleri ayrı bir dal olarak değerler felsefesi adıyla adlandırılmış ve "değerler felsefesi" bu disiplinin kaynağı olarak ortaya çıkmıştır (Arslan 1994:11).

En genel anlamıyla felsefe, iyi ve kötü sonucunda ortaya çıkan eylemleri ve iyi ve kötünün nasıl oluştuğunu inceler. İnsan için iyi ve kötüyü tanımlar ve iyi ve kötü çerçevesinde olanı ve olması gerekeni belirler (Çuçen 1999:284).

Felsefenin bölümlerinden birisi de değerler felsefesidir. Değerler felsefesi genel olarak bakıldığında estetik ve ahlaki değerleri kapsar. İyi-kötü, doğru-yanlış ahlaki değerlendirir. İyiyi ve kötüyü belirleyen ölçüt nedir? Bir şey iyi ve kötü olarak neye göre adlandırılır? Ahlak bilgisi nasıl bir bilgi olabilir? Herkes tarafından kabul gören nesnel bir ahlak bilgisi var mıdır? Felsefe bu gibi soruları sorar (Yazıcı 2014: 22-24).

Tanımlardan yola çıkarak genel bir özet yapacak olursak, felsefenin en önemli başlıklarından birisi de değerlerdir. Çünkü toplumu toplum yapan o toplumun inandığı gelenek, görenek, inanç, din, kültür gibi kavramları oluşturan değer kavramıdır. Felsefe, bireylerin ve toplumun doğumundan itibaren davranışlarının temel nedenini sorgular. Yani varoluşsal olarak insanı insan yapan değerlerin nedenini öğrenmek ister. Bunu da öğrenmek için o toplumun ya da bireylerin inandığı değerleri bilmesi gerekir. Felsefenin en büyük araştırma konusu bireyin doğumundan itibaren davranışlarını hangi temel üzerinden yaptığını anlamaktır. Bireylerin davranışlarının

gelişmesindeki en büyük faktör dünyaya geldiği çevre ve toplumsal yapıdır. Bireyin davranışları çocukluktan itibaren ait olduğu toplumun inançları ve kültürel değerleri çerçevesinde gelişir. Felsefe ile değerlerin ortak noktası da budur. Felsefe, bireyin davranışlarının temelini arar bireyin davranışlarının temeli de bireyin bulunduğu toplumun değerlerine bağlıdır.

1.2.5. Değerlerin Dini Temelleri

Değerlerin oluşumunda farklı kaynakların rolü bulunsa da bu konuda en temel kaynağın din olduğu söylenebilir. Çünkü din ve değerler birbiriyle ilişkili kavramlardır (Köylü 2016: 67). Bir diğer ifadeyle değerler ve dinler, kökleri ve amaçları açısından birbiriyle bağlantılıdır. Dinlerin hepsi insanların ahlâkını yükseltmeyi amaçlar. Ahlaki seviyesi yüksek olan insanlar, erdemli bir hayat yaşarlar. Erdemli bir hayata sahip olan insanların oluşturduğu topluluklar da değerleri yaşayan ve yaşatan insanlardan oluşmaktadır. Yani toplumun değerlerini bireyin ahlakı, bireyin ahlakını da toplumun değerleri etkiler (Göksu 2018: 29).

Dinlerin temel amacı değerlerin pratik hayatta en üst derecede yaşatılmasını sağlamaktır (Koca 2018: 55-56). Tarih boyunca dinler, insanların akıl ve deneyimleriyle karşılık bulamadıkları sorulara cevaplar vermektedir. Ayrıca bireysel ve sosyal hayatın kuralları dini değerlerle şekillenmekte, böylece topluma hâkim olan bir değer sistemi ve dünya görüşü oluşmaktadır. Dinin oluşturduğu hedef ve değerlerin doğru anlaşılması insanın ve onun değerlerinin tanınmasıyla mümkündür (Mehmedoğlu 2013: 174). İnsan Tanrıyla, toplumla, doğayla, diğer insanlarla ve kendisiyle ilişki içindedir. Bu ilişki biçimi değerlerin oluşumuna, değişimine, gelişimine ve devamına katkıda bulunur (Mehmedoğlu 2013: 174).

Mensuplarına belirli bir dünya görüşü ve yaşam tarzı sunan dinler, Mensuplarının bazı değerler doğrultuda yaşamasını ister. İnanan insanlar yaratıcının iradesine boyun eğip ona isteyerek bağlanırlar. Böylece dinler insanlara bir yol çizer ve rehberlik eder.

İnsanın temel ihtiyaçlarından birisi olan hayata anlam verme; evrenin varlık sebebini anlamaya ve insanın varlık âlemi içindeki yerini anlamaya yönelik bir arayıştır. İnsan, hayatına yön verecek değerlerin ve ilkelerin arayışı içindedir. İnançlar, hayatı yorumlayarak hayatın anlamı konusunda insanın zihnini aydınlatır. Dine ait

değerler, bu doğrultuda davranış geliştirme konusunda belirleyici durumdadır. Böylece dinden gelen ilkeler ve yorumlar anlam arayışında büyük ölçüde rehberlik etmektedir (Akıncı 2005: 11-14).

Dinler geçmişten günümüze kadar insanlar üzerinde kuvvetli yaptırım ve yönlendirmelere sahip olmuştur. İnsani değerlerin hayata geçirilmesinde en önemli etkilerden biri de insanların ahiret inancına ve bu inanç doğrultusunda yaptıkları davranışların karşılığını alma düşüncesine bağlıdır. İslam'da ve diğer semavi dinlerdeki ahiret inancı insanların değerleri benimsemesi ve bu değerler doğrultusunda hayatlarına şekil vermesi konusunda oldukça önemli bir etkidir (Koca 2018: 55-56).

Din, değerleri de kapsayan bir sistemdir. Din insanların bütün hayatında vardır ve değerlerin çerçevesini oluşturur. Daha genel bir anlamda dinin değerleri tamamlayıcı ve birleştirici özelliği vardır. Değerlerin ve dinin amaçları birbiriyle örtüşür. Değerler, insanların düşüncelerine, davranışlarına, tutumlarına, kendileri ve toplumları arasındaki ilişkilerine yön vermesi açısından din ile aynı görevi üstlenir. Bu görevi üstlenirken de değerlerin temel dayanak noktası dindir. Din, Toplum hayatına uygun ve toplumca onaylanacak davranışları yapmaları için insanları teşvik eder. Zararlı ve toplum tarafından onaylanmayacak davranışları dışlayarak toplumsal düzenin sağlanmasına yardımcı olur. Bu yönüyle din, toplum kurallarına uygun davranış reçeteleri sunan bir değer sistemidir.

1.3. Değerlerle İlgili Temel Kavramlar

1.3.1. Ahlak

Ahlak, kelime anlamı olarak mizaç, huy, karakter ve alışkanlık anlamına gelir. Kavram olarak ise, bireyin başkasının zorlamasına gerek kalmadan özgür bir şekilde kendi iradesi ile yaptığı bilinçli davranışlardır (Çağlayan 2005:17). Bunun yanında ahlak, toplumu oluşturan, kişilerin uymak zorunda olduğu kurallar ve davranış biçimleridir. (Balcı 2014:127). Yani bir amaca yönelik insanın kendi arzusuyla kötülükten uzak durup iyi davranışlarda bulunmasıdır (Aydın 2012:15).

Genel olarak baktığımızda ahlak bir düşünce ve inanç sistemidir. Ahlakın maddi bir varlığı yoktur. Yani başımıza giydiğimiz şapka ya da üzerimizdeki elbise gibi somut bir varlık değildir. İnsanları birbirine bağlayan şey maddi bağlardan çok

manevi bağlardır. Ahlak manevi değerlerin en önemlilerinden biri olduğu için daima ön planda yer almıştır (Aydın 2012:15). Bunun yanında ahlak, toplumun temel taşlarından biridir. Ahlak olmadan insanlar bir arada yaşayamazlar. Bu yüzden ahlak olmazsa toplum olmaz denilebilir. Ahlak neyin 'iyi' neyin 'kötü' olduğunu belirler. Genel ahlak tanımının dışında kelime olarak kökenine indiğimizde ahlak, Arapça hulk (huy) ve Yunanca etnos kelimelerinden türemiştir. Kelime anlamı olarak insandaki iyi ve kötü olan huyların tümüne ahlak denir.

Ahlak terimi genel olarak seküler, dini, felsefi ve kültürel topluluklar tarafından insan davranışlarının doğru veya yanlış olduğunu belirleyen bir ilke ve yargılar sistemi, inancı veya kavramı için kullanılır. Doğrular ve yanlışlar hakkında bu tip inanç ve kavramlar çoğunlukla bir grup ya da kültür tarafından kanunlaştırılır ve genelleştirilir. Bu kanunlar ya da genellemelere göre grupların veya kültürlerin üyeleri davranışlarına yön vermeye çalışır (Subaşı 2014: 238-239).

Sonuç olarak tarih boyunca felsefeciler ve din adamları ahlakın doğuştan gelen ya da toplumda sonradan oluşturulan kurallar bütünü olduğu hakkında tartışmışlardır. Çoğu filozof ahlakın toplumda sonradan oluşturulan bir durum olduğunu ve insanın toplumdan ayrılmamak için uyduğu kurallar olarak tanımlar.

1.3.2. İnanç

Sözlükte inanç, bir fikri kabul ve bir fikre bağlılık anlamına gelmektedir. İnanç, toplumsal hayatta ve bireysel yaşantımızda oldukça etkindir. Bireylerin sosyal hayatlarındaki ve iç dünyalarındaki dengeleri kurmada önemli bir işleve sahiptir. Bunun yanı sıra gündelik hayatta inanç, birine inanç duyduğumuzu ve inandığımızı söylediğimizde daha çok onun davranışlarında güvenilir ve istikrarlı olduğumuzdan emin olduğumuzu gösterir. Sosyal açıdan bakıldığında, bireylerin toplumsal hayatta ona göre davranacakları, tavır alacakları temel bir sistemin evrensel boyutudur. İnançın bu yönü insan ilişkilerinde temel belirleyici olması gibi önemli bir etki alanına da sahip olduğunun göstergesidir (Karacoşkun 2013: 129-130).

İnanç, bireyin değer yargılarını belirlemede önemli bir ölçüttür. İnanç bireye yaşamının her alanında yön gösterir. Birey inancının belirlediği olumlu ve olumsuz yargılar çerçevesinde kendine ait bir yaşam tarzı oluşturur. Bireylerin inanç sisteminin oluşmasında birçok etmen söz konusudur. İnançın şekillenmesinde dış faktörler

değişken olarak ele alınsa da kişinin sosyal hayatı, ailesi ve yakın çevresi önemli rol oynar.

Sonuç olarak inanç, insanın doğasında var olan bir algı gibi görülmektedir. Sadece dini olarak değil insanlar din dışında da bazı şeylere inanabilirler. Bunun da nedeni insanın tabii olarak bir olguya karşı inanma içgüdüsünden kaynaklıdır. Bu, yeri geldiğinde bir din olurken yeri geldiğinde de vazgeçemediği değerleri olabilir. Yani inancı sadece din ile bağdaştıracak olursak yanlış bir sonuca varmış oluruz. Kişilerdeki inançların şekillenmesi tamamen bireylerin kendi iç dünyasında ve çevresindeki değerler neticesinde oluşur. Bireylerin içsel konularda yaşadığı olaylar, bireyleri derinden etkileyen vakalar bireyi ya dini olarak ya da farklı bir olguya inanç duymaya yöneltir. Yani bireyler farkında olmadan belirli değerlere ya da olgulara istemli ya da istemsiz bir şekilde inanmaya başlar.

1.3.3. Tutum

Tutum, bireyin gözlem yapılabilen davranışlarından çıkarımda bulunarak bireye atfedilen bir eğilimdir. Doğrudan bireyde davranış olarak gözlenemez. Yani tutum ortaya konabilen, gözlemlenebilen bir davranış olmayıp davranışa hazırlayan bir eğilimdir. Tutum denince akla duygu, davranış ve düşünce eğilimi üçlüsü gelir. Bu üçlü aynı zamanda tutumun öğeleridir. Tutum bireyin duygu, düşünce ve davranış eğilimlerini birbiriyle uyumlu kılar. Birbirinden farklı özelliklere sahip tutumlar karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşık yapı bireyleri davranışa hazırlar. Bu da bireyin etrafındaki nesnelere karşı beslediği duyguları, onlar hakkındaki düşüncelerini ve onlara karşı olan davranışlarını gösterir. (Kağıtçıbaşı, Cemalcılar:129-134).

Tutumlar bireylerde genellikle küçük yaşlarda oluşur. Bu da ömür boyu etkisini sürdürür. Örneğin; küçük yaşlarda yerleşen bazı davranışlar eğitim hayatına uymasa bile bunu bireyden tümü ile silmek nerdeyse imkânsız hale gelir (İnceoğlu 2011: 22-29).

Birey bir durumla karşı karşıya kaldığında o durumdan uzaklaşma veya o duruma yaklaşma eğilimi gösterir. Bu eğilime tutum denir. Bir durumu reddetmek veya kabul etmek, bir durumdan kaçmak veya durumdan yana olmak, bir durumdan yana eğilim göstermek veya eğilim göstermemek deyimleri bireylerin tutumunu daha derinlemesine anlatmaktadır. Tutumun kökeni bireylerin durum karşısında beslediği

maksattır. Bireyin maksadı, durumun birey tarafından reddedilmesini veya kabul edilmesini etkilemektedir (Başaran 1978: 311). Tutum, bireylerin ait oldukları sosyal gruplarda kurdukları sosyal ilişkilerde önemlidir.

Bir eğilimin tutum olabilmesi için oldukça uzun süreli olması gerekir. Bunun yanında davranışsal, bilişsel, duygusal birimleri içermesi gerekir. Tutum yalnız bir duygu ya da düşünce değildir. Tutumun içinde gözlenebilen faaliyetleri içeren davranışsal, heyecan ve duyguları ifade eden duygusal, kendini inanç olarak ifade eden bilişsel öğeler vardır (Cüceloğlu 1996: 521).

Sonuç olarak insan davranışlarının temelinde tutum yatmaktadır. Bu sebepten tutumlar incelemeye ve araştırmaya değer görülmektedir. Tutumlar sosyal algımızı ve kişiliğimizin bir parçası olarak sevgilerimizi, üzüntülerimizi, nefretlerimizi ve tüm davranışlarımızı etkiler.

1.3.4. Norm

Belli bir denetim alanı çerçevesinde insanın davranışlarını biçimlendiren ve eylem gerçekleştirmesini sağlayan kural veya kurallar bütünüdür. Toplum içinde neyin yapılması ve neyin yapılmaması gerektiğine dair üzeri kapalı bazı toplumsal kurallar vardır (Bezirci, Konuşkan Bayraktar 2017:39-40). Bu kuralları normlar düzenlemektedir. Normlarda bireyin yaşamında neyi, nerede, ne zaman, nasıl yapması gerektiğini belirlemektedir. Böylelikle toplumun düzeni sağlanmaktadır. Ayrıca normlar bireye belirli toplumsal kalıplar sunarak aynı davranışları sergilemesine zemin hazırladığı için bireyin sosyalleşme sürecine de yardımcı olmaktadır.

İnsan ve norm arasında temel bir bağ vardır. Normların oluşması insana bağlı olduğu gibi insanın da kimliğinin ortaya çıkmasında normların rolü vardır. Norma bir nevi yasa da denilebilir. Norm ve yasa sözcükleri eş anlamlı olarak da kullanılır. Yasa kavramı, insan yaşamını düzenleyen, insana yön veren bir olgudur. Fakat insanı diğer varlıklardan ayırmak için yasa ile norm arasındaki anlam farkını ayırt etmek gerekir. Yasalar neden sonuç ilişkisi içerisinde yapılması ya da yapılmaması gereken şeyleri kesin bir dille söylerken normlar olması gerekeni söyler (Aral 2014: 17-42).

Normların birçok önemli işlevi vardır. Belli bir grup ortamında kullanılan normlar üyelerin kendilerini ayarlamalarına yardımcı olup sosyal etkileşimlerini

düzenler. Üyelerin her biri başkalarının nasıl giyineceklerini, duruma nasıl katılacağını, ne yapacaklarını veya diyeceklerini, kendilerinden ne gibi davranışlar beklendiğini tahmin edebilir (Gerrig, Zimbardo 2012: 2).

Norm ancak insan tarafından oluşturulan bir olgudur. Bundan dolayı onu gerçekleştirecek olan yine insandır. Yani toplumda insanlar tarafından farkında ya da farkında olmadan oluşan şeylerdir. Bu oluşum kısa süreli bir oluşum değil yüzyıllar süren insan yaşamının getirdiği bir şeydir.

1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerlerle ilgili kesin bir sınıflandırma olmamakla birlikte çalışmada değerler ahlaki, evrensel, dini ve milli değerler olarak sınıflandırılmıştır.

Değerlerin sınıflandırılmasındaki asıl amaç değerleri araştırmayı kolaylaştırmaktır. Değerlerin sınıflandırılması konusunda birçok kişi çalışma yapmıştır. Bunlardan biri Spranger'ın sınıflandırmasıdır. Değer testi psikolojide ilk olarak Spranger tarafından kullanılmıştır. Değerleri teorik, estetik, siyasi, iktisadi, dini ve sosyal değerler olarak altı temel gruba ayırmıştır. Güngör, buna ahlaki değer boyutunu da eklemiştir. Her bireyde bu değer gruplarından birkaçı veya sadece biri ön plana çıkabileceği ve bundan dolayı değerlere verilen önemin bireyler arasında farklılık arz edeceği vurgulanmıştır. Spranger yaptığı araştırmalarda denekler üzerinde hâkim olan değerlere göre onları kişilik tiplerine göre ayırmış, altı temel kişilik tipi oluşturmuş ve her bireyin bunlardan birine gireceğini ifade etmiştir. Spranger'ın bu çalışmasından sonra daha geniş bir çalışma yapan Venö, Allport ve Lintzey tarafından değerler altı maddede şu şekilde sınıflandırılmıştır (Güngör 1993: 61-63):

1. Teorik (Bilimsel, İlmî) Değer: Gerçeği önemsemeyi, muhakemeyi, bilgiyi, eleştirel düşünmeyi içerir. Akılcı, deneysel ve entelektüel olan insan bilimsel değere sahiptir.
2. İktisadi (Ekonomik) Değer: Pratik ve faydalı olana önem verilir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiği ifade edilir.
3. Estetik Değer: Tercih, deneyim ve kabulleri kapsar. Sanatı toplum için zorunlu gören birey aynı zamanda hayatı olayların bir çeşitliliği olarak da görür.

4. Sosyal Değer: Bireysel ve toplumsal ilişkileri kapsar. Başkalarını sevmeye, bencil olmama ve onlara yardım etme esastır. İnsan sevgisi en yüksek değerdir.
5. Siyasi (Politik) Değer: Yetkinlik, güç, liderlik vb. değerleri kapsar. Kişisel güç, şöhret ve etki her şeyin üstündedir.
6. Dinî Değer: Evren ve dünya hakkındaki genel değerleri kapsar. Dini değere sahip olan bireyler evreni bir bütün olarak kavrar ve kendini onun bütünlüğüne bağlar.

Bu değerlere ek olarak Güngör dürüstlük, doğruluk, hoşgörü ve yardımseverlik gibi değerlere de yer vermiştir (Güngör 1993: 61-68).

Ülken değerleri içkin değerler, aşkın değerler, normatif değerler olarak üç sınıfa ayırır.

1. İçkin değerler, bilinç verileri yani bilgi, sanat ve teknik bilgi olup değerlerin üç esaslı vasfından ikincisi olan tabii unsurlar ve muhteva özeliği üstün değerlerdir. Sanatta uyumlar ve duygular, bilgide kavramlar ve teknikte madde esasını teşkil eder.
2. Aşkın değerler, bilinç muhtevası, duyu verileri yalnızca vesiledirler. İki insan arasındaki ahlaki ilişkide bilinç verileri ya gençlik ve aile hatıralarına sadık kalması, ya yazılmış bir sözleşmeye dayanan iki insanın bu sözleşmeye sadık kalması ya da verilmiş sözlere sadık kalması ve vefalılık gibidir ki, bu yazılar ve sözler duyu verileridir, bilinç muhtevalarıdır.
3. Normatif değerler, bunlar bütün değerlerin değişim örnekleri, ölçüleridir. Bunlar aslında değer değillerdir. Bunların görevi başka değerleri birbiriyle ölçmek ve kıyaslamaktır. Bu ölçü-değerler de lisani, hukuki ve iktisadi değerlerdir (Ülken 2016: 364-366).

Değerler sınıflandırılırken yukarıda görüldüğü gibi farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Biz araştırmamızda değerleri; ahlaki değerler, evrensel değerler, dini değerler, milli değerler olarak dört başlıkta sınıflandırdık.

1.4.1. Ahlaki Değerler

Ahlaki değerler toplum içinde bireylerin uymak zorunda olduğu, toplumun kabul ettiği ve toplumca benimsenmiş normlara ters düşmeyen ve kanunlarla sınırlanmamış, hukuki yaptırım olmayan kuralları oluşturan değerlerdir. Ahlaki değerler toplumdan topluma değişebilir. Çünkü her toplumun tarihsel mirası, dini inancı, yaşadığı coğrafyası gibi unsurlar ahlaki değerlerin oluşumunda etkilidir. Ahlaki değerler yazılı olmayan kuralları kapsar.

İnsanın ruhuna yerleşen alışkanlıklardan biri de ahlaktır. İyi alışkanlıklar ruhlara yerleştiğinde davranışlar ve düşünceler iyi olur. Bunlara güzel ahlak denir. Kötü alışkanlıklarla donatılan ruhların davranış ve düşünceleri de olumsuz ve kötü olur. Toprağa ne ekersen ektiğin tohuma göre mahsul alırsın. Arpa tohumundan arpa alındığı gibi buğday tohumundan da buğday alınır. İnsan da böyledir. Ruhunun derinliğine ne ekilirse o biçilir (Çağlayan2005: 17).

İnsanlık kültürüne ve vicdanına ahlaki değerler damgasını vurmuş ve burada kök salmıştır. Tüm insanlığın, gençlerin ve çocukların yaşamında onların değerlerini besleyecek, onları bunalımlardan kurtaracak aynı zamanda onlara hayatın anlamını, yaşama gücünü, ödev, iyilik, haysiyet, namus, vicdan ve bunun gibi evrensel değerleri tanıtmaya eskiden olduğu gibi günümüzde de gereksinim vardır (Çağlayan 2005: 20).

Ahlaki değerlere ulaşan kişilerin neyin doğru neyin yanlış olduğuna kendileri ulaşabilir. Ahlaki değerleri öğrenen ve yaşantısına aktaran bireyler kendi yaşamına ve başkalarının yaşamına değer verir.

Birey ve toplumun barış, mutluluk ve huzuru ahlaki değerlerin yaşatılmasına bağlıdır. Toplumların sahip oldukları medeniyet ve kültürleri oluşturan tarih, sanat, ahlak, bilim, inanç, dil, din gibi her biri bir değerdir. Değer, toplumların ve fertlerin en geniş kapsamlı kavramlarının başındadır. Değerler çerçevesinde ahlak, insanın topluma uyumunu sağlayan en önemli kuramdır. Bireyler toplumda nasıl davranmaları gerektiğini, yapmaları veya yapmamaları gereken şeyler konusunda kendi iç dünyasında oluşan iyi ve kötü kavramıyla beraber toplum nezdinde de ahlaki kurallar çerçevesinde hareket ederler. Ahlaki kurallar toplumda yazılı olmayan ama herkesin uymak zorunda olduğu kurallardır. Bunun nedeni, farklı toplumlara baktığımızda ahlaki kuralların o toplumun genel özelliklerine göre farklılık göstermesidir. Bu da

ahlakın belirli temeller çerçevesinde oluştuğunu göstermektedir. Ahlak ile değeri kıyasladığımızda, değer de ahlakın da belirli yargılara göre oluştuğu görülür. Örneğin; bireylerin genel değerleri oluşurken aile ve toplum bu değerlerin büyük oranını oluşturmaktadır. Ahlakın oluşumu da benzer şekildedir. Aile ve toplum bireyin ahlak anlayışının temelini oluşturur (Kızıler 2014: 5-15).

Ahlaki değerler zayıflarsa bir toplumda zararlı alışkanlıklar, suçlar ve ahlaksızlıklar yaygın hale gelir. Ahlaki değerlerin insanın kendini gerçekleştirebilmesi ve ideal insan olması için büyük önemi vardır.

Bunun dışında genel olarak toplumsal ahlaka baktığımızda zaman içinde oluşan belirli etmenlerden kaynaklı şekilde yüzyıllar içinde oluşmuş kurallar karşımıza çıkar. Bu kuralların birçok toplumda oluşumundaki en önemli faktör din olmuştur. Dini olgular çerçevesinde yaşamayı hedef edinen bir kişi bu çerçevede dinin gösterdiği ahlaki değerlere göre hareket eder. Din bireye ahlaki bir yaşayış tarzını emreder. Bunun dışında toplum tarafından oluşturulan kurullarla beraber kişinin kendi vicdani duyguları ile oluşan bireye özgü ahlaki davranışlar vardır. Toplum tarafından dayatılmasa da birey kendi vicdani duygularına göre ahlaki davranış sergileyebilir.

Ahlak, toplumda olması gereken bir kurullar bütünüdür. Ahlaki, dini, hukuki kurullar olmadığı zaman toplumda iyi ve kötü algısı tek kuraldan farklı bakış açılarına göre yorumlanır bu da toplumda kargaşaya ve anlaşmazlıklara yol açar.

Ahlaki değerler ile insanın karakteri arasında bir ilişkinin olduğu söylenebilir. İnsan bir toplum içinde nasıl davranması gerektiğini olaylara nasıl müdahale etmesi gerektiğini yaşadığı toplumdaki yetişkin fertlerden ya da çevresindeki arkadaşlardan öğrenir. Öğrendiği bu değerleri kendinden sonraki nesillere ve arkadaş çevresine istemli ya da istemsiz olarak aktarır. Bundan dolayı ahlaki değerler eğitimi, eğitim kurumlarında veya benzeri kurumlarda verilen eğitimden ibaret değildir (Kızıler 2014: 14-15).

1.4.2. Evrensel Değerler

Evrensellik düşüncesi tarih boyunca birçok düşünür tarafından savunulmuştur. Dinler ve bazı topluluklar kendi değerlerini evrensel boyutta savunmuşlar ve benimsemişlerdir. Kısaca evrenselliği tanımlayacak olursak, belirli olguların sadece

belirli toplumlarda değil tüm insanlık çerçevesinde geçerli olduğu durumdur. Yani sevgi, saygı, adalet, hoşgörü gibi sadece bir toplumu değil tüm toplumları ilgilendiren ve tüm toplumlar tarafından benimsenmiş değerler evrensel kabul edilir. Bunun yanında kendi değerlerini evrensel boyutta savunan ve kabul görmesi için çaba gösteren topluluklar da vardır. Örneğin; Hristiyanlar Hristiyanlığın evrensel olduğunu savunur. Hristiyanlık dışındaki dinlerde bunun aksine kendi dinlerinin evrensel olduğu kanısındadırlar. Bu şekilde farklı konularda da aynı durum söz konusudur.

Bununla birlikte evrensel değerler, tüm zamanlarda ve bütün toplumlarda geçerli olan insanın onuru, eşitliği, özgürlüğü, yaşama hakkı gibi özü itibariyle adalet ilkesi kapsamında olan evrensel değerlerin varlığı kabul edilir. Ahlaki yargı yeteneği davranışlara spesifik ahlaki karakteri verir. Ahlaki yargı, etik ve kültürel evrenselliğe sahiptir. Tüm insanların farklı amaçları olmasına rağmen birleşebilecekleri asgari düzeyde ortak değerler vardır. (Çiftçi 2003: 43-47).

Evrensel değerler demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri, barış, hoşgörü, sevgi, saygı, bağımsızlık, bilimsellik, eşitlik ve çevre duyarlılığı gibi değerler olarak belirtilmiştir (Demircioğlu, Tokdemir 2008: 72).

Dünyada ortaya çıkan küreselleşme olgusuyla birlikte insanların yaşamı derinden etkilenmiştir. Günümüzde toplumsal, ahlaki ve manevi değerler boyutunda bu etki oldukça derin hissedilmektedir. Küreselleşme ile birlikte sosyal yapımızda meydana gelen değişimler, değerlerimizde yeniden yapılanmaya ve bir dönüşüme sebep olmaktadır. Bu yapılanma ve dönüşümle birlikte değerlerimizde evrenselleşmektedir.

1.4.3. Dini Değerler

Bilim insanları dinin birden fazla tanımını yapmaktadır. Bundan dolayı din gibi bir olgunun herkes tarafından kabul gören ve kapsamlı bir tanımlamasının yapılması kolay değildir. Yapılan tanımlarda bilim insanları dinin çok yönlü tanımını yapmışlardır. Örneğin; İslam din bilimcileri dinin tanımını yaparken ilahi boyuttan yola çıkmışlardır. Bunun yanında diğer tanımlarda din kökleri açısından insanın iç dünyasında bulunan yansımalar ve çeşitli davranışlarla ortaya çıkmış evrensel bir değeri ifade etmektedir. Yani insanın bir yönünü değil bütün benliğini saran bir farkındalık hali olarak tanımlamışlardır. Başka bir tanımda da insanın tamamen

teslimiyetle mutlak varlığa yönelişi olarak açıklanmıştır. Din, insanın varoluşuna anlam kazandıran önemli bir kaynaktır (Tümer 1992: 312-320).

Değerler içerisinde en güçlüsü dini değerlerdir. Çünkü dini değerlerin arka boyutunda ebedi hayat ve ahiret fikri vardır. Bireylerin toplum içerisindeki inanç sistemleri manevi ve dinî değerlerin önemsendiği ölçüde mümkündür. Bu doğrultuda okullarda dini eğitim verilmektedir. Buradaki amaç dini değerler hakkında bilgi vermek ve öğrencilerin dini değerlerini öğrenmesini sağlamaktır.

Dini değerler insanlardaki kötülükleri, kıskançlıkları veya uzlaşma ve saygıya davet etmeyen duyguları ve davranışları pasifize etmeyi içerdiği için önemlidir. Bu değerler bireyleri topluma zarar vermeden doğru şekilde davranmaya teşvik eden değerlerdir. Dini değerler sadece yapılması gereken davranışları değil aynı zamanda yaşam biçimimizi şekillendiren davranışları da içerir. Merhamet, iyilik, itaat gibi insan faydasına yapılan bu davranışlar toplumun belirli bir düzen içerisinde kalmasını sağlar.

İslam dininin asıl amacı, insanları insanî kâmil seviyesine ulaştırmak ve dünya ve ahiret saadetini sağlamaktır. Bilim insanları bu konuyu ‘zaruriyat’ olarak beş temel esas üzerine bina etmiştir. Bunlar;

- A. Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak: Dinin korunması,
- B. Hırsızlık yapmamak: Malın korunması,
- C. Zina etmemek: Neslin korunması,
- D. Çocuklarını öldürmemek: Hayatın korunması
- E. İftira etmemek: İrzın korunmasıdır (Önder, Bulut 2013: 20-31).

1.4.4. Milli Değerler

Her milletin sahip olmakla övündüğü ve kendine ait kültürel mirası ile oluşturduğu değerler milli değerlerdir (TDK 2011: 1683-1684) Milli değerler ile kültürel değerler arasında büyük bir bağ vardır. Kültürel değerler aynı zamanda milli değerleri de barındırır ve onun ayrılmaz bir parçasını oluşturur.

Milli değerler toplumu oluşturan fertler arasındaki bağı oluşturmaktadır. Toplumun bütünlüğünün bozulmaması bu bağların artmasıyla doğru orantılıdır. Ortak dil, kültür, bayrak ve tarih gibi çoğu değer aynı zamanda milleti temsil etmektedir. Bu

açından bakılınca vatan yalnızca bir toprak parçası olmayıp aynı zamanda özgürlüğü de ifade etmektedir. (Karaçanta 2013: 107-114). Ayrıca vatan, toplumun varlığını sürdürmesinde gerekli unsurlardan biridir. Türk milleti olarak millî marş, vatan sevgisi, dinî inançlar, bayrak, gelenek ve görenekler, tarihî kişilikler, devlet ve millet büyükleri, milli değerlerden bazılarıdır.

Geleceklerini güvence altına almak isteyen toplumlar tarihlerine dayanıp kuvvet almak zorundadır. Tarihten ders çıkaran milletler engin bir deryaya benzer. Aksi takdirde tarihinden haberdar olmayanın geleceği de olmaz. Bundan dolayı tarihimiz milli değerlerimizin kökünü oluşturur. Bir milletin farklı milletlerden etkilenmemesi ve bağlı olduğu kültürel değerleri korumasının ve toplumun birbirinden ayrışmasının önlenmesinde en büyük etmen milli değerlerdir. Milli değerler toplumun kutuplaşmasını önleyen birleştirici ve milli şuur etrafında toplanmasını sağlayan bir etmendir. İnsanlar mensup oldukları toplumun kültürünü milli değer ve yargılarını benimser ve bir ölçüm mekanizması olarak kullanır ve böylece toplumdaki ayrışmaları önler.

1.5. Değerler Eğitimi

Bir varlığın duygusal, toplumsal ya da ahlaksal yönden taşıdığı düşünülen yararlı ya da yüksek niteliğe değer denir (Oğuzkan 1993: 33). İnsanın yaşı ilerledikçe çevresi de genişlemekte ve hayatın kargaşası artmaktadır. Bu durum karşısında insan hayatın düzenini sağlayabilmek amacıyla öğrenme ve öğrendiğini bir sonraki kuşağa aktarma ihtiyacı duymaktadır. Bunu da eğitim sayesinde yapmaktadır.

Neslini devam ettirirken çocuklarına bildiklerini eğitim yoluyla aktaran tek canlı insanoğludur. Kültür insanının bir sonraki kuşaklara aktardığı mirasın tümüdür. Kültür aktarımı yapan tek canlı olarak insan; bilgilerini, tecrübelerini, düşüncelerini, zevklerini, acılarını ve inançlarını çeşitli yollarla diğer insanlara aktarır. Bu temel özelliğinden dolayı ilk insandan günümüze kadar insanoğlu uygarlığını ve kültürünü hep bir sonraki kuşağa aktarmıştır. Eğitim ve öğretim bu aktarma etkinliğinde en önemli payı almaktadır. Eğitim, bireyin veya bir toplumun sahip olduğu değerleri, bilgiyi, beceriyi, sanatı ve inancı kendinden sonra gelen nesillere aktarma sürecidir (Çankırlı 2015: 13).

Eğitimin amacı ve insan açısından ne olduğu tartışma konusu olmuştur. Eğitimciler bu konuda temelde üç görüş ileri sürmüşlerdir. Bunlardan biri insanın düşünme kabiliyetini ve zihnini geliştirmek, diğeri insanın irade ve duygu yönünü güçlendirmek, bir diğeri ise insanın bedenini eğitmektir. İnsanı beden ya da zihin eğitimi güçlü ve akıllı hale getirebilir; ancak bu gücün ve aklın varlık ve tüm insanlık için hayırlı bir şekilde kullanılması değerler ve ahlak eğitimi ile mümkündür (Kaymakcan, Meydan 2016:137).

Değerler doğrultusunda eğitim gelişir. Değerler, eğitim faaliyetinin oluşmasında rol oynamaktadır. Eğitimi bir bina olarak düşündüğümüzde, değerler o binanın tuğlalarıdır. Farklı farklı değerler bir plan dâhilinde bir araya getirilip bir bina inşa ediliyorsa orada eğitim vardır. (Bayraklı 1980: 33).

İnsan hayatının ilk safhasını oluşturan bebeklik yıllarından itibaren içerisinde olduğu toplumun değerleriyle karşı karşıya kalmakta ve o değerlerle büyümektedir. Çocuk kendisine anne ve babasını rol model olarak öğrenir. Bu yüzden anne baba çocuğa iyiyi, doğruyu ve güzel olanı öğretmelidir. Çocuk kendi kararlarını verecek seviyeye gelene kadar aileye bağlı olarak değerlerini sürdürür. Çalışan anne ve babaların daha fazla olduğu günümüzde, değerler eğitiminin hayatın içinde yer alma sürecinde okulların payı artmıştır. Bu yüzden okul öncesi eğitimde verilen değerler eğitimi önem kazanmıştır.

Okuldaki birçok ders vasıtasıyla değerlerin eğitimi dolaylı olarak ya da doğrudan bireylere verilebilir. Türk eğitim sisteminde değerler eğitimi birçok dersle bütünlük olarak verilmektedir. (Öztürk, Kafadar 2019: 286-287).

Değerler eğitimi son yıllarda ülkemizde de gündemdedir. Toplumsal olarak etik ve ahlaki kaidelere uygun olarak bireylerin yetiştirilmesi bakımından girizgâh olarak da değerlendirilebilir. Değerler eğitimi amacına uygun hizmet ettiğinde din, dil, ırk ayırmadan ahlaki değerlerin oluşmasında evrensel olarak hizmet etmelidir. (Bezirci, Konuşkan Bayraktar 2017: 39)

Görüldüğü gibi değerler eğitimi, eğitimin vazgeçilemez amaçlarından biridir. Bireyin kişiliğini öne çıkaran, bireyi benmerkezci olmaktan kurtaran, topluma, milletine, vatanına faydalı birey olmasında ona yol gösteren değerlerin eğitimi son

derece önemlidir. Değerler eğitimi sayesinde ulaşılmak istenen hedef; ahlaklı, karakterli, kişilik sahibi, dürüst bireyler yetiştirmektir.

1.6. Değerler Eğitiminin Tarihçesi

Değerler tarih boyunca hep var olmuştur. İlk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem'den Hz. Muhammed (s.a.v.)'e kadar bütün peygamberlerin ortak mesajı tevhit inancıdır. Bu mesaj evrensel değerlerin temel kaynağı olmuştur. Elçi olarak gelen peygamberlerin insanlara telkin ettiği değerler genelde aynıdır. Bunlar; affedici olma, sabır, şükür, dostluk, saygı, sevgi, komşuluk, kul hakkı, yardımlaşma, adalet vs. değerlerdir (Ekinci 2018: 30).

Tarihten günümüze kadar birçok düşünürün, filozofun, bilim insanının bulduğu ortak payda, değer olmuştur. Ahlak felsefesinin kurucusu Sokrates'in ahlak görüşünün temeli iki düşünceden ibarettir: “Erdem bir bilgidir. Kimse bilerek bir kötülük yapamaz. Cehaletten daha büyük bir kötülük yoktur.” (Ekinci 2018: 30).

Değerlerin evrensel boyutta anlam kazanması İnsan Hakları Bildirgesi ile gerçekleşmiştir.

Fransız Devrimi'nden (1789) sonra yayınlanan İnsan Hakları Bildirgesi'nde, kardeşlik, eşitlik ve özgürlük gibi tüm insanları ortak noktada buluşturan evrensel değerler gerçek yerini almıştır (Ekinci 2018: 30). Dünyada birçok ülkede, “karakter eğitimi” adı altında “iyi vatandaş” yetiştirmek için değerler öğretilmektedir. Örneğin; ABD'de eyaletlerin çoğunda “karakter eğitimi” teşvik eden yasalar bulunmaktadır (Ekinci 2018: 32). 1995 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından “Yaşayan Değerler Eğitimi Programı”(YDEP) kapsamında; Brahma Kumaris'in temel olarak evrensel 12 değeri ele alarak (saygı, sevgi, sorumluluk, hoşgörü, barış, mutluluk, özgürlük, dürüstlük, iş birliği, sadelik, alçak gönüllülük ve birlik) hazırladığı günümüzde de birçok ülkenin uyguladığı “Daha İyi Bir Dünya İçin Değerlerimizi Paylaşalım” projesi ile “Değerler Eğitimi” ülkelerde uygulanmaya başlamıştır (Ekinci 2018: 31).

Ülkemizde de “Psikoloji, Sosyoloji, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Vatandaşlık ve İnsan Hakları” gibi derslerde öğrencilere değerler ile ilgili doğrudan bilgiler verilmektedir. “Tarih, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı” gibi derslerde dolaylı veya

örtük program içinde değer bilinci kazandırılmaya çalışılmıştır. 2005-2006 eğitim öğretim yılında Türkiye’de uygulanmaya başlanan “Sosyal Bilgiler” dersi ve diğer derslerde doğrudan kazandırılacak değerler belirtilmeye başlanmıştır (Ulusoy, Dilmaç 2016: 58-59).

Değerler eğitimi ile ilgili günümüzdeki çalışmalara bakıldığında “Geliştirilmiş Karakter Eğitimi” adı altında ahlaki gelişimi ve değerleri kapsayıcı bir eğitim anlayışı uygulamak için uğraşılmaktadır. Bu anlayış vatandaşlık eğitimi, sosyal beceri eğitimi, ahlak eğitimi ve değer eğitimi gibi birbirleriyle ilişkisi olan alanları kapsayıcıdır. Değerlerin önemini bireysel ve toplumsal hayattaki değişimi arttırdığı için psikologlar, sosyal psikologlar ve eğitimciler değerler alanındaki çalışmalara devam edeceklerdir (Demircioğlu, Tokdemir 2008).

Görüldüğü gibi değerler eğitimi, ilk insanın ortaya çıkışıyla başlamıştır. İnsanla birlikte değerler de hep var olmuştur. İnsan doğduğu andan itibaren çevresiyle etkileşim içinde olmaktadır. Bir olaya bir duruma karşı tepkisi ailesinden ya da çevresinden öğrendiği davranışlarla oluşmaktadır. Önce ailede başlayan değerler eğitimi, daha sonra ülkenin inanış biçimine, toplum yapısına, ahlaki yargılara göre şekillenmektedir.

1.7. Değerler Eğitiminin Amacı Ve Önemi

Değerler, insanın en doğru yanını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İnsanı her yönüyle geliştirerek en kâmil olana ulaştırmayı amaçlar. İnsanlar hayatlarının her alanında bilinçli ya da bilinçsiz zihinlerindeki değerleri davranışa dönüştürürler. Bu yüzden değerler davranışları ve tutumları şekillendirir denebilir (Aydın, Akyol Gürler 2012: 3).

Değerler eğitimi, bireyin topluma ve kendisine faydalı olacak temel değerleri sosyal, psikolojik ve bilişsel gelişimine uygun olarak edinmesini amaçlar. Değerler eğitiminin amacı insanın en güzel en iyi yanını ortaya çıkarıp kişiliğinin çok yönlü olarak gelişmesini sağlamak ve bireyi ve toplumu kötü ahlaktan koruyup güzel ahlaka yöneltmektir (Aydın, Akyol Gürler 2012: 16).

Neslini devam ettirirken bildiklerini çocuklarına aktarabilen dünyadaki tek canlı insandır. İnsan bilgilerini, inançlarını, zevklerini, acılarını tecrübelerini çeşitli

yollarla başka insanlara aktarır. Hz. Âdem'den itibaren insanlar birikimlerini kendilerinden sonraki kuşaklara aktarmıştır ve aktarmaya devam edecektir. Bu aktarma sürecinin en önemli unsuru, eğitim ve öğretimdir. Eğitim, bireyin veya toplumun sahip olduğu bilgiyi, beceriyi, değeri, sanatı, kültürü kendinden sonra gelen nesillere aktarma sürecidir (Çankırlı 2015: 13).

Toplumsal huzurun ve bütünlüğün sürdürülebilmesi, ancak yeni nesillere değerlerin aktarılması ile gerçekleşir. Değerlerden bağımsız bir eğitim düşünülemez. Bu yüzden eğitimin hedefleri arasında toplumun ortak değerlerinin yeni nesillere aktarılması, değişen yeni değerlerin yerine uygun olan değerlerin konulması yer almaktadır (Hökelekli 2010: 7).

Eğitim öğretim programlarındaki derslerin kendilerine özgü bir amacı vardır. Her ders kendisine uygun hedefi gerçekleştirirken ülkenin eğitim politikasına katkıda bulunur. Okul değerler eğitimine de bu doğrultuda hizmet eder.

Değerler eğitimi ile ulaşılmak istenen hedef kişilik sahibi, ahlaklı ve karakterli bireyler yetiştirmektir. Bireylere olayları aklın süzgecinden geçirme, duygusal güvenin temelini kazandırma, doğru örneklerle sorunları çözebilme, çatışan düşünceler karşısında zekice tavır sergileme, uyum sağlama gibi davranışları geliştirmek hedef alınmaktadır (Çağlayan 2005: 92). Bireylere salt bilgi depolamak yerine öğretilenleri davranışa çevirmeleri, hayatlarına aktarmaları ve karakter edinmeleri temel amaçtır.

Değer eğitiminin bir diğer amacı da bireylerde dengeli, tutarlı, sağlıklı bir kişilik oluşturmaktır. Bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirip geliştirerek hayata hazırlamak ve bireylerin “iyi insan” olmalarını sağlamak için gerekli tutum, bilgi, beceri ve davranışı kazandırmaktır. Toplumunu ve bireyleri kötü ahlaktan kurtarmak ve onları korumak ve bununla birlikte iyi ahlakla donatıp iyi ahlakın devamlılığını sağlamaktır.

Değerler, inananların hayatında kılavuz kitaplar gibidir. Hayatta karşılaşılan problemlerde insanlara rehberlik eder. Bireyler değerler sayesinde bir topluma ait olma duygusunun farkına varırlar ve o toplumla tek vücut olup birlikte hareket ederler. Değerler, insanların hayatlarını anlamlandırmalarını ve yaşama gayelerinin farkına varmalarını da sağlar (Aydın, Akyol Gürler 2012: 6).

İnsanlara istediğimiz en üst düzeyde eğitim versek, en üst düzeyde bilgi ve en üst düzeyde becerileri kazandırsak bile en sonunda bir yerde tıkanır, istediğimiz sonuçları alamayız. Çünkü bilgileri işleyecek olan insanın kendisidir. Benmerkezci yetişen insan ilk olarak kendi menfaatlerini düşünür ve toplum menfaatini geri plana atar. Kendi ülkesine, toplumuna, kültürüne ve değerlerine sahip çıkacak sağlam karakterli insanlar yetiştirmek zorundayız (Ekinci 2018: 240). Bunun da yolu insanlara iyi bir değerler eğitimi vermekten geçer.

Sağlıklı davranan, sağlıklı düşünen, sağlıklı hisseden bireylerin yetişmesi için değerler eğitimi vazgeçilemezdir. Çünkü değerler eğitimi toplumun geleceğini garanti altına alır. Değerler eğitimi toplumdaki bireylerde sağlam karakter oluşumunu sağlayan en önemli imkândır.

1.8. Değerler Eğitiminde Bir Materyal Olarak Sinema

Sinema resmi olarak Luis ve Auguste Lumiere kardeşlerin sinematograf adını verdikleri cihazı keşfetmelerinin ardından ilk defa halka açık gösterimi 28 Aralık 1895 günü Paris, Capucines Bulvarı'ndaki Grand Cafe'de yaptıkları gösterimle doğmuştur (Scognamillo 2010:15). Zaman içinde teknik olarak sinema gelişmiş ve hala gelişmeye devam etmektedir. İlk sinema filmleri hızlı şekilde görüntülerin geçmesiyle oluşmaktadır. İlerleyen zamanda tam görüntü aktarımı sağlanmış ve sessiz sinema dönemi başlamıştır. Uzun bir süre sessiz sinemanın ardından ilk olarak 1927'de Al Jolson'un oynadığı "Caz Şarkıcısı" filmi çekilmiş ve izleyiciye sunulmuştur (Çevirir, Yakışan 1994: 131-133).

Sinemanın gerek sanatsal, gerek teknik olarak gelişmesinde en önemli faktörlerden biri de dünyadaki siyasi olaylar olmuştur. 1. Dünya savaşı Avrupa sinemasında çöküşe sebep olmuştur. Savaş öncesinde sinema alanında oldukça ileride olan İtalya, Almanya gibi Avrupa ülkeleri 1. Dünya Savaşı'yla birlikte sinema alanında çöküş yaşamıştır. Bunun ana sebebi filmin ana maddesi olan selüloitin barut yapımında kullanılmasıdır. 1. Dünya Savaşı sonrası Almanya, Fransa gibi ülkelerde tekrar sinema alanında büyük gelişmeler sağlanmış; fakat 2. Dünya Savaşı ile sanatsal anlamda ilerleme yavaşlamıştır. Sesli sinemaya geçtikten 3 yıl sonra renkli sinemaya geçiş yaşansa da 2. Dünya Savaşı'ndan dolayı sinemanın gelişimi yavaş olmuştur. Yine de izleyici kitlesinde büyük bir artış sağlanmıştır. 2. Dünya Savaşı dönemindeki

filmler çoğunlukla askerlere moral vermek ve diğer siyasi amaçlarla çekilmiştir. 2. Dünya Savaşı bittikten sonra sinemadaki gelişmelerin hızlanması beklenirken Soğuk Savaş Dönemi'nin ilk zamanlarında ABD, Almanya, Avustralya, SSCB gibi bazı ülkelerde sinemanın gelişimi yavaşlamış olup Fransa, İngiltere, İtalya, İsveç, Japonya, Güney Amerika, Afrika, Hindistan gibi birçok ülkede sinema alanında gelişmeler hızlanmıştır (Çevirir, Yakışan 1994: 131-142).

Genel olarak baktığımızda sinema teknolojinin ilerlemesine paralel olarak gelişmiş ve üzerine katarak gelişmeye devam etmektedir. İcadından itibaren gelişmesi siyasi olayların etkisinde kalmış ve zaman zaman toplumları yönlendirmek amacıyla filmler çekilmiştir. Önceden de bahsettiğimiz gibi 2. Dünya Savaşı'nda ve soğuk savaş döneminde sinema, toplumlara mesaj vermek ve düşünce yapısını şekillendirmek amacıyla da kullanılmıştır. Bunun dışında sanatsal olarak birçok film yapılmıştır. Bu filmlerin toplumun düşünce ve davranışları üzerindeki etkisi günümüzde de devam etmektedir.

Her filmin izleyiciye aktardığı bir mesaj vardır. Eğitim sürecinde filmler amaç ya da araç olarak kullanılabilir. Bu süreçte mesajlar filmde bir kesitle, filmin bütünü yoluyla ya da aktörlerin canlandığı roller yoluyla seyirciye aktarılabilir. Bu şekilde sinema, eğitim sürecinde önemli rol oynayabilir. Verilen mesajların nitelikleri olumlu olduğu sürece eğitim sürecinde faydalı sonuçlar doğurabilir.

İnsan doğumundan ölümüne kadar tüm yaşamını kapsayan süreçte çevresindeki diğer insanlar ve eşyalarla sürekli iletişim halindedir. İnsanın çevre ile olan ilişkisinde çevreden gelen yansımalar insanın düşüncelerini ve buna bağlı olan davranışlarını etkilemekte ve bu etkinin sonucunda ortaya çıkan davranışlarla da insan çevreye tepki göstermektedir. Seyirci kitlesi büyük olsun küçük olsun izlediği her türlü film onun yaşantısını, sosyal ilişkilerini, değerlerini etkileyebilir. Çevre ile olan etki-tepki sürecinin sonunda da insanın kişiliği şekillenmektedir. Bu şekillenme sürecinde içinde yaşadığı ortam iletişim ortamını, eğitim düşüncesini ve eğitim yönetimini ve planlamasını oluşturur. Eğitim ise bireyi bu süreçte istenilen yönde güdüleme amacını gütmektedir.

Sinema sanatının ürünü olan filmler, değerleri beyaz perdeye taşıyarak seyirci ile buluşturur. Sinemanın izlenebilmesi için yapıtlarında topluma ait değerlerin işlenmesi önemlidir. Çünkü sinema filmleri ait oldukları topluma dair öğeleri içerir.

Sinema, değer aktarımını gerçekleştiren önemli araçlardan biridir. İzleyiciye görsel ve sözel iletiler aracılığıyla aktarım yapar. Filmlerde gösterilen karakterler izleyicilerin gözünde kahramanlaştırılmakta, izleyiciye rol model yapılmaktadır. İzleyicinin kimliğini bulma sürecinde oldukça baskın bir rol üstlenen sinemada aktarılan değerler, izleyicilerin kişiliği üzerinde de etkilidir. Bu yüzden sinemadaki karakterlerin ve rollerde sergilenen davranışların izleyicinin kişiliğini yapılandırma sürecinde etkili rol oynadığını söyleyebiliriz.

Sinema her insanın hayatında yeri olan bir kitle iletişim aracıdır. Bu iletişim sürecinde sinemanın insan hayatına etkisi olumlu ya da olumsuz olabilir.

II. BÖLÜM

2. HABABAM SINIFI FİLMLERİ

2.1. Hababam Sınıfı Serisinin Tarihçesi

Rıfat Ilgaz'ın romanlarından sinemaya uyarlanan her kesimden izleyiciye hitap eden okul güldürüsü 'Hababam Sınıfı Filmleri kitleleri salonlara koşturan 1970'li yılların filmlerindendir (Kuyucak Esen 2016: 160). Bu filmlere olan ilgi, bu konuyu çalışmamızda önemli rol oynamıştır.

Hababam Sınıfı 73 öyküden oluşan bir yazı dizisidir. Yazı dizisi yayımlandıkça gelişmiş ve güzelleşmiştir. Kitabın yazarı Rıfat Ilgaz, İlhan Selçuk'un sahibi olduğu "Dolmuş" adlı dergide ufak hikâyeler yazarak yazılarını yayımlamaya başladı. Yazdıkları hikâyelerin beğenilmesi üzerine İlhan Selçuk, Rıfat Ilgaz'a yazmaya devam etmesi gerektiğini söyledi. Rıfat Ilgaz'ın o dönem yazdıkları, lise hayatında ve muallim mektebinde başından geçen gerçek olaylardan oluşuyordu. Örneğin; İnek Şaban karakterinin asıl adı Ahmet'tir (Bezirci 1992: 148).

Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı adlı popüler yapıtını Ertem Eğilmez sinemaya aktarmıştır. Türk sinemasında hem güldürü hem de tecimsel (ticari) anlayış açısından Hababam Sınıfı bir dönüm noktası olmuştur. Herkesin yaşamında varoluş ya da var olmaya devam eden okul sıralarının sınırsız özgürlüğünü aktaran film, dram ve güldürüyü iç içe vermesiyle, kalabalık oyuncu kadrosuyla Türk sinemasının en popüler dizisi olmuştur (Evren 2014: 295).

Ertem Eğilmez bu film serisinden 1975'te "Hababam Sınıfı" sonrasında "Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı" daha sonrasında "Hababam Sınıfı Uyanıyor" filmlerini yaptı. 1977'de "Hababam Sınıfı Tatilde" filmini ve son olarak 1981'de "Hababam Sınıfı Güle Güle" filmini yaptı. Daha sonra başka yönetmenler tarafından aynı espri ve tiplere dayanan filmler yapılarak serinin devamı sürdürüldü (Evren 2014: 295-296). 1978' de Kartal Tibet "Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor" filmini çekmiştir.

Arzu Film ekolünün temsilcisi olan Kartal Tibet tarafından son olarak 2005'te "Hababam Sınıfı Askerde" ve "Hababam Sınıfı Merhaba" filmlerini çekmiştir (Evren 2014: 295-296).

Hababam Sınıfı filmlerinde Münir Özkul, Şener Şen, Adile Naşit, Kemal Sunal, Halit Akçatepe, Tarık Akan, Ayşen Gruda gibi usta oyuncular oynamıştır.

Ünlü ve kalabalık oyuncu topluluğu yanında nostaljik anıların da canlandırılması duygusal ve çocuksu serüvenlerin herkesin hayatında yer edinen kimi anılarla örtüşmesi, bu film serisinin sevilmesinin ana nedeni olmuştur (Evren 2014: 296).

2.2. Hababam Sınıfı Serisinin Yazarı Rıfat Ilgaz

Asım Bezirci'nin ifadesiyle Rıfat Ilgaz, Şubat 1910'da Kastamonu Cide'de doğmuş, ömrünün tamamını yazmaya ayırmış; vatanına, milletine, insanına adanmış; toprağına, insanlarına âşık bir yazardır. Asıl adı Mehmet Rıfat'tır. 1934'te soyadı kanunu ile birlikte Ilgaz Soy ismini almıştır (Bezirci 1992:14).

Rıfat Ilgaz, küçük yaşta eğitim hayatına devam etmek istese de ortaöğretimine devam ederken babası vefat etmiştir. 1927-1928 yıllarında orta son sınıftayken şiirleri dergi ve gazetelerde yayımlanmaya başlamıştır. Ortaokulun ardından muallim mektebinden mezun olmuştur. Babasının vefat etmesinden dolayı eğitim hayatına devam etmemiştir. Muallim mektebinden 1930'da mezun olduktan sonra Gerede, Akçakoca ve Bolu'da 6 yıl boyunca ilköğretim öğretmeni olarak çalışmıştır. Bolu'da görev yaptığı sırada Nuriye Hanım ile ilk evliliğini yapmıştır. İlk çocuğu Gönül de burada doğmuştur. Ardından 1936'da Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümüne girmiş ve 1938 yılında mezun olmuştur (Bezirci Asım 1992: 17-41) .

Mezun olduktan sonra Adapazarı'na atanmış fakat sağlık sorunları nedeni ile İstanbul'a kendi ve ikinci eşi Rikkat Hanım'ın tayinini istemiştir. İstanbul'a geldikten sonra 1939 yılında ilk kez büyük dergilerde şiirlerini ve yazılarını yayımlama fırsatını yakalamıştır. Yeni İnsanlık, Hamle, Oluş, Yücel, Ulus, Çığır gibi dergilerde yazılar yazmıştır. 1942 yılına geldiğinde Ömer Faruk Toprak ile beraber yürüyüş dergisini çıkarmıştır. Bu dergide Nazım Hikmet, Orhan Kemal, Sait Faik, Cahit Irgat gibi zengin bir kadro ile çalışma imkânı bulmuştur. Uzun süreden beri çalıştığı ve istediği 'Yarenlik' kitabını 1943 yılında yayımlamıştır. Kitap yayımlandıktan sonra büyük ilgi görmüştür (Ilgaz 2007: 11).

Rıfat Ilgaz'ın asıl büyük ses getiren çalışması 'Sınıf' adlı şiir kitabıdır. Kitap çok fazla ilgi gördüğünden dolayı sıkıyönetim komutanlığı tarafından 25 günün sonunda toplatılmıştır. Kapağındaki kırmızı renk bile komünist propagandası yaptığı ithamlarına yol açmıştır. Bundan dolayı "Sınıf'ın Mimli Şairi" olarak anılmıştır. Bundan sonra yaşantısı eskisi gibi olmamıştır. Hapishanelerle, zorunlu ayrılıklarla, sürgünlerle ve en çok da çok sevdiği çocuklarından, okuldaki öğrencilerinden ayrı kalmanın acısı ile dolu bir ömür geçirmiştir. Hatta 1961 yılına kadar kendi adını bile kullanamamıştır. Aziz Nesin, Adil Yağcı, İlhan Selçuk gibi isimlerle dergi ve gazetelerde yazılarını, şiirlerini paylaşmıştır. Bu dergi ve gazeteler sıkça kapatıldığından dolayı yeni isimlerle yazmaya devam etmiştir. Hababam Sınıfı filmi de bu dönemde bir yazı dizisi olarak yayınlanan bir eserdir.

Rıfat Ilgaz Hababam Sınıfı'nı yazarken kendi lise hayatından etkilenmiş ve toplumumuza kült sayılabilecek bir eser bırakmıştır. Fakat sıkıntılı durumlarından dolayı eserlerinde kendi adı çok az anılmıştır. Hababam Sınıfı film haline geldikten sonra kasetlerde, filmlerde dahi adı geçmemiştir. Oğlunun ve kendisinin daha sonraki çabaları sonucu mahkeme kararı ile kasetlere, filmlere Rıfat Ilgaz'ın adı yazılmıştır. Kendi ismini 1961 Anayasası'yla nispeten kullanmaya başlamıştır. Vefat ettiği 1993 yılına kadar bıkmadan yazmaya devam etmiştir. Vefatına kadar şiir, roman, anı, mizah, çocuk kitapları, yazmayı bir an olsun bırakmamıştır. 1993 yılında ağır hastalanmış, bedeni beş günden fazla dayanamamış ve dünyaya gözlerini kapatmıştır. (Kocaman 2012: 37).

2.3. Hababam Sınıfı Serisi Yönetmeni Ertem Eğilmez Ve Kartal Tibet

Yönetmen, yapımcı, senarist olan Ertem Eğilmez 1929'da İstanbul'da doğmuştur. İlk ve ortaöğretimini Konya'da tamamlamıştır. Daha sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne girmiş, mezun olduktan sonra iş hayatına girmeyi tercih ederek dükkân açıp bakkallık yapmaya başlamıştır. 1954'te Refik Erduran ve Haldun Sel ile birlikte Çağlayan Yayınevini kurmuştur. 1964'te Arzu Film'i kurarak yapımcılığa, "Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi" ile yapımcılığın yanı sıra yönetmenliğe başlamıştır. 1967'de Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde "Bir Millet Uyanıyor" ile en iyi tarihsel film ödülünü kazanmıştır. Birçok farklı film türü denemiş olsa da en çok geniş izleyici kitlesine ulaşmak amacı ile ilgi çeken komedi filmlerini yönetmiştir.

60'lı yıllarda aşk filmleri, 70'li yıllarda güncel olaylar, dostluk ve duygusal komedi filmlerini yönetmiştir. 1973'te duygusal komedi olarak çektiği "Canım Kardeşim" şiirsel anlatımı ile dikkat çekmiştir. Birçok oyuncunun sinemada başarılı olmasında Ertem Eğilmez'in etkisi büyüktür (Pekman 2010: 1-29).

1975 yılında filmleştirilmesi çok güç olan Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı romanını beyaz perdeye uyarlamıştır. Bu film ile ticari açıdan büyük bir başarı kazanmıştır. Daha sonra Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Tatilde, Hababam Sınıfı Güle Güle ile aynı yapıtın değişmez kadrolu, aynı mekânla farklı serüvenlerini ilkine benzer espri, öge, türleriyle yineleyerek Arzu ya da Eğilmez ekolünü simgeleştirmeye çalışmıştır (Evren 2014: 312-313).

Yönetmen, sinema-tiyatro oyuncusu olan Kartal Tibet 7 Mart 1939'de Ankara'da doğmuştur. Daha ilkokul yıllarında Ayşe Abla piyeslerinde başrolü konuşmaya başlamıştır. Aynı şiirle ilkokul, ortaokul, lise, üniversiteler arasında Ankara birincisi olmuştur. "Köşe Başı, Karagöz Amca, Mektup, Kaynana, Ekmek Parası, Calgula, Midas'ın Kulakları" oyunlarında oynamıştır (Evren,2014: 581).

Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümünü bitiren Tibet, uzun süre tiyatro oyunculuğu yapmıştır. Karaoğlan filmiyle 1965 yılında sinemaya geçiş yapmıştır. Yönetmen olarak 1976 yılında Şener Şen, Kemal Sunal, Müjde Ar ve Adile Naşit gibi ünlü oyuncuların yer aldığı Tosun Paşa filmiyle ilk denemesini gerçekleştirmiştir. Rol oynadığı önemli filmler arasında; Dağlar Kızı Reyhan, Ölmeyen Aşk, Dokuzuncu Hariciye Koşuşu, Senede Bir Gün gibi filmler yer alır. Yönettiği filmler arasında ise; Gol Kralı, Sultan, Japon İşİ, Şalvar Davası, Zübük gibi filmler sayılabilir (Kıraç 2014:105-108).

1978'de Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filmi yönetti. Başrolünü genellikle Kemal Sunal'ın oynadığı Şaban filmleriyle güldürü sinemasının önde gelen yönetmenleri arasında yer alarak bir bakıma Eğilmez Ekolü'nün geniş kadrolu üslubunu sürdürmüştür (Sunall 2012: 519).

2.4. Konularına Göre Hababam Sınıfı Filmleri

2.4.1. Hababam Sınıfı

Hababam Sınıfı, Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı kitabından uyarlanıp Ertem Eğilmez'in yönetmenliği ile beyaz perdeye aktarılan filmidir. Serinin ilk filmidir. Oyuncu kadrosunda Kemal Sunal (İnek Şaban), Münir Özkul (Mahmut Hoca), Adile Naşit (Hafize Ana), Tarık Akan (Damat Ferit) ve son olarak Halit Akçatepe (Güçük Necmi) gibi oyuncuların başrol olarak yer aldığı filmidir. Yan rollerde Ahmet Arıman (Hayta İsmail), Cem Gürdap (Tulum Hayri), Feridun Şavlı (Domdom Ali), Cengiz Nezir (Bozum Cahit) ve son olarak Bülent İğdiroğlu (Kalem Şakir) yer almaktadır.

Öğrencilik hayatları tembellik ve haylazlık üzerine kurulmuş, şımarık öğrencilerin özel bir lisede yaşadığı, yer yer hüznü, yer yer eğlenceli hikâyelerin anlatıldığı Hababam Sınıfı serisinin ilk filmidir. Haytalıkları ile tüm okulu oynatan, okul düzeni ve eğitim sistemini tepetaklak eden; ancak bu düzenin okula yeni atanan Mahmut Hoca tarafından farklı bir disiplin anlayışına göre yeniden şekillendiği filmidir.

Filmde yeni atanan Müdür Muavini Mahmut Hoca, sürekli okuldan kaçan, hocalarla eğlenen, kopya çeken vb. davranışlar sergileyen Hababam Sınıfı öğrencilerini ilginç ceza yöntemleriyle disiplin altına almak için uğraşır. Fakat sadece haylazlık ve eğlence değil ciddi meseleler de filmde işlenmektedir. Örneğin; son sahnede öğrencilerden Ferit'in bir çocuğu vardır ve onu okula getirmek durumunda kalır. Müdür bu durumu fark edince Ferit'i okuldan kovmak ister Mahmut hoca karşı çıkar.

Türk sinemasında komedi alanında çekilen en komik filmler arasında yer alır.

2.4.2. Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı

Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı kitabından uyarlanıp Ertem Eğilmez'in yönetmenliği ile beyaz perdeye aktarılan serinin ikinci filmidir. Serinin ilk filminin büyük bir başarı yakalamasından sonra serinin ikinci filmi olarak çıkmıştır. Oyuncu kadrosunda Kemal Sunal (İnek Şaban), Münir Özkul (Mahmut Hoca), Adile Naşit (Hafize Ana), Tarık Akan (Damat Ferit) ve son olarak Halit Akçatepe (Güçük Necmi) gibi oyuncular başrol almıştır. Yan rollerde Ahmet Arıman (Hayta İsmail),

Cem Gürdap (Tulum Hayri), Feridun Şavlı (Domdom Ali), Cengiz Nezir (Bozum Cahit) ve Bülent İğdiroğlu (Kalem Şakir) yer almakla birlikte filmin kadrosuna Şener Şen (Badi Ekrem) ve Semra Özdamar (Semra Hoca) da katılmıştır.

Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı'nın konusu, Hababam Sınıfı öğrencilerinin sahte diploma yaparak Mahmut Hoca'yı mezun olduk diye kandırmaları ama yine de sınıfta kalmaları, Özel Çamlıca Lisesi'ne tekrar geri dönmeleri hikyesidir. Geri döndüklerinde karşılaştıkları okula yeni atanmış olan Badi Ekrem'le başları derttedir. Badi Ekrem öğrencileri çok az top oynatıp sürekli olarak egzersiz yaptırmaktadır. Bunun yanında Edebiyat Öğretmeni Kemal Hoca'nın gerçek hayatta vefat etmesi üzerine filmde Edebiyat Öğretmeni olarak onun yerine Semra Hoca okula başlamıştır. Bu arada Mahmut Hoca da iyileşerek okula geri dönmüş ve Hababam Sınıfı'nı Semra Hoca'ya iyi davranmaları konusunda uyarılmış; fakat her seferinde sınıf Mahmut Hoca'yı dinlemeyip Semra Hoca'yla uğraşmaya devam etmiştir. Hababam Sınıfı'nın Semra Hoca'ya yaptıklarından sonra Semra Hoca istifa etmek istemiş; fakat Mahmut Hoca onu vazgeçirmiştir. Hababam Sınıfı Semra Hoca'ya son olarak aşk mektubu yazmış ve bunun üzerine Mahmut Hoca tüm sınıfı disipline vermiş, Hababam Sınıfı öğrencilerinin okuldan atılması kararlaştırılmış ve Mahmut Hoca tarafından veliler okula çağırılmıştır. Velilerle görüşen Mahmut Hoca ve Semra Hoca asıl suçlunun veliler olduğu kanaatine varmış ve tüm öğrencileri affetmiştir.

2.4.3. Hababam Sınıfı Uyanıyor

Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı Uyanıyor kitabından uyarlanıp Ertem Eğilmez'in yönetmenliği ile beyaz perdeye aktarılan filmidir. Serinin üçüncü filmidir. Filmin oyuncu kadrosunda Kemal Sunal (İnek Şaban), Münir Özkul (Mahmut Hoca), Adile Naşit (Hafize Ana), Şener Şen (Badi Ekrem), Ahmet Sezerel (Köylü Ahmet), Halit Akçatepe (Güçük Necmi) gibi oyuncular rol almıştır.

Hababam Sınıfı Uyanıyor filminin konusu ise önceki filmler gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin haylazlıkları üzerine kurulmuştur. Fakat bu filmde Hababam Sınıfı'na yeni bir kişi dâhil olmuştur. Mahmut Hoca'nın vefat eden bir arkadaşının oğlu olan Ahmet, kimsesiz kaldıktan sonra öğrenimini tamamlamak için Mahmut Hoca'dan yardım ister. Mahmut Hoca da onu Hababam Sınıfı'na yerleştirir. Mahmut Hoca'dan torpillik diye Hababam Sınıfı öğrencileri ilk başlarda Ahmet'e kötü

davranırlar. Ahmet, eğitim hayatı boyunca hep örnek öğrenci olmuş çalışkan zeki bir öğrencidir. İlk başlarda Ahmet Hababam Sınıfı'na uyum sağlayamaz; fakat ilerleyen zamanda aralarında bir dostluk bağı oluşur. Fakat yine de Ahmet'in değiştiremeyeceği, inandığı idealleri ve inançları vardır. Okumanın öneminin diğerlerine kıyasla çok farkında bir öğrencidir. Hababam Sınıfı öğrencileri ilk başlarda Ahmet'i kendi çıkarları için kullanmak isterler; fakat Mahmut Hoca buna engel olmaya çalışır. Filmin sonlarında Ahmet mezun olup köy okulunda işe başladığında Hababam Sınıfı öğrencileri yaptıkları hatanın farkına varır ve Ahmet'in görev yaptığı okulu tekrar inşa etmek için onun ziyaretine gelmişlerdir. Böylece Ahmet'ten bir anlamda özür dilemiş olurlar.

2.4.4. Hababam Sınıfı Tatilde

Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı kitabından uyarlanıp Ertem Eğilmez'in yönetmenliği ile beyaz perdeye aktarılan film, serinin dördüncü filmidir. Oyuncu kadrosunda Kemal Sunal (İnek Şaban), Münir Özkul (Mahmut Hoca), Adile Naşit (Hafize Ana), Şener Şen (Badi Ekrem), Avni Yalçın (Edebiyat Hocası Avni) gibi oyuncular yer almıştır. Bunlarla birlikte serinin ilk üç filminden farklı olarak Filiz Bozkurt (Filiz), Sevtap Erdemli (Sevtap), Ayşen Gruda (Ayşe), Sevda Aktolga (Sevda) gibi kız öğrenci rolünde yeni oyuncular katılmıştır. Oyuncu kadrosunda Halit Akçatepe'nin olmadığı ve Kemal Sunal'ın da seride son kez yer aldığı filmidir.

Hababam Sınıfı Tatilde filminin konusu şu şekildedir; Erkek lisesi olarak eğitimini yürüten okulun müdürü daha fazla para kazanmak için okula kız öğrencileri de kabul eder. Yeni gelen dört kız öğrenci Hababam Sınıfı'na kaydolur. Başlarda kız öğrencileri şaşkınlıkla karşılayıp yakınlaşmaya çalışan öğrenciler sonunda kızların oyununa geldiklerini anlayınca kızlarla mücadeleye girişirler. Sürekli tuzaklar kurup kızları oyuna getirirler. Kısa sürede Hababam Sınıfı'nın haylazlıklarına ayak uyduran kızlar erkek öğrencilerle mücadeleye başlar. Sürekli erkeklerin oyunlarına gelen kız öğrenciler Hababam Sınıfı'nın içinden kendilerine bir ajan ararlar. Bu ajan Şaban'dır. Şaban sayesinde Hababam Sınıfı'nın yapacaklarını önceden haber alıp Hababam Sınıfı'na tuzak kurarlar. Hababam Sınıfı izcilik bahanesi ile Badi Ekrem'i kandırıp okuldan kaçırır ama dönüşte Mahmut Hoca onları bekler ve ceza olarak gerçek bir izcilik kampına gönderir. Filmin bir bölümü kamp sahneleriyle geçer. Daha sonra

kamp biter ama okulun bir mahkeme süreci vardır. Bu mahkemeden Özel Çamlıca Lisesi'nin kapatılma kararı gelince öğrenciler organize olarak sınıf ortamını kamp alanına taşırlar ve burada ders işlemeğe başlarlar.

2.4.5. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor

Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı kitabından uyarlanıp Kartal Tibet'in yönetmenliği ile beyaz perdeye aktarılan filmidir. Diğer filmlere göre Hababam Sınıfı kitabından bağımsız yönleri oldukça fazladır. Serinin beşinci filmidir. Oyuncu kadrosunda Münir Özkul (Mahmut Hoca), Adile Naşit (Hafize Ana), Şevket Altuğ (Şevket Hoca), Şener Şen (Badi Ekrem), Ahmet Arıman (Hayta İsmail), Feridun Şavlı (Domdom Ali), Perran Kutman (Hürrem Hoca), İlyas Salman (Bilo Ağa) gibi oyuncuların yer aldığı filmidir.

Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminin konusu kız erkek öğrencilerin karışık okuduğu Hababam Sınıfı'nda diğer serilerdeki gibi öğrenciler haylazlıklara devam etmektedir. Sınıfa kendini Bilo Ağa olarak tanıtan yeni bir öğrenci gelir. Diğer öğrenciler Bilo saf olduğu için onunla kafa bulmaya başlarlar. Okula yeni Biyoloji Hocası Hürrem Hoca gelir. Biraz takıntılı ve asabi bir kadındır. O yaşa kadar evlenmemiş ve tam bir erkek düşmanıdır. Sınıfta Ömer ve Ayşe adında iki öğrenci vardır ve zamanla bu iki öğrenci arasında bir ilişki başlar. Bu ilişki gitgide ilerler ve Ayşe Ömer'den hamile kalır. Diğer öğrenciler durumu öğrenince nikâh kıydırmak için okuldan kaçarlar. Kendi aralarında nikâh kıyarlar ve filmin daha sonrası Ayşe'nin hamileliği süreciyle geçer, devamında da çocuk doğar.

2.4.6. Hababam Sınıfı Güle Güle

Hababam Sınıfı serinin son filmidir. Ertem Eğilmez'in yönetmenliği ile beyaz perdeye aktarılan filmidir. Oyuncu kadrosunda Adile Naşit, Ayşen Gruda, İlyas Salman, Yonca Evcimik, Şevket Altuğ, Mehmet Ali Erbil, Savaş Dinçel, Cem Özer, Mehmet Nuri Durak gibi oyuncular bulunmaktadır.

Aslen doğulu ve orada yetişmiş olan Mehmet Hoca Özel Çamlıca Lisesi'ne atanır. İlk başta Mehmet Hoca'nın şivesi farklı olduğu ve Anadolu'dan geldiği için öğrenciler onu küçümser ve onunla dalga geçerler. Mehmet Hoca'nın gariban görünümlü ailesi okula gelir, öğrenciler bunu görünce ailesiyle de dalga geçerler.

Mehmet Hoca bu durumu başta umursamasa da ailesiyle dalga geçilince buna dayanamaz. Bu arada müstahdem Hafize Ana'nın kızı da aynı okuldadır ama annesi hizmetli olduğu için ondan utanır ve arkadaşlarının yanında onunla görüşmek istemez. Bu kız okulda hırsızlık yapar. Hafize Ana bu durumu Mehmet Hoca'ya anlatır. Mehmet Hoca da kızla konuşur. Mehmet Hoca öğrencilerin problemleriyle yakından ilgilenen ve destek olan bir hocadır. Bu özelliğiyle sınıfa kendini sevdirebilir. Mehmet Hoca'yla dalga geçen, küçümseyen Gamze adındaki öğrencisi zamanla Mehmet Hoca'ya âşık olur ve onu diğer arkadaşlarından kıskanmaya başlar. Olaylar böyle gelişirken Mehmet Hoca'nın tayini çıkar ve okuldan ayrılmak zorunda kalır. Filmin başlarında ona karşı olan öğrencileri Mehmet Hoca'nın gitmesini istemezler ve Mehmet Hoca giderken hepsi onu uğurlamaya gelir. Duygusallığın yoğun olduğu bir uğurlamayla Mehmet Hoca öğrencilerine veda eder.

III. BÖLÜM

3. HABABAM SINIFI FİLMLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumlu İletiler

Bu bölümde Hababam Sınıfı filmleri serisinin izlenmesi sonucunda tespit edilen değerlerin filmlerde kaç kez ve ne düzeyde işlendiği önce tablo halinde gösterilecek, ardından bu değerlerin nasıl işlendiği, izleyicilere katkısı üzerinde durulacaktır.

Tablo 1. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumlu İletiler

Değerlerle ilgili olumlu iletiler	Hababam Sınıfı	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı	Hababam Sınıfı Uyanıyor	Hababam Sınıfı Tatilde	Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	Hababam Sınıfı Güle Güle	Toplam
Sorumluluk	3	1	-	1	-	-	5
Paylaşma	3	4	2	3	3	5	20
Teşekkür	1	3	-	-	2	-	6
Vefa	2	1	1	2	-	2	8
Fedakârlık	1	-	1	1	-	1	4
Yardımlaşma	3	1	4	2	-	3	13
Affedicilik	3	1	2	3	2	4	15
Hatasını Anlama	-	2	2	3	-	5	12
Dayanışma	3	1	1	1	3	-	9
Dua	-	-	-	-	-	1	1
Milli Değerler	-	-	3	-	-	-	3
Merhamet	3	2	1	1	1	5	13
Genel Toplam	22	16	17	17	11	26	109

3.1.1. Sorumluluk

Sorumluluk, bireyin kendi yetki alanına giren bir olayın sonuçlarını veya bireyin kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmesidir (TDK 2011: 2142). Bir başka tanıma baktığımızda sorumluluk, bireyin kendine ait bir olayın başkaları üzerindeki etkilerinin sonuçlarını üstlenmesi, kendi davranışının sonuçlarına sahip çıkabilmesi, başkalarının haklarına sahip çıkabilmesi, üzerine düşen görevleri yerine getirebilmesi, bireyin uyum sağlaması anlamlarına gelir (Balcı 2014:166).

Sorumluluk sahibi insan, kendi davranışlarının sonucunu kabullenen, başkalarının haklarına saygı duyan, kendi üzerine düşen görevleri en iyi şekilde ve zamanında yerine getiren kişidir (Ekinci 2018:139).

Her insan sorumluluk bilincine sahip olmak durumundadır. Sorumluluk İnsan hayatının ve sağlıklı bir toplum olmanın gereğidir. Sorumluluk, insanın karakterini yansıtır. Sağlam karakterli insanlarda sorumluluk duygusu gelişmiştir. Sorumluluk bilinci olmayan insan ailesindeki ve çevresindeki ilişkilerde başarılı olamaz. Hatta sorumsuzluğu oranında çevresine ve topluma zarar verebilir. Hayatımızdaki bütün sistemler insan merkezli bir yapıdadır. Sorumluluk doğuştan kazanılan bir davranış olmayıp kişinin ilk olarak anne ve babadan öğrendiği daha sonraki süreçte de çevreden geliştirdiği bir görevdir.

Sorumluluk kavramı özgürlük kavramıyla sıkı bir ilişki içerisindedir. Sorumluluk dikkatli davranmayı, özenli olmayı, verdiği sözü yerine getirmeyi, umursamayı, dert edinmeyi, güvenmeyi, taahhüt etmeyi, ilgi duymayı, hassas olmayı, emin olmayı ve ciddiyeti zorunlu kılan bir kavramdır. (Aydın 2012: 261)

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘sorumluluk’ ile ilgili ileti; Hababam Sınıfı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor ve Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde konu ile ilgili herhangi bir ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘sorumluluk’ ile ilgili iletiler toplamda 5 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘sorumluluk’ ile

ilgili iletiler genelde öğrencilerin yaptıkları davranışın sonuçlarına katlanması şeklinde geçmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Hababam Sınıfı öğrencileri Semra Hoca'ya aşk mektubu yazdıkları için okuldan atılacaklardır. Mahmut Hoca öğrencilerin velilerini okula çağırır. Velileri Hababam Sınıfı'nda toplar, kendini ve Semra Hocayı tanıtır ve velilerle konuşmaya başlar. Mahmut Hoca: “Kusura bakmayın bir toplantı salonumuz olmadığı için sizleri buraya aldık. Ama bu sınıfın bir özelliği var çocuklarınız senelerdir bu sıralarda oturdu. Sanırım sizler de ilk kez bu vesile ile onları görmüş oluyorsunuz. Yanılıyor muyum yoksa?” der ve veliler bu durumu onaylar. Ardından Mahmut Hoca konuşmaya devam eder. Mahmut Hoca: “Herhalde sizleri neden çağırdığımı merak ediyorsunuzdur. Bunca işiniz arasında sizi çağırışımın iki nedeni var. Bugün çocuklarınızın karnelerini dağıtıyoruz. Notlarından anlayacaksınız ki çocuklarınızın hepsi maalesef çok zayıf. Tabi bunda çalışmamalarının, haylazlıklarının rolü büyük. Ama şu da bir gerçek burası da pek mükemmel bir okul değil. Bizler de pek mükemmel birer eğitimci değiliz. Belki de kendilerine yeterince faydalı olmadık. Ama ya sizler? Çocuklarınızın aldığı bu kötü sonuçta sizlerin hiç mi payı yok? Şimdiye kadar yeterince ilgilendiniz mi onlarla?” der. Velilerden biri: “Siz ne diyorsunuz efendim! İlgilenmek ne demek saçımı süpürge ettim.” der. Bir diğeri: “Tabi ya daha ne yapayım? Kazık kadar herif bu yaşa gelmiş acaba okur mu ümidiyle tâ İstanbullara özel okullara yolladım avuç dolusu paralar harcadım.” der. Bir diğeri veli: “Arkadaşları üniversiteyi bitirdi. Bizimki hala lise sıralarında sürünüyor gene de elbise ister yaparız hem de en alasından, para ister yollarız. Bir dediğini iki etmeyiz.” der. Başka bir veli: “Benim oğlan boyuna sınıfta kalır durur, bugüne kadar daha bir fiske vurmam.” der. Başka bir veli: “ Ben döverim hem de çok döverim ama severim de ne de olsa evladım.” der. Mahmut Hoca: “Biliyorum, tabi hepiniz çocuklarınızı seversiniz. Ama benim söylemek istediğim bu değildi. Şöyle geriye bakıp bir düşünün ta ilkökul sıralarından beri acaba çocuklarımızın eğitimiyle ne kadar ilgilendiniz? Onlarla arkadaş olup onları anlamaya, dertlerine sorunlarına ortak ve yardımcı olmaya çalıştınız mı? Gerek öğretmenlerine gerekse ana babalarına yani sizlere hatta memleketlerine faydalı birer insan olarak yetişmeleri için ne yaptınız? Görev ve sorumluluklarını kendilerine hatırlattınız mı? Bir çocuk eline çanta verip okula yollamakla, cebine üç beş kuruş para koyup okul köşesine atılmakla eğitilmez. Daha

doğrusu ana babanın görevi burada bitmez. Bu yüzden benim kanımca tembel çocuk, hatalı çocuk, suçlu çocuk yoktur. Hatalı ve hatta suçlu ana baba vardır. O yüzden de bu karneleri çocuklarınıza değil gerçek sahipleri olan sizlere vermeyi daha uygun buldum. İçindeki notlar sadece onların ders notları değil bir anlamda sizlerin de analık babalık görevlerinize verilmiş olan notlardır. Karnelerinizi dağıtmadan önce çok önemli bir meselemiz daha var, çocuklarımız büyük bir suç işlediler. Bu suçun ve cezasının ne olduğunu size arkadaşım bildirecek.” der ve sözü Semra Hoca’ya bırakır. Semra Hoca velilere bu suçu söylemez öğrencileri affeder (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 01:23:12-01:27:22).

Sorumluluk duygusunun işlendiği bir diğer sahnede Hababam Sınıfı okuldan kaçmak için okulun arka bahçesindeki duvarı kazmalarla küreklerle yıkıp kendi geçebilecekleri kadar delik açarlar. Delik açılınca öğrenciler sırayla karşı tarafa geçerler ama deliğin karşı tarafında Mahmut Hoca bekler. Ve öğrencileri yakalar. Ardından öğrencilere kendi yıktıkları duvarı tamir ettirir. Öğrenciler tamir ederken Mahmut Hoca: “Aferin çalışın. Nasıl olsa okulu bitiremeyeceksiniz. Hiç değilse meslek sahibi olursunuz. İnsan kendi bozduğunu kendi yapmalı. Hem duvarcılık da fena bir meslek değildir.” der ve sahne değişir (Hababam Sınıfı 1. cd 23:20- 25:57).

Örneklerde görüldüğü gibi Hababam Sınıfı filmlerinde sorumlulukla ilgili iletiler hem görsel hem de sözel yolla seyirciye iletilmektedir. Bu da seyirci üzerinde daha kalıcı izler bırakmaktadır. Öğrencilerin Semra Hoca’ya yazdıkları aşk mektubu sonucunda okuldan atılmalarına karar verildiği ve son kez öğrencilerin velileri ile görüşüldüğü sahnede sorumlu bir idareci olan Mahmut Hoca velilere yaptığı konuşmada öğrencilerin başarısızlığında rolü bulunan veli ilgisizliğini ele almakta ve velilere çocukları üzerindeki sorumluluklarını hatırlatmaktadır. Sahnede Mahmut Hoca velilere anne baba olmanın çocukları büyütüp ceplerine para koyup okula göndermekle sınırlı olmadığını, okulda velilerin çocuklarla ilgilenmeleri gerektiğini anlatır. Sahnede okul-veli dayanışması açısından günümüze de örnek olabilecek bir iletişim biçimi işlenmektedir. Bu ve devamındaki sahnelerin izleyicilere verdiği mesaj bakımından oldukça etkili olduğu söylenebilir.

Sorumluluk, ilk olarak ailede çocuklara verilmesi gereken bir değer olduğu için güzel ve yerinde bir örnek olmuştur. Bununla birlikte öğrencilerin affedilmelerine

rağmen yaptıkları suçun cezasına razı olup okuldan kendilerinin ayrılmak istemeleri sorumluluk açısından önemli bir sahnedir. Çünkü işledikleri suçun farkındadırlar ve sonuçlarına katlanmaları gerektiğinin bilincindedirler. Bunun dışında filmlerde Mahmut Hoca karakteri, öğrencilere sorumluluk değerini öğretmek için çabalamaktadır. Başka bir örnekte görüldüğü gibi Mahmut Hoca'nın okuldan kaçmak için duvarı yıkan öğrencilere tekrar duvarı tamir ettirmesi, insanların yaptıkları işin sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiğini ve bunu yaparken de birlikte yapmaları gerektiğini izleyiciye hem sözel hem de görsel olarak esprili bir üslupla başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Filmlerde bunun gibi sahnelerin olması seyirci üzerinde olumlu etkiler bırakabilmektedir. Sorumluluğu birden çok sahnede işlenmesi bu davranışı pekiştirilmesi açısından önemlidir.

3.1.2. Paylaşma

Aralarında pay etmek, üleşmek, bölüşmek (TDK 2011: 1903) anlamına gelen paylaşma, insanların sahip olduklarını, ihtiyacı olan insanlara imkânlar ölçüsünde, yardımcı olması gerektiğinde aralarında bölüşmesi, üzüntü ve sevinçlerine ortak olmasıdır (Ekinci 2018:145).

Her insanda olması gereken değerlerden biri de paylaşımdır. Paylaşma değeri birçok değer gibi ilk olarak ailede kazanılır. Ailede atılan temelin üzerine çevrenin olumlu etkisiyle gelişecek bir değerdir. Kişiler arasındaki bağları kuvvetlendirir ve ileride sağlam dostluklar edinilmesine vesile olur ve aynı zamanda karakterli, nitelikli bireyler yetişmesini sağlar.

Paylaşma iki türdür; insan maddi şeyleri paylaştığı gibi manevi şeyleri de paylaşabilir. Acıyı, sevgi, mutluluk ve hüznün gibi duygular da paylaşılır. Mutluluk paylaştıkça çoğalır, acı paylaştıkça azalır. İnsanların başına her türlü felaket gelebilir, bu durumlarda onlara maddi manevi destek olmak, elimizden geldiğince yardımcı olmak, manevi acılarını paylaşmak, dertlerine ortak olmak gerekir. Bu, insan olmanın gereğidir. Aynı şekilde insan sevineceği, mutlu olacağı bir durum yaşadığında da bunu paylaşma ihtiyacı hisseder. Sonuçta insan olmak başka insanların sevinçlerine ve hüznlerine ortak olmak demektir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'paylaşma' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı

Uyanıyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 5 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘paylaşma’ ile ilgili iletiler toplamda 20 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘paylaşma’ ile ilgili iletiler genellikle maddi bir şeyi paylaşmaktan çok manevi acı, hüznün, sevinç gibi öğeleri paylaşma ile ilgili sahnelerde yer alır. Örnekler şu şekildedir:

Ali'nin küçükken kendisini ve annesini terk eden babası Ali'yi görmek için sürekli okula gelir. Ali yaşadığı zor günleri unutmamıştır. Babasını görmek istemez. Öğrenciler beden eğitimi dersinde basket oynarken Ali'nin babası yine okula gelir. Ali babasıyla karşılaşır ve konuşmaya başlar. Ali: “Ne işin var burada” der. Babası: “Ne olur kaçma artık benden oğlum” der. Ali: “Oğlum mu? Ne oğlum, ne zaman aklına geldi bir oğlun olduğu?” der. Babası: “Hiçbir zaman unutmadım ki.” der. Ali: “Unutmadın evet! Beni, annemi terk ettiğin zaman da unutmamıştın!” der. Babası: “Evden gittim ama mecbur kalmıştım, çarem yoktu.” der. Ali: “Beni sevseydin gitmezdin evden” der. Babası: “Oğlum seni çok seviyorum. Ali, oğlum, yavrum dinle.” der. Ali: “Sus! Bana oğlum deme ve bir daha da sakın buraya gelme. Senden nefret ediyorum anlıyor musun? Benim babam yok artık” der ve koşarak spor salonuna gider. Olaya şahit olan Mehmet Hoca, Ali'nin ardına spor salonuna gider. Mehmet Hoca ne olduğunu sorar. Ali ilk başta cevap vermez. Mehmet Hoca ısrar edince gelenin yıllar önce kendisini terk eden babası olduğunu söyler ve Mehmet Hoca'ya sarılarak ağlamaya başlar. Mehmet Hoca Ali'yi teselli eder (Hababam Sınıfı Güle Güle 2. cd 07:54-09:15).

Bir diğer sahnede Hababam Sınıfı öğrencileri Askerden izne gelen Hayta'yı akşam yatması için yatakhaneye getirirler. Yatağı ayarladıktan sonra Şaban dolabından babasının köyden gönderdiği tereyağını çıkarır ve haytayı yanına çağırır. Şaban: “Haytacığım gel canım buraya, bu yağı sana yedirmeden yatırmam. Babam yolladı.” der ve tereyağı ekmeğine sürerek Hayta'ya yedirir (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 56:42-57:03). Bu sahnede paylaşmanın güzel bir örneği işlenmektedir.

Sonuç itibariyle paylaşma değeri Hababam Sınıfı filmleri serisinde en çok yer alan değerlerden biridir. Paylaşma, kıymetli değerlerimizden biridir. Paylaşma, toplumsal ilişkilerin gelişmesinde, toplumdaki birlik ve beraberliğin sağlanmasında çok önemli bir değerdir. Paylaşma toplumun yapı taşlarını oluşturan temel unsurlardandır. İnsanların paylaşmaya hem maddi hem manevi yönden ihtiyacı vardır. Toplumsal yaşamda insanların birbirine ihtiyacı vardır. Kimi zaman sevinir kimi zaman hüznleniriz, kimi zaman da bir şeylere ihtiyacımız olabilir. Sevindiğimizde ya da hüznlendiğimizde duygularımızı paylaşmak isteriz. Ya da bir şeye ihtiyacımız olduğunda paylaşılmasını isteyebiliriz. Örneklerde de görüldüğü gibi Mehmet Hoca sahnede öğrencisini dinleyerek, teselli ederek ve ona sarılarak öğrencisinin hüznünü paylaşmıştır. Mehmet Hoca'nın öğrencisinin hüznünü, acısını paylaşması manevi paylaşma güzel bir örnektir. Diğer sahnede Şaban da Hayta ile köyden gelen tereyağını paylaşmıştır. Şaban'ın arkadaşıyla yemeğini paylaşması da maddi paylaşma örnektir. Sahnelerde paylaşma iletisi seyirciye görsel ve sözel yolla aktarılmıştır. Paylaşma gibi bir değer filmelerde işlenmesi izleyici kitlesi üzerinde olumlu etkiler bırakabilmektedir.

3.1.3. Teşekkür

Halimizden memnun olma durumuna şükür denir (Balcı 2014:168). Teşekkür kavramı da bu kökten gelir. Teşekkür yapılan bir iyiliğe karşı duyulan gönül borcunu anlatma ve o iyiliğe karşı duyulan kıvanç demektir (TDK 2011: 2339). Teşekkür, insanlar arasındaki iletişimi kuvvetlendiren bir davranış olmakla birlikte insanın yaratıcıya karşı olan şükürünün de bir göstergesidir. Yaratıcıya olan bir ibadet olarak da tezahür edebileceğimiz teşekkür etme iletisi, insanların sağlıklı ilişkiler kurmalarının yapı taşlarından biridir.

Kelime olarak şükür, methetmek, övmek, ödüllendirmek, müteşekkir olmak, nankör olmamak, iyiliğe karşı dua etmek, minnettarlık anlamlarına gelir. Genel anlamda ise, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme, minnettarlık, görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, iyiliğe karşı kadirşinaslık, insanın halinden memnun olma, iyiliğin kıymetini bilme, mutlu bir olay ve durumdan memnun olma durumu olarak ifade edilir. Şükür, Kişinin Allah'a, insanlara ve doğaya karşı yaptığı en geniş anlamda teşekkür etme halidir. Günlük hayatta sıkça kullanılan teşekkür

kelimesi yapılmış olan bir iyiliğe karşı duyulan iyilikseverlik, övgü, kıvanç anlamına gelir (Hökelekli 2013: 141).

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘teşekkür’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 1 sahnede Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Tatilde ve Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde konu ile ilgili herhangi bir ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘teşekkür’ ile ilgili iletiler toplamda 6 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘teşekkür’ ile ilgili iletiler genellikle öğrencilerin öğretmenlerine karşı minnet duygularını ifade etme şeklinde geçmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Okul taksitini ödeyemediği için okuldan gönderilmekte olan Boncuk’un okul taksitini Mahmut Hoca öder. Hababam Sınıfı öğrencileri durumu öğrendikten sonra Ferit, Mahmut Hoca’nın yanına gider, kapıyı vurup içeri girer. Mahmut Hoca: “Hayrola Ferit.” der. Ferit: “Hocam Boncuk’a yaptığımız yardım için arkadaşlar adına teşekkür etmeye geldim, sağ olun.” der. Mahmut Hoca: “Tamam tamam peki” der (Hababam Sınıfı 2. cd 10:58-11:22).

Bir başka sahnede Müdür, Akil Hoca’yı okuldan kovar. Hababam Sınıfı öğrencileri Mahmut Hoca’dan akıl alırlar ve Akil Hoca’nın eski öğrencisi olan Milli Eğitim Bakanı ile görüşürler. Milli Eğitim Bakanı okula Akil Hoca için gelir. Bunun üzerine Okul Müdürü, Akil Hoca’yı tekrar işe alır. Milli Eğitim Bakanı aracılıyla okul bahçesinden çıkarken Hababam Sınıfı öğrencilerini görür ve şoförden durmasını ister. Bakan, öğrencilere: “Nasılsınız çocuklar.” der. Ferit: “Sağ olun efendim.” der. Bakan: “Sanırım istediğiniz oldu.” der. Güdük: “Çok teşekkür ederiz efendim. Çok büyüksünüz sağ olun” der. Bakan “Asıl ben size teşekkür ederim. Bana Akil Hoca’ma ufak da olsa bir iyilik yapma fırsatını verdiniz. Hoşça kalın.” der ve gider (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 59:44- 01:00:17).

Hababam Sınıfı filmlerinde ‘teşekkür’ değeri ile ilgili iletiler geçmektedir. Yukarıda geçen sahnelerde de görüldüğü gibi Ferit, Boncuğun okul taksitini ödeyen Mahmut Hoca’ya teşekkür eder. Akil Hoca’nın okula geri dönmesini sağlayan bakana

tüm sınıf birlikte teşekkür eder. Bu şekilde teşekkür etmek bir minnet göstergesi ve yapılan iyiliğe vefa olarak sunulmaktadır. Yapılan iyiliklere karşı teşekkür edilmesi gerektiği mesajı verilmektedir. Hababam Sınıfı filmlerinin genelinde öğrenciler haylaz, taşkın, sürekli olumsuz özelliklere sahip bireyler olarak görünseler de bu sahnede, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür etme erdemini sergilemişlerdir. Bu da seyircinin üzerinde olumlu etkiler bırakabilmektedir.

3.1.4. Vefa

Bağlılık, verdiği sözde durmak, bir şeyi yerine getirmek gibi anlamlara gelen (Balcı 2014: 172) vefa, insani ilişkilerde ve sosyal hayatta dostlukları ve samimiyeti, huzur ve güveni, yardımlaşmayı ve dayanışmayı arttıran bir etmendir. Bütün iyilikleri, fedakârlıkları ve yardımları göz önünde bulundurarak çocukların anne babalarına, işçilerin işverenlerine, devletin milletine, öğrencilerin öğretmenlerine karşı vefalı olmaları önemlidir (Turan 2015: 183).

Vefa duygusu kişilerin birbirine bağlılığı, toplum huzurunun sağlanması açısından son derece önemli olup insanların birbirine karşı güven duygusunun artmasına, insanlar arasındaki samimiyetin sağlanmasında etkili bir rol oynar. Vefanın zıttı nankörlüktür. Bu da kişiler arasında güvensizlik oluşmasına sebep olur. İnsani ilişkilerin samimiyetten ve vefadan uzak olması, çıkar ilişkilerine dönmesine yol açar. Yine vefa eksikliği kişiler arasındaki dostluk, arkadaşlık gibi bağların temelinden sarsılmasına yol açar. Bu da toplumdaki birliğin, güvenin ortadan kalkmasına neden olur. Bu yüzden vefa en önemli değerlerden biridir denilebilir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘vefa’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 2 sahnede Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde konu ile ilgili herhangi bir ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘vefa’ ile ilgili iletiler toplamda 8 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Tatilde ve Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen sözel bazen de sözel ve görsel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘vefa’ ile ilgili iletiler

genel olarak öğrencilerin öğretmenlerine karşı sergiledikleri davranışları içermektedir. Örnekler şu şekildedir:

Mahmut Hoca geçirdiği kalp krizinden sonra hastanede yatar. Doktor yanında iki kişiyle Mahmut Hoca'nın yanına gelir ve: "Önemli ziyaretçileriniz var Tıp Fakültesi Hastanesi taşındı." der. Ve yanındakileri Mahmut Hoca'ya tanıtır. Mahmut Hoca eski öğrencilerini tanıyamaz. Öğrencilerinden biri: "Hocam beni tanıyamadınız mı Erzincan Lisesi'nden Haylaz Oğuz." der. Mahmut Hoca: "Hani duvardan kaçarken düşüp kolunu kırmıştın." der. Eski öğrencisi tasdik eder. Mahmut Hoca diğerine döner ve ona talebesi mi olduğunu sorar. Diğer öğrenci de onaylar ve: "Konya Lisesi Süslü Selim." diyerek kendini tanıtır. Mahmut Hoca hatırlar ve kendini nasıl bulduklarını sorar. Süslü Selim: "Son görev aldığınız okulun öğrencileri haber verdi." der. Haylaz Oğuz: "Biz de hem geçmiş olsun diyelim demek istedik hem de meslektaşımız müsaade ederse biz de bir muayene edelim dedik hocam." der. Mahmut Hoca'nın gözleri dolar ve teşekkür eder (Hababam Sınıfı 2. cd 25:16-26:04).

Bir başka sahnede Okula müfettiş gelir. Akil Hoca'nın Felsefe dersine girer. Öğrenciler daha önce defalarca müfettiş taklidi yapıp Akil Hoca'yı kandırdıkları için Akil Hoca gelenin müfettiş olduğunu anlamaz yine öğrenciler şaka yapıyor zanneder ve müfettişe de öğrencilere kızdığı gibi kızar. Müfettiş Akil Hoca'yı şikâyet edeceğini söyleyip öfkeli bir şekilde sınıftan çıkar. Olayı öğrenen Müdür, Akil Hoca'yı işten kovar. Bunu öğrenen çocuklar Mahmut Hoca'ya giderler ve nasıl durumu düzeltereklerini sorarlar. Mahmut Hoca, Milli Eğitim Bakanı'nın Akil Hoca'nın eski öğrencisi olduğunu, onun bir şeyler yapabileceğini söyler. Öğrenciler Bakan'a giderler ve Bakan okula gelir. Bakan öğretmenler odasında otururken müdüre: "İstanbul'a gelmişken birkaç okulu geziyim dedim ama buraya gelişimin özel bir nedeni var." der. Müdür nedenini sorar. Bakan: "Akil Hoca için geldim." der. Müdür: "Akil Hoca için mi geldiniz!" der. Bakan: "Evet, bu okulda öğretmenlik yaptığımı duydum. Biliyor musunuz? Ben de öğretmendir. Bana bu kutsal mesleği sevdiren Felsefe hocam Akil Bey'dir. Çok yetenekli, çok kıymetli, çok hürmete layık bir öğretmendir. Yalnız kendisini göremiyorum. Bugün mü gelmedi? Yoksa okuldan mı ayrıldı?" der. Bunun üzerine Müdür birden tavır değiştirerek: "Akil Bey okuldan ayrılır mı hiç efendim. Kendisi en kıymetli öğretmenlerimizdendir. Biraz rahatsız da birkaç gün dinleniyor." der. Bakan: "Ya üzüldüm. Konuşmak, elini öpmek isterdim. Neyse geçmiş olsun

deyin. Hürmetlerimi, sevgilerimi söyleyin. Tekrar tekrar ellerinden öperim.” der ve okuldan ayrılır. Bu olayın üzerine müdür, Akil Hoca’yı tekrar işe almak durumunda kalır (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 57:52-59:44).

Örneklerde olduğu gibi vefa değeri ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak fazla yer verilmiş ve yerine göre birkaç sahnede bu duygu işlenmiştir. Filmlerde genel olarak öğrenci - öğretmen ilişkileri çok sağlıklı görünmese de, bir ders verme mahiyetinde vefa değeri başarılı bir şekilde işlenmiştir. Vefa ile ilgili iletiler genellikle öğrencilerin hocalarına karşı sergiledikleri davranışlar olarak karşımıza çıkar. Özellikle de öğretmenlerin eski öğrencileri, filmlerde vefa değerini temsil eder. Filmlerde yeri gelir Mahmut Hoca’nın eski öğrencisi okulun kapatılmasını engeller, yeri gelir doktor olmuş öğrencileri muayene için gelir ya da Akil Hoca’nın bakan olmuş eski öğrencisi Akil Hoca’nın okuldan atılmasını engeller. İşte bunun gibi örnekler filmlerde bu öğrencilerin vefa değerine sahip bireyler olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerinin kendilerine verdikleri emekleri unutmayıp yeri geldiğinde hocaları ile ilgilenerek veya sorunlarını çözerek güzel bir vefa örneği sergilemektedirler. Bunun gibi sahneler seyirciler üzerinde ‘vefa’ değeri ile ilgili güzel izlenimler bırakabilmektedir. Ayrıca eğitimin ve öğretmenin öneminin de bu değerle birlikte vurgulandığı görülmektedir. Seyircilere vefa değeri ile ilgili mesajlar hem görsel hem sözel yolla iletildiği için bu duygu ile ilgili öğrenme daha kolay yoldan sağlanmaktadır.

3.1.5. Fedakârlık

Fedakârlık; özveri, özverili davranmak, az ile yetinmek, azlığa katlanmak (TDK 2011: 857) demektir. Kişinin kendi faydasına olan şeyden vazgeçerek başkasının faydasına olanı gözetmesi olarak da tanımlanan fedakârlık aynı zamanda diğerkâmlıkla çok yakından ilişkilidir. Fedakârlık bireyin kendi çıkarlarından vazgeçmesi, kendi çıkarlarının yerine karşıdakinin çıkarlarını gözetmesi demektir. Bu durum genellikle kişinin duygusal olarak bağlı olduğu kişiler arasında gerçekleşmektedir.

İdeal insanın sahip olması gereken en önemli değerlerden biri olan fedakârlık insanlar arası ilişkileri sağlıklı kılıp bir üst seviyeye çıkararak bir erdemdir. Buna rağmen

fedakârlıkta aşırıya gidilip itidalli olunmadığı zaman bireyi psikolojik ve sosyolojik olarak yıpratır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘fedakârlık’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘fedakârlık’ ile ilgili iletiler toplamda 4 sahnede geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler görsel ve sözel olarak seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘fedakârlık’ ile ilgili iletiler genel olarak öğretmenlerin öğrencilere yönelik davranışlarından oluşmaktadır. Örnekler şu şekildedir:

Boncuk okul taksitini ödeyemediği için müdür onun okuldan ayrılmasını ister. Hababam Sınıfı öğrencileri parayı aralarında toplamaya çalışırlar. Para denk gelmeyince diğer öğrencilerden zorla toplarlar. Bu durumu öğrenen Mahmut Hoca sınıfta öğrencilere bunun hesabını sorar. Öğrencilerin arkadaşlarının okul taksiti için böyle bir işe giriştiklerini öğrenince bu duruma çok üzülen Mahmut Hoca Boncuk’un okul taksitini kendisi karşılar. Öğrenciler merdivenlerde Boncuk’u yolcu etmek için beklerler. Hafize Ana elinde boncuğun çantasıyla gelir. Öğrenciler Hafize Ana’ya Boncuk’un nerede olduğunu sorarlar. Hafize Ana Mahmut Hocanın elini öpmeye gittiğini söyler. Ardından Boncuk yüzünde bir tebessümle gelir. Öğrenciler başında toplanır. Ferit: “Eee Boncuk hadi güle güle.” der. Boncuk: “Gitmiyorum ki.” der. Ferit: “Gitmiyor musun?” der. Boncuk: “Yoo, Mahmut Hoca taksitimi ödemiş.” der. Bunun üzerine Ferit, Mahmut Hoca’ya teşekkür eder (Hababam Sınıfı 2. cd 10:06-11:19).

Bir başka sahnede Ahmet, Mahmut Hoca’nın yanına ziyarete gelir. Mahmut Hoca’ya babasının ölümünü anlatır ve babasının ölümünden sonra okuldan ayrıldığını söyler. Ahmet iş konusunda Mahmut Hoca’dan yardım ister. Mahmut Hoca da Ahmet’in okuması gerektiğini ve Müdür Bey ile bu konuda konuşacağını söyler. Mahmut Hoca müdürün odasındadır ve Müdür: “Aklını mı kaçırdın sen Mahmut Bey, durumumuzu biliyorsun, zaten işler kesat. Bedava adam okutacak halimiz mi var. Kepenkleri kapatıp gidelim o zaman.” der. Mahmut Hoca: “Ama çok yetenekli bir öğrenci Müdür Bey, yazık olacak bir iyilik etmiş olurdunuz.” der. Müdür: “Saçmalama Mahmut Hoca! Hayat günden güne pahalılaşıyor. Bu dükkân nasıl dönüyor biliyor

musun sen?” der. Mahmut Hoca taksitlerini kendisinin ödeyeceğini söyler. Müdür: “Mahmut Hoca deli misin sen yahu, bu zamanda kim kime para veriyor.” der. Mahmut Hoca: “Müsaade ederseniz onun kararını ben veriyim.” der. Müdür: “Vallahi gene de iyi düşün, benim için fark etmez. Müşteri müşteridir.” der ve Mahmut Hoca: “Haklısınız.” der ve gider (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 19:07-19:47).

Hababam Sınıfı filmlerinde fedakârlık ile ilgili sahneler az da olsa yer verilmiştir. Mahmut Hoca karakteri öğrencilere karşı disiplinli, otoriter bir idareci ve öğretmen olmasına rağmen aynı zamanda fedakâr bir karakter olarak da karşımıza çıkmaktadır. Örneklerde de gördüğümüz gibi Mahmut Hocanın yeri gelince Boncuk’un okul taksitini kendi maaşından ödemesi ya da arkadaşının çocuğu olan Ahmet’in okuması için onun okul masraflarını kendi cebinden karşılaması fedakârlığa örnektir. Mahmut Hoca yaptıklarının karşısında kendi menfaati için maddi bir şey beklemediği gibi takdir edilmeyi de beklemez. Ayrıca Hababam Sınıfı Tatilde filminde de okul kapatılınca bütün öğrenciler normalde haylaz, dersi kaynatan, okuldan kaçan tipler olmalarına rağmen fedakârlık göstererek ders işleyecek bir binaları olmadığı halde kamp alanına okul araç gereçlerini kendileri taşıyarak eğitim ortamı oluşturup ders işlemeleri bu değere örnek iletilerendir. Burada haylaz olan öğrenciler normalin aksine herhangi bir çıkar gözetmeksizin eğitimleri ve Mahmut Hocaya saygılarından ötürü bunu yapmışlardır. Filmlerde yansıtılan fedakârlığın izleyici üzerinde olumlu bir etki bırakabileceği söylenebilir.

3.1.6. Yardımlaşma

Yardımlaşma, yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım etmek, elimizdeki imkânları paylaşmak, gerektiğinde birlikte çalışmak, maddi ve manevi destek olmaktır. Bireyin kendi başına güç yetiremeyeceği işleri başkasından destek alarak onun yeteneklerini, imkân ve yardımlarını kullanması da yardımlaşmadır (Ekinci 2018:145).

Yardımlaşma, toplumu oluşturan bireylerin birlik beraberlik içinde daha güçlü ve mutlu yaşamalarını sağlar. Toplum bireyleri arasındaki bağları güçlendirir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘yardımlaşma’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 2 sahnede, Hababam

Sınıfı Güle Güle filminde 3 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde konu ile ilgili herhangi bir ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘yardımlaşma’ ile ilgili iletiler toplamda 13 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel, bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘yardımlaşma’ ile ilgili iletiler genellikle öğretmenlerin öğrencilere ya da öğrencilerin birbirlerine yardım etmeleri şeklinde geçmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Mahmut Hoca okulun tahliye davasını kazanan şirketin sahibiyle konuşmaya gider. Şirket sahibi içeriye izinsiz girdiği için Mahmut Hoca’ya çıkışır. Daha sonra Mahmut Hoca’yı tanır. Çünkü Mahmut Hoca onun eski öğretmenidir. Ve Mahmut Hoca ile eski öğrencisi konuşmaya başlar. Öğrencisi geçmiş günleri anımsar. Şirket sahibi: “Siz öğretmen misiniz?” der. Mahmut Hoca onaylar. Şirket sahibi: “Adınız Mahmut’tu değil mi?” der. Mahmut Hoca: “Evet” der. Şirket sahibi: “Sivas Lisesi’nde buldunuz mu?” der. Mahmut Hoca onaylayınca şirket sahibi: “Hocam beni tanıdınız mı?” der. Mahmut Hoca “Hayır” der. Şirket sahibi: “317 Şeref. Sivas Lisesi’nde öğrencinizdim.” der. Mahmut Hoca tanıdığını söyler. Şeref: “Hoş geldiniz hocam ayakta kaldınız oturun şöyle.” der. Mahmut Hoca teşekkür edip oturur. Şeref: “Hay Allah gözlerime inanamıyorum. Ne olur deminki sözlerimden ötürü kusura bakmayın tanıyamadım.” der. Mahmut Hoca: “Birden ben de tanıyamadım aradan kaç yıl geçti.” der. Şeref: “En azından yirmi yıl Hocam ama siz hiç değişmemişsiniz. Aynı Mahmut Hoca” der. Mahmut Hoca: “Maşallah sen hayli değişmişsin.” der. Şeref: “Hmm evet. Çok şükür durumum iyi. Kazandım hem de çok kazandım.” der. Mahmut Hoca: “Halinden belli oluyor. Yanlış hatırlamıyorsam hayli güç okumuştun? Aile durumunuz da çok kötüydü?” der. Şeref: “Doğru, o günleri nasıl unutabilirim. Asıl bana yaptığınız yardımları nasıl unutabilirim. Zavallı bir Şeref vardı. Açlık, sefalet içinde okumaya çalışan bir Şeref. Mahmut Hocasının verdiği paltoya sokak lambasının altında titreyerek ders çalışan Şeref. Unutmadım hocam. Ne verdiğiniz paltoyu ne de o zor günleri unutmadım. Bugün sahip olduğum her şeyin o günlerden miras kaldığını biliyorum.” der. Mahmut Hoca: “Bütün bunları unutmadığına çok sevindim. O halde son kez Mahmut Hoca’nın istediğini yap.” der. Şeref: “Emret Hocam” der. Mahmut Hoca: “Gel benimle” der ve birlikte öğrencilerin yanına giderler. Kamp alanını okul

ortamına çevirip burada ders işlemeye çalışan öğrencileri gören Şeref, yaptığı hatanın farkına varır ve okulun tahliye davasını kaldırır (Hababam Sınıfı Tatilde 2. cd 33:00-34:44).

Filmin bir başka sahnesinde Mehmet Hoca Sefa'yı odasına çağırır. Sefa odaya gelir. Mehmet Hoca elinde iğne iplikle eski paltosunu diker. Mehmet Hoca: "Yav sen fena ıslanmışsın Sefa. Ben seni şey için çağırtmıştım." der. Sefa nedenini sorar. Mehmet Hoca: "Bana bak Sefa bende iki palto var. Ben bunu sana vermek istiyorum." der. Sefa sınıftakilerin tepkisinden çekinerek kabul etmez. Daha sonra Mehmet Hoca ısrar edip kimseye söylemeyeceğini söyleyince kabul eder. Mehmet Hoca paltoyu Sefa'ya giydirir. Sefa da teşekkür eder. Sahne değişir (Hababam Sınıfı Güle Güle 1. cd 39:21-40:21).

Yardımlaşma ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak çoğu sahnede yer verilmiştir. Örnekte görüldüğü gibi, Mahmut Hoca karakterinin öğrencisine yaptığı yardım öğrencisinin aklında yıllarca kalmış ve o günleri unutmamıştır. Bu sahnede yardımlaşma görsellikten ziyade sözel iletilerle vurgulanmıştır; Diğer örnekte de Mehmet Hoca karakterinin, paltosu olmayan öğrencisine paltosunu vermesi yardımlaşma ile ilgili iletilerden biridir. Bu sahnede yardımlaşma görsel ve sözel iletilerle vurgulanmıştır. Örneklerde de görüldüğü gibi, Hababam Sınıfı filmlerinde yardımlaşma davranışının başarılı bir şekilde işlendiğini söyleyebiliriz. Yardımlaşma ile ilgili iletiler genellikle zor durumda olana maddi yardımda bulunma, kriz durumuna müdahale etme, rehberlik etme şeklinde gerçekleşmektedir. Sahnelerdeki iletiler yardımlaşmanın sadece maddi değil manevi olarak da yapılabileceğini seyirciye göstermektedir.

Öğrenciler filmlerde genellikle bir sıkıntı yaşadıklarında birbirlerine maddi ya da manevi şekilde yardımcı olurlar. Bu sayede çözümü zor görünen büyük problemlerin bile yardımlaşma yoluyla kolayca halledildiği seyirciye yansıtılır. Filmlerde Hababam Sınıfı öğrencileri her ne kadar hayta, yaramaz görünseler de bir problem durumunda arkadaşları ya da öğretmenleri olsun yalnız bırakmayıp birliktelik içerisinde yardıma koşmuşlardır. Filmlerde öğrencilerin kendi aralarında yardımlaşmaları gösterildiği gibi öğretmenlerin öğrencilere yardım ettiği sahneler de gösterilmektedir. Genellikle Mahmut Hoca karakteri yardımseverdir ve zorda kalan

öğrencilerine yardım eder. Yeri gelir öğrencilerinin okul taksitini öder yeri gelir sıkıntısı olan bir öğrenciye yardım eder. Hababam Sınıfı Güle Güle filminde de bu özelliği Mehmet Hoca taşır. Paltosu olmayan öğrencisine palto verir ya da Hafize Ana'nın yemekhaneyi toplamasına yardım eder, öğrencilerin sorunlarını çözmek için uğraşır. Filmlerde yardımlaşma ile ilgili güzel örneklerin yer alması seyirciye iyi örnek olmaktadır. Bunun yanında yardımlaşma sonucu sorunların daha kolay çözüme ulaştırıldığı gözlemlenmektedir. Yardımlaşmanın bununla birlikte dayanışmanın, fedakârlığın sonuç olarak insanlar arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkileyeceği yansıtılmaktadır. Bu davranışın filmlerde yer alması ve devamlılık göstermesi seyirci üzerinde olumlu izler bırakarak olumlu davranışı pekiştirebilir. Aynı zamanda filmlerde yardımlaşma ile ilgili sahneler hem görsel hem de sözel yollarla seyirciye aktarıldığı için seyirci üzerinde daha etkili ve kalıcı izler bırakabilir.

3.1.7. Affedicilik

Günah ve suç işleyeni, haksızlık ve kötülük yapanı, hatalı davrananı cezalandırmaktan vazgeçip bağışlamak (Balcı 2014: 125) anlamına gelen af, hoş görmek, mazur görmek anlamlarına da gelir (TDK 2011: 33).

Affedici olmak, insanların kusurlarını görmezden gelmek, onları bağışlamak olduğu kadar onların farklılıklarına saygı göstermek, hatalara karşı sabretmek, öfkesine yenik düşmemek, insanların hatalarını yüzlerine vurmamak ve onlara karşı olumsuz davranışlarda bulunmamaktır.

Affetmek, insanlar arasında zarar gören ilişkileri onarmak amacıyla insanın intikam duygusunu hoşgörü ve duygudaşlık ile değiştirme sürecidir. Bağışlama, hataları örtmeyi de içerir ama adaletsizliği görmezden gelme süreci değildir. Kişinin kendisini inciten birine karşı onun hak etmediği sevgi ve merhameti gösterip öç alma, darılma, gücenme gibi olumsuz davranma hakkında vazgeçme isteğidir. (Hökelekli 2013: 297).

Affedicilik, toplumsal ilişkilerin olumlu yönde ilerlemesini sağlar. İnsanların birbirlerini affetmediği toplumlarda huzursuzluk olur. Bu huzursuzluk aileden tüm topluma kadar yayılabilir. Bu bakımdan yapılan hatalara karşı kin beslemeyip affedici olmak insan için de toplum için de faydalıdır. Affetmek büyük erdemlerden biridir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘affedicilik’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 3 sahnede Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 4 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘affedicilik’ ile ilgili iletiler toplamda 15 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘affedicilik’ ile ilgili iletiler genellikle öğrenciler hatalar yapıp ve pişman olup sonunda öğretmenlerden af dilemeleri ve öğretmenlerin genelde merhametli olup öğrencilerin yaptıkları hataları affetmeleri ile ilgili sahnelerde yer alır. Örnekler şu şekildedir:

Güdük Necmi, Akil Hoca’nın gözleri pekiyi görmediği için Akil Hoca’nın dersinde müfettişmiş gibi sınıfa girer ve dersi kaynatır. Mahmut Hoca derse gelip hiç bozuntuya vermeden Akil Hoca’ya müdürün müfettişle çok önemli bir konuda konuşmak istediğini söyleyerek Necmi’yi sınıftan odasına götürür. Ve Necmi’ye: “Biliyorsun bu davranışının cezası okuldan kovulmak. Ama sana ceza vermeyeceğim. Anlıyorum gençsiniz eğlenmek, gülmek elbette hakkınız. Ama bir insanın zaafından, kusurlarından yararlanarak onu küçük düşürmeye hakkınız yok. Hele bu insan öğretmeninizse. Bunun ne demek olduğunu zamanla anlayacaksın. Hadi dersine git.” der ve sınıfa gönderir (Hababam Sınıfı 1. cd 28:15-29:33).

Hababam Sınıfından bazı öğrenciler sınavda Semra Hoca’ya ayrı ayrı aşk mektubu yazarlar. Semra Hoca durumu Müdür’e anlatır. Müdür pek yanaşmasa da Semra Hoca Vekâlete (Bakanlığa) gidip şikâyetçi olacağını söyleyince Müdür, Mahmut Hoca’yla konuşur. Mahmut Hoca’nın isteği üzerine disiplin kurulunu toplar. Disiplin kurulunda Hababam Sınıfı öğrencilerinin tamamının okuldan atılma kararı çıkar. Mahmut Hoca öğrencilerin velilerini okula çağırır. Semra Hoca ile birlikte toplantı yapılır. Mahmut Hoca ailelerin sorumsuz davrandığını, okul süreci boyunca ailelerin daha ilgili davranması gerektiğini anlattıktan sonra velilere: “Çocuklarınız büyük bir suç işlediler. Bu suçun ve cezasının ne olduğunu sizlere arkadaşımız bildirecek.” der ve sözü Semra Hoca’ya bırakır. Semra Hoca elindeki aşk mektuplarını

yırtarak: “Onların hiçbir suçu yok.“ der ve öğrencileri affeder (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 01:27:00-01:27:21).

Başka bir sahnede Hababam Sınıfı Ömer ve Ayşe’ye nikâh kıydırmak için okuldan kaçmıştır. Dönüşte Mahmut Hoca öğrencileri merdivenlerde beklemektedir. Sınıf, bahçeden içeriye girer ve Mahmut Hoca’yla karşılaşır. Mahmut Hoca ceza olarak akşam yemek yemeyeceklerini söyler. Sınıf yemekhanededir. Sadece Mahmut Hoca yemek yer. Sevda ile Domdom ellerinde pasta ile yemekhaneye gelir. Mahmut Hoca sebebini sorunca Sevda: “Bugün Ayşe’nin doğum günü hocam şerefine pasta yaptırıldı. Ama cezalı olduğumuz için yiyemiyoruz buyurun bari siz yiyin” der. Domdom: “Onun için kaçmıştık.” der. Mahmut Hoca Ayşe’ye: “Öyle mi Ayşe. Bugün doğum günün mü?” diye sorar. Ayşe onaylayınca Mahmut Hoca: “Mademki doğum günün bu seferlik cezayı affedelim. Gel elinle kes, arkadaşlarına da ikram et.” der. Ayşe pastayı keser, arkadaşlarına da ikram eder (Hababam sınıfı Dokuz doğuruyor 2. cd 02:23-03:38).

Sahnelerde görüldüğü gibi ilk örnekte Mahmut Hoca, öğretmenin gözlerinin iyi görmediği için bunu kullanarak öğretmeniyle dalga geçen, öğretmeni küçük düşüren Güdük Necmi’yi odasına götürüp nasihat verir ve ceza vermez affeder. İkinci örnekte de Semra Hoca kendine aşk mektupları yazdıkları için şikâyetçi olduğu ve sonucunda okuldan atılacak olan öğrencilerini affeder ve öğrenciler atılmaz. Son örnekte de sahnede görüldüğü gibi Mahmut Hoca okuldan kaçan Hababam Sınıfı öğrencilerini Ayşe’nin doğum günü olduğunu ve bunun için kaçtıklarını söyleyince affeder ve ceza vermez. Bunlar affedicilik ile ilgili güzel örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmlerinde affedicilik ile ilgili iletilere baktığımız zaman toplamda 14 sahnede geçtiği görülür. Affetme konusu filmlerin genelinde işlenmiştir. Hababam Sınıfı filmlerinin genelinde affedici olan karakter Mahmut Hoca’dır. Öğrenciler yaptıkları hatanın farkına varıp af dilediklerinde Mahmut Hoca öğrencileri affeder. Sahnelerde yeri gelir Avni Hoca yeri gelir Semra Hoca gibi karakterler bu rolü üstlenir. Genel olarak filmlerde affetmenin güzel bir davranış olduğu işlenmiştir. Filmlerde hatasının farkında olup af dileyeni, affetmenin güzel bir davranış olduğu seyirciye aktarılmıştır. Bu tür sahnelerde yapılan hatalardan ders çıkarılması için öğrencilere bir şans daha verilmesi ve bunun sonunda olumlu değişimler olması söz

konusu olup bu da seyirci üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Böylelikle sahnelerde affediciliğin sonucunda güzel sonuçlar alındığı mesajı da vurgulanmaktadır.

3.1.8. Hatasını Anlama

Hata, bilmeyerek ya da istemeyerek yapılan kusur, yanılğı, yanlış, suç, kusur anlamlarına gelir (TDK 2011: 1058). İnsanlar hatalar yapabilir ama önemli olan bu hatalardan ders çıkarıp aynı şeyleri tekrar yapmamaktır. Hatasız insan olmaz önemli olan yapılan hatanın farkına varıp bunu telafi etmemizdir. Hatasının farkına varıp o hatadan dönme ve af dileme varlıklar arasında sadece insana özgü bir durumdur. İnsanı yaratan varlıklar arasında en üstün kılan akıl ve iradedir. İnsan, aklını kullanarak düşünür ve bir hata yaptığında bunun sayesinde farkına varıp af dileyebilir. Bu bilgilerden hareketle hatasını anlama ile ilgili iletilerin hangi sahnelerde kaç defa geçtiği incelenmeye çalışılmıştır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘hatasını anlama’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 5 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘hatasını anlama’ ile ilgili iletiler toplamda 12 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘hatasını anlama’ ile ilgili iletiler genelde yapılan hatanın farkında olup telafi etme şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Mehmet Hoca Safa'nın yağmurda ıslandığını, montunun olmadığını görünce kendi eski paltosunu Safa'ya vermiştir. Bu sırada da sınıfta öğrencilerden birinin parası kaybolmuştur. Safa sınıfa paltoyla gelince parası kaybolan öğrenci ve sınıf Safa'ya yüklenmiş ve hırsızlık imasında bulunmuştur. Arkadaşlarının bu davranışı Safa'nın zoruna gitmiş ve arkadaşlarına sitem ederek paltoyu yere atmıştır. Tam bu sırada sınıfa giren Mehmet Hoca durumun ne olduğunu sormuştur. Öğrencilerden biri açıklayınca Mehmet Hoca Safa'daki paltoyu kendisinin verdiğini söylemiştir. Parası kaybolan öğrenci dersten sonra bahçede bankta oturan Safa'nın yanına gelerek bu yanlış

anlaşılmadan dolayı Safa'yı suçladıkları için özür dilemiş ve arkadaşının gönlünü almıştır (Hababam sınıfı Güle Güle 1. cd 41:30).

Semra Hoca okuldan atılmak üzere olan Hababam Sınıfı'nı affetmiştir. Öğretmenler odasında Mahmut Hoca ile konuşurken Hafize Ana bir demet gül getirir ve: "Semra Hoca! Bu gülleri size Hababam Sınıfı yolladı çok teşekkür ediyorlar." der ve Semra Hoca'ya gül demetini verir. Semra Hoca güllere sarılarak sınıfa gider. Sınıf boştur. Tahtada: "Hocam, sen bizi affettin ama biz kendimizi affetmiyoruz. Hababam Sınıfı." yazar. Hababam Sınıfı öğrencileri öğretmenler odasına gelir. Mahmut Hoca'ya okuldan ayrılacaklarını söylerler. Mahmut Hoca, Semra Hoca'nın kendilerini affettiğini söyler. Ama Hababam Sınıfı öğrencileri yaptıkları hatanın farkına vardıkları için kendilerini affetmediklerini ve ayrılacaklarını söylerler. (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 01:28:26-01:29:23)

Bu sahnelerde gördüğümüz üzere ilk örnekte hatasının farkına varan öğrencinin Safa'dan af dilemesi "hatasını anlama" ile ilgili güzel örneklerden biridir. Aynı şekilde ikinci örnekte de Hababam Sınıfı öğrencilerinin affedilmelerine rağmen hatalarının farkında olup kendi rızalarıyla okuldan ayrılmak istemeleri 'hatasını anlama' ile ilgili güzel iletilerden biridir.

Örneklerde de görüldüğü gibi filmlerde izleyiciye insanların hata yapabileceği ama yapılan hataların farkına varılıp düzeltilme yönünde gayret gösterilmesi gerektiğinin mesajı verilmektedir. Hatasını anlamaya yönelik sahnelerde önemli noktalardan biri, hata yapanın dıştan gelen uyarı ya da baskıyla değil kendi iradesi ile bunun farkına varmasıdır. Kalp kırma, istemeden incitme, hocalara karşı yapılan saygısızlığın sonradan farkına varılması gibi durumlarda karakterler, yaptıkları hataların farkına varır ve devamında bu hataları telafi etmek için çaba gösterirler. Filmlerdeki diğer örneklere baktığımızda da örneğin; Mahmut Hoca okula ilk geldiği zamanlarda, öğrenciler onu düşman gibi görürler ve Mahmut Hoca'ya karşı tavır alırlar. Ancak daha sonra bu zıtlıklarına rağmen Mahmut Hoca'nın kendilerine yaptığı iyilikleri görürler ve hatalarının farkına varıp yeri gelir özür dilerler yeri gelir kalp krizi geçiren hocaları için bir şeyler yapmaya çalışırlar. Başka bir sahnede de okuldan kovulmasına sebep oldukları Akil Hoca'nın okula geri alınması için hep birlikte mücadele ederler ve Akil Hoca okula geri döner. Bu da yaptıkları hatalarının farkına

vardıklarının göstergesidir. Bu şekilde hatalarını idrak edip telefi etmeye çalışmaları izleyici üzerinde olumlu etki bırakabilir.

3.1.9. Dayanışma

Bir topluluğu oluşturan fertlerin ortak çıkar, düşünce ve duyguda karşılıklı birbirlerine bağlanması (TDK 2011: 602) anlamına gelen dayanışma, bir toplumda birliği ve beraberliği sağlayan temel değerlerin başında gelir. Dayanışma, toplumun kaynaşmasını sağlayarak fertleri birbirlerine sıkıca bağlar. Dayanışmanın, birliğin, beraberliğin bulunduğu toplumlar karşılaştıkları en büyük problemde bile kendilerinde mücadele gücü bulurlar. Her türlü maddi manevi sorunlara karşı toplumu ayakta tutan dayanışma, aynı zamanda bir toplumun gelişmesini, ilerlemesini sağlayan önemli etkenlerden biridir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘dayanışma’ ile ilgili iletiler; Hababam Sınıfı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 3 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Güle Güle Filminde konu ile ilgili ileti herhangi bir sahnede yer almamaktadır. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘dayanışma’ ile ilgili iletiler toplamda 9 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı ve Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde yer almaktadır. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel, bazen sözel, bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘dayanışma’ ile ilgili iletiler Hababam sınıfı öğrencilerinin okul ya da arkadaşlarıyla ilgili sorunları birlikte çözmelerini konu almaktadır.

Araştırmamızda filmlerde geçen dayanışma ile ilgili olumlu iletilere örnek olarak şu sahneler gösterilebilir:

Hababam Sınıfı öğrencilerinden Ahmet, sınıfın tek mezunu olmuş ve köy okulunda öğretmenliğe başlamıştır. Öğretmenliğe başladığı ilk gün Hababam Sınıfı öğrencileri Mahmut Hoca ile birlikte, içinde inşaat malzemeleri olan kamyonla Ahmet’in okuluna gelirler. Ahmet, koşa koşa dışarı çıkar ve: “Hoş geldiniz Hocam.” diyerek Hocasının elini öper ve devam eder: “Gözlerime inanamıyorum Hocam çok sevindim.” der. Mahmut Hoca: “Bak, arkadaşların da burada. Öğretmenliğinin ilk gününde yanında olmak istediler. Hem sevineceğini sandığım başka bir haberim daha

var. Senin okulunu kardeş köy okulu olarak seçtiler. Seni de öz kardeşleri. Eğer izin verirsen köyüne yepyeni bir ilkokul yapmak istiyorlar. Sanırım onların bu arzusunu kırmazsın.” der. Ahmet kafasını sallayarak bu fikri onaylar. Ardından öğrenciler okul inşaatı için malzemeleri kamyonlardan hep birlikte indirirler. Tuğlaları, ağaçları ve çimento torbalarını hepsi bir bir indirirler (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2. cd 34:10-36:03).

Bir başka sahnede Özel Çamlıca Lisesi tahliye davası kaybedildiği için boşaltılır. Hababam Sınıfı öğrencileri merdivenlere oturmuşlardır ve kendi aralarında konuşmaya başlarlar. Hayta: “Her yeri boşaltıyorlar.” der. Şaban: “Özel Çamlıca Lisesi tamam.” der. Öğrencilerden biri: “Ulan tam adam olmaya niyetlenmiştik ki okulu kapatıyorlar be.” der. Diğer bir öğrenci: “Mahmut Hoca başımızda olsaydı böyle mi olurdu?” der. Ayşe: “Doğru, bizi okulsuz bıraktırmazdı hiç!” der. Filiz: “Arkadaşlar, kampta bize söylediklerini hatırlıyor musunuz?” der. Sevda: “Ne demiştin?” der. Tulum: “Okul dört tarafı kapalı, üstünde damı olan yer değildir. Okul her yerdir. Önemli olan öğrenmek, öğretmek, beraber olmak ve bir gaye için savaşmaktır.” der. Diğer bir öğrenci: “Evet, doğru. Öyle demiştin.” der. Hayta: “Var mısınız kendi okulumuzu kendimiz kuralım.” der. Diğer bir öğrenci: “Nerde? Nasıl?” der. Domdom: “Neresi olursa olsun, ne fark eder. Dağ, taş, orman... Önemli olan beraber olmak, okuyabilmek, bunun savaşını vermek. Bu savaşa var mısınız?” der. Öğrenciler hep bir ağızdan: “Varız.” der ve sonraki sahnede kamp yaptıkları yere okulun araç ve gereçlerini hep birlikte taşırlar ve çadırları kurarlar. El birliği ile bir okul ortamı hazırlarlar. (Hababam Sınıfı Tatilde 2. cd 28:47-30:57)

Örnek, sahnede de görüldüğü gibi, Hababam Sınıfı öğrencilerinin Ahmet’in çalıştığı okulu yeniden inşa etmeye gelmeleri ve öğrencilerin hep birlikte inşaat malzemelerini taşıması faydalı bir amaç için ‘dayanışma’ ile ilgili güzel örneklerden biridir. Diğer sahnede ise okulları kapanan Hababam Sınıfı öğrencilerinin hep birlikte okul için mücadele etmeleri ‘dayanışma’ ile ilgili güzel örneklerdendir.

Dayanışma, Hababam Sınıfı filmlerinde hemen hemen her filmde işlenen değerlerden biridir. Hababam Sınıfı öğrencileri ve öğretmenleri arasında dayanışmaya örnek olacak güzel davranışlar bulunmaktadır. Örneklerde de görüldüğü gibi bir olay üzerine birlikte olmak ya da sıkıntıyı birlikte aşmak gibi önemli davranışlar Hababam

Sınıfı filmlerinde yer almaktadır. Gerek okulu kurtarmak için gerek atılan hocalarını okula geri getirebilmek için sınıfça birliktelik sergilemiş oldukları çabaları izleyicilere aktarılmaktadır. Bu da seyirciye ekonomik, fiziksel, siyasal vb. açılardan diğerlerinden üstün görünen kişiler veya gruplara karşı birbirlerine sağlam bir şekilde kenetlenmiş, birlik duygusu içinde hareket eden insanların sağlam duruşlarıyla her zorlukları aşacakları mesajını verir. Örneklerde de görüldüğü gibi öğrencilerin dört duvarla çevrili olmayan bir yerde kamp alanında okumak için mücadele etmesi, birlikte hareket etmeleri dayanışmanın güzel bir örneğidir. Bazen sadece toplum için değil birey için de birlikte hareket edilebilir. Başka bir sahnede de öğrencilerin okuldan atılan hocalarını geri aldirmek için topluca uğraşmaları buna bir örnektir. Bunun gibi sahneler filmlerde yer almaktadır. Dayanışma, toplumda birlik ve beraberlik için oldukça önemli bir değerdir. Böyle bir değerın Hababam Sınıfı filmlerinde seyirciye aktarılması seyirci üzerinde olumlu etki bırakabilmektedir.

3.1.10. Dua

Dua; ibadet, dileme, yardım isteğinde bulunma, yalvarma, yakarma, ibadet ve yakarma amacıyla okunan dini metin anlamlarına gelir (Balcı 2014: 134). Genellikle duayı insan kendisi için yapar ancak başkaları için de Allah'a dua edilir. Babanın, annenin evladına duası, ümmetleri için peygamberlerin yaptıkları dualar buna örnek gösterilebilir (Öztürk 1991: 63).

Kuvvetli bir dini inancı olmayan insanların zor zamanlarında Tanrı'ya sığınması da duadır (Öztürk 1991: 63). Dua, kulun Allah ile iletişim yollarından biridir. Dua yaratıcıya yalvarış, yakarış ifade etmekle birlikte, yaratıcıdan istemek ve yaratıcıya hamt ve şükür anlamlarına da gelmektedir. Dua, kulun Allah'ın karşısındaki acizliğini fark edip Allah'ın yüceliğini ifade ediş biçimidir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'dua' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı serisinin diğer filmlerinde konu ile herhangi bir iletiye rastlanılmamıştır. Filme bakıldığında bu ileti görsel ve sözel yolla seyirciye aktarılmaktadır. Filmde 'dua' ile ilgili ileti Allah'a yakarış şeklinde yer aldığı ve seyirci nazarında olumlu izler bırakacağı düşünüldüğü için bu başlık altında incelenmiştir. Sahne şu şekildedir:

Hababam Sınıfı sene sonu müsameresi yapar. Ayşe'nin doğum sancıları başlar. Öğrenciler daha önceden doğum için hazırladıklarını tavan arasına götürürler. Kız öğrenciler Ayşe'nin doğumuyla uğraşırken erkek öğrenciler kapıda bekler. Ömer de kapıda bekler ve gergindir. Diğer öğrenciler onu yatıştırarak eline sigara verirler. Sonra Ömer dua etmeye başlar. Ömer: "Allah'ım ne olur Ayşe'ye bir şey yapma. Bırak yaşasın. Bebeğe de bir şey olmasın. Ayşe ölürse ben de ölürüm. Ne olur yalvarıyorum dokunma onlara." der (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 2. cd 18:15-18:31).

Hababam Sınıfı filmlerinde dua ile ilgili ileti sadece bu sahnede geçmektedir. Bunun dışında bir iki sahnede dua anlamına gelen bazı ifadeler alay vari bir şekilde geçtiği için onları bu kapsamda değerlendirmedik. Örneğin, sahnelerin birinde bodrumda sigara içmeye inen öğrenciler Şaban'ın duasına eşlik etmektedir. Ama bu dua sahnesi sigara konusunda Mahmut Hoca'dan kurtulmak için yapılan ve daha çok komedi unsuru olarak kullanılmış bir sahnedir. Aynı zamanda filmlerde bazı hamt ve şükür sözcüleri vardır ama bu sözcükler dua mahiyetinde olmayıp gündelik hayatta kullanılan cümlelerde geçen sözcüklerdir. Dua ile ilgili asıl sahne yaratıcıya bir yakarış ve ondan bir istekte bulunma sahnesidir. Ömer, Ayşe ve bebeğin kurtulması için Allah'a yalvarır. Tek filmde ve bir sahnede bulunsa da izleyici üzerinde olumlu iz bırakabilecek bir davranış olup dua ile ilgili bir örnektir.

3.1.11. Milli Değerler

Ulusların sahip olmakla övündüğü ve kendilerine özgü saydığı kültürel ve toplumsal öğeler olan Milli değer, her millete özgü zaman içinde var olmuş, gelişmiş değerler bütünüdür (TDK. 2011: 1683-1684). Bu değerler aynı millete mensup bireylerin aralarındaki mesafeye bakmaksızın benimsedikleri, uyum sağladıkları, aynı heyecanla bağlandıkları değerlerdir. Milli değerler milletlerin yapı taşlarıdır. Bu değerler; bayrak, vatan sevgisi, dini inançlar, gelenek ve görenekler, milli marşlar ve o milletin tarihi olayları ve benzeri unsurlardan oluşur (Çetin 2015: 10-11).

Hababam sınıfı filmleri serisinde 'milli değerler' ile ilgili iletiler, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 3 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı serisinin diğer filmlerinde konu ile herhangi bir ileti geçmemektedir. Filmin geneline bakıldığında bu iletiler görsel ve sözel yollarla seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde 'milli değerler' ile ilgili iletiler, vatan, millet, bayrak sevgisi gibi milli duyguların yer aldığı, seyirci

nazarında olumlu izler bırakacağı düşünölen sahneler sayılarak elde edilmiştir. Bazı sahnelerde milli değerler açısından olumlu görönen; ama devamında olumsuz sunumlar olan sahnelere bu başlıkta yer vermedik. Mesela; Paşa Nuri'nin Milli Mücadele Dönemi savaşlarını anlatması gibi. Çünkü Paşa Nuri'nin anlattığı anılar milli değerler açısından olumlu mesajları içeriyor olsa da öğrenciler dersi kaynatmak ya da sınavdan kurtulmak için bu durumu kullanmakta ve bu sahnelerde daha çok alaycı bir tavır sergilemektedirler. Bu yüzden biz bunlara 'Milli Değerlerle Alay' ile ilgili başlık içerisinde yer verdik. Bunlar dışındaki örnekler şu şekildedir:

Zühtü Hoca derse gelir. Daha önceden Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ni öğrencilerin ezberlemesi için ödev vermiştir. Öğrencileri hitabeyi okumaları için tek tek kaldırır; ancak öğrenciler dersten önce öğretmen masasının ön tarafına astıkları kâğıda bakarak ezberden okuyormuş gibi yaparlar. Zühtü Hoca bunu fark ederek sinirlenir, öğrencilere kızar ve Mahmut Hoca'yı çağırır. Mahmut Hoca gelir ve: "Hayrola Zühtü bey?" der. Zühtü Hoca: "Mahmut Hoca! Görün, bakın! Atatürk bu vatani kimlere emanet etmiş!" der. Mahmut Hoca: "Ne oldu efendim?" der. Zühtü Hoca: "Daha ne olsun? Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ni bu kartona satır satır yazıp kürsüme çakmışlar, bakıp bakıp okuyorlar. Şimdi sizin yanınızda ezbere okusunlar da görelim bakalım" der. Mahmut Hoca: "Evet, okuyun." der. Talebelerin hepsi ayağa kalkarak okumaya başlarlar. Zühtü Hoca, şaşırarak: "Nasıl olur? Biraz evvel buna bakıp okuyorlardı." der. Mahmut Hoca: "Bakın, kartonda ne yazıyor Zühtü Bey?" der ve kartonu Zühtü Hoca'ya gösterir. Kartonda: 'Hocam, Hababam Sınıfı da olsak, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ni ezbere biliriz' yazıyordur. (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2. cd -18:18-21:36)

Başka bir sahnede Hayta askeredir ve Hafize Ana'ya mektup göndermiştir. Güdük, Hafize Ana'ya mektubu okur. Mektup şöyledir: "Sizleri o kadar çok özledim ki anlatamam. Asker ocağında hiç aklımdan çıkmıyorsunuz. Aslında askerliğim oldukça rahat geçiyor." yazar. Hafize Ana araya girer ve Hayta'nın asker üniformasıyla gönderdiği fotoğrafı öperek: "Ah yavrum! Ne de yakışmış askerlik. Maşallah." der. Güdük, mektubu okumaya devam eder: "Acemi er eğitiminden sonra kıtada yazıcı olarak kaldım. İlk iznimi alır almaz sizleri ziyarete geleceğim." der. Hafize Ana: "Gel de en sevdiğin yemekleri yapayım. Ah yavrum benim. Paşam, paşam

benim” diyerek resmi tekrar öper sonrasında sahne değişir. (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 15:51-16:17)

Hababam Sınıfı filmlerinde milli değerlerle ilgili iletiler oldukça az geçmektedir. Örneklerde de görüldüğü gibi Atatürk sevgisi, askerlik, vatan borcu ya da bu ve benzeri değerlere filmlerde yer verilmiştir. Sahneler bakıldığında zaman seyircilere bazı sahnelerde milli bilinç ve milli birlik mesajları da verilmektedir. Tüm sınıfın gençliğe hitabeyi okuması ya da Hayta İsmail’in askere gitmesi, izne gelmesi, askerlik fotoğrafı ve mektup yollaması gibi askerlik ile ilgili sahneler yer verilmesi milli bilinç ve milli birlik ile ilgili mesajların verildiği sahnelerdir. Bazı sahnelerde Paşa Nuri’nin Milli Mücadele dönemi savaşlarından anılarını anlatması da milli bilinç açısından seyirci üzerinde etkili olabilecek sahnelerdir. Hababam Sınıfı gibi topluma mâl olmuş, her kesimden izleyici kitlesi olan ve bir döneme damga vuran filmlerde bu tür değerlere yer verilmesi milli birlik ve beraberliğimizi pekiştirecek unsurlardandır. Bu sebeple bu tür sahnelerin filmlerde yer alması, milli değerlerin doğrudan ya da dolaylı olarak izleyiciye aktarılması izleyici üzerinde olumlu etki bırakabilmektedir.

3.1.12. Merhamet

Bir kimsenin veya başka bir canlının karşılaştığı kötü durum karşısında duyulan acıma, üzüntü duygusu (TDK 2011: 1657) anlamına gelen merhamet; bağışlama, esirgeme, acıma, koruma, affetme, nimet verme, ikamet etme gibi anlamlara gelen “r-h-m” kökünden türemiştir (Balcı 2014: 158). Merhamet ihtiyacı, insanın iç dünyasını anlamaya, bununla birlikte ona yardımcı olmaya yarayan duygudur.

Başkasının derdi, sıkıntısı ya da güçsüzlüğüne ilgi duyma, onun bu durumuna şefkat gösterme, acıma, o kişiyle birlikte ıstırap çekme birer merhamet göstergesidir. Aynı zamanda bir kimsenin layık olmadığını düşündüğümüz kötülükten ıstırap çektiğini gördüğümüzde, ona karşı duyduğumuz iyi niyetle karşılık üzüntü ve şefkat duygusu da merhamettir. (Hökelekli 2013: 188)

Merhamet kavramı affedicilik kavramıyla çok yakından ilişkilidir. Ama aralarında farklar bulunmaktadır. Affedicilik, yapılan bir hata veya kusur karşısında merhametle muamele edip bağışlamaktır. Affediciliği yukarıda bahsettiğimiz için

burada merhameti, bir canlının karşılaştığı kötü duruma acıma, üzüntü duyma olarak ele almaya çalışacağız.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘merhamet’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 5 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘merhamet’ ile ilgili iletiler toplamda 13 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Tatilde ve Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filmlerinde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘merhamet’ ile ilgili iletiler genellikle öğretmenlerin öğrencilere yönelik merhamet duygusunu içeren davranışları konu edinen sahnelerde geçmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Hayta askeredir ve Hafize Ana’ya mektup göndermiştir. Güdük, Hafize Ana’ya mektubu okur. Mektup şöyledir: “Sizleri o kadar çok özledim ki anlatamam. Asker ocağında hiç aklımdan çıkmıyorsunuz. Aslında askerliğim oldukça rahat geçiyor.” yazar. Hafize Ana araya girer ve Hayta’nın asker üniformasıyla gönderdiği fotoğrafı öperek: “Ah yavrum! Ne de yakışmış askerlik. Maşallah.” der. Güdük, mektubu okumaya devam eder: “Acemi er eğitiminden sonra kıtada yazıcı olarak kaldım. İlk iznimi alır almaz sizleri ziyarete geleceğim.” der. Hafize Ana: “Gel de en sevdiğin yemekleri yapayım. Ah yavrum benim. Paşam, paşam benim” diyerek resmi tekrar öper sonrasında sahne değişir. (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 15:51-16:17)

Disiplin kurulunda Semra Hoca’ya aşk mektubu yazan Hababam Sınıfı öğrencilerinin durumu konuşulur. Karar, öğrencilerin okuldan atılmasıdır. Mahmut Hoca son bir kez Semra Hoca’nın görüşünün alınmasını teklif eder ve ardından Hafize Ana’yı Semra Hoca’yı çağırması için gönderir. Hafize Ana, Semra Hoca’nın yanına gider ve Semra Hoca’ya kendini çağırdıklarını söyler. Semra Hoca içeri gitmek için kalktığında Hafize Ana hüzünlü bir vaziyette Semra Hoca’yı durdurarak: “Kızım her şey senin dilinin ucunda gel vazgeç şu inadından. Büyüklük sende kalsın. Affediver

evlatlarımı.” der. Semra Hoca: “Hafize Ana! Ya ben senin kızın olsaydım sen onları affeder miydin?” der ve gider. (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 01:11:58 - 01:12:23)

Başka bir sahnede Hababam Sınıfı öğrencileri sene sonunda müsamere yaparlar. Müsamere salonuna müdür, elinde Ferit’in çocuğu ile girer. Ve yüksek sesle çocuğun kimin olduğunu sorar: “Bu kimin bu! Okulumuzda bir de gayri meşru çocuk eksik. Aferin. Kiminse bu çocuk çıksın ortaya!” der. Ferit: “Çocuk benim.” der. Müdür: “Tabi! Başka kimin olabilir. Serseri herif.” der. Sonra Mahmut Hoca’ya yönelerek: “Okulunda neler dönüyor sizin haberiniz yok Mahmut Bey. Aşk olsun.” der. Mahmut Hoca: “Yanıyorsunuz. Her şeyden haberim var.” der. Müdür: “Yaa! Bunu bana neden söylemediniz?” der. Mahmut Hoca: “Siz anlayamazsınız.” der. Müdür: “Şimdi bir müfettiş gelse bu rezaleti görse ne cevap verirdiniz? Bana okulu mu kapattıracaksınız? Ben size o maaşı okulunda disiplini sağlamanız için veriyorum.” der. Mahmut Hoca: “Bundan sonra vermezsiniz. Kendinize eli sopalı bir yardımcı bulun.” der. Müdür: “Şimdi hemen okulu terk edecek bu serseri.” der. Mahmut Hoca: “Hayır. Bir yere gitmeyecek.” der. Müdür: “Öğrencinin önünde tartışmayalım. Bu okulda son kararı ben veririm.” der. Mahmut Hoca: “Çocukların hayatlarıyla ilgili kararı da ben veririm.” der. Müdür: “İleri gidiyorsunuz.” der. Mahmut Hoca fenalaşmaya başlar. Elini kalbine götürerek: “Siz ileri gidiyorsunuz. Ben tüccar değilim, eğitimciyim.” der ve kalp krizi geçirir. Sonrasında sahne değişir. (Hababam Sınıfı 2. cd 23:31-24:38)

Sahnelere baktığımızda ilk sahnede, askerde olan Hayta’yı özleyen ve Hayta’dan gelen mektubu öpüp bağına koyan Hafize Ana’nın davranışları, özlemi, konuşmaları ‘merhamet’ ile ilgili güzel bir örnektir. İkinci sahnede, Hafize Ana’nın okuldan atılacak Hababam Sınıfı öğrencilerini affetmesi için Semra Hoca’yla konuşması ‘merhamet’ ile ilgili güzel bir örnektir. Son sahnede ise, Mahmut Hoca’nın okuldan atılacak olan Ferit’i ve çocuğu koruması, onlar için müdürle mücadele etmesi ‘merhamet’ ile ilgili güzel bir örnektir.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere filmlerde merhamet duygusu içeren sahnelere yer verilmiştir. Filmlerin genelinde Mahmut Hoca karakteri, merhametli bir idareciyi canlandırmaktadır. Bu da ana karakterlerden biri olan Mahmut Hoca’nın davranışları olduğu için izleyici üzerinde olumlu etki bırakmaktadır. Mahmut Hoca

filmlerde sert, disiplinli, ceza veren bir idareciyi canlandırırsa da aslında bunları öğrencilerin iyiliği için yapmakta ve öğrencilerine karşı merhametli bir idareci rolünü üstlenmektedir. Öğrencileri için yeri geldiğinde okulun kapatılmaması için müdüre karşı mücadele vermesi, yeri geldiğinde Ferit'in çocuğunu okulda yakalayan müdür, Ferit'i okuldan atmak isteyince öğrencisi için müdüre karşı öğrencisini savunması, öğrencilerin sözüyle hareket ettiği için işten atılması gereken Hafize'yi affetmesi ve bunun gibi örnekler bize merhamet duygusunu gösterir. Mahmut Hoca dışında diğer hocalar da buna örnek verilebilir. Mehmet Hoca'nın öğrencisine palto vermesinin temelinde de merhamet duygusu vardır. Örnekler bunun gibi çoğaltılabilir. Genel olarak filmlerde merhamet duygusu işlenmiş olup izleyiciler üzerinde olumlu etkiler bırakabilmektedir.

3.2. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumsuz İletiler

Bu kısımda Hababam Sınıfı Filmlerindeki olumsuz iletilerin kaç kez ve ne düzeyde işlendiği önce tablo halinde verilecek, ardından bu iletilerin işlenişi örnek sahne kesitleriyle açıklanmaya çalışılacaktır.

Tablo 2. Filmlerdeki Değerlerle İlgili Olumsuz İletiler

Filmlerdeki Değerlerle ilgili olumsuz iletiler	Hababam Sınıfı	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı	Hababam Sınıfı Uyanıyor	Hababam Sınıfı Tatilde	Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	Hababam Sınıfı Güle Güle	Toplam
Gıybet	7	11	7	18	7	7	57
İftira	1	1	4	4	2	6	18
Aldatma	9	8	6	8	3	1	35
Kullanma/ İstismar	3	3	2	6	1	-	15
Suizan	-	-	-	-	5	3	8
Hırsızlık	2	1	1	1	2	4	11
Milli değerlerle alay	4	1	5	1	2	-	13
Dini değerlerle alay	-	1	2	-	-	-	3
Sigara İçmek	11	5	8	4	8	14	50
Kumar	2	-	2	-	1	-	5
İçki	-	-	1	-	1	2	4
Fal	-	-	-	-	1	-	1
Kibir	-	1	1	6	5	4	17
İntihar	-	-	-	-	1	1	2
Sözde durmama	1	1	1	-	1	-	4
Adaletsizlik	-	-	1	2	-	3	6
Emanete ihanet	1	-	-	-	-	-	1
Cimrilik	2	-	1	-	-	-	3
Saygısızlık	7	5	5	5	7	11	40
Aç gözlülük	3	1	1	2	-	-	7
Yalan	23	16	25	33	27	11	135
Genel Toplam	76	55	73	90	74	67	435

3.2.1. Gıybet

Dedikodu (TDK 2011: 943) demek olan gıybet kelimesinin kökü Arapça “Gâ-be”dir. Gözün görüş açısından çıkma, gözden kaybolma gibi anlamlara gelir. Gıybet de bu kökten türemiştir ve terim olarak bir kişinin gıyabında o kişinin arkasından hoşlanmayacağı sözlerle bahsetmektir (Saydam 2013: 21).

Gıybet, birinin arkasından hoşlanmayacağı şekilde çekiştirmek gibi anlamlara gelir. Gıybet, toplumda bireyler arasındaki güveni, sevgi ve saygıyı zedeleyen hastalıklardan biridir. Bireylerin farkında olmadan kendi kendilerini yalnızlığa itmelerine sebep olan bir hastalıktır. Öyle ki toplumda bireyler çok yakın çevresinin dahi arkasından konuşarak aralarındaki ilişkiyi zedeleyip kendi kendini yalnızlığa itelebilmektedir. Aynı zamanda toplumdaki birlik ve beraberliği bozan bir olgudur. Gıybet, toplumda gerek ahlaki gerek etik açıdan uygun olmayan bir davranıştır. Fakat çağımızın en büyük hastalıklarından biridir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘gıybet’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 7 sahnede Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 11 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 7 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 18 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 7 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 7 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘gıybet’ ile ilgili iletiler toplamda 57 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Tatilde filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor, Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde geçmektedir. Filmlere bakıldığında bu iletiler genellikle görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘gıybet’ ile ilgili iletiler öğrencilerin ya da öğretmenlerin birbirlerinin arkasından konuştukları sahneler şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Öğrenciler yemekhanededir. Hayta: “Her yemekte mercimek ve makarna. Zehirleneceğiz be!” der. Öğrencilerden biri Mahmut Hoca’ya: “Müdür Bey’e söylemeniz de başka yemek çıkarsa.” der. Diğer bir öğrenci: “Valla hocam hepimizin bağırsakları bozuldu.” der. Ferit: “Neden bu kadar pinti oldu bu sene Müdür Bey, hocam?” der (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 37:58-38:20).

Okul yeni başlamıştır. Öğrenciler sınıfa girerler. Ekrem: “Arkadaşlar arkadaşlar! Bilin bakalım Coğrafya’ya kim geliyor?” der. Sınıf hep bir ağızdan: “Kim geliyor?” der. Ekrem: “Hocaların kraliçesi, erkeklerin meleği, kızların korkulu rüyası...” der. Sınıf: “Melahat” der. Kerem: “Yaşadık. Coğrafya’dan geçtik sayılır.” der. Kız öğrencilerden biri: “Yedik ayvayı.” der. Diğer kız öğrenci: “Kadın düşmanı, cadaloz.” der. Diğer kız öğrenci: “Kendinden başka dişiye tahammülü yoktur.” der (Hababam Sınıfı Güle Güle 1 cd 02:40-03:46).

Başka bir sahnede öğrenciler Ayşe’nin gebelik testinin Hürrem Hoca’ya ait olduğunu söyleyerek Kimya Hocasına yaptırırlar. Kimya Hocası test sonucunu Hürrem Hoca’ya söyler. Hürrem Hoca bu olayın farkına varınca sinirle sınıfa gider. Hocanın geldiğini gören öğrenciler Kimya Hocası hakkında konuşurlar. Erkek öğrenci: “Vay anasını Hürrem.” Hayta: “Öğrenmiş, biliyor.” Sevda: “Alçak Kimyacı yememiş içmemiş gidip yetiştirmiş.” der (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 58:02-58:15).

Hababam Sınıfı filmlerinde ‘gıybet’ ile ilgili iletiler sahnelerde oldukça yoğun bir şekilde yer almaktadır. Gıybet genellikle öğrencilerin öğretmenlerinin arkasından ya da öğretmenlerin birbirlerinin arkasından konuşması şeklinde geçmektedir. Filmlerde gıybetin yoğun olarak geçmesi izleyici tarafından sıradan bir davranış gibi algılanmasına sebep olabilir. Hatta sıradanlaştırılmasından öte gıybet, insan onurunu inciten, arkadaşlıkları, dostlukları ve toplumda huzuru bozan, insanlar arasında kin ve düşmanlık tohumları eken, insanlara ön yargılı yaklaşmamıza sebep olan bir davranıştır. İnsanlar arasında sağlıklı ilişkiler kurulmasına engel olan bir davranış olmasına rağmen filmlerde bu kadar sıklıkla geçmesi izleyici üzerinde olumsuz bir pekiştirici görevi görebilmektedir.

3.2.2. İftira

İftira; uydurmak, asılsız isnatta bulunmak, yalan söylemek gibi anlamlara gelen ahlak terimi olarak da bir kimseye yapmadığı bir şey için suç isnat etmektir. Ahlakta ve hukukta iftira yerine farklı olarak ifk ve bühtan gibi kelimeler de kullanılmıştır. (Balcı 2014: 148)

İftira, toplumda güveni zedeleyen, insanların arasını açan, insanlar arasındaki birlik ve beraberliğe zarar veren psikolojik bir hastalıktır. İftira edilen kişi toplumda

gereksiz yere kendini ispatlamaya çalışır. Bu da iftira isnat edilen kişiyi gerek psikolojik olarak gerekse maddi yönden bir çıkmaza iten bir davranıştır. İftiraya uğrayan kişi toplum içinde yalnızlaşır. İftirada sadece atılan değil atan da zarar görür.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'iftira' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 1 sahnede Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 6 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'iftira' ile ilgili iletiler toplamda 18 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı ve Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filmlerinde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde 'iftira' ile ilgili iletiler öğrencilerin birbirlerini ya da öğretmenlerini yapmadıkları şeyden dolayı suçlama şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Öğrenciler tuvalette sigara içerler. Ahmet'e de zorla içirirler. Mahmut Hoca onları yakalar ve o sırada Ahmet'in sigara içtiğini görür. Mahmut Hoca: "Ne oluyor, ne yapıyorsun Ahmet?" der. Ahmet: "Sigara hocam." der. Şaban: "Tiryakisiymiş Mahmut Hoca." der. Güdük: "İçmeden yapamazmış." der. Şaban: "İçmese başına ağrılar giriyormuş. Öyle diyor." der. Mahmut Hoca: "Ben kimlerin tiryaki olduğunu çok iyi bilirim. Niye içtin Ahmet?" der. Ahmet: "İlk defa hocam." der. Ve sahne değişir. (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1cd 22:40-23:42)

Başka bir sahnede Öğrenciler Şaban'ın doğum gününü kutlar. Semra Hoca'nın Şaban'a hediye gönderdiğini söyleyerek Hafize'yle hediye Şaban'a vermesini söylerler. Gelen hediye inek çanıdır. Sonraki gün boynunda çanla birlikte Şaban yemekhaneye Mahmut Hoca'ya doğum günü pastasından getirir. Mahmut Hoca boynundakini sorar. Şaban da yakın bir arkadaşının hediyesi olduğunu söyler. Mahmut Hoca çanın inek çanı olduğunu söyler. Bunu duyan arkadaşları sessizce gülerler. Şaban, arkadaşlarının yanına yemek yemeye gider. Güdük: "Şaban, Mahmut Hoca haklı galiba bu kız senle dalga geçiyor." der. Öğrencilerden biri: "Vallahi öyle. Bu çan kimlere takılır?" der. Şaban: "Evet. İneklere." der. Güdük: "Anlaşıldı Şaban. Çok fena hakarete uğradın." der. Şaban: "Uğradım mı?" der. Güdük: "Evet." der. Şaban: "Kalleş

karı görür o bu aşk burada biter tamam mı?” der ve çanı sinirli bir şekilde çıkarır. (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 01:05:41-01:06:07)

Bir diğer örnek de şöyledir: Kız ve erkek öğrenciler sınıfta kavga ederler. Mahmut Hoca bunun üzerine tek ayakta durma cezası verir ve öğrenciler okulun önünde tek ayak üzerinde durmaya başlarlar. Mahmut Hoca'ya telefon gelir ve okula girer. Öğrenciler bu sırada kendi aralarında konuşurlar. Tulum: “Yok mu bu dünyada Mahmut Hoca'dan hesap soracak bir hayır sahibi.” der. Domdom: “Yaşa ulan! Aklıma bir numara geldi. Çabuk bir ip bulalım. Mahmut Hoca'dan intikam almak için bana dört fedai lazım.” der. Hayta: “İntikam için canımızı veririz.” der. Sınıf: “Veririz. Yeter ki Mahmut yok olsun.” der. Domdom: “Hafize Ana! Koş Avni Hoca'ya haber ver, Hababam Sınıfı son nefesini veriyor de.” der. Hafize Ana giderek hocayı çağırır. Sınıf, dört kişiyi ayaklarından ipe ağaca asar. Avni Hoca gelir ve: “Nedir bu haliniz? Kim astı buraya sizi?” der. Şaban: “Kim asacak? Mahmut Hoca.” der. Avni Hoca: “Mahmut Hoca mı?” der. Öğrencilerden biri: “Evet, ceza verdi.” der. Şaban: “Boyunlarından asacaktı. Zor mani olduk ya” der. Avni Hoca: “Bu yaptığı insanlığa sığmaz! Çabuk indirin arkadaşlarınızı aşağı, sınıflarınıza gidin. Bu meseleyi halletme zamanı geldi.” der ve Mahmut Hoca'nın yanına gider. (Hababam Sınıfı Tatilde 2cd 21:17-22:15).

Sahnelerde görüldüğü gibi öğrencilerin Ahmet hakkındaki asılsız konuşmaları, Semra Hoca hakkındaki asılsız konuşmaları ve Semra Hoca'yı suçlamaları, Mahmut Hoca hakkındaki asılsız konuşmaları ve Mahmut Hoca'yı suçlamaları ‘iftira’ ile ilgili örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmlerinde iftira ile ilgili iletiler sıklıkla yer almaktadır. Örneklerde olduğu gibi Ahmet'in normalde sigara içmeyen biri olmasına rağmen arkadaşlarının zorla içirdiklerinde Mahmut Hoca'ya yakalanınca öğrencilerin sürekli Ahmet'in sigara içtiğini söylemesi iftiradır ve Ahmet'in Mahmut Hoca'nın gözünde yanlış anlaşılmasına sebebiyet vermektedir. Avni Hoca örneğinde olduğu gibi de Hababam Sınıfı'nın Mahmut Hoca'ya iftira atması sonucunda hem iftirayı atan öğrenciler hem de iftiraya inanan Avni Hoca zor durumda kalmaktadır. Böylece güven duygusu zedelenmektedir. Bu sahnelerde sonuç olarak iftiranın kötü sonuçları izleyiciye gösterilmektedir. Ama genel itibarıyla filmlerde geçen iftira ile ilgili

sahneler ders verme niteliğinde olmayıp sıradan bir davranış olarak sonuçsuz bırakılmaktadır. Yapılanın eleştirilmemesi izleyici üzerinde olumsuz izler bırakabilmektedir.

3.2.3. Aldatma

Aldatma, desise, aldatma işi, hıyanet gibi anlamlara gelir (TDK 2011: 88). Aldatmak, toplumda insanların sıkça başvurdukları psikolojik bir yanılsamadır. Bireyler olmak istedikleri kişi veya toplumda sahip olmak istedikleri şeye karşı diğer insanları sıkça aldatma yoluna giderler. Bu da bireyler açısından psikolojik bir rahatsızlıktır. Bunun dışında kişilerin aldatmaya başvurdukları başka bir nokta kişilerin içinde buldukları kötü durumdan çıkmak amacıyla yalanlar söyleyerek başvurduğu bir durumdur. Bu da toplumda güveni azaltan, bireylerin birbirlerine karşı inancını azaltan bir davranıştır. Aldatmak, kişinin sadece bulunduğu andaki veya kısa bir süreliğine kendi durumunu düzeltmeye yarasa da bireyin ilerleyen zamanda psikolojik olarak büyük zarar görmesine neden olur.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘aldatma’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 9 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 8 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 6 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 8 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde ise 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘aldatma’ ile ilgili iletiler toplamda 35 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel, bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘aldatma’ ile ilgili iletiler öğrencilerin başka bir öğrenciye, öğretmene ya da okul çalışanlarına karşı sözleri ya da davranışları şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Semra Hoca sınıfa girer, sınıfta çelenk vardır. Semra Hoca: “Bu çelengin işi ne sınıfta?” der. Öğrencilerden biri: “Gitmiyor muyuz hocam?” der. Semra Hoca: “Nereye.” der. Şaban: “Mezarlığa.” der. Semra Hoca: “Ne işimiz var mezarlıkta?” der. Güdük: “Eee aşk olsun hocam, koskoca Edebiyat Öğretmeni Tevfik Fikret’in ölüm yıldönümünü nasıl bilmez!” der. Semra Hoca: “Bugün Tevfik Fikret’in ölüm yıldönümü müydü?” der. Bozum: “Tabi bizim Edebiyat bilgimiz biraz kıttır ama bir

tek şeyi çok iyi biliriz.” der. Öğrencilerden biri: “Şairlerin ölüm tarihlerini.” der. Ferit: “Sizden iyi olmasın ama eski Edebiyat hocamız bu işlere çok meraklıydı hocam.” der. Şaban: “Ömrümüz mezarlıklarda geçti.” der. Semra Hoca: “Bana başka bir günmüş gibi geliyor. Her neyse ben gidip Mahmut Bey’e haber veriyim.” der. Ferit: “Hocam, Mahmut Hoca’nın haberi var. Çelengi bile kendisi yaptırdı.” der. Semra Hoca: “Peki öyleyse buyurun gidelim.” der. Sınıf hep birlikte çelengi alıp okuldan çıkarlar. Veysel kapıyı açar. Sınıf okuldan çıktıktan sonra maça kaçarlar (Hababam Sınıfı sınıfta kaldı 28:48-30:37).

Sınıf Ekrem Hoca eşliğinde mehteran kıyafetiyle mehter marşını çalarak okuldan çıkar. Yolun ortasında Ekrem Hoca farkına varmadan kaçıp evlendirme dairesine giderler ama evlilik işlemi yaptırılmazlar. Kendi aralarında kaptan nikâhı kıyarlar. Okula döndüklerine Mahmut Hoca onları kapıda bekler. Mahmut Hoca ceza olarak akşam yemek yemelerini yasaklar. Yemekhaneye öğrenciler pasta getirir Mahmut Hoca: “Bu ne?” der. Sevda da: “Bugün Ayşe’nin doğum günü hocam şerefine pasta yaptırdık.” der. Domdom: “Onun için kaçmıştık.” der. Sevda: “Ama cezalı olduğumuz için biz yiyemiyoruz. Buyurun bari siz yiyin.” der. Mahmut Hoca: “Öyle mi Ayşe? Doğum günün mü?” der. Ayşe: “Evet efendim.” der. Mahmut Hoca “Mademki doğum günün bu seferlik cezayı affedelim. Gel elinle kes arkadaşlarına da ikram et.” der. Ayşe pastayı keser. Mahmut Hoca: “Kutlarım kızım ömrün çok olsun.” der. (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 2cd 03:06-03:38)

Sınıftan birkaç öğrenci Hafize’nin yanına gelir. Ahmet’i kandırmak için Hafize’yi ikna ederler. Öğrenciler sınıfa girer Ahmet: “Bu ders ne?” der. Öğrenci: “Tarih.” der. Şaban: “Sıfırcı Hafize’nin dersi.” der. Ahmet: “Nasıl bir hocadır?” der. Domdom: “Berbat, hepimize duman attırıyor.” der. Bozum: “Şist geliyor.” der. Hafize Ana, Tarih öğretmeni gibi gelir sınıfa. Hafize Ana: “Oturun. Kaldırın kitapları, kaldırın defterleri, kalem çıkarın, kâğıt çıkarın, sözlü yapacağım.” der. Masanın üzerine çıkar. Şaban Ahmet’e: “Ne yapacağı hiç belli olmaz. Bak yazılı gibi başladı sözlüye karar verdi.” der. Hafize Ana: “Konuşma, bana kül yutturamazsınız, ben kimseye benzemem” der. Ahmet’e: “Sen ne konuşuyorsun orada?” der. Ahmet: “Konuşmuyorum Hocam.” der. Hafize Ana: “Bak şu terbiyesize bir de yalan söylüyor, kalk bakıyım, kalk tahtaya.” der. Ahmet tahtaya kalkar. Hafize Ana: “Hadi bakıyım, hadi yürü sallanma, yürü.” der. Hafize Ana: “Adın ne senin?” Ahmet: “Ahmet

Hocam.” der. Hafize Ana: “Numaran kaç?” Ahmet: “Bilmiyorum Hocam.” der. Hafize Ana: “Ne demek bilmiyorum, aptal mısın sen?” der. Ahmet: “Yeni geldim daha numara vermediler.” der. Hafize Ana: “Bana kül yutturamazsın, hadi anlat.” der. Ahmet: “Ne anlatayım.” der. Hafize Ana sınıfa sorarak: “Ne anlatsın?” der. Domdom: “Tarih.” der. Ahmet: “Ne tarihi hocam?” der. Hafize Ana: “Bak bak ne tarihi diyor.” der. Hafize Ana Bozum’a: “Sen sor.” der.” Bozum: “Fatih Sultan Mehmet devrini anlatsın.” der. Ahmet anlatmaya başlar. Ahmet: “Peki hocam. Fatih...” der. Hafize Ana: “Fatih de kim?” der. Ahmet: “Sultan.” der. Hafize Ana: “Ne sultanı eşek herif.” diyerek Ahmet’i tokatlar. Şaban’a anlatmasını söyler. Şaban anlatmaya başlar ama anlatamaz ona: “Aferin Şaban otur, bak ne güzel çalışmış gözlerinden belli evladımın on, sana da sıfır.” der. Sahne değişir. Okula müfettiş gelmiş ve sınıfları dolaşacaktır. Hababam Sınıfı’nın dersine girer. Hafize Ana onun yanında da öğretmen rolü yapar. (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 24:85-27:40)

Hababam Sınıfı filmlerinde aldatma ile ilgili iletiler sıklıkla yer almaktadır. Öğrenciler genellikle öğretmenlerini yalanlar söyleyerek aldatırlar. Sahnelerde de görüldüğü gibi yeri gelir okuldan kaçmak uğruna Semra Hoca’yı kandırırlar. Yeri gelir, cezadan kurtulmak için Mahmut Hoca’ya okuldan kaçma sebeplerinin Ayşe’nin doğum gününü kutlamak olduğunu söylerler ve onu kandırırlar. Kimi zaman da Hafize Ana’yı kullanarak Ahmet’i kandırmaları gibi arkadaşlarıyla dalga geçmek için arkadaşlarını aldatırlar. Filmlerde bu davranışa sıklıkla yer verilmesi ve komedi unsuru olarak kullanılması seyirci üzerinde olumsuz izler bırakabilir. Bu da komedi unsuru ile masum gibi gösterilen kötü davranışın örnek alınmasına sebep olabilir.

3.2.4. Kullanma/ İstismar

Amaçlarına ulaşabilmek için birinden yararlanmak, birilerini amaçlarına alet etmek, istismar etmek, sömürmek (TDK 2011: 1521) demektir.

İnsanlar arası ilişkileri belirli bir zemine oturtmak istenildiğinde en başlıca etmen güvendir. İnsan ilişkileri belirli bir çerçevede şekilleniyorsa taraflar arasında yardımseverlik, birbirini destekleme vb. unsurlar ortaya çıkacaktır. Ancak güven zemininden uzak kurulan ilişkilerde çıkarıcılık, ikiyüzlülük, egoizm gibi karşılıklı ilişkileri çok etkileyen olumsuzluklar ortaya çıkacaktır. (Özbek 2004) Güvenin kısaca tanımı insanların birbirlerine karşı niyetlerinde ve davranışlarında şüphe duymama,

itimata etme olabilir. İnsanlar arasındaki çıkar ilişkisi ve birbirini kullanma davranışı güven olgusunu tamamen ortadan kaldıran bir davranıştır. Bunun yanı sıra bireyleri insani olarak da rencide eden bir davranıştır. Bundan kaynaklı olarak ikili ilişkilerde insanların birbirini kullanması ahlaki olarak doğru bir davranış olmayıp toplum düzeni ile dengesini bozan ve insanların birbirine olan güven duygusunu kıran bir davranıştır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘kullanma’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 6 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Güle Güle filminde konu ile ilgili herhangi bir ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘kullanma’ ile ilgili iletiler toplamda 15 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Tatilde filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘kullanma’ ile ilgili iletiler genelde öğrencilerin çıkarları için başka bir öğrenciyi ya da öğretmenini amaçlarına alet ettiği sahnelerdedir. Örnekler şu şekildedir:

Biyoloji sınavı yapılacaktır. Sınıf Ahmet’in başına toplanmıştır. Kopya kâğıtlarını Ahmet’e verirler. Ahmet kabul etmez ve yapamayacağını söyler. Öğrenci, kopyaları Ahmet’in cebine koyar ve: “Oğlum bu kopyalar sende duracak.” der. Ahmet: “Ben kopya çekmem ki.” der. Diğer öğrenci: “Sen kopya çekmeyeceksin ki bize yardım edeceksin.” der. Diğer bir öğrenci: “Külyutmaz bir senden şüphelenmez.” der. Ahmet: “Kusura bakmayın ama ben yapamam.” der. Diğer bir öğrenci: “Tamam kardeşim ver kopyaları.” der ve kopyaları Ahmet’ten geri alır. Güdük: “Bir daha da bizimle konuşma.” der. Şaban: “Boz öyleyse.” der. Elini uzatır. Öğrenci: “Küstük.” der. Diğer bir öğrenci: “Çok fena kalbimizi kırdın.” der. Ahmet: “Peki peki, verin darılmayın.” der ve kopyaları alır. Ahmet: “Allah’ım sen bana yardım et.” der. Şaban: “Eder canım kardeşim eder hiç merak etme.” der ve sınıfa Külyutmaz girer, sınav başlar. Ahmet kopyalarla yakalanır (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 44:11- 44:36).

Başka bir örnek de şöyledir: Hababam Sınıfı öğrencileri bahçede maç yapar. Kız öğrenciler de onları izleyerek kendi aralarında konuşur. Ayşe: “Hain herifler.” der. Sevda: “Kim bilir ne muzurluk düşünüyorlar.” der. Filiz: “Rahat vermeyecekler bize

bu gidişle.” der. Sevtap: “Buna mutlak bir çare bulmalıyız.” der. Ayşe: “Ah ne yapacaklarını önceden bir öğrenebilsek korurduk kendimizi.” der. Sevda: “Canım gidip bize ne kötülük hazırlıyorsunuz diye soramayız ya.” der. Ayşe: “Ya gelip söyleyen birini bulursak?” der. Filiz: “Birini tavlayıp kendi tarafımıza çekelim, casusluk yapsın.” der. Ayşe: “Ama hangisini?” der. Sevtap: “Şu kısa boylu olur mu?” der. Sevda: “Olmaz, tilki gibi suratı var fazla akıllı.” der. Filiz: “Peki ya şişko?” der. Ayşe: “Yaramaz, fazla saf hem ihanet etmez arkadaşlarına.” der. Sevda: “Nasıl birini bulacağız peki?” der. Ayşe: “Önce salak olmalı, kaypak olmalı, menfaatçi olmalı.” der. Filiz: “Aynı zamanda kallesiz olmalı, kadınlara zaafı olmalı.” der. Sevda: “Hain olmalı, arkadaşlarını satabilmeli, hayvanın teki olmalı.” der. Ayşe: “Buldum. İnek Şaban.” der. Bu sırada top, sahanın dışına gider. Şaban topu almaya gider. Ayşe Şaban’ı yanına çağırır. Şaban Ayşe’nin yanına gider. Ayşe: “Size hayran olduğumu biliyor musunuz?” der. Şaban: “Öyle mi? Zaten bütün kızlar bana hayrandır.” der. Ayşe: “Bu Hababam Sınıfı bize çok fenalık yapıyor.” der. Şaban: “Yapar hayvan herifler.” der. Ayşe: “Ama bundan sonra bize yapacakları kötülükleri haber vereceksin tamam mı?” der. Şaban: “Öyle mi yapacağım?” der. Ayşe: “Tabi, seven ne yapmaz. Benim için bu kötü çocukları Hababam Sınıfı’nı feda etmez misin hı?” der. Şaban: “Ederim, babamı bile feda ederim.” der. Sahne değişir (Hababam Sınıfı Tatilde 1. cd 38:16-40:01).

Başka bir sahnede; Hayta, Tulum, Domdom ve Güdük yemekhaneye gelir. Hafize çeşit çeşit yemekler yapmıştır. Yemeklerden yemek isterler fakat Hafize yemeye izin vermez: “Dokunma, size değil bunlar. Öğretmenlere. Müfettişe yaranmak için Müdür hazırlattı.” der. Yemekleri yemek için Güdük, arkadaşlarına bir plan anlatır ve Semra Hoca’nın yanına giderler. Tulum: “Af edersiniz efendim.” der. Semra Hoca: “Bir şey mi var?” der. Güdük: “Size bir şey söyleyeceğiz ama korkuyoruz.” der. Semra Hoca: “Nedir?” der. Domdom: “Arkadaşlar çok çirkin bir oyun hazırladılar.” der. Semra Hoca: “Ne yaptılar?” der. Hayta: “Müdür Bey müfettişe özel bir yemek hazırlatmış.” der. Semra Hoca: “Eee.” der. Tulum: “Bizim arkadaşlar da içine müshil atmışlar.” der. Semra Hoca: “Müşhil mi atmışlar! Kim yaptı bunu?” der. Güdük: “Onu söyleyemeyiz, size haber verdiğimizizi duymasınlar, sonra bizi yaşatmazlar.” der. Semra Hoca: “Peki, teşekkür ederim.” der ve gidip müdüre söyler. Müdür de yemekleri Hababam Sınıfı’na yedirir (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 50:11-52:00).

Hababam Sınıfı filmlerinde de ‘kullanma’ ile ilgili sahneler oldukça yoğun bir şekilde geçmektedir. Bu kullanma olayı genellikle Hababam Sınıfı’nın çıkarlarına ulaşmak için hocaları, Hafize Ana’yı ya da arkadaşlarını kullanmaları şeklinde geçmektedir. Örneklerde de görüldüğü gibi, kopya çekebilmek için Ahmet’i kullanırlar. Başka sahnede de kız öğrenciler erkek öğrencilerle mücadele etmek için Şaban’ı kullanırlar. Diğer bir sahnede ise Hababam Sınıfı öğrencileri müfettişlere hazırlanan yemekleri kendileri yemek için Semra Hoca’yı kullanırlar. İnsanları çıkarları için kullanmak faydacılıktır. İnsanlar arasında ilişkileri olumsuz etkiler. İnsanlar arasında güvenin zedelenmesine, kullanılan insanın kendini kötü hissetmesine, insanın onurunun zedelenmesine sebep olabilir. Böyle bir olumsuz davranış filmlerde komedi unsuru olarak yansıtılmakla, insanlara çıkarlarına ulaşmak için her yolun mubah olacağı mesajını vermektedir. Böylece izleyiciyi olumsuz davranışa özendirilmektedir.

3.2.5. Suizan

Sözlükte kuşku, kötü san (TDK 2011: 2168) gibi anlamlara gelir. İnsanlar hakkında güzel düşünce beslemeye, iyi fikir beslemeye hüsnü zan (Balcı 2014:146), bunun tam tersine de suizan denir. Yani suizan insanların bir iş hakkında kötü bir iş yaptığını zannetmektir.

Suizan, bireyler arasında ön yargıya sebep olan bir davranıştır. Toplumda insanların birbirini tanımadan onlar hakkında kötü fikirlere sahip olmasıdır. Karşısındaki bireyi tanımadan onun hakkındaki düşündüğü bu düşünceler, bireyler arasındaki ilişkiye sekte vurmaktadır. Yani toplumda bireyler arasında sağlıklı ilişkilerin başlamasında bireylerin ön yargısız olması büyük önem taşımaktadır. Suizan ve ön yargı insanlarda ileri düzeye vardığında bireyler arasında sağlıklı bir ilişki kurmak zor hale gelmektedir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘suizan’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 3 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı serisinin diğer filmlerinde konu ile ilgili herhangi bir ileti yoktur. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘suizan’ ile ilgili iletiler toplamda 8 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler görsel ve sözel olarak

aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘suizan’ ile ilgili iletiler öğrenciler arasında, öğretmenler arasında, öğrenci - öğretmen arasındaki ilişkilerde geçmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Müdür, Hürrem Hoca’yı öğretmenler odasına getirir ve tanıtır. Hürrem Hoca koltuğa oturur. Öğretmenlerden biri: “Efendim, gözüm sizi bir yerden ısıyor.” der. Hürrem Hoca: “Ne demek gözüm sizi ısıyor?” der. Öğretmen: “Yani acaba tanışmış mıydık?” der. Hürrem Hoca: “Sanmam, tanımıyorum sizi. Ayrıca bu güne kadar beni kimse ısıramadı. Bunu böyle bilin.” der. Paşa Nuri: “Kahve içer miydiniz?” der. Hürrem Hoca: “Benim ağzım dilim var beyefendi. Söylemesini bilirim.” der. Sıtkı Hoca: “Efendim, aramıza hoş geldiniz.” der. Hürrem Hoca: “Aramıza mı? Ne demek aramıza?” der. Sıtkı Hoca: “Şey yani bas baya aramıza.” der. Hürrem Hoca: “Beni aramıza alamazsınız mizacım bir kere araya girmeye müsait değil. Yoo, beyefendi yoo yaşınızdan utanın. Teessüf ederim.” der. Şevket Hoca: “Imm şey ismi âliniz efendim?” der. Hürrem Hoca: “Niye sordunuz ismimi?” der. Şevket Hoca: “Tanışmak... Tanışmak için.” der ve susar. Hürrem Hoca: “Tanışmak için demek. İyi ama niçin? Yoksa bir randevu talebi mi bu? Böyle bir şeyi istemeyin avucunuzu yalarsınız.” der. Şevket Hoca: “Aman efendim estağfurullah.” der. Paşa Nuri: “Evladım yanlış anladınız.” der. Hürrem Hoca: “Demek evladınız oldum şimdi de. Ben evladım lafiyla genç kızlara yaklaşmaya çalışan çok erkek gördüm. Ama ben yutmam.” der. Sıtkı Hoca: “Aman kızım.” der. Hürrem Hoca: “Doğru, ben bir kızım ve kızlığımı sizin gibi saldırgan erkeklere karşı korudum. Bakırköy’ de bile.” der. Şevket Hoca: “Bakırköy Lisesi’nde mi?” der. Hürrem Hoca: “Hayır akıl hastanesinde. Bir süre sinir tedavisi gördüm de.” der. Sigarasını çıkarır. Bu sırada Badi Ekrem öğretmenler odasına girer. Hürrem Hoca’yı görür ve sigarasını yakmak ister. Badi Ekrem: “Müsaadenizle yakayım efendim.” der. Çakmağını çıkarır. Hürrem Hoca: “Gördünüz işte, buyurun. Sigaramı yakmak istiyor. Ne demek bu, açıkça iffetime bir tecavüz değil mi, sen ne demek istiyorsun, ahlaksız terbiyesiz ırz düşmanı.” der ve Badi Ekrem’i tokatlamaya başlar (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 11:30 -14:00).

Diğer bir sahnede: Öğretmenler yemekhanededir. Hafize Ana tepsi ile yemek getirir. Hürrem Hoca tepsidekilerin isimlerinin ne olduğunu sorar. Badi Ekrem göstererek tatlıların isimlerini sayar. Badi Ekrem: “Hanımğöbeği, dilberdudağı, vezirparmağı.” diye sayar. Hürrem Hoca Badi’nin suratına tükürerek: “Terbiyesiz.”

der. Badi Ekrem: “Canım bana ne bağıırıyorsunuz tatlıları ben mi yaptım?” der. Hürrem Hoca: “Bana müstehcen tatlılar yedirmek istiyorsunuz.” der. Badi Ekrem: ‘Estağfurullah yani bu da nerden çıktı?’ der. Hürrem Hoca: “Ne demek vezirparmağı? Ne demek? Hem de benim gibi gencecik bir kıza. Ben bunu kendime hakaret sayıyorum. Laf atma sayıyorum. Tecavüze yeltenme sayıyorum.” Der. Badi Ekrem: “Rica ederim efendim.” der. Hürrem Hoca: “Buyurun bir müstehcen laf daha. Rica ediyormuş. Altında yatan anlamı bir tek ben bilirim. Ahlaksızlar, terbiyesizler, al sana al sana hanımgöbeği, al sana dilberdudağı, al sana bilmem kimin parmağı.” diyerek tatlıları Badi Ekrem’in suratına sıvar (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 28:10-29:21).

Başka bir sahnede: Mehmet Hoca Sefa’nın paltosunun olmadığını, ıslandığını fark eder Hafize’ye Sefa’yı çağırır ve ona kendisinin eski paltosunu verir. Sefa ilk başta paltoyu kabul etmez. Sınıfın tepkisinden çekinir. Mehmet Hoca ısrar eder. Sefa da kimsenin haberi olmaması şartı ile paltoyu kabul eder. Aynı zamanda sınıfta öğrencilerden birinin parası çalınmıştır. Sefa paltosuyla sınıfa girer. Parası çalınan arkadaşı: “Nerden buldun bunu?” diye sorar. Sefa: “Bulmadım, aldım.” der. Arkadaşı: ‘Peki parayı nerden buldun?’ diye sorar. Sefa: “Yahu o kadarını karıştırmayın işte.” der. Arkadaşı: “Bana bak bu sınıfta benim tam üç bin liram kayboldu.” der. Sefa: “Napayım kaybolduysa.” der. Arkadaşı: “Ya da çalındı tamam mı?” der. Sefa: “Ya sen ne demek istiyorsun be?” der. Arkadaşı: “Peki bunu nasıl aldın” der. Sefa sınıfa dönerek: “Bu herif beni düpedüz hırsızlıkla suçluyor.” der. Arkadaşı Sefa’nın kolunu tutarak: “Söyle. Nerden aldın? Nasıl aldın?” der. Sefa sınıfa dönerek: “Ya bir şey söyleyene, Sefa böyle şey yapmaz desenize.” der. Başka bir öğrenci: “Sen de nerden aldığını söyle be kardeşim.” der. Diğer bir öğrenci: “Madem çalmadım diyorsun o zaman konuş. Söylemezsen şüpheleniriz.” der. Sefa sinirlenir arkadaşlarına sitemde bulunup paltoyu yere atar. Bu sırada Mehmet Hoca sınıfa girer. Olayı anlayınca paltoyu Sefa’ya kendisinin verdiğini söyler (Hababam Sınıfı Güle Güle 1. cd 40:33-42:05).

Sahnelerde de görüldüğü gibi ilk örnekte Hürrem Hoca’nın hocalara karşı tavır ve konuşmaları; diğer örnekte Hürrem Hoca’nın Badi Ekrem’e karşı tavır ve konuşmaları; son örnekte de öğrencilerin Sefa’ya karşı tavır ve konuşmaları ‘suizan’ ile ilgili birer örnektir.

Hababam Sınıfı filmlerinde suizan ile ilgili iletiler yoğun bir şekilde geçmektedir. İnsanın çevresindekilerle iyi ilişkiler kurması ve çevresindekilerle barışık olması suizandan kaçınmasına bağlıdır. Hababam Sınıfı filmlerinde suizan ile ilgili sahneler genellikle Hürrem Hoca karakteri üzerinde yoğunlaşmıştır. Hürrem Hoca evli değildir, diğer hocaların konuşmalarını sürekli kötüye yorar. Bu da çevresindeki ilişkileri kötü etkiler. Diğer hocalar ondan uzak durmaya çalışır. Öğrenciler Hürrem Hoca'ya lakaplar takar ve alay ederler. İnsanın başta ailesi sonrasında da yakın çevresiyle iyi ilişkiler kurabilmesi için karşılıklı güvenin sağlanması gerekir. Suizan, bu güveni olumsuz etkilemektedir. İnsanların iç yüzünü bilmeden suizana kapılmak olumsuz sonuçlar doğurabilir. Örneğin; sahnelerden birinde öğrencinin parasının kaybolması sonucu Mehmet Hoca'nın palto hediye ettiği Sefa'dan hırsızlık yaptığına dair şüphelenmesi sonra da ona söylemesi suizandır. Suizannın bu kadar çok ve doğal bir şekilde işlenmesi seyirciler üzerinde olumsuz izlenim bırakabilmektedir.

3.2.6. Hırsızlık

Hırsızlık sözlükte arakçılık, çalmak, başkalarının malını veya parasını almak şeklinde tanımlanmaktadır (TDK 2011: 1094). Hırsızlıkta her suç gibi toplumda sebepleri ve sonuçları olan toplumsal bir suçtur. Toplumda en çok işlenen suçların başında hırsızlık gelir. Öyle ki insanlık tarihiyle yaşıt ve tüm din kitaplarında, tarihi tabletlerde ve pek çok antik kaynakta hırsızlık suçu ve cezaları geçmektedir. Hırsızlık tüm toplumu ilgilendiren toplumsal bir sorundur. Nedenleri arasında toplumda bireyler arasında maddi farkın açılması ve açgözlülük gibi sebepler sayılabilir. Daha çok ekonomik olarak zayıf toplumlarda görülür. Hırsızlık, maddi yönü dışında manevi olarak da topluma zarar veren, bireylerin birbirlerine karşı güvenini zedeleyen bir davranıştır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'hırsızlık' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 4 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'hırsızlık' ile ilgili iletiler toplamda 11 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle

Güle filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Uyanıyor ve Hababam Sınıfı Tatilde filmlerinde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel, bazen sözel, bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘hırsızlık’ ile ilgili iletiler başkasının malını razı olmadan alma üzerine yapılan davranışlar şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Hababam Sınıfı Külyutmaz’ın sınavında kopya çeker. Mahmut Hoca kopyayı yakalar ve ceza olarak akşam öğrencilere yemek verdirmez. Sınıf açtır, akşam yatakhane Şaban, babasının gönderdiği şekeri, sucuğu ve leblebiyi yer. Arkadaşı yanına gelir ve biraz ister ancak Şaban vermez. Arkadaşı: “Görürsün sen.” der ve gider. Akşam GÜDÜK Ferit’i uyandırır ve birlikte Şaban’ın yanına giderler. Bu sırada iki öğrenci Şaban’ın dolabını açmaya çalışmaktadır. Ferit: ”Siz uyumadınız mı?” der. Öğrencilerden biri: “Açlıktan kıvraniyoruz.” der. Diğeri: “İneğin leblebilerini araklamadan uyuyamayız.” der. GÜDÜK: “Araklayın araklayın.” der. Daha sonra leblebileri çalıp yemeye başlarlar. Öğrencilerden biri: “Tulum al ye. İneğin malı deniz yemeyen domuz.” der. Tulum yer ve diğeri arkadaşına da verir (Hababam Sınıfı 1. cd 35:44-36:53).

Diğeri örnekte: Sınıf beden eğitimi dersinde spor salonundadır. Müjdat Hoca, sınıfa ısınma hareketleri yaptırır. Gamze bu sırada kolundaki bilekliği düşürür. Ayşe görür ve üzerine basıp bilekliği çalar. (Hababam Sınıfı Güle Güle 2. cd 02:16-02:30).

Başka bir sahnede Müdür Boncuk’u yanına çağırır. Babasının bu ayki okul taksitini göndermediğini, okuldan ayrılması gerektiğini söyler. Boncuk eşyalarını toplar. Öğrenciler bahçede bir araya gelir kendi aralarında para toplarlar. Bu para çok azdır, taksit için yeterli değildir. Ferit: “Çocuklar ben bir yol buldum. Haraç alacağız.” der. Öğrenci: “Hay aklınla bin yaşa.” der. Bozum: “Hababam Sınıfı haraç alıyor var mı ötesi.” der ve öğrenciler diğeri öğrencilerden zorla paralarını toplamaya başlarlar. Vermeyen öğrenciyi döverler. (Hababam Sınıfı 2. cd08:07-09:05).

Mülkiyet olgusunu tehdit eden hırsızlık gibi gündelik hayatta çok kötü karşıladığımız ve toplum nazarında da kabul edilemez bir davranış Hababam Sınıfı filmlerinde bazı sahnelerde sempatik karakterlerle ve komedi unsuru olarak sunulur. Yukarıdaki sahnede de görüştüğü gibi yatakhane Hababam Sınıfı öğrencilerinin

Şaban uyurken dolabının kilidini kırarak yiyeceklerini çalmaları ve bunun komedi şeklinde sunulması buna örnektir. Aynı zamanda Şaban'ın yiyecekleri paylaşmadığı için arkadaşlarının kendilerini haklı görerek ve intikam amacıyla yiyecekleri çalmaları da izleyiciye sanki bu durumu Şaban hak ettiği için olağan bir durummuş gibi bir mesaj verilmekte, hırsızlık sempatikleştirilmektedir. Bu sahnede birden çok öğrencinin organize bir şekilde bu fiili gerçekleştirmesi de izleyici için olumsuz bir örnektir. Diğer bir örnekte de Boncuk'un okul taksiti için hırsızlık yapmaları da bu eylemi izleyiciye haklı bir gerekçeyle hırsızlık yapılabilir mesajı şeklinde verilmiştir. Yine başka bir sahnede Ayşe'nin Gamze'nin bilekliğini çalması da hırsızlığa örnektir. Filmin devamında hırsızlığın yanlış bir davranış olduğunun vurgulanması izleyici için olumlu olabilmektedir. Ama o sahnede hırsızlık izleyiciye gösterilmiştir. Genel olarak baktığımızda komedi unsuru ile bu eylemin sunulması izleyici nazarında hırsızlığı meşrulaştırabilmektedir.

3.2.7. Milli Değerlerle Alay

Millete ait, bir millete özgü, bir milletle ilgili, ulusal (TDK 2011: 1683) anlamlarına gelir. Milli değer de ulusların sahip olmakla övündüğü ve kendilerine özgü saydığı kültürel ve toplumsal öğelerdir (TDK 2011: 1683-1684).

Milli değerler daha önceden de bahsettiğimiz gibi bir milletin en hassas olduğu konulardan biridir. Öyle ki bir toplumun dini, tarihî, örfi vb. kutsallarını oluşturan milli değerler bir toplumun dokunulmazıdır. Bunlarla alay etmek değerleri hafife almak bir toplumu derinden etkileyen ve yaralayan bir durumdur. Bundan dolayı milli değerlerle alay etmek, değerlere hakarete bulunmak bir millere yapılan en büyük saygısızlıklardan biridir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'milli değerlerle alay' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Güle Güle filminde konu ile ilgili ileti herhangi bir sahnede bulunmamaktadır. Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'milli değerlerle alay' ile ilgili iletiler toplamda 13 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve

sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘milli değerlerle alay’ ile ilgili iletiler genellikle tarihi olaylarla alay şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Zühtü Hoca derstedir. Divan Edebiyatını anlatır. Bozum söz alır: “Hocam sizden önceki Edebiyat hocamız Semra Hanım çağdaş edebiyatı da öğrettirdi bize.” der. Zühtü Hoca: “Olmaz, yeni yok hepsini unutacaksınız. Hmm nerde kalmıştık. Divan şiiri yani kalıp yani kafiye şu akıcılığa bakın, iyi dinleyin tiz-i reftar olanın payine damen dolaşır.” der. Tulum’dan tekrarlamasını ister. Tulum: “Teyzesi defterdar olan faytonla damda dolaşır.” der. Zühtü Hoca: “Sus terbiyesiz adam hiç mi teessüf etmiyorsun. Otur yerine.” der. Ve bir örnek daha verir: “Bakın bu da bir başka latif dizi ‘süzme ruhuni payidarın müjgân müjgân üstüne.” der ve kimin tekrar edeceğini sorar. Güdük söz alır ve: “Kış geliyor ört hocam yorgan yorgan üstüne.” der. Zühtü Hoca kızar ve Şaban’ı kaldırır ve söyleyeceğini tekrarlamasını ister. Zühtü Hoca: “Vech-i hurşidinize münevver demişler.” der. İnek Şaban: “Aman, kaçalım hocam!” der. Zühtü Hoca: “Niye?” der. İnek Şaban: “Ee, Bekçi Hurşit’in eline lüverver vermişler, yakalarsa sizi de vurur bizi de vurur.” der ve sahne değişir (Hababam Sınıfı Uyanıyor1. cd 11:57-14:21).

Diğer bir sahnede: Paşa Nuri derse gelir. Şaban ve Güdük kavga eder, sınıf kargaşa halindedir. Paşa Nuri: “Nedir bu haliniz, kepaze herifler burası ahır mı, geçin yerlerinize.” der. Sınıf ayağa kalkmıştır. Domdom: “Dikkaat! Hazır ol, Hababam Sınıfı otuz dokuz mevcuduyla görüşünüze hazırdır hocam.” der. Paşa Nuri: “Bu ne biçim tekmil, oturun yerlerinize çıkarın kâğıtları yazılı yapacağım.” der. Domdom: “Hoppalaa bu yazılı da nerden çıktı?” der. Şaban: “Güdükçüğüm yap numaranı da şu yazılıdan kurtulalım.” der. Güdük: “Peki.” der. Ayağa kalkar ve ve ağlamaklı konuşmaya başlar: “Hocam.” der. Paşa Nuri: “Ne var?” der. Güdük: “Muhterem hocam.” der. Paşa Nuri: Söyle oğlum.” der. Güdük oturup ağlamaya başlar. Paşa Nuri: “Ne oldu oğlum niye ağlıyorsun?” der. Güdük: “Daha ne olsun hocam. Mahmut Hoca beni tarihten derse kaldıracak.” der. Paşa Nuri: “Çalışmadın mı yoksa?” der. Güdük: “Çalışmaz oluruyum bütün kitabı ezberledim. Ama Büyük Taarruz’u bir türlü öğrenemedim. Ben ki subay çocuğuyum.” der. Paşa Nuri: “Ağlama yavrum.” der. Güdük: “Ben ağlamayım da kimler ağlasın.” der. Paşa Nuri: “Ağlama dedim beni de ağlatacağın ben sana anlatırım.” der. Güdük: “Anlat hocam.” der. Şaban: “Anlat anlat

yoksa ağlar ha.” der. Paşa Nuri anlatmaya başlar: “Aaah ah ne günlerdi o günler hiç gözümün önünden gitmez. 26 Ağustos 1922 günlerden cumartesi koca tepede siperdeydik işte böyle (dizlerinin üzerine çöker) ellerimiz tetikte gözlerimiz ufukta hücum emrini bekliyorduk. Topçular şafakla beraber ateşe başladı. Booom booom buuum.(sınıfta eşlik eder) biz de sürüne sürüne tepeye doğru ilerlemeye başladık işte böyle (sürünmeye başlar) birden hücum borusu çalmaya başladı (Bozum çalmaya başlar) işte çalıyor. Ben mülazım evvel Nuri kılıcımı çektim, takımına emrettim süngü tak. Hücuum.” der. Öğrenciler: “Allah Alllah Allah.” diyerek Paşa Nuri ile sınıftan çıkıp öğretmenler odasına giderler. Bu sırada yazılı kaynamış olur (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 04:41-08:57).

Paşa Nuri sınıfa girer sınıfta öğrenciler uzuneşek oynuyordur. Paşa Nuri: “Narıyorsunuz eşşek herifler?” der. Tulum Hayri: “Hababam Sınıfı 26 mevcuduyla görüşünüze hazırdır komutanım.” der. Paşa Nuri: “Oturun yerlerinize, burası kışla değil. Terbiyesiz herifler sınıfta uzuneşek oynarsınız ha. Kaldırın kitapları, kâğıt çıkarın yazılı yoklama yapacağım.” der. Öğrencilerden biri: “Ne yapacağız lan bi bok bilmiyoruz.” der. Diğer öğrenci: “Askerlik hatıralarını açıp kaynatamazsak yanarız.” der. Paşa Nuri: “Öğretmenini uzuneşek oynayarak bekleyenin kanından şüphe ederim, biz sizin yaşınızdayken at sırtında Sakaryalarda düşman kovalıyorduk.” der. Güdük’ü dersi kaynaması için dürterler. Güdük kalkarak: “Yüksek müsaadenizle Paşam.” der. Paşa Nuri müsaade verir. Güdük: “Rahmetli babam Sakarya’da Yunanlılar köprüyü uçurdukları zaman üç askeri yüzerek karşıya geçirmiş (sınıf güler) yaralı... aç...(Güdük ağlamaya başlar)” der. Paşa Nuri: “Otur yavrum, ağlama beni de ağlatacağım. Biz öyle bir nesildik işte bu memleketi ayaklarımız çıplak, karnımız aç ama şuramızdaki imanla kurtardık.” der. Öğrencilerden biri: “Yaşa hocam.” der ve Nuri Hoca’yı sırtlar. Paşa Nuri: “Şafakla beraber düşman mevzilerini topa tuttuk.” der. Şaban: “Yaşa hocam, aslan hocam.” der. Ve hep birlikte Paşa Nuri sırtlarında birlikte dolanırlar. (Hababam Sınıfı 1. cd 20:06-22:51).

Sahne de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin divan edebiyatıyla alay etmesi; dersi kaynatmak için milli değerlerimiz olan Milli Mücadele Dönemi savaşlarını kullanmaları ‘milli değerlerle alay’ ile ilgili örneklerdendir

Hababam Sınıfı filmlerinde milli değerlerin verilmiş şekline bakıldığı zaman sahnelerde öğrencilerin alay ya da komedi unsuru olarak kullandıkları ve izleyici üzerinde olumsuz etki bıraktığı söylenebilir. Bunun yanı sıra Paşa Nuri karakterinin Milli Mücadele dönemindeki savaşlarla ilgili anılarını anlattığı sahneler seyirci üzerinde olumlu izlenim bırakabilir ama biz bu konuya bütüncül baktığımız zaman sahnelerde bu değerler komedi unsuru olarak kullanıldığı için olumsuz kısımda bahsettik.

Örnek olarak değinilen sahnelerde de görüldüğü gibi, Hababam Sınıfı öğrencilerinin divan edebiyatı ile dalga geçmesi milli değerlerle alay ile ilgili olumsuz iletilerden biridir. Dersi kaynatmak için Milli Mücadele dönemindeki savaş anılarını anlatan Paşa Nuri ile dalga geçmeleri milli değerlere ne kadar önem verildiğinin göstergesidir. İnsanları birbirine bağlayan en önemli unsurlardan biri milli değerlerdir. Milli değerlere sahip çıkmak, onları yaşatıp sonraki nesillere aktarmak bir milletin ortak görevidir. Ama filmlerde milli değerlerle ilgili iletilere bakıldığında bu değerlerle alay edildiği ve kıymetsizleştirildiği görülmektedir. Milli değerler insanlarda milli şuuru ayakta tutan, insanları heyecanlandıran, insanlarda coşku uyandırabilen değerlerdir. İnsanlarda güzel duygular uyandırarak birlik ve beraberliğin sağlanmasında büyük etkiye sahip olan değerlerdir. Böyle öneme sahip değerlerle alay edilmesi izleyiciye olumsuz örnek teşkil etmektedir.

3.2.8. Dini Değerlerle Alay

Dinî değerler toplumun inancına bağlı olarak dini kurallar çerçevesinde oluşmuş ve o toplum için ileri derece önem arz eden değerlerdir. Dini değerler, belli bir kutsal kitap çerçevesinde oluştuğundan dolayı toplumun dokunulmaz kıldığı bir alandır. Bu değerlerle alay etmek o toplumun inancına, kutsalına saygı duymamak demektir. Çünkü toplum düzenini var eden toplum düzenine en çok katkı sunan değerler arasında dinin yeri büyüktür.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘dini değerlerle alay’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı serisinin diğer filmlerinde konu ile ilgili her hangi bir ileti geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘dini değerlerle alay’ ile ilgili iletiler toplamda 3 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı

Uyanıyor filminde geçmektedir. Filmlere bakıldığında bu iletiler bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘dini değerlerle alay’ ile ilgili iletiler ibadetlere ya da tarihteki dini şahsiyetlerle dalga geçme şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Güdük sınıfa okuldan kaçma planını anlatır. Sınıfın altından okulun dışına kadar bir tünel kazmaya başlarlar. Bu sırada Domdom elinde bir horozla: “Temel atma merasimi yapmayacak mıyız?” diyerek gelir. Güdük Domdam’a elindeki sorar. Domdom: “Horooooz, tünelin açılışı için kurban keseceğiz.” der. Öğrencilerden biri kimin keseceğini sorar. Güdük: “Abdestli biri lazım.” der. Şaban gülerek: “Demek sonunda bana muhtaç oldunuz. Ver bakıyım onu bana.” diyerek horozu alır. Güdük: “Yav şu inek dururken zavallı horozu niye kesiyoruz?” der. Şaban’ı göstererek. Şaban: “Eşoğlu eşek. Tövbe estağfurullah.” der ve horozu kesmeye durur. Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin tünel kazmaya başlamadan önce kurban diyerek horoz kesmeleri dini değerlerle alay etmeye örnek gösterilebilir. Bu sahne seyirci üzerinde olumsuz izler bırakabilecek iletilerden biridir (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2. cd 11:28 -12:12).

Başka bir sahnede: Okula müfettiş gelmiştir. Hababam Sınıfı’nın dersine girecektir. Müdür, Hababam Sınıfı’na gelir. Derse müfettiş geleceğini ve müfettişin her yıl aynı soruları sorduğunu söyleyip öğrencilere sırasıyla ezberletir. Müdür: “İlk halife kimdir? Hazreti Ebubekir. İstanbul hangi tarihte fetih edildi? 1453. Vatan bizim neyimiz? Anamız. Yükselme Devri’nin son padişahı kimdir? Kanuni Sultan Süleyman. Roma’yı kim yaktı? İmparator Neron.” der ve öğrencilere tekrar ettirerek ezberletir. Müfettiş ve Mahmut Hoca sınıfa gelir. Müdür müfettişi tanıtır ve sınıftan çıkar. Müfettiş, Mahmut Hoca’ya konuyu sorar ve çocuklara soru sormak üzere müsaade alır. Müfettiş, Şaban’ı kaldırır ve ismini sorar. Şaban da Müdürün ezberlettiği sıraya göre cevap vermeye başlar. Şaban: “Hazreti Ebubekir.” der. Müfettiş: “Adın ne dedim?” der. Şaban: “Hazreti Ebubekir dedim.” der. Müfettiş tekrar eder. Şaban: “Haaa! Hazreti Şaban.” der. Müfettiş kaç yaşında olduğunu sorar. Şaban: “1453.” der. Müfettiş Güdük’e yaşını sorar. Güdük: “1453” der. Müfettiş: “Roma’yı kim yaktı?” der. Güdük: “Anam.” der. Müfettiş: “Senin anan kim?” der. Güdük: “Kanuni Sultan Süleyman.” der. Müfettiş: “İlk halife kimdir?” der. Güdük: “İmparator Neron.” der. Müfettiş iyice şaşırır, kafası karışır ve: “Çocuğum karıştırıyorsun Roma’yı yakan

Hazreti Şaban'dır. İlk halife İmparator Neron yani Padişah Neron, Roma da Hazreti Şaban'la beraber ananı günde 1453 kere kanunen..." der. Müfettiş, Mahmut Hoca'ya döner: "Af edersiniz Mahmut Bey ben biraz karıştırdım galiba." der ve sınıftan çıkar (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 44:20- 46:11).

Örneklere de olduğu gibi 'dini değerlerle alay' ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde az da olsa yer verilmiştir. Filmlerdeki karakterlerin iç dünyası gözden geçirildiğinde dinin ve dini inançların, karakterlerin hayatlarında çok fazla etkili olmadığı görülmüştür. Bunun dışında sahnelerde din ile ilgili değerler komedi unsuru olarak kullanılmıştır. Sahnenin birinde dört halifeden biri olan Hz. Ebubekir, bir diğerinde dini bir ritüel olan kurban kesme bu filmlerde dinin komedi unsuru olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu, izleyici üzerinde dini değerlerin basitleştirilmesi gibi bir etki bırakmış olabilir. Dini bilgiler filmlerde doğru aktarılmamıştır. Konu ile ilgili iletiler hem görsel hem de sözel yol ile izleyiciye aktarılmış olup izleyiciler üzerinde olumsuz etki bırakabilmektedir.

3.2.9. Sigara İçmek

Silindir biçiminde, ince beyaz kâğıda, kıyılmış tütün sarılarak hazırlanmış, dumanı ağız yoluyla çekilen nesneye sigara denmektedir. (TDK 2011: 2108)

Sigara, insan da alkol gibi doğrudan şuur bulanıklığı durumu oluşturmadığı için direkt ahlak bozucu bir etkisi yoktur. İnsanın bu alışkanlık sebebiyle yaptığı kötülükler oldukça fazladır. Her şeyden önce diğer keyif verici maddelerinin kullanımının ve alışılmasının önünü açar. İnsan bir defa kötü alışkanlık edinirse bu, onu başka alışkanlıklar için eskisinden daha hazır hale getirir. Sigara özellikle gençlik çağlarında kendinden büyüklere benzeme hevesiyle başlar. Kişiliklerin oluştuğu en kritik dönemde insanın kendini kötü arkadaşların içinde, kötü alışkanlıkların ağında bulursa kurtulması hiç de kolay değildir (Güngör 1993: 75-76).

Sigara, insan sağlığına zararı kanıtlanmış ve insanlarda bağımlılık yapan ve birçok hastalığa yol açan bir maddedir. Ne yazık ki toplumda küçük çocuklar dahi sigara içmeyi belli bir statü olarak gördüğünden dolayı bu alışkanlığın pençelerine düşebilmektedir. Günümüz toplumlarında devletlerin içilmemesi yönünde yaptığı çalışmalar belirli bir oranda sigara kullanımını azaltsa da, özellikle genç kesim merak ve sosyal çevre vasıtası ile sigara ile tanışmaktadır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘sigara’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 11 sahnede Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 8 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 8 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 14 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘sigara’ ile ilgili iletiler toplamda 50 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Tatilde filmlerinde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘sigara’ ile ilgili iletiler genellikle öğrenci ve öğretmenlerin sigara kullanımı, sigara kullanımına dair sözel mesajlar ya da sigara ile ilgili görseller şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Mahmut Hoca öğrencilerle tanışır, kurallarını söyler sonraki sahnede öğrenciler tuvalettedir ve sigara içerler Mahmut Hoca’nın taklidini yaparak konuşurlar. Öğrenci: “Okuldan kaçtıyormuşsunuz, kaçtırmam.” der. Güdük: “Kopya çekiyormuşsunuz, çektiğim.” der. Domdom: “Ön bahçede top oynuyormuşsunuz, oynatmam.” der. Şaban: “Oynarız ağabeycim.” der. Başka öğrenci: “Sigara içiyormuşsunuz, içirmem.” der. Şaban: “İçeriz ağabeycim.” der. Güdük, Mahmut Hoca’nın sesini taklit ederek: “Ben size sigara içmeyin demedim mi?” der. Şaban inanır, sigarasını söndürür ve dönünce Güdük’e: “Ulan Güdük, asıl bu eşek şakası.” der (Hababam Sınıfı 1cd 18:39-19:09).

Yemekhanede yemekten sonra öğretmenler sigara içmeye başlar. Öğrenciler kendi arasında konuşmaya başlar: Bozum: “Şuna bak dumanı nasıl içine çekiyor.” der. Güdük: “Yav işkence bu be.” der. Ferit: “Bu sigara işine de bir çare bulmak lazım ha.” der. Birlikte bahçedeki çocukların sigarasını zorla alırlar ve öğretmenler odasında sigara içerler (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 1cd 16:48-17:20).

Öğrenciler okul bahçesinde top oynarlar Mahmut Hoca kızar. Öğrenciler toparlanırken Güdük yanlarına gelir ve: “Beyler sigara içmek isteyen var mı?” der. Hayta: “Salak mısın be. Mahmut Hoca sigaraları toplamadı mı?” der. Güdük, kazağının altındaki sigarayı göstererek: “Bakın buna sigara derler hem de en alasından.” der. Öğrenci: “İçecek yer olmadıktan sonra neye yarar ki.” der. Güdük:

“Oğlum hela yasak, tavan arası yasak ama bodrum yasak değil ya hadi gelin benle.” der ve hep birlikte bodruma inip sigara içerler (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 1cd 27:45-28:45).

Sahnelerde görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin sigara içmesi ya da zorla çocuklardan sigara almaları, sigara ile ilgili konuşmalar sigarayı özendirici örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmlerinde sigara ile ilgili iletiler sıklıkla yer almıştır. İnsanlara güzel gösterilen, özendirilen bir davranıştır. Filmlerde ya sigara ile alakalı özendirici sözler kullanılarak ya da sahnelerde öğrencilerin veya öğretmenlerin sigara kullanımı şeklinde geçmektedir. Filmlerde sigara kullanımı heyecan, özgürlük, başkaldırı gibi şeylerle ilişkilendirilip insanlar özendirilmektedir. Sigara Mahmut Hoca’ya karşı koymak ya da Mahmut Hoca ile mücadelede en önemli silah olarak gösterilmektedir. Filmlerde öğrencilerin Mahmut Hoca yasakladığı halde tuvalette, tavan arasında sigara içmeleri hatta öğretmenler odasında Semra Hoca’yı kandırarak dışarı çıkardıktan sonra sigara içmeleri bu duruma örnektir.

Filmlerdeki karakterler stresli bir durum yaşadıklarında bunu yatıştırmak için sigaraya müracaat etmektedirler. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor’da Ömer, Ayşe doğum yaparken strese girer. Domdom ona sigara verir. Normalde Ömer içmemesine rağmen sanki stresini yatıştıracak olan şey sigaraymış gibi o sahnede sigara içer. Bu da izleyici tarafından stresli olunan zamanlarda sigara içmenin kişiyi sakinleştireceği izlenimine yol açabilir.

Yukarıda verdiğimiz sahnedeki örnekte olduğu gibi filmlerde sigara içme davranışı zorbalığa götürür. Mahmut Hoca’nın öğrencilerin sigaralarını toplamasından sonra sigara bulamayan öğrenciler okulda başka öğrencilerden zorla sigaralarını alırlar. Bu, çok normal bir şekilde filmlerde işlendiği için seyirci üzerinde sigara için zorbalık yapılabilir izlenimi bırakabilir.

Filmlerde Mahmut Hoca dışında öğretmenlerin çoğu sigara kullanmaktadır. Genelde sahnelerde öğretmenler odasında öğretmenler topluca sigara içerler. Bu şekilde topluma rol model olan öğretmenlerin sigara içmesi, kötü olan bu alışkanlığı izleyicilerin örnek almasına sebep olabilir.

Filmlerde sigara ile ilgili sahneler genellikle sözlü ya da görsel olarak izleyiciye aktarılır. Sigara içme eylemi sahnelerde gösterilir. Bunun dışında bazı sahnelerde görsel olarak sigara paketi de gösterilir. İzleyicilerin filmlerde sigara ile ilgili sahnelere maruz kalması gündelik hayatta sigaraya meyletmelerine sebep olabilir.

3.2.10. Kumar

Kumar, insanların ortaya para koyarak oynadığı şans oyunu (TDK 2011: 1524) demektir. İnsanlık tarihi boyunca şans oyunları ve kumar toplumu etkileyen ve çeşitli şekillerde meydana gelen sosyal bir olgudur. Kumara ve şans oyunlarına olan ilgi günümüzde de devam etmektedir. Bu durum bağımlılığa yol açıp tüm toplumu ve özellikle de toplumun en küçük yapı taşı olan aileleri etkilemektedir. Kumar insanların zengin olma ve kazanma hırsı sebebiyle düştüğü bir bataklıktır. İnsanın tabiatı gereği kolay para kazanma isteği ve kazanma hırsı kumarı çekici kılmaktadır. Bu uğurda insanlar hayat boyu tüm birikimlerini ortaya koymakta ve kaybetmektedir. Kumar toplumdaki insanları manevi ve maddi olarak yıpratın ve aile facialarına yol açın bir alışkanlıktır. Kumar oynayan insanlar kendileriyle birlikte çevresindeki insanlara da zarar verir. Özellikle çağımızda kumar oynamanın internet gibi teknolojik vasıtalarla kolaylaşması gençleri bu bataklığa çekmektedir (Bayındır 2018: 58-61).

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘kumar’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede, geçmektedir. Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Tatilde ve Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde konu ile ilgili herhangi bir ileti yer almamaktadır. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘kumar’ ile ilgili iletiler toplamda 5 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı ve Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘kumar’ ile ilgili iletiler kâğıt oynama, bahse girme ya da bunlarla ilgili sözel mesajlardan oluşmaktadır. Örnekler şu şekildedir:

Öğrenciler askerden izine gelen Hayta İsmail ile yatakhaneye gelir. Bir grup öğrenci yatakhane de poker oynar. Hayta: “Poker mi oynuyorsunuz?” der. Öğrenciler:

“Evet.” der. Hayta: “Nesine?” der. Öğrenciler: “Fasulyesine.” cevabını verir ve oynamaya devam ederler (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1cd 56:07-56:12).

Öğrenciler öğle arası hoşafı üzerine maç yaparlar ve yemekhanede hoşafı kazanan taraf yer. Kaybeden öğrenciler de onlara bakar. Domdom: “Ooooh! Pek de güzelmiş.” der. Ferit: “Allah hoşafına maç yapanlardan razı olsun.” der. Güdük: “İç oğlum bu enayi hoşafı değil inek hoşafı.” der. Şaban: “Ananın s... “ der. Hafize: “Uyma sen ona benim aslan oğlum.” der. Şaban: “Olur.” der. Güdük: “Bir daha bu ineği takıma almayın.” der. Şaban: “Ulan Güdük, sesimizi çıkarmıyoruz diye adamın asabını bozma tamam mı?” der. Hafize Şaban’a: “Ah benim aslan oğlum, sinirlenme.” der. Güdük’e: “Sen de önüne dön, hoşafını iç bakıyım.” der. Şaban: “Eşek hoşaftan ne anlar.” der. Ardından Ferit: “Oooh bu hoşafın üstüne bir sigara içilir.” der ve sigara yakar. (Hababam Sınıfı 1cd 11:57-12:37).

Başka bir sahnede coğrafya öğretmeni ders anlatırken sınıfta kargaşa vardır. Öğrenciler kafalarına göre takılır. Bu öğrencilerden bazıları derste kâğıt oynar (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 29:22-29:33).

Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin yatakhane kumar oynaması, maç sonu için iddiaya girmeleri ve derste kâğıt oynamaları ‘kumar’ ile ilgili örneklerdendir. Bu şekilde gösterilen ‘kumar sahnesi’ seyirci üzerinde olumsuz izler bırakabilir.

Hababam Sınıfı filmlerinde kumar oynama ile ilgili iletiler sahnelerde az sayıda da olsa yer almaktadır. Filmlerde kumar ile ilgili iletiler büyük çapta bir faaliyet şeklinde değil de arkadaşlar arasında iddia, bahis şeklinde geçmektedir. Kimi zaman da bahis olmaksızın sadece kumar kâğıtları sahnede gösterilmektedir. Kâğıt oyununun olduğu sahnelerin sonucunda büyük bir meblağ karşılığında değil fasulyesine oynamaları aslında kumar değil de basit bir oyun gibi gösterilse de her yaşta izleyici kitlesine sahip bir filmde bu tür sahnelerin yer alması kumarın basite indirgenerek normalleşmesine sebep olabilir. Oysa kumar oynayana maddi ve manevi zarar vermesinin yanında aileleri ve toplumları bozan, ufak çaplı başlayıp alışkanlık haline gelerek bir nevi bağımlılık türüne dönüşebilen bir davranıştır. Bağımlılık haline geldiğinde de ortadaki bahisler büyümekte, geri dönüşü olmayan zararlar vermektedir.

Filmde ufak dahi olsa gösterilen kumar sahnesi, izleyici üzerinde olumsuz izler bırakabilir.

3.2.11. İçki

İçinde alkol bulunan içecek (TDK 2011: 1147) demektir. Alkol insana sarhoşluk veren ve insanın şuurunu yitirmesine sebep olan alkollü içecektir. Bazı kişilerin kendini rahat hissetmek ve bazı sorunlarından kaçmak için başvurduğu bir şeydir. Son yıllarda kullanımının artmasının en büyük nedenleri, sosyal medya ve televizyon programlarının alkollü özendirici içeriğe yer vermesidir. Oyuncular ve sosyal medyada ünlülerin zararsız bir şey gibi göstermesi özellikle gençleri alkole özendirilmektedir. Alkol insanın tabiatına aykırı bir maddedir. İnsanı insan yapan en büyük olgu aklı olmasıdır. Fakat alkol, insanın akıl sağlığını bozarak onun şursuz hareket etmesine yol açmaktadır.

Alkol bireyin hayatını kısıtlayan bir bağımlılıktır. Bağımlılık tıp teriminde bir hastalıktır ve tedavi edilmesi gerekir. Dünya çapında faaliyet yürüten bazı sağlık kuruluşları alkol bağımlılığı ile mücadele etmek için yoğun çaba sarf etmektedir. Özellikle ülkemizde genç nüfusun fazla olmasından kaynaklı alkol tüketimi giderek artmakta ve tehlikeli bir boyut kazanmaktadır. Türkiye’de anketlere göre gençlerin yüzde sekizi alkollü düzenli olarak en az haftada 2 kere tüketmektedir. (Ögel, Karalı, Tamar, Çakmak 1998: 6-7)

Alkol tüketiminin devamlılığı ilk kullanılmaya başladığı zamanda gerginliği azaltan ve rahatlatan özelliklerinden dolayı ilerleyen zamanda da devam etmektedir. Bundan dolayı alkol kullanan bireyler gündelik sorunlarına karşı alkol kullanımını artırmakta ve bireylerde kronik bağımlılık meydana gelmektedir. (Yenigün 2006: 3-4)

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘içki’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı ve Hababam Sınıfı Tatilde filmlerinde konu ile ilgili her hangi bir ileti yer almamaktadır. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘içki’ ile ilgili iletiler toplamda 4 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘içki’

ile ilgili iletiler, içki şişelerinin gösterilmesi, içki kullanımı ya da içki kullanımına dair sözel iletiler yer verilen sahnelerden oluşmaktadır. Bu sahnelerin bazıları şöyledir:

Kimya dersinde Şevket Hoca laboratuvarında ders anlatır. Şevket Hoca: “Alkolü de böylece anlatmış olduk. Bakalım anladınız mı?” der. Şaban’a soru sorar: “Poly alkollere yani kıymetli alkollere bir örnek ver.” der. Şaban: “Yeni rakı, altınbaş da olabilir, votka ve konyak da olabilir yani.” der. Şevket Hoca: “Tabi anlamadınız. Neden? Deney noksanlığı. Her zaman söylemişimdir deneysiz bir kimya düşünülemez.” der ve dersin deney kısmına geçer (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 35:46-36:16).

Ayşe'nin hamile olduğu ortaya çıktıktan sonra sınıf komple okuldan kaçıp evlendirme dairesine gider, olumsuz sonuç alınca da kendi aralarında kaptan nikâhı kıyarlar. Mahmut Hoca kaçanlara ceza verir ve onların akşam yemeğini yemelerini yasaklar. Domdom'la Sevda ellerinde pastayla yemekhaneye gelirler. Ayşe'nin doğum günü olduğunu, bunun için kaçtıklarını söylerler. Bunun üzerine Mahmut Hoca kutlama yapmaları için izin verir. Hafize'yi de öğrencilerin taşkınlık yapmaması için uyarır. Mahmut Hoca gittikten sonra öğrenciler yemekhanede kutlama için hazırlık yaparlar. Bu sırada Domdom elinde şişelerle gelir ve: “Bardaklarınızı hazırlayın, şampanya geldi.” der ve şampanyaları açar. Bilo Ağa'ya da şampanya ikram eder. Bilo Ağa: “Bu bana hiçbir şey yapmaz ya ben onu 5 yaşımdan beri kovayla içerim. Ver bakam hele şunu. Afiyet olsun.” der ve içmeye başlar. Hafize ve diğerleri de içer. Parti başlar. Partinin genelinde içki tüketilir ve Mahmut Hoca yemekhaneye gelir öğrencilerin çoğu sızmıştır. Ortada sarhoş Hafize Ana şarkı söyleyip göbek atmaktadır. Mahmut Hoca partiyi bitirip öğrencileri yatakhaneye gönderir (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 2. cd 04:23-07:20).

Diğer bir sahnede: Mehmet Hoca bahçede dolaşırken bahçede Kerem'i tek başına otururken bulur. Yanına oturur ve öğrencisiyle muhabbet etmeye başlar. Kerem de Mehmet Hoca'ya sevdiği kızın onu aldatmasından bahseder ve cebinden konyak çıkartır. Mehmet Hoca okula içki getirdiği için Kerem'e kızar. Kerem buna rağmen Mehmet Hoca'ya içkiyi uzatır. Mehmet Hoca içmeyi kabul etmeyince Kerem: “Tabi böyle olduk değil mi? Düşenin dostu olmazmış zaten. Güya arkadaşlık. Sen de sat bizi bakalım. Hıh Memoymuş.” der. Bunun üzerine Mehmet Hoca: “İçmeden arkadaşlık

olmaz mı?” der. Kerem olmayacağını söyleyince öğrencisinin elinden konyayı alır, birlikte içerler ve bahçede sızarlar (Hababam Sınıfı Güle Güle 2. cd 16:55-19:14).

Sahnelerde de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin hoca ile alkol hakkında konuşmaları, öğrencilerinin içki içmesi ve ardından sarhoş olmaları, sonra Ekrem ve Mehmet Hoca'nın içki içmesi ve ardından sarhoş olmaları içkiyi özendirici içeriğe örnek gösterilebilir.

Hababam Sınıfı filmlerinde içki içmeyle alakalı iletiler filmlerde yer almıştır. İnsanlara güzel gösterilen, özendirilen bir davranıştır. Filmlerde ya içkiyle alakalı özendirici sözler kullanılarak ya da sahnelerde öğrencilerin ya da öğretmenlerin kullanımı şeklinde geçmektedir. Sahnenin birinde doğum günü kutlamasında sınıf arkadaşları toplu şekilde içki alır, bir başka sahnede sevgilisinden ayrılan Kerem, sahnede içki içer. Yanına gelen Mehmet Hoca onunla dertleşir ve ardından Kerem arkadaş olabilmek için hocanın da içki içmesini ister. Bunun ardına Mehmet Hoca da içer. İçkinin arkadaşlıkla bağdaştırılması izleyiciler için çok olumsuz bir örnektir. Aynı zamanda topluma örnek olan öğretmenin öğrencisiyle birlikte içki içmesi izleyiciler nazarında olumsuz izlenim bırakabilir. İçki, hem sağlık açısından zararlı olup hem de insanlar arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyen bir alışkanlıktır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aileleri etkiler. Allah insani en şerefli mahlûk olarak yaratmıştır, diğer varlıklardan üstün kılmıştır. Çünkü insana akıl ve irade vermiştir. İçki ise insanın aklını, iradesini devreden çıkaran bir alışkanlıktır. Bunun filmlerde özendirilerek yer alması doğru değildir.

3.2.12. Fal

Şans ve kısmeti anlamak, geleceği öğrenmek amacıyla el ayası, kahve telvesi, oyun kâğıdı vb. şeylere bakarak yorum yapma (TDK 2011: 848) gibi anlamlara gelir.

Fal, insanların gelecekte olabilecek şeylere hazır olmak ve beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini öğrenmek amacı için başvurdukları bir yoldur. Tarih boyunca fal ile uğrasan kişiler olmuştur. Bunlara falcı denir. Falcılar birtakım teknikler sayesinde, bazı kurallar çerçevesinde özel araçlar ve aletler kullanarak gelecekte veya öteki dünyadan haberler verirler. Fakat genel olarak baktığımızda insanlara zararı büyüktür ki bazı insanlar hayatlarını falcıların yorumlarına göre

şekillendirmektedirler. Bu da insanlarda hayal kırıklıklarının artmasına ve psikolojilerinin bozulmasına yol açar.

Hababam Sınıfı filmleri serisi arasında ‘fal’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde geçmektedir. Serinin diğer filmlerinde konu ile ilgili herhangi bir ileti bulunmamaktadır. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde geçen konu ile ilgili ileti de sözel olarak filmde geçmektedir. Örnek şu şekildedir:

Ömer bahçede tek başına oturup kitap okumaktadır. Ayşe’nin hamile olduğunu öğrenen kız arkadaşları Ömer’in yanına giderler. Ömer’e Ayşe’nin hamile olduğunu söylerler. Ömer haberi öğrenince bayılır. Bütün sınıf Ömer’in başına toplanır ve hamileliğin nasıl anlaşılacağı hakkında konuşurlar. Öğrencilerden biri: “Falına baktırsak?” diyerek öneride bulunur (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 53:05 - 53:22)

Hababam Sınıfı filmlerinde fal ile ilgili ileti tek sahnede sözel ileti olarak geçmektedir. Örnekte de görüldüğü gibi Ayşe’nin hamileliğini nasıl anlayacaklarını tartışırken fal baktırmak bir yöntem olarak geçmektedir. Fal, insanların zayıf noktalarını kullanarak onları yönlendirmek, onlardan menfaat temin etmektir. Falın, falcılığın hiçbir bilimselliği yoktur. Böyle bir sahnenin filmlerde yer alması izleyici üzerinde olumsuz izler bırakabilir.

3.2.13. Kibir

Kibir kendini başkalarından üstün tutma, kendini beğenme, benlik, gurur ve büyüklenme gibi anlamlara gelir. (TDK 2011: 1683-1684)

Kibirde başkalarına yüksekte bakma, başkalarını küçük görme söz konusudur. Kibirli kimse kendisini olduğundan daha kuvvetli ve daha büyük sanar. Her yerde ve her şeyde en ileride görünmeyi ister. Diğerlerinin kendisine saygı göstermesini ve övmesini ister. Kendinden başkalarını önemsiz ve küçük görür. Oturduğunda, kalkışında, yürüyüşünde yapay bir büyüklük gösterişi vardır. Kendisinden başkasını beğenmez (Hökelekli 2013: 283).

Kibir, insanın kendisine atfettiği yüceliği koruyup diğer insanların kendinden alt seviyede olmalarını ve orda kalmalarını istemektir. Eşya, giyim kuşam, para, güzellik ve bunun gibi maddi konularda yahut eylem, konuşma, düşünce gibi manevi

konularda kibir kendini hissettirir. Diğer taraftan insanın sahip olduklarıyla yetinmediği ve makam, güç, güzellik ve bunun gibi şeyleri aramaya yönelttiği için sahip olduklarımızdan mutsuz ve huzursuz olmamıza sebep olabilir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘kibir’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 6 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 4 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filminde konu ile ilgili ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘kibir’ ile ilgili iletiler toplamda 17 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Tatilde filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘kibir’ ile ilgili iletiler genellikle öğrencilerin birbirlerini aşağılayıcı, karşıdakini küçük düşürücü davranışları ya da sözleri söylemeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Mahmut Hoca köy okulunda okuyan öğrencilere destek olunması için Hababam Sınıfı ile konuşur. Eğitim adına yapacakları her türlü yardımın öneminden bahseder. Hababam Sınıfı köy okulunda okuyan öğrencilere hediye edecekleri eşyaları hazırlamaya başlarlar. Bu hediyeleri hazırlarken köy okulu öğrencilerini küçümseyip aşağılarlar. Öğrencilerden birisi: “Nasıl da şaşıracak çarıklılar.” der (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2 cd 23:36-24:31).

Badi Ekrem kampta ateş yakmaya çalışırken öğrenciler soğukta beklemekten söylenmeye başlarlar. Badi Ekrem kamp ortamına uyması için ağaç dalıyla ateş yakmaya çalışır. Şaban, Badi Ekrem’e kendisinin yakabileceğini söyler. Badi Ekrem: “Dünkü çocuk bana izciliği öğretecek.” der ve küçümseyerek güler (Hababam Sınıfı Tatilde 01:54-02:12).

Mehmet Hoca sınıfta ders anlatırken Gamze derse geç kalır. Kapıyı çalmadan sınıfa girer ve özür dilemeden yerine oturur. Mehmet Hoca Gamze’ye kapıyı çalıp özür dileyerek sınıfa girmesi gerektiğini söyler. Gamze: “Hayret.” der. Mehmet Hoca: “Neye hayret?” deyince Gamze de öğretmenini aşağılayıcı bir şekilde: “Hayret! İstanbul’a geleli üç gün olmasına rağmen bunları öğrenmeniz.” der. Mehmet Hoca Gamze’nin yapması gerekeni tekrarlar. Bunun üzerine Gamze sırf öğretmeni köylü

olduğu için: “Bana bak! Bu okula nasıl hoca olduğunu bilmiyorum ama ben senin gibi çoban kılıklı adamdan emir almam. Çekil başımdan.” der (Hababam Sınıfı Güle Güle 1cd 32:39-33:59).

Sahnelerde de görüldüğü gibi öğrencinin köy okulundaki öğrenciler ile ilgili konuşmaları, Badi Ekrem’in Şaban’ı küçümsemesi, Gamze’nin Mehmet Hoca’ya karşı konuşmaları ‘kibir’ ile ilgili örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmlerinde kibir ile ilgili iletiler oldukça yoğun geçmektedir. Sahnelerde kibir ile ilgili davranışı bazen hocaların bazen de öğrencilerin gösterdiği görülmektedir. Kibir, kişinin kendini yeterli görerek kendini geliştirmesine engel olan ve başkalarını hor görmesine ve aynı zamanda kendini de küçük düşürmesine sebep olan bir davranıştır. Hababam Sınıfı Güle Güle filminde Mehmet Hoca’yı küçük gören ve kendini şehirli olarak tanımlayıp, onu köylü diye aşağılayan Gamze’nin bu davranışı kibirdir. Aynı şekilde başka bir sahnede Beden Eğitimi Öğretmeni Badi Ekrem’in öğrenci Şaban’ın kamp ateşi yakma isteğine küçümseyerek karşılık vermesi bir kibir örneğidir. Kibirin bu tür etkilerinin yanı sıra karşıdaki kişiyi incitici bir özelliği de vardır. Köy okuluna yardım kolisi hazırlanırken Hababam Sınıfı öğrencilerinin köylü çocuklarını -çarıkılılar- şeklinde kibirlenerek küçümsemeleri bir köylü çocuğu olarak Ahmet’i üzmüştür. Örneklerde de görüldüğü gibi, kimi zaman öğrenciler başka öğrencileri, kimi zaman öğretmenlerini hor görerek kibirlenmekte; kimi zaman da öğretmenler öğrencilerini hor görerek kibir davranışı sergilemektedirler. Filmlerde kibir davranışına sık bir şekilde yer verilmesi ve kimi zaman bunun komedi unsuru içerisinde eritilerek sunulması, izleyici için kibir iletisini normalleştirmekte ve olumsuz örnek oluşturmaktadır.

3.2.14. İntihar

İntihar, bir kimsenin kendi hayatına ruhsal ve toplumsal nedenlerin etkisi ile son vermesi (TDK 2011: 1199) demektir.

Bir grup insan için ölümün çekici bir boyutu vardır. Ölüm isteği her yaş ve her gruptan çatışmalı ve tedirgin insanların çözüm yolu olarak başvurduğu bir durumdur. Tüm dünyada intihar giderek artmakta olup başı Avrupa ülkeleri çekmektedir. Bu da bizlere ölüm isteğinin ne kadar yaygın ve güçlü bir istek olduğunu gösterir (Hökelekli 1991: 160-161).

Daha çok kişinin sosyal veya psikolojik problemlerle baş edemediği durumlarda bir çıkış yolu olarak özellikle de geride kalanları cezalandırma amacı ile başvurduğu bir girişimdir.

Yani intihar sebep ve sonuçları açısından toplumsal ve bireysel özellikler taşıyan bir olgudur. İntihar sadece psikolojik bir olgu olmayıp sosyolojik yönü de olan bir eylemdir. İntihar dürtüsünü ortaya çıkaran psikolojik etkenler olduğu gibi sosyal etkenler de vardır. (Köse, Arslan 2019: 2)

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘intihar’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 1 sahnede geçmektedir. Serinin diğer filmlerinde konu ile ilgili herhangi bir sahne geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘intihar’ ile ilgili iletiler toplamda 2 sahnede geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘intihar’ ile ilgili iletiler öğrencilerin kendi hayatlarına son verme eylemi ya da bunu içeren ifadeler şeklinde geçmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Ayşe Ömer’le birlikte olmuştur ve hamiledir. Ayşe yatakhane arkadaşlarının uyuduğunu sanıp kalkar ve yemekhaneye gider. Bir mektup yazar ve ocağın doğalgaz vanasını açar. Arkadaşları durumu fark edince Ayşe’yi durdururlar. Ayşe: “Bırakın beni. Çekilin! yaşamak istemiyorum. Gidin!” der. Arkadaşları yazdığı mektubu okurlar. Mektupta: “Ömer seni seviyorum. Beni affet. Ölümünden ne sen ne de bir başkası sorumlu değildir. Ayşe.” yazmıştır. Arkadaşları Ayşe ile konuşup ikna ederler, onu intihardan vazgeçirirler (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 49:27-51:09).

Diğer sahnede Kerem’i kız arkadaşı terk etmiştir. Kerem okul bahçesinde oturup konyak içer. Mehmet Hoca yanına gelir ve Kerem’le konuşur. Kerem, Mehmet Hoca’ya da konyak uzatır. Mehmet Hoca içmez ve Kerem’e kızar. Kerem içmezse arkadaş olmayacaklarını söyler ve ısrar eder. Bunun üzerine Mehmet Hoca da konyağı alır ve içmeye başlar ve: “Acı ya çok acı ya.” der. Kerem: “Tam hayat gibi. Şimdi birinden birini seçeceğim ya tabanca ya ip ya ilaç.” der. Mehmet Hoca nedenini sorar. Kerem: “Anlamadın mı daha, intihar edeceğim.” der. Mehmet Hoca: “Manyak mısın lan sen.” der. Kerem: “Yoo, aşığıım ve ölmeye karar verdim. Bu hüznü aşk ancak

böyle biter. Leyla'sız hayat olmaz. Üstelik bir arabayla ihanete uğradım.” der. Mehmet Hoca konyağı Kerem'den alır ve: “İntihar lafı duyarsam döverim lan seni.” der. Kerem intihara kararlı olduğunu söyler ve konuşma bu şekilde devam ederken ikisi de sızıp kalırlar (Hababam Sınıfı Güle Güle 1cd 16:55-19:14).

Örneklere olduğu gibi 'intihar' ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak az yer verilmiştir. Bu iletiler genellikle öğrencilerin bir problemle baş etmek yerine kaçış yolu olarak kendi hayatlarına son vermeyi istedikleri mesajını verir. Sahnelerde intihar kişinin çaresizlik durumunda bir çıkar yol olarak kendi canına kıyması şeklinde verilmektedir. Bu da intiharın bir çözüm yolu olduğu gibi izlenim bırakabilmektedir. İntihar ile ilgili en uç noktada olan sahne Ayşe'nin hamile olduğunu fark ettikten sonra bir çıkar yol bulamayıp intihara teşebbüs ettiği sahnedir. Bu sahnede intihar eylemi kısmen gerçekleşmiş olup diğer öğrencilerin engel olmasıyla sonuçlanmıştır. Başka bir sahnede de sevgilisinden ayrılan Kerem intihar etmek istediğini Mehmet Hoca'yla paylaşır. Konu ile ilgili diğer sahnelerde bu eylem direkt gerçekleşmeyip sözlü ileti olarak geçmektedir. İntihar ile ilgili iletiler genellikle öğrencilerle ilgilidir. Hababam Sınıfı filmleri serisi toplumun her kesimine hitap eden yediden yetmişe izleyici kitlesi olan bir film serisi olduğu için bunun gibi sahneler seyirciler üzerinde olumsuz izlenimler bırakabilmektedir.

3.2.15. Sözünde Durmama

İnsanın yaptıkları kadar söylediklerinin de etkisi ve manası vardır. Sözünde durmak, bir şeyin yapılacağına dair verilen vaadi ne olursa olsun yerine getirmek demektir. Milletimiz verilen vaadi yerine getirmeyi ahlaki bir değer kabul etmiştir.

Sözünü tutmak yerine verilen sözde durmamak, yapılan anlaşmaya sadık olmamaktır. İnsanlar arasındaki güven duygusunun zedelenmesine sebep olur. Bireyler arasındaki güven ilişkisi gerek ailede gerek sosyal çevrede önemli bir unsurdur. Aile bağlarının ve toplumsal ilişkilerin temelinde güven duygusu vardır. İnsanın kişiliğini oluşturan temel değerlerden biri de verdiği sözde durmasıdır. Sözünde durmak, insan şerefini ve faziletini artıran bir davranıştır. Sözünde durmamak insanlara yakışmayan kötü bir davranıştır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'sözde durmama' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 1 sahnede Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam

Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Tatilde ve Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde konu ile ilgili ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘sözde durmama’ ile ilgili iletiler toplamda 4 sahnede geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde örnekler şu şekildedir:

Hababam Sınıfı Ahmet’e kopya için yardım ederse aralarına alacaklarını söylerler. Ahmet de bunun üzerine kopya çekmelerine yardımcı olmayı kabul eder. Biyoloji sınavı olurken Mahmut Hoca sınıfa girer ve o sırada Külyutmaz Ahmet’i kopyaları Şaban’a verirken yakalar. Sınav bitiminde Mahmut Hoca odasında Ahmet’le konuşur ve: “Bir daha onlara uymayacağına bana söz ver.” der. Ahmet söz verir ancak buna rağmen öğrencilerin okuldan kaçmalarına yardımcı olur (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 47:52-49:33).

Bir diğer sahnede: Hafize Ana Mahmut Hoca’nın odasında ütü yaparken Mahmut Hoca odaya gelir. Hafize’ye odasının anahtarının kendisinde kalacağını çünkü sınav kâğıtlarını değiştirerek öğrencilere yardım ettiğinden haberinin olduğunu söyler. Bir daha bunu tekrarlırsa kovacağını söyler. Bunun üzerine Hafize Ana ağlayarak Mahmut Hoca’ya yalvarır ve onlara bir daha uymayacağına söz verir. Daha sonra Ferit’in bebeğini okulda saklamasına yardım eder (Hababam Sınıfı 2. cd 06:27-07:04).

Hababam Sınıfı filmlerinde sözünde durmama ile ilgili iletiler az da olsa yer almaktadır. Filmlerde bahsi geçen sahnelerde örneğin Ahmet’in Hababam Sınıfı öğrencilerine bir daha uymayacağına dair Mahmut Hoca’ya söz vermesine rağmen verdiği sözü tutmayıp defalarca Hababam Sınıfı öğrencilerinin yaptıklarına dâhil olması, verdiği sözü tutmadığının göstergesidir. Aynı şekilde Hafize Ana’nın Mahmut Hoca’ya öğrencilere sigara getirmeyeceğine, kopya çekmelerine ya da diğer olumsuz eylemlerine yardımcı olmayacağına dair defalarca söz vermesine rağmen verdiği sözü tutmaması buna örnektir.

3.2.16. Adaletsizlik

Adalet, hakkın gözetilmesi, hakka ve hukuka uygunluk, sahip olunan hakların yasalarla herkes tarafından kullanılmasının sağlanması (TDK 2011: 24) gibi anlamlara

gelir. Zulüm etmemek, insafli ve doğru olmak, her şeye hakkını vermek, mutedil olmak, düzeltmek, istikamet ve hakkaniyet anlamında da kullanılmaktadır (Balcı 2014: 126). Adaletsizlik ise doğru yolda olmamak, hakkı gözetmemek, ödül ve cezada eşit davranmamak anlamlarına gelir.

Hakkın gözetilmesi, hukuk kurallarına uyulması, Hakkın üstün tutulması, haklıya hakkının verilmesine adalet denir (Ekinci 2018:134). Bir toplumu ayakta tutan ve toplumun devamını sağlayan en önemli mekanizmalardan biri olan adaletin amacı, güçlü olanı değil haklı olanı korumaktır. Kısaca adalet; insafli, eşit, doğru olmak, doğru davranmak, eşit tutmak, zulümden uzak olma, kararlı ve ölçülü olmak, her şeye tam hakkını vermek, her şeyi tam yerli yerince yapmak, her şeyin gereğini yapmak, hakkaniyet ve istikamet üzerine olmaktır (Ekinci 2018:134). Hakkın hak sahibine verilebilmesi için tarafsız bir şekilde olaylara bakabilmek ve olayları yansız bir şekilde değerlendirebilmektir. Bu durumun aksi adaletsizliktir.

Bir toplumu ayakta tutan temel değerlerden biri de adalettir. İslam toplumunda ve Türk toplumunda “adil olma” değerine çok önem verilir. Adalet haklıyı haksızdan ayırmaya yarar.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘adaletsizlik’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 3 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Uyanıyor ve Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filmlerinde konu ile ilgili her hangi bir sahne geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘adaletsizlik’ ile ilgili iletiler toplamda 6 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘adaletsizlik’ ile ilgili iletiler öğretmenlerin öğrenci ayırımı yapması, öğrencilerin kendi aralarında ayırım yapmaları gibi davranışlar şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Öğrenciler yemekhanede yemek yerler. Güdük arkadaşlarına yemek dağıtırken Ahmet hariç hepsinin tabağını doldurur. En sona Ahmet’i bırakır. Tencerede sadece bir dilim patates kalmıştır. Ve Güdük: “Herkes aldı değil mi? Aaa bak bir Ahmet kaldı

tüh! Ahmet kısmetin yokmuş bak sana bir tek patates kaldı.” der ve Ahmet’in tabağına bir dilim patatesi koyar (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 31:34-32:03).

Bir diğer sahnede Hafize Ana yemekhanede yemekleri dağıtırken kendi kızına diğer öğrencilerden fazla yemek koyar. Ayşegül fazla yemek koyup dikkat çektiği için annesini tersler. Ayşegül’e fazla yemek koyulduğunu gören Gamze: “Hafize Ana’ya bak sen bize gelince yok, Ayşegül’e gelince kepçe kepçe.’ der (Hababam Sınıfı Güle Güle 1. cd 14:23-14:37).

Yine bir başka sahnede Melahat Hoca öğrencileri sınav yaparken erkek öğrencilere sınavda yardımcı olup kopya verirken kız öğrencilere de çok katı tutum sergiler. Hatta bir erkek öğrencinin yanına oturup cevapları tek tek söylerken aynı zamanda sınav olan kız öğrenciye kopya çekiyor şüphesiyle üzerini kontrol eder ve azarlar. Ayrıca erkek öğrencilerin konuşmasına göz yumarken kız öğrencinin konuşmasına karşılık: “Sus kız yoksa alırım kâğıdını basarım sıfır.” der (Hababam Sınıfı Güle Güle 2. cd 15:14-16:47).

Sahnelerde de görüldüğü gibi Güdük Necmi’nin yemeği dağıtırken Ahmet’e az yemek koyması, Hafize Ana’nın yemek dağıtırken kendi kızının tabağına diğer öğrencilerden fazla yemek koyması; Melahat Hoca öğrencilerine karşı adil muamele yapmayıp erkek öğrencileri kayırması ‘adaletsizlik’ ile ilgili örneklerdendir

Örneklere olduğu gibi ‘adaletsizlik’ ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak az yer verilmiştir. Adaletsizlik ile ilgili iletiler genellikle adil davranmama, eşit olmama, kuralların herkes için kapsayıcı olmaması ve adil paylaşılmama şeklindedir.

Diğer örneklere baktığımızda öğrencilerin kendi aralarında adaletsizliğe yönelik davranışlar sergiledikleri görüldüğü gibi öğretmenlerin de öğrencilere karşı olan davranışlarında adaletsizlikler görülmektedir. Hababam Sınıfı filmlerinde genellikle adaleti temsil eden karakter Mahmut Hoca’dır. Verdiği cezalarda sadece haksız olana ceza verir. Filmlerde gördüğümüz kadarıyla da diğer öğretmenlerin aksine kız erkek öğrenci ayrımı yapmadan ceza verir. Bu şekilde adaletle öne çıkmış bir karakter olmasına rağmen Mahmut Hoca’nın dahi öğrencilerin kopya çekmesine müsaade ettiği bir sahne vardır. Bilgi yarışmasına katılan öğrencilerin kopya çekmesine okulun onurunun kurtulması için rıza gösterir. Böyle bir davranış adil olma

değerinin aksi yönünde özelliğe sahip bir davranıştır. Bu ve benzeri örneklerde görüldüğü gibi adaletsizlikle ilgili iletiler üç filmde geçmektedir. Adaletsizliği hem öğrenci, hem hizmetli, hem de topluma rol model olan öğretmen yapmaktadır. Bunun da olumsuz bir davranışı pekiştirerek seyirci üzerinde olumsuz etki bıraktığı söylenebilir. Filmlerde adaletsizlik, komedinin arkasına gizlenmekte olup alt mesaj verilerek meşru gibi gösterilmektedir. Filmlerde adaletsizlik ile ilgili iletilerin hem davranış olarak hem de sözel olarak seyirciye aktarılması seyirci üzerinde olumsuz etki bırakabilir. Filmlerde açıkça adaletsizlik anlamına gelen eylemlere yer verilmesini adaletsizliğe dikkat çekilmesi olarak da anlayabiliriz. Ancak adaletsizliği eleştiren herhangi bir yoruma yer verilmediği için biz filmlerdeki bu sahneleri adaletsizliği özendirme olarak yorumladık.

3.2.17. Emanete Hıyanet

Emanet, birine geçici olarak bırakılan ve teslim alan kişi tarafından korunması gereken eşya, bir kimse tarafından başka bir kimseye gönderilen şey (TDK 2011: 792) anlamlarına gelir.

Emanet, güven duygusuna bağlı olarak gelişen bir durumdur. Bireylerin birbirine bir şeyleri emanet etmesi, birbirlerinden emin olma durumundan kaynaklanır. Yani maddi ve manevi olarak bir şeyi gönül rahatlığı ile karşıdaki kişiye teslim edebilir ve eksiksiz şekilde alabilir. Bu güven duygusuna ihanet edilmesi bireyleri derinden sarsar ve aradaki güven ilişkisinin onarılmayacak şekilde kırılmasına sebep olur. Emanete hıyanet herkes tarafından hoş görülmeyen bir davranıştır.

Emanete hıyanet kavramı çok yönlüdür. Mesela sınavda kopya çekmek, kopya çekilmesine göz yummak, devlet malına zarar vermek bu başlık altına girebilir. Biz bu başlıkta sadece verilen bir emanete sahip çıkmamak gibi ayan beyan görünen, izleyicinin üzerinde direkt etki bırakabilecek davranışları ele aldık. Bu bağlamda ‘emanete hıyanet’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 1 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili ileti sahnede hem görsel hem de sözel olarak geçmektedir. Sahne şu şekildedir:

Mahmut Hoca'nın odasının anahtarı kendisi dışında bir de müstahdem Hafize Ana'da vardır. Mahmut Hoca Hababam Sınıfını tarihten sınav yapmıştır. Damat Ferit sınavdan sonra arkadaşlarına kendi el yazılarıyla sınavı tekrar yaptırıp bütün cevapları

doğru yazdırır. Hafize Ana'yı ikna edip sınav kâğıtlarını değiştirtir (Hababam Sınıfı 1. cd 58:16 -58:43).

Bu sahnede işlenen mesaj verilen emanete sahip çıkmamak şeklinde yorumlanabileceği gibi aynı zamanda emanet edileni menfaat için kullanmak şeklinde de yorumlanabilir. Emanete hıyanet etmek insani ilişkilerde ilk basamağı oluşturan güven duygusunu sarsan bir davranıştır. Kişiye verilen sorumluluğu yerine getirmemektir. Sahnede de görüldüğu gibi Hafize Ana'nın kendisine emanet edilen anahtarını öğrencilere vermesi emanete hıyanetin göstergesidir.

3.2.18. Cimrilik/ Paylaşmama

Cimrilik, elindeki parayı harcamaya kıyamamak, eli sıkı tutmak, varken harcamayıp pintilik yapmak (TDK 2011: 467) demektir. Cömertliğin tersi olan cimriliğin temelinde benlik duygusu vardır. Cimri kişi çevresindeki kişilerle paylaşımda bulunacağı zaman kendisinden bir parça kopmuşçasına rahatsız olabilir.

Cimrilik, kazanma güdüsünden ortaya çıkan hastalık halidir. İleriye güvenle bakabilmek kendini sağlama almak gibi isteklerden doğan bir alışkanlıktır. Cimri insanlar tutumlu olmakta aşırıya kaçar ve mantıksal amaçların dışına çıkar. Cimri insanlar parayı araç halinden çıkarıp amaç edinirler. Mal ve servet edinmedeki ölçüsüz tutumlar cimri insanı besleyen alışkanlıklardır.

Cimrilik, insanın parası olduğu halde ihtiyaçlarından kısmasıdır. Alım gücü olduğu halde insanın parasını gerekli yerlere harcamaktan kaçınp ihtiyaçlarından kısmasıdır (Ekinci 2018:225). Cimrilik insanlar arasındaki birlik ve beraberliği sarsabilecek davranışlardan biridir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'cimrilik' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Sınıfta, Hababam Sınıfı Tatilde, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor ve Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde he hangi bir sahnede konu ile ilgili ileti yer almamaktadır. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde 'cimrilik' ile ilgili iletiler öğrencilerde paylaşma karşıtı davranışlar şeklinde gerçekteşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Mahmut Hoca Hababam Sınıfına ceza verip akşam yemeği yemelerini yasaklamıştır. Öğrenciler yatakhane de açlıktan yiyecek arayışındadır. Bu sırada Şaban dolabından babasının gönderdiği tereyağını çıkartıp ekmeğine sürer. Şaban'ı gören Güdük Necmi yanına gelir ve ekmeğinden biraz ister. Şaban: “Yok arkadaş sulanma, bir lokma bile vermem.” der. Güdük Necmi ısrar eder ancak ısrarlarına rağmen Şaban ekmeğini bölüşmez (Hababam Sınıfı uyanıyor 1. cd 39:06-39:45).

Diğer örnek: Mahmut Hoca'nın Hababam Sınıfına kopya çektikleri için akşam yemeği cezası vermesi üzerine öğrenciler açlıktan yatakhane de yemek arayışına girmişlerdir. O sırada Şaban yatakhane de babasının memlekette n yolladığı cevizli sucuk ve leblebiyi yer. Şaban'ın cevizli sucuk yediğini gören arkadaşı biraz da kendisine vermesini istemiştir. Şaban: “Olmaz, avucunu yala.” der (Hababam Sınıfı 1.34:50-35:04).

Örneklerde olduğu gibi 'cimrilik' ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak az yer verilmiştir. Cimrilik ile ilgili iletiler genellikle öğrencilerin aralarında bir şeyi paylaşmaması ve bencillikleri ile ilgili sahnelerde yer almıştır. Özellikle bazı karakterler bu olumsuz iletiyi yansıtmaktadır. Şaban karakterinin kendine ait olan şeyleri arkadaşlarıyla paylaşmak yerine bencillik edip sadece kendi için ayırması konumuzun kapsamına girmektedir. Bu durum ahlaki olarak bakıldığı zaman çok hoş görülme yen bir davranıştır. Filmlerdeki cimrilik ile ilgili iletiler örneklerde de görüldüğü gibi filmin en sevilen karakterlerinden birinde var olması seyirciyi özendirir. Diğer olumsuz iletilerde olduğu gibi cimrilik davranışının seyirciye komedi unsuru şeklinde verilmesi bu olumsuz davranışı sıradanlaştırmıştır.

3.2.19. Saygısızlık

Yararlılığa, kutsallığa, değere, yaşlılığa, üstünlüğe, dolayısıyla bir şeye, bir kimseye karşı özenli, dikkatli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, ihtiram, hürmet gibi anlamlara gelen (Balcı 2014: 164) saygı, her bireyin şahsına münhasır ve kendine özgü olduğunu bilerek, ona göre hareket etmektir (Bezirci, Konuşkan Bayraktar 2017: 45).

Saygı insanların kendisine değer verildiğini insanların kendisinin önemsendiğini gösteren söz ve davranışlardır. Toplumca benimsenen ahlak kurallarına aykırı olmamak kaydıyla insanların ibadetlerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini,

adetlerini, yaşam tarzlarını, düşünce tarzlarını anlayışla karşılayıp, özenli, dikkatli ve ölçülü davranmaktır (Ekinci 2018:116).

İnsanın başkalarına saygı göstermesi insanın kendisini ve karakterini yüceltir. Saygının birçok boyutu vardır. En başta insana saygı gelmekle birlikte doğaya, hayvana ve emeğe saygı da olmalıdır. Saygı Türk Milletinin tarih boyunca önem verdiği değerlerden biridir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'saygısızlık' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 7 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 7 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 11 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'saygısızlık' ile ilgili iletiler toplamda 40 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Uyanıyor ve Hababam Sınıfı Tatilde filmlerinde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında, bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde 'saygısızlık' ile ilgili iletiler öğrencilerin öğretmenlerine ya da kendilerinden büyüklere karşı sergiledikleri davranışlar şeklinde gerçekleşmektedir. Hababam Sınıfı Güle Güle filminde Mehmet Hoca'ya karşı, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı da Semra Hoca'ya karşı davranışlar sergilenmekle birlikte, diğer filmlerde hocalara karşı öğrenci davranışları bu başlığa konu olmuştur. Örnekler şu şekildedir:

Hababam Sınıfı kendi aralarında bilek güreşi yaparken sınıfa yeni Edebiyat Öğretmeni Avni Bey gelir. Öğrenciler Avni Hoca'nın yeni edebiyat öğretmeni olduğunu bilmemektedirler. Avni Hocayı da öğrenci zannederler hatta birlikte bilek güreşi yapmayı teklif ederler. Teklifi kabul eden Avni Hoca öğrencilerle bilek güreşi yaparken sınıfta gürültü artar. Bunun üzerine Mahmut Hoca dersi boş zannedip sınıfa gelir: "Ne oluyor burada?" diye bağırır. Öğrenciler gürültüyü kesip açılınca Avni Hoca'yı fark eder. Mahmut Hoca: "Siz miydiniz? Dersi boş zannettim." der. Avni Hoca: "Yanıyorsunuz. Ben varım Mahmut Bey." der. Mahmut Hoca: "Ben sizi edebiyat öğretmeni sanıyordum." der. Avni Hoca laubali bir şekilde: "Öyleyim bir itirazınız mı var?" der. Mahmut Hoca sınıfta gürültünün çok olduğunu söyler. Avni

Hoca ise öğrencilerin önünde Mahmut Hoca'ya çıkışır ve: “Bu sınıfta olanlar sizi ilgilendirmez. Ben dersteyken bu sınıfın sorumluluğu bana bana aittir.” der ve öğrencilerin önünde tartışır ve Mahmut Hoca'ya sınıftan çıkmasını söyler (Hababam Sınıfı Tatilde 1. cd 08:24-09-50).

Bir diğer sahnede: Hababam Sınıfı Semra Hoca'yı kullanarak okuldan kaçarlar. Bunun üzerine Mahmut Hoca tüm sınıfa ceza verir. Okul bahçesinde tek ayaküstünde dururlar. Hababam Sınıfı bunun sorumlusunu Semra Hoca olarak görünce hocaya tavır alırlar. Semra Hoca sınıfa gelir. Öğrenciler saygısızca ve laubali şekilde hocayla konuşur. Öğrencilerden biri: “Hocam nasılsınız?” der. Diğeri: “Gözleriniz parlıyor hocam.” der. Semra Hoca: “Anlamadım?” der. Öğrenci: “Nasıl anlamazsınız, Hababam'ı cezalandırdınız ya.” Der. Semra Hoca: “Hakettiğiniz bir cezaydı.” der. Öğrenci: “Şimdi memnun musunuz bari Hocam?” der. Semra Hoca: “Keselim artık bu konuyu.” der. Başka öğrenci: “Mahmut Hoca'nın cezasını nasıl buldunuz, beğendiniz mi?” der. Semra Hoca: “Düşünmedim belki de ben olsam başka bir ceza verirdim.” der. Domdom: “Allah'ını seversen söyle Hocam, asar mıydın keser miydin?” der. Başka öğrenci: “Hiç olmazsa sizin elinizde can verirdik fena mı?” der. Semra Hoca: “Bir öğretmenle konuştuğunuzu unutmayın.” der. Öğrenci: “Öğretmenliğe amma da meraklıymışsınız.” der. Semra Hoca: “Lütfen yeter.” der. Ferit: “Öğrencilik günlerinizi ne de çabuk unuttunuz Hocam.” der ve Semra Hoca: “Yeter artık.” diye bağırır, öğrencilere kızar ve kendi öğrencilik günlerini, çektiği zorlukları anlatmaya başlar (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 34:30 -35:22).

Bir başka sahnede: Mehmet Hoca sınıfa gelir öğrencilerle biraz konuştuktan sonra derse geçer bu sırada Ahmet kapıyı çalıp müsaade almadan sınıfa girer ve yerine oturur. Mehmet Hoca: “Ali bir şey unutmadığına emin misin?” der. Ali laubali bir şekilde: “Yoo.” der. Mehmet Hoca: “Unuttun, bir, kapıyı vurmayı unuttun, iki, sınıfa geç geldiğin için özür dilemeyi.” der. Ali: “Şart mı Hoca?” der. Mehmet Hoca: “Şart Ali.” der. Ali: “Tamam bir dahaki sefere yaparız.” der. Mehmet Hoca şimdi yapması gerektiğini vurgular ve ne yapması gerektiğini tekrar anlatır. Ali laubali bir şekilde: “Şimdi olmaz bir dahaki sefere.” der. Mehmet Hoca birkaç defa daha tekrarlar. Ve Ali kalkıp dışarı çıkar kapıyı vurup içeri girip özür diler ve hızlıca kapıyı çarpar. Mehmet Hoca yüzünü çevirir ve Ali yerine geçip oturur (Hababam Sınıfı Güle Güle 1cd 23:02-24:43).

Sahnede de görüldüğü gibi, Avni Hoca'nın Mahmut Hoca'ya karşı tavır ve konuşmaları, Hababam Sınıfı öğrencilerinin Semra Hocaya karşı tavır ve konuşmaları, Ali'nin Mehmet Hoca'ya karşı tavır ve konuşmaları 'saygısızlık' ile ilgili örneklerindedir.

Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak öğrenciler öğretmenlerine karşı saygılı davranmamaktadır. Öğretmenleri genç ya da yaşlı olsun onlara karşı tavırları çoğu sahnede saygısızcadır. Filmlerde öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iletişim, çoğu sahnede sağlıklı olarak yansıtılmamıştır. Öğrenciler öğretmenlerin varlığının, yaşının, mesleğinin saygınlığının farkında değildirler. Sahnelerde öğretmenlerinin zaafından faydalanarak onlarla dalga geçerler. Mesela; Adil Hoca yaşlıdır ve gözleri çok iyi görmemektedir. Öğrenciler bundan faydalanıp hocalarıyla dalga geçerler ya da dersi kaynatırlar. Aynı şekilde Coğrafya öğretmenleri de yaşlıdır, kulakları çok iyi duymaz, öğrenciler dersi dinlemedikleri gibi hocalarına karşı konuşmaları ve tavırları da laubali bir şekildedir. Başka bir sahnede öğrencilere göre Semra Hoca genç ve güzeldir. Semra Hoca'ya sarkıntılık yaparlar. Yine başka bir sahnede Mehmet Hoca okula yeni gelmiş edebiyat öğretmenidir. Onun konuşmalarıyla dalga geçerler. Öğretmenlerine karşı tavırları ve konuşmaları çok saygısızcadır. Bunun gibi örnekler incelendiğinde saygısız tavırların bu filmlerde sıkça karşımıza çıktığı anlaşılmaktadır.

Öğretmenlik mesleği toplumumuzda saygın mesleklerden biridir. Filmlerde öğrencilerin öğretmenlere karşı tavırları seyirciye örnek olup bu mesleğin saygınlığını azaltabilir. Bizim toplumumuzda saygı en önemli değerlerden biridir. Hababam Sınıfı gibi her yaşta izleyici kitlesi olan ve çok izlenen bir filmde böyle bir iletinin geçmesi, bunun güldürü unsuru olarak kullanılması ve bu iletine sıklıkla yer verilmesi olumsuz davranışın seyirci üzerinde pekiştirilmesine sebep olabilir.

3.2.20. Aç Gözlülük

Yiyeceğe, içeceğe ve mala doymak bilmeyen gözü doymaz, aç göz, tamahkâr, hırslı anlamlarına gelir. Tok gözlü olmanın karşıtıdır (TDK 2011: 14). Açgözlülük, sahip olma ve mal-mülk konusunda doyumsuzluktur. Bencilliği de kapsayıp her şeyi insanın kendisi için istemesidir. Bir diğer ifadeyle cimrilikte aşırıya kaçıp kendisi için çok şey istemesidir. (Hökelekli 2013: 271).

Açgözlülük, aşırı düzeye varacak şekilde olan her şeyi kapsar. Daha dar bir anlamda bakıldığında özellikle para sevgisi olarak tanımlanabilir. Açgözlülük uzun ömürlü ve aşırı bir istektir. Önüne geçilemeyen, gece günüz sürebilen bir ihtirastır. İnsanın bütün düşüncelerine pranga vurabilen bir hırdır. Bu hırs insanda bir anda ortaya çıkmayıp zamanla insanın kalbinde yavaş yavaş yer etmekte ve her geçen gün paraya olan düşkünlüğü ister istemez artırmaktadır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘açgözlülük’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor ve Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde herhangi bir sahnede yer almamaktadır. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘açgözlülük’ ile ilgili iletiler toplamda 7 sahnede geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘açgözlülük’ ile ilgili iletiler genelde öğrencilerin kendi aralarında ya da okul müdürünün yer aldığı sahnelerde geçmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Hababam Sınıfı öğrencileri Semra Hoca’ya aşk mektupları yazarlar. Semra Hoca öğretmenler odasında müdürle konuşup öğrencileri şikâyet eder. Ve öğrencilerin kovulmasını ister. Müdür, Semra Hoca’ya haklı olduğunu söyler ve daha hafif cezalarla geçiştirmek ister. Semra Hoca: “Ne diyorsun sen Müdür Bey! Hepsi kovulacak!” der. Müdür: “Deli misin kızım sen, sonra ben ne yaparım, zaten işler kesat.” der. Semra Hoca: “Burası ticarethane değil Müdür Bey, okul.” der. Müdür: “Okul ama bu okul kaç parayla dönüyor biliyor musunuz?” der. Semra Hoca: “Hepsini biliyorum. Siz de şunu bilin: ya bu terbiyesizliği yapanların hepsi kovulur ya da vekâlete şikâyet edip okulu kapatırım.” der. Müdür bunun üzerine Mahmut Hoca’ya yönelir ne yapacağını sorar. Mahmut Hoca disiplin kurulunun toplatılmasını söyler ve sahne değişir (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 01:09:40-01:10:55).

Diğer bir örnek de şöyledir: Mahmut Hoca’dan intikam almak için öğrenciler dört arkadaşını ayaklarından ağaca asarlar ve Avni Hoca’yı çağırırlar. Avni Hoca’ya bunu Mahmut Hoca’nın yaptığını söylerler. Avni Hoca Mahmut Hoca’nın yanına öğretmenler odasına çıkar ve Mahmut Hoca’yla tartışmaya başlar ve ikna olur. Bu

sırada Müdür, öğretmenler odasına girer ve Mahmut Hoca'ya okulu tahliye davasının karşı taraf tarafın kazandığını ve bir an önce okulu terk etmeleri gerektiğini söyler. Mahmut Hoca: “Peki ne yapmayı düşünüyorsunuz?” der. Müdür: “Yapacak bir şey yok. Özel Çamlıca Lisesi kapanıyor.” der. Mahmut Hoca: “Nasıl olur efendim? Bunca öğretmen, öğrenciler ne olacak?” der. Müdür: “Ya ben ne olacağım, dükkânım kapanıyor. İçim yanıyor içim.” der. Mahmut Hoca: “Başka bir binaya taşınalım.” der. Müdür: “Alay mı ediyorsun Mahmut Hoca? Bina kiralarından haberin var mı? Astarı, yüzünden pahalı. Bir daha nerde bulurum böyle kelepir yeri.” der. Mahmut Hoca: “İyi ama bu kış gününde bu kadar öğrenci nereye gider? Hangi okul alır?” der. Müdür: “Banane kardeşim nereye giderlerse gitsinler.” der. Mahmut Hoca: “Yaptığınız ayıptır, insafsızlıktır Müdür Bey.” der. Müdür: “Hayır, ticarettir.” der. Mahmut Hoca: “Yıllarca şu çocukların sırtından milyonlarca lira kazandınız, karşılığında ne verdiniz. Şimdi de fırlatıp sokağa atıyorsunuz.” der. Müdür: “Ben işime bakarım hiçbiri babamın oğlu değil.” der ve Mahmut Hoca müdürün yakasına yapışır okulun kapatılmasına izin vermeyeceğini söylerken kalp krizi geçirir (Hababam Sınıfı Tatilde 2. cd 23:40-25:37).

Ahmet Mahmut Hoca'nın yanına ziyarete gelir. Mahmut Hoca'ya babasının ölümünü ve babasının ölümünden sonra okuldan ayrıldığını söyler. Ahmet iş konusunda Mahmut Hoca'dan yardım ister. Mahmut Hoca da Ahmet'in okuması gerektiğini ve Müdür Bey ile bu konuda konuşacağını söyler. Mahmut Hoca müdürün odasındadır ve Müdür: “Aklını mı kaçırdın sen Mahmut Bey? Durumumuzu biliyorsun, Zaten işler kesat. Bedava adam okutacak halimiz mi var? Kepenkleri kapatıp gidelim o zaman.” der. Mahmut Hoca: “Ama çok yetenekli bir öğrenci Müdür Bey yazık olacak. Bir iyilik etmiş olurdunuz.” der. Müdür: “Saçmalama Mahmut Hoca. Hayat günden güne pahalılaşıyor. Bu dükkân nasıl dönüyor biliyor musun sen?” der. Mahmut Hoca taksitlerini kendisinin ödeyeceğini söyler. Müdür: “Mahmut Hoca deli misin sen yahu, bu zamanda kim kime para veriyor?” der. Mahmut Hoca: “Müsaade ederseniz onun kararını ben veriyim.” der. Müdür: “Vallaha gene de iyi düşün, benim için fark etmez. Müşteri müşteridir.” der ve Mahmut Hoca: “Haklısınız.” diyerek gider (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd 19:07-19:47).

Sahnelerde de görüldüğü gibi Müdürün Semra Hoca'ya karşı tavır ve konuşmaları; Müdürün Mahmut Hoca'ya karşı tavır ve konuşmaları; aynı şekilde

Müdürün Semra Hoca'ya karşı tavır ve konuşmaları 'açgözlülük' ile ilgili örneklerdendir

Örneklere olduğu gibi 'açgözlülük' ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak yer verilmiştir. Filmlerde açgözlülük bazı karakterlerin kendine has özellikleri olarak yer bulmaktadır. Genellikle okul müdürü karakterinin paraya olan zaafından kaynaklanmaktadır. Bu davranış ahlaki açıdan çok hoş görülmemeyen bir davranıştır. Filmlerdeki aç gözlülük ile ilgili iletiler örneklerde de görüldüğü gibi seyirciyi özendirilecek, seyirciye kötü örnek olabilecek olumsuz mesajlar içermektedir. Seyirciye açgözlülük ile ilgili davranışlar komedi unsuru şeklinde verilerek sıradanlaştırılmıştır.

3.2.21. Yalan

Yalan, gerçeğe uymayan, doğru olmayan söz (TDK 2011: 2510) demektir. Yalan söylemek toplumda ahlaki olarak yanlış bir davranış olup toplum tarafından da istenmeyen bir davranıştır. Yalanın sebebi insanların ceza, ayıp korkusu, reddedilme, zarar görme gibi etmenlerdir.

Yalan söylemek, inandığından farklı yaşamak ve inandığı gibi davranmamak kişide psikolojik uyumsuzluk ve rahatsızlık ortaya çıkmasına sebep olur. Çünkü kişinin eyleminin, sözünün ve özünün tutarlı olması kişisel bütünlük bakımından gerekli olan bir şeydir. Bilinç düzeyinde fark edilen bir tutarsızlık, bölünmüşlük ve bilişsel çelişki rahatsız edici bir durumdur. Onun için tam bir bütünlük ve tutarlılık elde etme yönünde kişisel çabalar sürer gider (Hökelekli 2013: 167).

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'Lakap Takma', 'Hakaret' ve 'Yalan' başlıkları altındaki iletiler diğer başlıklardaki iletiler gibi sahne sahne sayılmayıp kullanılan kelime ve cümleler bazında tespit edilmeye çalışılmıştır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'yalan' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 23 kere, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 16 kere, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 25 kere, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 33 kere, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 27 kere, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 11 kere geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'yalan' ile ilgili iletiler toplamda 135 kez geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Tatilde filminde geçmektedir.

En az ileti ise Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. Filmlerde ‘yalan’ ile ilgili iletiler genellikle öğrencilerin birbirlerine yalan söylemeleri ya da öğretmenlerine yalan söylemeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Öğrenciler hamilelik testi için Ayşe’nin idrar örneklerini Kimya Hocasına getirir. Hoca idrarla ne testi yapılacağını sorar. Kız öğrenciler hamilelikle ilgili olduğunu söyleyince Hoca kimin örneği olduğunu sorar. Sevda: “Bu bir sırdır. Ama size söylemekte sakınca görmüyoruz. Bu idrarın sahibi Biyoloji Hocamız Hürrem Hanım.” der. Şevket Hoca: “Hürrem Hanım mı?” der. Sevda: “Evet hocam.” der. Şevket Hoca: “Kız değil miydi o?” der. Sevda: “Biz de öyle biliyorduk ama ağlayarak bir kader kurbanı olduğunu itiraf etti. Size de utancından gelememiş.” der (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 54:30-55:40).

Başka bir sahnede kızlar erkek öğrencilere randevu vermişlerdir. Hepsine aynı gün aynı saat ve yerde beklemelerini söylemişlerdir. Erkek öğrenciler Taksim Meydanı’nda buluşmak üzere randevulaşırlar. Randevunun sadece kendilerine verildiğini zannedip tek tek gelmeye başlarlar. Birbirlerini görünce şaşırırlar ve birbirlerine yalan söylerler. Öğrencilerden biri diğerine: “Ne işin var lan senin burada?” der. Diğer: “Şey sinemaya gidecektim de. Peki, sen ne yapıyorsun burada?” der. Diğer: “Ben mi otobüs bekliyorum.” der. Bunun gibi sırayla tüm sınıf gelir. Domdom elinde çiçekle gelir. Arkadaşları sorunca çiçeği ekeceğini söyler. Başka ikili diyalogda öğrencilerden biri arkadaşına teyzesine gideceğini söylemiştir. Ama meydandadır. Arkadaşı ne işi olduğunu sorar. Teyzesiyle meydanda buluşacağını söyler. Diğer ikili öğrenci grubunda öğrencilerden biri arkadaşını beklediğini, diğer babasını beklediğini söyler. Diğer bir ikili arkadaş grubunda öğrencilerden biri hasta olduğunu dışarı çıkmayacağını söyler ama meydandadır. Diğer öğrenci maça gideceğini söyler ama hepsi Taksim Meydanı’na gelmiştir. Ardından kız öğrencilerin hepsine aynı yerde randevu verdiğini fark ederler (Hababam Sınıfı Tatilde 1. cd 28:15-29:50).

Diğer bir örnek de şöyledir: Müdür, Akil Hoca’yı okuldan kovar. Öğrenciler Akil Hoca’nın eski öğrencisi olan Milli Eğitim Bakanına duruma anlatır. Bakan okula gelir ve öğretmenler odasında otururlarken müdüre ziyaret sebebini söyler. Bakan: “Akil Hoca için geldim.” der. Müdür: “Akil Hoca için mi geldiniz!” der. Bakan: “Evet

bu okulda öğretmenlik yaptığını duydum. Biliyor musunuz? Ben de öğretmendir. Bana bu kutsal mesleği sevdiren Felsefe hocam Akil Bey'dir. Çok yetenekli, çok kıymetli, çok hürmete layık bir öğretmendir. Yalnız kendisini göremiyorum. Bu gün mü gelmedi? Yoksa okuldan mı ayrıldı?" der. Bu lafin üzerine Müdür: "Akil Bey okuldan ayrılır mı hiç efendim. Kendisi en kıymetli öğretmenlerimizdendir. Biraz rahatsız da birkaç gün dinleniyor." der. Aslında okuldan kovmuştur ama yalan söyler (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 58:25-59:44).

Hababam Sınıfı filmlerinde yalan söyleme sıklıkla geçen iletilerden biridir. Öğrenciler yalanı sıklıkla kullanmaktadır. Herhangi bir olumsuz durumdan kurtulmak için, çıkarları doğrultusunda başkalarını kullanmak için, birbirlerini kandırmak, birbirlerine karşı şaka maksatlı vb. durumlarda kullanmaktadırlar. Sahnenin birinde Şaban'la dalga geçmek için öyle bir şey olmamasına rağmen 'sevgilin geldi' diye yalan söylerler. Başka bir sahnede okuldan kaçmak için Veysel Efendi'ye görevli olarak gittiklerini söylerler ama amaçları kaçırmaktır. Başka bir sahnede müfettişler için hazırlanan yemekleri kendileri yemek için Semra Hoca'ya yemeklere ilaç atıldığını söylerler ama böyle bir durum söz konusu değildir. Filmlerde yalan sadece öğrencilerin başvurduğu bir davranış olmayıp öğretmenlerin de bazı sahnelerde bu davranışa başvurduğu söylenebilir. Örneğin; Okul müdürünün Milli Eğitim Bakanı okula geldiği zaman kovmuş olduğu Akil Hoca'yı kovmadığını söylemesi bu örneklerden biridir. Bu şekilde filmin genelinde yalan kullanılmaktadır. Yalan çıkarılara ulaşmak için, ya da zor durumdan kurtulmak için, başkalarını aldatmak için ya da benzeri durumlarda kullanılabilir gibi bir mesaj verilmektedir. Bu durumlar doğruluk, dürüstlük gibi değerlerin aksidir. Yalan, toplumdaki güveni zedeleyen, toplumsal olarak hoş karşılanmayan bir durumdur. İzleyicilere kötü örnek olmakla birlikte sahnelerde sıklıkla yer alması izleyici üzerinde bu durumu pekiştirmektedir. Bu sahneleri yazan yazar muhtemelen filme mizah katmak, izleyicileri güldürmek amacıyla yalan iletilerini kullanmıştır. Ancak bir eğitim dizisinde yalan gibi olumsuz bir iletinin mizah amacıyla da olsa kullanılması, yalanı meşrulaştırıcı bir rol oynayabilir.

3.3. Filmlerdeki Şiddetle İlgili İletiler

Karşıt görüşte olan insanlara kaba kuvvet kullanma, sertlik, davranış veya duyguda aşırılık gibi anlamlara gelir (TDK 2011: 2223).

Kavram olarak şiddet sözcüğüne bakıldığında, Latince “violentia” kelimesinden gelir. Bu da kurallara karşı gelmek, değer bilmemek olarak açıklanmıştır. Günümüz Fransızca sözlüklerde bu kavram, kişinin isteği dışında baskı ya da güç uygulayarak bir şey yaptırmak ya da kişiye bir şey yapmak ve doğal eğilim olarak kaba bir şekilde duyguların ifade edilmesi olarak tanımlanır. (Korkut, Yurdigül 2015: 127)

Öfke ve düşmanlık duygularının, nesnelere veya kişilere yönelik fiili, yıkıcı, fiziksel, zorla dile getirilmesine şiddet denir. Şiddet grup, aile, okul, ırk vb. arasında her türlü çatışma ilişkisinde rastlanan ve insan iradesini hiçe sayan saldırganlığın en aşırı boyutudur. (Budak 2017: 690)

Şiddet olgusu kendini farklı biçimlerde gösterebilir. Gerek toplumsal gerek bireysel boyutta günümüzde sık sık karşılaştığımız bir olgudur. Eziyet, sindirme, baskı, korkutma, cezalandırma, öldürme, başkaldırı toplumlar da derece derece olup ama sürekli karşımıza çıkan şiddet türleridir. (Tutar 2004: 14)

Şiddetin kökeninde öfke duygusu hâkimdir. Öfke duygusu insanın fitratında var olan bir duygu olmakla birlikte denge sağlanamadığı durumlarda şiddet halini alıp insanlarda derin izler bırakabilir.

Şiddet, fiziksel ve psikolojik olarak ikiye ayrılır: Fiziksel şiddet; tokat atmak, vurmak, çekiştirmek, tekmelemek, boğazını sıkmak ve bunun gibi eylemler fiziksel şiddete örnektir. Psikolojik şiddete ise; alay etmek, zorbalık, tehdit etmek, hakaret etmek, lakap takmak gibi davranışlar örnek gösterilebilir.

Hakaret etme, lakap takma, alay etme, tehdit etme gibi davranışlar bazı sınıflandırmalarda sözel şiddet başlığında incelense de bizim araştırmamızda psikolojik şiddet başlığının altında incelenecektir. Genel olarak filmlerde fiziksel şiddet olmakla birlikte psikolojik şiddetin daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. Filmle de okuldaki sınıf ortamında olan sürtüşmeler mübalağa yapılarak anlatılmaktadır.

Tablo 3. Filmlerdeki Şiddet ile İlgili İletiler

Filmlerdeki Şiddet İle İlgili İletiler		Hababam Sınıfı	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı	Hababam Sınıfı Uyanıyor	Hababam Sınıfı Tatilde	Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	Hababam Sınıfı Güle Güle	Toplam
Fiziksel Şiddet		4	2	12	19	9	8	54
Psikolojik Şiddet	Akran Zorbalığı	2	1	6	1	5	1	16
	Alay	14	6	12	15	10	2	59
	Tehdit	2	1	5	5	3	2	17
	Hakaret	51	15	52	52	20	44	234
	Lakab	89	24	65	70	66	28	342
Genel Toplam		162	49	152	162	113	85	723

3.3.1. Fiziksel Şiddet

İnsanın bedenine herhangi bir kusura veya suça karşılık olmak üzere acı ileterek verilen cezaya fiziksel şiddet denir (Bulut 2010:4). Bir insana karşı yapılan vurma, tekmeleme, dövme, tokat atma, boğazını sıkma, hızlıca itme veya çekme gibi davranışların tamamı fiziksel şiddet kapsamında değerlendirilir. Fiziksel şiddet insanlarda bedenen zarara yol açtığı gibi manevi olarak da zarara yol açabilir. İnsanın içyapısını, ruhsal durumunu olumsuz etkiler. Bireyler üzerinde olumsuz etki bırakır. Bireylerin anti sosyal yetişmesine sebep olur. Şiddetin insan üzerinde bıraktığı etkiler hemen sonrasında ya da ilerleyen yaşlarda bile ortaya çıkabilmektedir. Şiddet, ilerleyen yaşlarda kişide öfke kontrolü problemi, aşırı saldırganlık, hırçınlık, endişe, stres, özgüven eksikliği gibi sorunlara yol açabilir. Şiddet, insanların suça karışma ihtimalini de artırabilir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘fiziksel şiddet’ ile ilgili ileti, Hababam Sınıfı filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 12 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 19 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 9 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 8 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘fiziksel şiddet’ ile ilgili iletiler toplamda 54 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı

Tatilde filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘fiziksel şiddet’ ile ilgili iletiler öğrencilerin bu davranışlardan etkilenmesine sebep olur. Fiziksel şiddet genel olarak filmlerde tokat atma, dövme, tekme atma, boğazını sıkma şeklinde geçmektedir.

Sahnelerden birinde erkek öğrenciler sınıfın kapısının üzerine içi su dolu kovalar yerleştirirler. Kız öğrenciler kapıyı açıp içeri girince Şaban kovaların olduğu düzeneğin ipini çeker ve kovalardaki su kız öğrencilerin başlarından aşağı dökülür. Erkek öğrenciler kızlarla alay edip gülmeye başlar. Ayşe: “Anlaşıldı. Size esaslı bir ders vermek lazım. Yürüyün kızlar.” der ve Hababam Sınıfı’nın erkek öğrencilerini dövmeye başlarlar. Tulum kendine vuran kıza: “Vurma bak ben de vururum. Kız mız demem yapıştırırım tokadı.” der. Bu sırada Sevda da Şaban’ı tokatlıyordur. Şaban: “Ben dayanamayacağım, vuruyorum.” der ve Sevda’yı tokatlamaya başlar. Şaban: “Al sana, al sana seni or... Seni sınıfın yüz karası, seni şıllık seni.” diyerek Sevda’yı tokatlar. Tüm sınıf birbirine girmiştir (Hababam Sınıfı Tatilde 2. cd 20:10-21:17). Sahnede de görüldüğü gibi hababam Sınıfı öğrencilerinin kavga etmeleri ‘fiziksel şiddet’ ile ilgili örneklerdendir

Bir başka sahnede öğrenciler sınıftadır ve Mahmut Hoca’ya 1 Nisan şakası yapmak için hep birden balık resmi çizerler. Şaban ve Necmi yan yana oturuyordur. Şaban Necmi’ye: “Güdükcüğüm neden hepimiz balık resmi yapıyoruz?” der. Güdük neden balık resmi çizdiklerini açıklar ve Şaban’ın da çizmesini ister. Şaban: “Ya ben balık resmi çizmesem olmaz mı? Armut yapsam olur mu?” der. Necmi: “Şabancığım, senin aslında inek çizmen lazım ama...” der. Şaban Güdük’ün kendisiyle alay ettiğinin farkına varınca Güdük’e iki tokat atar ve: “Eşoğlu eşek seni.” diyerek dövmeye başlar. Sonrasında Mahmut Hoca sınıfa gelir. Ayrılırlar (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2. cd 00:02-00:48).

Şiddete örnek bir başka sahne de şöyledir: Okulda zil çalar. Öğrenciler sınıfa girer. Güdük, Şaban’a: “Şaban sen yine ne yaptın? Gene bir kızın canını yakmışsın.” der. Şaban gülererek: “Yakmış mıyım? Evet, yakarım.” der. Güdük: “Ama bir de çocuk peydahlamışın zavallıdan. Aşkınızın meyvasını bıraktı da gitti.” der. Şaban: “Ne

meyvası” der. Güdük: “Çocuğunuzu ulan çocuğunuzu.” der. Şaban: “Neee! Çocuk mu? Nerde benim çocuğum?” der. Güdük: “Bak işte.” diyerek buzağıyı gösterir ve: “Ne kadar da babasına benziyor. İtiraf et İnek, bu senin çocuğun.” der. Şaban: “Ulan Güdük, bu sefer seni öldüreceğim, elimden kurtulamazsın.” der. Sonra da sınıftakilere dönerek: “Arkadaşlar Güdük’ öldrebilmem için bana yardımcı olmanız gerekiyor.” der ve sınıfın içinde Güdük’ kovalamaya başlar. Yakalayınca da boğazını sıkmaya başlar. Hoca dersi için sınıfa gelince öğrenciler dağılır (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd -03:19-04:40). Sahnede de grldğu gibi Şaban ve Necmi’nin kavga etmeleri ‘fiziksel şiddet’ ile ilgili örneklerdendir

Yine bir sahnede Hababam Sınıfı Tarih dersindedir. Osman Hoca öğrencilerden birini tahtaya kaldırır. Öğrenci Osman Hoca’nın yanına gelir. Osman Hoca: “dersimiz yeni başladı. Bu yıldan soramayız değil mi?” der. Öğrenci: “Evet” der. Osman Hoca’ya geçen yılki derslerimizi unutmuşsundur değil mi?” der. Öğrenci: “Bilmem.” der. Osman Hoca: “Bilmem ne demek? Ben unutulmayacak demedim mi?” der. Öğrenci: “Dedin Hocam.” der. Osman Hoca: “Gzeeel, bakalım unuttun mu? Anadolu Türk beyliklerinin kuruluş ve yıkılış tarihlerini tekrarla.” der ve tek tek beylikleri hiddetli bir şekilde sorar. Öğrenci de tek tek tarihleri söylemeye başlar. İlk üç soruyu bilir. Osman Hoca sert bir şekilde son olarak Aydınöğulları Beyliği’nin kuruluş ve yıkılış tarihini sorar. Öğrenci yanlış cevap verir. Osman Hoca emin olup olmadığını sorar. Öğrenci aklına gelen ilk cevabı söyler. Osman Hoca zerine gelince: “1426 olabilir.” der. Osman Hoca: “1426 ha öyle mi? Çıkar gözlüklerini yavrucuğum.” der. Öğrenci korkmuş bi vaziyette: “Gözlüksüz gremem ki efendim.” der. Osman Hoca: “Ben görürüm. Çıkar.” der. Ve ğrenciyi sert bir şekilde tokatlamaya başlar. Osman Hoca: “Ben demedim mi tüm tarihler ezbere bilinecek diye?” der. Öğrenci: “Ama Hocam geçen yılın dersleri.” der. Osman Hoca: “Ben anlamam, hiçbiri unutulmayacak. Hiçbiri... Hiçbiri... Haylaz herif, smsk herif seni.” diyerek daha şiddetli ve hızlı tokat atmaya başlar ve sahne değişir (Hababam Sınıfı Güle Güle 1. cd 15:00-16:20). Sahnede de grldğu gibi öğretmenin öğrenciyi dövmesi ‘fiziksel şiddet’e, sözlü hakaretleri de ‘psikolojik şiddet’e örnektir.

Konuyla ilgili bir diğer örnek de şöyledir: Öğrenciler hamilelik testi için Ayşe’den aldıkları rneği Kimya Hocasına Hürrem Hoca’nın rneği diye götürürler ve Hocadan hamilelik testi yapmasını isterler. Kimyacı Şevket Hoca testleri yapar ve

Hürrem Hoca'ya örneklere göre hamile olduğunu söyler. Hürrem Hoca durumu öğrenince çılgına döner sınıfa girer ve elindeki cetvelle sınıftaki öğrencileri döver (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 57:10- 58:53). Sahnede de görüldüğü gibi öğretmenin öğrenciyi dövmesi 'fiziksel şiddet' ile ilgili örneklerdendir

Sahnelerin birinde de okul çıkışı Ali, öğrencilerin arasından hızla geçerken Osman Hoca'ya çarpar. Osman Hoca: "Çüşş. Hayvan." der. Ali durur, arkasına döner ve Hocadan özür diler. Görmeyip yanlışlıkla çarptığını söyler. Osman Hoca: "Dikkat etsene eşek herif." der. Ali görmediğini tekrar söyler. Osman Hoca: "Kör müsün lan?" der. Ali: "Değilim." der. Osman Hoca: "Bir de cevap ha." diyerek Ali'ye tokat atar. Ali: "Hocam vurmayın suçum yok." der. Osman Hoca: "Hıı senin sesin pek bir dik çıkıyor. Suçum yokmuş. Al bir de cevap bir de cevap." diyerek Ali'yi defalarca tokatlar. Ali'nin ağzı kanamaya başlar. Bu sırada Mehmet Hoca gelir. Osman Hoca'nın elini tutar ve engel olup: "Yeter Hocam" der. Osman Hoca: "Çek elini." der. Mehmet Hoca: "Cezasını çekti işte yeter." der. Osman Hoca: "Daha bitmedi." der. Mehmet Hoca: "Hocam ağzı kanyor." der. Osman Hoca: "Kanasın. Hak etti." der. Mehmet Hoca: "Sen deli misin be adam çocuğu öldürmek mi istiyorsun?" der. Aralarında laf atışması olur ve sonunda Osman Hoca bırakıp gider. Osman Hoca'nın Ali'yi dövmesine engel olur (Hababam Sınıfı Güle Güle 2. cd 20:16-21:29). Sahnede de görüldüğü gibi öğretmenin öğrenciyi dövmesi 'fiziksel şiddet' ile ilgili örneklerdendir.

Örneklerde olduğu gibi 'fiziksel şiddet' ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak çoğu sahnede yer verilmiştir. Fiziksel şiddet ile ilgili iletiler genellikle öğrencilerin birbirine tekme, tokat, yumruk atması, birbirinin boğazını sıkması, bir cisimle birbirlerine vurması, sert bir şekilde birbirlerini çekiştirmesi ya da direkt kavga edilmesi gibi davranışların gerçekleştiği sahnelerdir. En çok fiziksel şiddet sahnesinin geçtiği Hababam Sınıfı Tatilde filmi okula yeni kız öğrenciler geldiği için erkeklerin arasındaki sürtüşmeleri ve daha sonrasında erkeklerle kızlar arasındaki sürtüşmeleri konu edinir. Filmlerde şiddet derecesine göre en ağır sahnelerden biri örneklerde de görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin kavga etmesidir. Sahnede öğrenciler birbirine girmiştir. Kız öğrenciler erkek öğrencileri erkekler de kız öğrencileri döver. Bu sahnelerde hakaret gibi şiddetin diğer unsurları da geçmektedir. Bunun yanı sıra filmlerde fiziksel şiddetle ilgili sahneler genel olarak Şaban ile Necmi arasındaki sürtüşmeden doğmaktadır. Sürekli Güdük ve diğer öğrenciler Şaban'la alay

etmektedir. Alay konuları genelde Şaban'a inek lakabıyla ilgilidir. Şaban bundan rahatsız olduğu için tepkisini boğaz sıkma, dövme, tokat atma gibi eylemlerle gösterir.

Filmdeki şiddet sahneleri çocuklar üzerinde olumsuz etki bırakmaya çok yatkındır. Okul çağındaki çocukların etkilenme ihtimali yüksek olup benzer davranışları gerçekleştirme ihtimalleri vardır. Şiddet içeren davranışı lise çağındaki ve okul ortamındaki arkadaşlarına davranış şeklinde filmlerin etkisi olabilir. Filmlerin genelinde şiddet, bir komedi unsuru olarak kullanılmaktadır ve şiddet uygulandığı sahneler komedi olarak verilip izleyici etkisinde kalmasına ve sıradanlaşmasına sebep olabilir. Şiddet, arkadaşlar arasında sıradanlaşabilir. Komedi unsuru olarak kullanılan fiziksel şiddet, okul çağı çocuklarını özendirilmektedir. Aynı davranışlara yöneltebilir.

Öğretmenlerin öğrencilere yönelik fiziksel şiddet uyguladığı daha başka sahneler de vardır. Filmdeki karakterlere bakıldığı zaman Osman Hoca filmin genelinde öğrencilere dayak atar. Osman Hoca fiziksel şiddeti öğrencilere baskı yapıp yıldırma için bir metot olarak kullanır. Biz en bariz sahneleri örnek vermiş olsak da, altı filmin genelinde eğitim kapsamında şiddet teması vardır. Yeri gelir Badi Ekrem öğrencileri tokatlar, yeri gelir Semra Hoca kendine mektup yazan Şaban'ı tokatlar. Hürrem Hoca öğrencileri cetvel ile döver. Öğrenciye sınıf içinde şiddet uygulamak, öğrencinin onurunu kırar ve ruh sağlığına olumsuz etki eder. Şiddet, öğrencilerin kötü huylar edinmesine sebep olur. Katı bir tutumla ve şiddet uygulanarak yetiştirilen bireyler maruz kaldıkları baskı sonucunda kendini geliştiremeyen, kendini ifade edemeyen, yeni şeyler üretemeyen kişiliklere sahip olabilir. Hatta bu baskı sonucunda yalancılık, ikiyüzlülük ve tembelleğe yönelebilirler ya da şiddetle yetişen kişi şiddet göstermeye meyilli bireyler olabilir. Topluma rol model olan öğretmenlerin şiddet yanlısı görünmesi seyirciye olumsuz mesaj vererek seyircinin nazarında öğretmenler hakkında iyi izlenim bırakmamaktadır.

3.3.2. Psikolojik Şiddet

Şiddetin türlerinden biri olan psikolojik şiddet, bireylerin psikolojik olarak sağlık durumunu olumsuz etkileyen ve onu üzen, bireyin kendisini tehdit ve baskı altında hissetmesine neden olan her davranış ve tutum psikolojik anlamda şiddettir (Tutar 2004: 14).

Psikolojik şiddetin birçok boyutu olmakla birlikte yapılan araştırmalarda davranışlar farklı farklı başlıklarda incelenmekte ve bazı araştırmalarda da davranışlar aynı başlıklarda incelenmektedir. Bu araştırmada ‘Psikolojik Şiddet’ başlığı altında akran zorbalığı, tehdit, alay, lakap, hakaret gibi davranışlar ayrı ayrı başlıklarda incelenmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi ‘psikolojik şiddet’ ile ilgili iletilere Hababam Sınıfı filmlerinde sahnelere oldukça yoğun yer verilmiştir. Psikolojik şiddetin türleri olan akran zorbalığı, toplamda 16 sahnede, alay toplamda 59 sahnede, tehdit 17 sahnede toplamda 92 sahnede geçmektedir. Hakaret ve lakap ile ilgili iletiler diğerleri gibi sahne sahne sayılmayıp aşağıda yer vereceğimiz lakap ve hakaret ile ilgili tablolarda olduğu gibi her bir lakap ve hakaret sözcüğü tek tek sayılmıştır. Sahnelerde lakap toplamda 342 kez hakaret ise toplamda 234 kez geçmiştir.

3.3.2.1. Akran Zorbalığı

Hükmü altında bulunanlara gücüne güvenerek davranış özgürlüğü ve söz hakkı tanımayan kimseye zorba, bu kimsenin yaptığı davranışlara da zorbalık denir. (TDK 2011:2664).

Akran zorbalığı çocuk ve ergenlikteki yaş grubunun planlarında birbirlerine veya bir kişiye sözel ve fiziksel olarak örsleyici, zarar verici davranışlarda bulunulmasıdır. Çocuklar bu durumu kolayca anlayamayabilir. Çocukların bu durumu hemen anlayamaması ve kendisine inanılmayacağını ve kendisiyle dalga geçileceği düşüncesinden dolayı bu durumu yakınlarına anlatması uzun sürebilir. Bu da bu tür davranışların uzun sürmesine neden olabilir. Ergenlerde daha çok görülen birbirlerine karşı daha çok uyguladıkları orantısız güç kullanımı söz konusudur. Bu durumda şikâyetçi oldukları zaman şaka yapıldığına yönelik savunmayla karşı karşıya kalınır. Ancak şaka ile akran zorbalığı tamamen farklı, karıştırılmaması gereken bir konudur. Akran zorbalığına sürekli maruz kalan kişide yıkıcı etkiler ve şiddetli psikolojik sorunlar ortaya çıkabilir.

Bir davranışın zorbalık olarak nitelendirilebilmesi için zorba kişi ve zorbaca davranışa maruz kalan kişi arasına güç dengesinin olmaması, genel olarak sistemli ve organize davranışlardan oluşması ve bu davranışın sürekli olması, kasıtlı bir şekilde zarar verme amacı güdülerek saldırgan davranışta bulunulması gerekir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘akran zorbalığı’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 6 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘akran zorbalığı’ ile ilgili iletiler toplamda 16 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı ve Hababam Sınıfı Tatilde filmlerinde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde ‘akran zorbalığı’ ile ilgili iletiler öğrencilerin birbirlerini yaptıkları aşırı boyutta şakalar, birbirleri üzerinde kurdukları aşırı baskılar ya da istenmeyen davranışlar şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Boncuk okul taksitini ödeyemediği için okuldan atılacaktır. Bunu haber alan öğrenciler kendi aralarına para toplarlar; ama okul taksitine yetecek kadar toplanmaz. Bunun üzerine Ferit: “Çocuklar, ben bir yol buldum. Haraç alacağız.” der. Diğer öğrenci: “Hay aklınla bin yaşa.” der. Bozum: “Hababam Sınıfı haraç alıyor var mı daha ötesi.” der ve sonraki sahnede öğrencilerden tek tek haraç toplarlar. Bu sırada Tulum ve Domdom’un gittiği öğrenci, parasını vermez. Öğrenciyi döverek zorla alırlar. Daha sonrasında da okulun duvarına öğrencileri dayayıp ceplerindeki paraları alırlar (Hababam Sınıfı 2. cd 08:28-09:36). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin diğer öğrencilerden zorla para toplaması ‘akran zorbalığı’ ile ilgili örneklerdendir.

Konuyla ilgili bir sahnede öğrenciler bahçededir. Ferit, Güdük, Şaban ve birkaç öğrenci okula yeni başlayan öğrencilerden birinin yanına giderler. Ferit: “Bana bak sen yeni misin?” der. Öğrenci: “Evet.” der. Ferit: “Kibritin var mı?” der. Öğrenci: “Evet.” der ve kibriti çıkarır. Ferit: “Kibritin olduğuna göre sigaran da vardır.” der. Öğrenci: “Var buyurun.” diyerek sigarasını çıkarır ve ikram eder. Ferit: “Ver o sigarayı bana.” der ve öğrencinin elindeki paketi zorla alır. Güdük: “Utanmıyor musun lan okulda sigara içmeye?” der ve tokat atar. Şaban, öğrencinin bir taraftan kulağını çeker diğer taraftan tokat atarak: “Mahmut Hoca yasak etmedi mi ulan eşşolu eşek. Utanmadan sigara içiyor.” der. Ve öğrenciden sigarayı aldıktan sonra giderler. Kendileri içerler (Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı 17:29-17:53). Sahnede de görüldüğü

gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin başka bir öğrenciden zorla sigara paketini almaları ‘akran zorbalığı’ ile ilgili örneklerdendir.

Hayta askerden izine geldiği zaman okula da ziyarete gelir. Öğrenciler hep birlikte akşam yatakhaneye gelirler. Hayta nerede yatacağını sorar. Güdük, Ahmet’in yanına gelir ve: “Ahmet kalk bakalım.” der. Ahmet: “Niye?” diye sorar. Güdük: “Ne demek niye? Misafir nerde yatacak?” der. Ahmet: “Ne biliyim ben.” der. Güdük, Ahmet’i kolundan tutarak kaldırır ve: “Aaa! Şimdi ayıp ettin. Sen misafirine böyle mi davranırsın?” der. Ahmet nerede yatacağını sorar. Güdük merak etmemesini söyler ve yere battaniye sererler ve Ahmet yere battaniyenin üzerine yatar (Hababam Sınıfı Uyanıyor 1. cd56:10-56:47). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin Ahmet’e baskı yaparak yatağını Hayta’ya vermeleri ‘akran zorbalığı’ ile ilgili örneklerdendir.

Akran zorbalığı Hababam Sınıfı öğrencilerinin kendi aralarında ya da diğer öğrencilere karşı zorbaca davranışlarını içermektedir. Örneklerde geçen sahnelerde, öğrencilerin diğer öğrencilerden haraç toplaması, zorla sigara almaları, Ahmet’ten yatağını zorla almaları zorbaca davranışlara örnektir. Bunun dışında öğrencilerin birbirlerine yaptıkları aşırı düzeyde olan şaka olarak nitelendirdikleri davranışları da zorbaca davranışlara örnektir. Bu tarz davranışların mağdurları genellikle Hababam Sınıfı filmlerinde Şaban, Ahmet, Ömer ve Ayşe’dir. Zorbalık bireyde kaygı, çaresizlik, kızgınlık, incinmişlik, kırgınlık üzümlük ve benzeri duygulara sebep olabilir. Bireylerde öz saygılarını yitirme, kendine güvenmeme, kendini değersiz hissetme, aşırı hassasiyet ve panik gibi günlük hayatını olumsuz etkileyecek durumlar yaşatabilir. Zorbalık, kişinin sosyal yaşamını da etkiler kişiler insanlardan uzaklaşabilir. İnsanlara karşı güven duygusunu kaybederler. Diğer insanlara karşı ön yargı ile yaklaşmalarına sebep olur.

3.3.2.2. Tehdit

Tehdit, tehlikeli bir durum oluşturma, gözdağı vermek, korkutmak gibi anlamlara gelir (TDK 2011: 2300). Psikolojik şiddetin diğer bir unsurudur.

Tehdit, kişinin başka birey üzerinde baskı kurmak amacıyla yaptığı bir eylemdir. Tehdit eden kişi bu yolla karşısındaki kişiye üstünlük kurma çabası gösterir.

Tehdit algısı hem tehdidi gerçekleştiren kişinin hem de muhatabının idrak dünyasının yeniden şekillenmesine etki etmektedir (Korkmaz 2017: 489).

Tehdit, kişilerin toplumsal hayatta evde, okulda, sosyal çevrede kişilerin çokça karşılaştığı bir durumdur. Örneğin okulda öğretmenin öğrencileri notla tehdit etmesi, sınıfta zorba bir öğrencinin başka bir öğrenciyi tehdit etmesi, çocuğun aile içinde ailesi tarafından dersleri konusunda ya da yetişkin bir bireyin iş hayatında bireyin işveren tarafından tehdit edilmesi gibi örnekler bireylerin günlük hayatta karşılaştığı tehdit örneklerinden bazılarıdır. Bunun gibi durumlar bireylerin öz güvenlerini kaybetmelerine, bireylerin psikolojik olarak yıpranmasına, bireylerin içe kapanmasına ve toplumdan soyutlanmaları gibi problemlere yol açabilir. Bundan dolayı toplumda, aile içinde, sosyal hayatta huzursuzluklar meydana gelebilir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘tehdit’ ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 5 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde alay ile ilgili iletiler toplamda 18 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Uyanıyor ve Hababam Sınıfı Tatilde filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde tehdit ile ilgili iletiler öğrencilerin birbirlerini tehdit etmeleri ya da öğretmenlerin öğrencileri tehdit etmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Örnekler şu şekildedir:

Ayşe’nin yazdığı mektup, sınav kâğıtlarının arasında Hürrem Hoca’nın eline geçer ve mektubu sınıfta sesli olarak okuduktan sonra: “Kim bu Ayşe ile Ömer?” der. Ayşe ve Ömer ayağa kalkar. Hürrem Hoca: “Demek okulda böyle müstehcen mektuplar yazan sizlersiniz. Terbiyesizler, ahlaksızlar.” der. Öğrenciler arkadan: “Yiyin onları Hocam, pataklayın.” der. Hürrem Hoca: “Pataklamak ne demek, yaşatmayacağım sizi bu okulda, öldüreceğim sizi, disiplin kuruluna vereceğim. Ayy çok fena oluyorum, bana kolonya filan getirin. Bayılacağım diyorum.” der ve yerine

oturur (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 37:14-38:45). Sahnede de görüldüğü gibi Hürrem hocanın öğrencileri tehdit etmesi ‘tehdit’ ile ilgili örneklerdendir.

Diğer bir örnek de şöyledir: Şaban, Ferit, Necmi ve birkaç öğrenci bahçede Mahmut Hoca’nın liselerarası bilgi yarışmasına sokacağı çocukların yanına gelirler. Ferit: “Tebrik ederiz. Bilgi yarışmasına katılıyormuşsunuz.” der. Güdük: “Yok canım öyle bir hata yapacaklarını sanmıyorum.” der. Şaban: “Yapmazlar abisi akıllı çocuklardır onlar demi? Ah sizi sizi.” der. Bilgi yarışmasına girecek öğrenciler kafalarıyla tasdik eder. Sahne değişir (Hababam Sınıfı 1. cd 40:32-41:13). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin yarışmaya girecek öğrencileri tehdit etmeleri ‘tehdit’ ile ilgili örneklerdendir.

Derste iki öğrenci kendi arasında konuşur. Melahat Hoca öğrencilerden birini kaldırır ve ne konuştuklarını sorar. Ali: “Gözlerinizi Hocam.” der ve rengini sorar. Melahat Hoca rengini söyler ve daha sonra öğrencinin ismini sorar. Öğrenci: “Ali.” der. Melahat Hoca: “Ali ha, ne güzel isim. Nerden öğrendin böyle konuşmaları bakıyım?” der. Kız öğrencilerden biri: “Allah vergisi Hocam, doğuştan.” der. Melahat Hoca ciddi bir tavırla öğrenciyi kaldırır ve adını sorar. Öğrenci: “Yonca.” der. Melahat Hoca: “Gözüm üzerinde olacak Yonca.” der. Ve diğer kızlara yönelerek: “Sizlerin de.” der ve devam eder: “Affetmem yakarım canınızı.” der (Hababam Sınıfı Güle Güle 1. cd 04:25-05:24).

Örnek sahnelerde de görüldüğü gibi, tehdit Hababam Sınıfı öğrencilerinin diğer öğrencileri tehdit etmesi, öğretmenlerin öğrencileri tehdit etmesi şeklinde geçmektedir. Örneklerde geçen sahnelerde Hürrem Hoca’nın öğrencileri yaşatmamakla tehdit etmesi, Hababam Sınıfı öğrencilerinin bilgi yarışmasına girecek öğrencileri girmemeleri yönünde tehdit etmeleri, Melahat Hoca’nın kız öğrencileri tehdit etmesi bu örneklerdendir.

Filmlerde davranış yoluyla yapılan tehditle ilgili bölümler sahnelerde mevcuttur. Hababam Sınıfı filminde bilgi yarışmasına girecek öğrenciler Hababam Sınıfı öğrencileri tarafından tehdit edilince vazgeçerler. Bunun üzerine Mahmut Hoca öğrencileri toplayıp Hababam Sınıfı’na getirir. Orada bazı sınıf öğrencileri yarışmaya girecek öğrencileri ima ile tehdit eder. Bu sahnede fiil ile yapılan durum tehdide örnektir.

3.3.2.3. Alay

Alay, bir kimsenin bir şeyin bir durumun, kusurlu, gülünç, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapmaktır. (TDK 2011: 84)

Alay etme; kişinin kendisine, bir kimseye, bir duruma, bir olaya, bir şeye yöneltilen eğlenme saldırma ya da her ikisi bir arada gerçekleştirilen, alay eden kişinin kabul görmek, karşısındakine üstünlük göstermek, farklılıkları anlamlandıramamak, dikkat çekmek gibi nedenlerle gerçekleştirdiği; alay edilen kişinin eksik, zayıf, gülünç, aykırı, kusurlu yönleri bulunan maddi manevi durum, duygu ve davranışları; kimlik, düşünce, kültür gibi etmenler ele alınarak yapılan, alay edilen ve alay eden arasında haz, keyif, endişe, korku, utanç ve yalnızlık gibi duyguların oluşmasına neden olan duruma göre açıkça meydan okuma niteliği olan ya da belirsiz olarak ortaya konan ifade ya da davranış biçimidir (Yazar 2018: 831). Görüldüğü gibi alay, insanların arasını açabilen, insanları manevi yönden rahatsız edebilen bir davranıştır.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde 'alay' ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 14 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 6 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 12 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 15 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 10 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde alay ile ilgili iletiler toplamda 59 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı Tatilde filminde geçmektedir. En az ileti ise Hababam Sınıfı Güle Güle filminde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır. Filmlerde alay ile ilgili iletiler öğrencilerin birbiri ile dalga geçme davranışlarını içerir. Örnekler şu şekildedir:

Hababam Sınıfı'na Bilo Ağa gelmiştir. Sonraki günün sabahı erkek öğrenciler, kızlar yatakhanelerinin tabelasıyla tuvaletin tabelasının yerini değiştirir. Bilo Ağa tuvaletin yerini sorar. Domdom da kızlar yatakhanelerinin yerini tuvalet diye tarif eder. Bilo Ağa elinde ibrik ve havluyla içeri dalar. Kızlar panikler ve kaçırlar. Seveda, Bilo'yu kovalar. Diğer kızlar da arkasından terlik atar. Bilo koşarak yatakhanelerden çıkar. Erkek öğrenciler kapıda gülererek Bilo'ya bakarlar (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 09:26-10:40).

Bir diğerk örnekte öğrenciler sınıfta üzerlerine inek resmi çizdikleri balonları şişirir ve aralarında konuşurlar. Tulum: “İşte tekniğın son harikası.” der. Domdom: “İnekli balonlar.” der. Öğrencilerden biri: “Memleketimize hayırlı uğurlu olsun.” der. Diğerk bir öğrenci: “Şaban çıldırarak bu balonlara.” der ve gülüşürler. Bu sırada Şaban sınıfa gelir. Sevinerek: “Aaa! Balonlar ne kadar güzel der.” Ve Tulum’un yanına gider. Tulum: “Bak Şabancığım sana ne aldık.” der. Şaban balonlardan birini alır. Balonun üzerindeki inek resmini fark eder ve: “Bu ne?” diye sorar. Tulum: “Sen söyle.” der. Tüm sınıf gülüşür. Şaban: “Ananın ...” der. Tüm sınıf: “Mööö.” der (Hababam Sınıfı Tatilde 1. cd 12:12-12:51).

Ferit ve Necmi gece yatakhane de Şaban uyurken başına gelirler ve su doldurdıkları bardakları birbirine aktarıp “çişş” diyerek Şaban’ın altına yapmasını sağlarlar. Sabah tüm öğrenciler Şaban’ın başına toplanır. Necmi ve Ferit de yanına oturur. Necmi: “Günaydın Şabancığım” der. Şaban: “Günaydın” der. Ferit: “Kalksana be kahvaltı saati geldi.” der. Şaban: “Canım istemiyor. Hastayım galiba bir kırgınlık hissediyom, ateşim var.” der. Öğrencilerden biri alaycı bir tavırla: “Yaaa! Hasta olmuş, ateşi varmış.” der. Güdük: “Dur bir bakıyım.” diyerek Şaban’ın üstündeki yorganı kaldırır. Sonra da: “Üüf! Amma terlemişsin, yatağı sırlıslam etmişsin.” der. Şaban hemen yorganı geri üzerine çekerek: “Açma yorganı lan üşüyom” der. Tüm sınıf Şaban’ın yatağın etrafındadır ve hepsi birden gülüşür (Hababam Sınıfı 1. cd 37:34-38:00). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin Şaban’la alay etmesi ‘alay’ ile ilgili örneklerdendir.

Alay, Hababam Sınıfı filmlerinde en çok rastlanan psikolojik şiddet türüdür. Öğrenciler arkadaşlarıyla sürekli alay eder. Genellikle alay etme davranışının geçtiğı sahnelerde Şaban, Bilo Ağa, Ömer, Ayşe, Ahmet gibi karakterler bu davranışın mağdurlarıdır. Filmlerde diğerk öğrencilere göre daha saf ya da mazlum görünmektedirler. Bu yüzden alay etme davranışı en çok bu karakterler üzerine yapılır. Yukarıdaki örneklerde de Bilo Ağa ve Şaban ile ilgili alay etmenin geçtiğı sahnelere yer verdik. Alay etme davranışı insanın kendisini diğerklerinden üstün görmesiyle başlar. Yani içinde kibiride barındırır. Karşısındaki insanı küçük görüp onun eksik, kusurlu yönleriyle dalga geçilir. Bu durum insanları rencide edici, insanlara rahatsızlık ve eziyet verici bir durumdur. Alay edilen insanlarda kin ve nefret duyguları uyanabilir.

3.3.2.4. Hakaret

Tablo 4. Hakaret İçerikli Kavramların Fimlerde Geçme Durumu

Hakaret	Hababam Sınıfı	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı	Hababam Sınıfı Uyanıyor	Hababam Sınıfı Tatilde	Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	Hababam Sınıfı Güle Güle	Toplam
Manyak	1	-	-	2	1	1	5
Hassi. / Hastır	2	1	-	-	2	15	20
Ödle	1	-	-	-	-	-	1
Hıyar/ Hıyar ağası	7	-	1	-	-	1	9
Enayi	4	-	2	2	-	-	8
Ananı/Anasın	5	3	-	1	-	1	10
Terbiyesiz	6	2	4	3	-	1	16
Eşek/Eşşoğlu Eşek	8	4	9	4	3	-	28
Geri Zekâlı	1	-	-	1	-	-	2
O./O.Çocuğu	1	-	-	1	-	1	3
Namussuz	1	-	-	1	1	-	3
Kalleş	1	-	4	4	-	-	9
Hain	1	-	-	2	-	-	3
Salak	1	-	-	5	-	-	6
İt/it sürüsü/ it oğlu it	2	-	6	-	-	-	8
Aptal	1	-	5	3	2	1	12
Sersem	-	1	1	-	-	-	2
Avradını	-	1	-	-	-	1	2
Sülaleni	-	1	-	-	-	1	2
Kepaze	-	-	1	-	-	-	1
Utanmaz	-	-	1	-	1	-	2
Rezil	-	-	4	-	-	-	4
Münafık	-	-	1	-	-	-	1
Alçak	-	-	3	5	-	-	8

Deli	-	-	1	-	-	-	1
Serseri	-	-	1	-	-	-	1
İnek/İnek oğlu inek	3	-	2	1	-	-	6
Hergele	-	-	1	-	-	-	1
B.mb.k/ B.k	5	2	2	2	-	3	14
Çarıklılar	-	-	1	-	-	-	1
Hanzo	-	-	-	2	-	-	2
Mal	-	-	-	1	-	-	1
Münasebetsiz	-	-	-	1	-	-	1
Sümüklü	-	-	-	2	-	-	2
Pis	-	-	-	2	-	-	2
Kaypak	-	-	-	1	-	-	1
Domuz	-	-	-	1	-	-	1
Adi	-	-	-	1	-	-	1
Şıllık	-	-	-	1	-	-	1
Ayı	-	-	-	-	1	1	2
Hayvan/ Hayvan oğlu/ Hayvan oğlu hayvan	-	-	2	3	3	2	10
Sı. Ağzıma	-	-	-	-	1	-	1
Öküz	-	-	-	-	1	-	1
Kâfir	-	-	-	-	2	-	2
Azmış	-	-	-	-	1	-	1
Ahlaksız	-	-	-	-	1	-	1
Cadaloz	-	-	-	-	-	1	1
Azgın Köpek	-	-	-	-	-	1	1
Sümsük	-	-	-	-	-	1	1
Pez./Dümbük	-	-	-	-	-	10	10
Sinsi	-	-	-	-	-	1	1
Soysuz	-	-	-	-	-	1	1
Toplam	51	15	52	52	20	44	234

Hakaret, onura dokunma, onur kırma gibi anlamlara gelir. Küçük düşürecek hareket veya davranışlar da hakaret olarak değerlendirilebilir. (TDK 2011: 1027)

İnsanlar haksız oldukları ve kabul etmedikleri durumlarda hakaret yolu ile duygularını bastırmaya çalışırlar. Kişi, haksızlığı ile yüzleşip kabullenemediği durumda duygusunu bastırmak için hakarete başvurabilir. Kişilerin hakarete bulunmalarının en önemli nedeni kendilerinde olmayan özelliklerini, kendi açıklarını kapatma çabasıdır. Hakarete bulunan kişi kendisinden fiziksel veya duygusal olarak zayıf veya yetersiz birini seçmektedir. Bunun nedeni karşıdaki kişinin zayıf olduğundan kendisine karşı koyamayacağı düşüncesine kapılmasıdır (Demirci, 2019).

Hababam Sınıfı filmleri serisinde hakaret ile ilgili iletiler, Hababam Sınıfı filminde 51 kere, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 15 kere, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 52 kere, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 52 kere, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 20 kere, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 44 kere geçmektedir. Hababam Sınıfı filmlerinde lakap ile ilgili iletiler toplamda 234 kere geçmektedir. En çok iletinin yer aldığı film Hababam Sınıfı Uyanıyor ve Hababam Sınıfı Tatilde filmidir. Hakaret, filmlerde genelde öğrenciler arasında, öğretmenler arasında, öğretmenin öğrenciye karşı kullandığı ya da öğrencinin öğretmenine karşı kullandığı olumsuz ifadeler şeklinde geçmektedir. Konu ile ilgili örnekler şu şekildedir:

Güdük, Akil Hoca'nın dersine müfettişmiş gibi gelir. Akil Hoca'nın gözleri çok iyi görmediği için fark edemez ve onu müfettiş sanar. Güdük dersin konusunu sorar ve Akil Hoca'dan öğrencilere soru sormak için izin ister. Akil Hoca da müsaade eder. Güdük, Şaban'ı kaldırır. Şaban: "Bana mı dedin ulan Müfettiş Bey?" der. Güdük: "Ne anlayışsız çocuksun yavrum. Gel buraya diyorum inek gibi yüzüme bakıyorsun." der. Şaban: "Senin ananı... Ben bir yerden tanıyorum ama nerden çıkartamıyorum Müfettiş Bey." diyerek ayağa kalkar. Güdük, Akil Hoca'ya: "Hocam bu çocuk birazcık geri zekâlı galiba ineğe benziyor" der. Akil Hoca: "Laf aramızda arkadaşları da ona inek diyorlar." der. Güdük Şaban'ı yanına çağırır ve: "Anlat bakıyım oğlum ineklerde mantık var mıdır?" der. Şaban: "İnek senin babandır." der. Akil Hoca: "Artık bu kadarı da fazla. Terbiyesiz." der. Güdük Akil Hoca'dan müsaade alır ve Şaban'ı: "Seni terbiyesiz seni, seni haylaz seni inek seni "diyerek tokatlar ve yerine gönderir. Şaban: "Senin ananı tamam mı?" der. Ve yerine geçer (Hababam Sınıfı 1. cd 26:56-28:14). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin birbirine hakaret etmesi 'hakaret' ile ilgili örneklerdendir.

Erkekler sınıfa yeni gelen kızlar için kavga etmişlerdir. Kızlar yatakhane kendi aralarında konuşurlar. Ayşe: “Hababam Sınıfıymış.” der. Filiz: “Ben de bir şey zannetmişim.” der. Sevtap: “Sümüklü ayol bunlar. Hepsi de hanzo.” der. Sevda: “İki kırıtım. Salakların gözü döndü.” der. Ayşe: “Hele o şişkoyu gördün mü? Ağzıma giriyordu az daha.” der. Filiz: “Vallahi bu sene işimiz iş.” der. Sevda: “İyi dalgamızı geçeceğiz bu enayilerle.” der. Ayşe: “Kızlar şimdiye kadar çok okul dolaştım ama hiç bu kadar salak oğlanı bir arada görmedim.” der. Sevtap: “Vallahi ben de öyle.” der. Ve sahne değişir (Hababam Sınıfı Tatilde 1. cd 16:53-17:18).

Bir diğer örnek sahnede öğrenciler lavabodadır. Gece Domdom’un yüzünü renkli kalemlerle boyamışlardır. Domdom yüzü boyalı halde lavaboya gelir. Lavabodaki öğrenciler hep bir ağızdan gülerler. Domdom niye güldüklerini sorar. Bozum: “Çok güzelsin hayatım.” der. Diğer öğrenci: “Dudaklarını neyle boyuyorsun ha?” der. Diğer bir öğrenci: “Ulan sen bir aynaya baksana hıyarağası” der. Domdom aynaya bakarak: “Vay anasını. Hangi or... Çocuğu yaptı lan bunu?” der (Hababam Sınıfı 1. cd 36:33 37:00- 37:35).

Görüldüğü gibi hakaret, Hababam Sınıfı filmlerinde oldukça yoğun geçen iletilerdendir. Filmlerde ağır derecede sayılacak hakaretler kullanılmaktadır. Hakaret eden kişi genellikle kendinden zayıf olan birini seçer. Filmlerde genellikle öğrenciler kendi aralarında ya da öğretmenlerine hakaret ederler. Bazı sahnelerde öğretmenlerin de hakaret ettiği görülür. Hakaret, karşıdakini inciten bir davranıştır. Hakaret toplumda hoş karşılanmayan bir davranıştır. Filmlerde izleyici üzerinde olumsuz izlenim bırakabilir.

3.3.2.5. Lakap Takma

Tablo 5. Lakap Takma İle İlgili İletilerin Filmlerde Geçme Durumu

Lakap Takma	Hababam Sınıfı	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı	Hababam Sınıfı Uyanıyor	Hababam Sınıfı Tatilde	Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	Hababam Sınıfı Güle Güle	Toplam
İnek	39	7	16	22	-	-	84
Güçük	22	5	30	-	-	-	57
Kürt	1	-	-	-	-	-	1
Damat	5	1	-	-	-	-	6
Kel	9	-	1	3	6	-	19
Paşa	3	2	-	1	-	-	6
Boncuk	3	-	-	-	-	-	3
Tulum	2	1	1	6	-	-	10
Domdom	1	7	4	27	10	-	49
Kikirik	3	-	-	-	-	-	3
Buzağı	1	-	-	-	-	-	1
Şişko	-	1	1	3	-	-	5
Külyutmaz	-	-	4	-	-	-	4
Köylü	-	-	1	-	-	-	1
Hayta	-	-	6	1	1	-	8
Bozum	-	-	1	-	-	-	1
Bıyıklı	-	-	-	3	-	-	3
Badi	-	-	-	2	-	1	3
Cüce	-	-	-	2	-	-	2
Kıvırcık	-	-	-	-	11	-	11
Ufaklık	-	-	-	-	6	-	6
Ağa	-	-	-	-	28	-	28
Çılgın Bakire	-	-	-	-	2	-	2
Dişi Falkonetti	-	-	-	-	1	-	1
Otuz Beşlik Kız	-	-	-	-	1	-	1
Memo	-	-	-	-	-	5	5
Sefalet	-	-	-	-	-	2	2
Safa	-	-	-	-	-	20	20
Toplam	89	24	65	70	66	28	342

Lakap, bir kimseye onun bir özelliğini belirtecek şekilde kendi adından ayrı ad vermektir (TDK 2011:1572). Lakap, kişinin onur ve haysiyet duygularını zedeleyen bir davranıştır. Bireye lakap takılması insanın kişilik imajını bozan ve yaradılıştan farklı olan özellikleriyle dalga geçilmesi demektir. Bu da bireyin kişilik gelişiminde ve kişinin psikolojisinde olumsuz etkiler bırakmaktadır.

Lakap takmak genel olarak aile arasında veya okul ortamında arkadaşlar arasında ortaya çıkan psikolojik güç dengesizliklerinden biridir. Kişinin bedensel özellikleri, şivesi, konuşma tarzıyla veya ismi ile kaba, küçük düşürücü sıfatlar ile hitap edilmesidir. Aynı zamanda kişilerin zaaf duydukları yönde de lakaplar takılabilir. Lakap takılan kişiler bu durum karşısında üzgün, aşağılanmış bir görünüm sergiler. Bu da lakap takan kişilerin bunu sürekli hale getirmelerine yol açar. Benliklerini küçültücü ve kendilerini çaresiz hissetmelerine yol açar. Kişilere küçüklük dönemlerinde takılan lakap, kişinin bir ömür boyu o lakabı taşımasıyla da sonuçlanabilir (Bordova 2017).

Bu bilgilerden hareketle filmlerdeki lakap ile ilgili iletilerin hangi sahnelerde kaç defa geçtiği incelenmeye çalışılmıştır

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘Lakap’ ile ilgili iletiler Hababam Sınıfı filminde 89 kere Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 24 kere, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 65 kere, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 70 kere, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 66 kere, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 28 kere geçmektedir. Hababam sınıfı filmlerinde lakap ile ilgili iletiler toplamda 342 kere geçmektedir. En çok iletinin yer aldığı film Hababam Sınıfı filmidir. Lakap takma, filmlerde genelde öğrenciler arasında, öğretmenler arasında, öğretmenin öğrenciye karşı kullandığı ya da öğrencinin öğretmene karşı kullandığı adlandırma şeklinde geçmektedir. Konu ile ilgili örnekler şu şekildedir:

Zilden sonra öğrenciler sınıfa girer. Sınıfta Biyoloji Öğretmeni vardır. Öğrenciler Şaban’ın sırasının üzerine ot koyarlar ve Güdük Necmi: “Möö.” diye ses çıkarır. Sınıf gülüşür. Şaban Külyutmaz’a: “Hocam sırama gene ot koymuş Güdük Necmi.” der. Külyutmaz: “Ee ne olmuş?” der. Şaban: “Bana şey demek istiyor.” der. Külyutmaz: “Ne demek istiyor?” der. Şaban: “İnek demek istiyor Hocam.” der. Külyutmaz: “İnek Şaban değil mi senin adın?” der. Öğrenciler hep bir ağızdan güler ve Şaban yerine oturur. Öğretmen sınıfı susturur ve derse geçer (Hababam sınıfı 1cd 02:31-03:00).

Diğer bir örnekte zil çalmıştır. Öğrenciler ders için sınıfa gelir. Hayta, Domdom’a: “Bu ders yine işimiz var Domdom.” der. Domdom: “Niye ulan?” der. Hayta: “Niye olacak Hürrem’in dersi de ondan.” der. Domdom: “Ne Hürrem’i be

Çılgın Bakire” der ve gülüşürler (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 34:00-34:15).

Konuyla ilgili bir diğer sahne de şöyledir: Öğrenciler tuvalettedir ve kendi aralarında konuşurlar. Şaban gelerek: “Domdomcuğum bir sigara rica etsem.” diye Domdom’dan ister. Domdom vermez. Yüzünü yıkayan arkadaşı: “Ulan inek ne zaman bırakacaksın şu otlakçılığı?” der. Şaban, Avni Hoca’nın cebindeki sigara paketini çıkarır ve: “Aaa! Bıyıklıda varmış “ der ve sigarayı alır (Hababam Sınıfı Tatilde 1. cd 05:30-05:46).

Lakap, Hababam sınıfı filmlerinde oldukça yoğun bir şekilde geçmektedir. Filmlerde hemen hemen çoğu karakterin bir lakabı vardır. Öğrenciler birbirlerine ya da öğretmenlerine lakap takarlar. Bunun dışında öğretmenler de kimi zaman lakaplarla birbirine hitap ederler. Bu lakaplar kimi zaman hakaret derecesine varırcasına kullanılmaktadır. Filmlerde en çok Şaban karakterine takılan ‘İnek’ lakabı kullanılmaktadır. İnsanların hoşuna gitmeyen ve kullanıldığında üzüleceği lakapları takmak doğru bir davranış değildir. Filmlerde de bu durumda olan, Şaban karakteridir. İnsanlara kötü lakap takmak konun haysiyet ve onur duygularını zedeleyebilir.

Hababam Sınıfı filmlerine genel olarak bakıldığında psikolojik şiddet ile ilgili iletilere sık sık yer verilmiştir. Filmlerdeki şiddetle ilgili iletiler, izleyici üzerinde şiddetin olağan ve olduğundan daha zararsız olduğu izlenimini bırakarak şiddetin kanıksanmasına sebep olacaktır. Zamanla insanların ilk izleniminde aşırı olan fiiller, insan düşüncesinde artık sıradanlaşmaktadır. Filmlerdeki sempatik karakterlerin şiddet ile ilgili sahnelerde yer alması ve bu sahnelerde şiddetin komedi unsuru olarak kullanılıp seyirciye haz vermesi, küçük yaştaki izleyicilerin şiddete yönelik eğilimlerini artırabilir. Hatta buldukları ortam uygunsa bu davranışları sergileyebilirler. Filmlerde çocukların şiddete tanık olması direkt şiddet görmeseler bile kurban olarak kabul edilebilirler. Şiddet şiddeti doğurur ve toplumdaki gerilimi artırır.

3.4. Filmlerdeki Okul Kültürü ve Eğitimle İle İlgili İletiler

Tablo 6. Filmlerdeki Okul Kültürü ve Eğitimle İle İlgili İletiler

Filmlerdeki Okul kültürü Ve Eğitimle İlgili İletiler	Hababam Sınıfı	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı	Hababam Sınıfı Uyanıyor	Hababam Sınıfı Tatilde	Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	Hababam Sınıfı Güle Güle	Toplam
Öğretmenle Alay	9	8	6	9	3	6	41
Kopya Çekme	6	2	7	-	1	1	17
Okuldan Kaçma	7	2	8	2	2	-	21
Eğitimin/ Okumanın Önemi	-	2	3	4	-	-	9
Genel Toplam	22	14	24	15	6	7	88

3.4.1. Öğretmenle Alay

Öğrencilerin öğretmenlerine karşı yaptıkları alay etme davranışı, zorbalığın bir çeşididir. Bu davranışın temelinde saygısızlık vardır. Öğretmenin kendisini yetersiz ve aptal gibi düşünmesine sebep olabilir. Öğretmenin benlik algısını azaltacak bir davranıştır. Öğretmende can sıkıntısı, kırgınlık, sinirlilik, küskünlük gibi psikolojik olarak olumsuz hissettirecek sonuçlara sebep olabilir. Bunların tamamı eğitim sürecini de olumsuz etkileyecek etkenlerdir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘Öğretmenle Alay İle İlgili İletiler’ Hababam Sınıfı filminde 9 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 8 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 6 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 9 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 3 sahnede ve Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 6 sahnede geçmektedir. Hababam sınıfı filmlerinde öğretmenle alay ile ilgili İletiler toplamda 41 sahnede geçmektedir. En çok İletinin yer aldığı filmler Hababam Sınıfı ve Hababam Sınıfı Tatilde filmleridir. Konu ile ilgili İletiler bazı sahnelerde görsel bazı sahnelerde sözel bazı sahnelerde ise hem görsel hem de sözel olarak geçmektedir. Konu ile ilgili örnekler şu şekildedir:

Hababam Sınıfı talebeleri bahçede bekçinin yanına dizilmiş ve çaldığı türküyü, öğretmenler odasına bakarak okumaktadırlar. “Samanlıktan kaldıramadım samanı da Zühtü, sana kandım Zühtü. Şimdi geldi sevişmenin zamanı da Zühtü, sana kandım Zühtü, hele hele yandım Zühtü, ben sana kandım Zühtü.” derler. Zühtü Hoca, Mahmut Hoca'ya dönerek: “Sanırım, bu Hababam Sınıfı benimle alay ediyor.” der. Mahmut Hoca: “Niye Efendim? “ der. Zühtü Hoca: “Duymuyor musunuz söyledikleri türküyü?” der. Mahmut Hoca: ”Duyuyorum!” der. Zühtü Hoca “E peki, bu alay değil mi?” der. Mahmut Hoca: “Sanmam! Bu son günlerin çok moda bir türküsü, herkesin dilinde bu türkü, (vurgulu bir şekilde) Zühtü Bey!” der. Ve sahne değişir (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2. cd 21:34-22:18). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin öğretmenleriyle alay etmesi ‘öğretmenle alay’ ile ilgili örneklerdendir.

Biyoloji dersinde hoca öğrencilere nerede kaldıklarını sorar. Öğrencilerden biri memeli hayvanları anlattığını söyler. Hoca derse geçer ve memeli hayvanları anlatmaya başlar ve Necmi’yi ayağa kaldırır. Ne anlattığını sorar. Necmi cevap verir. Hoca memelilerin kaçaya ayrıldığını sorar. Necmi: “Üçe ayrılır; dik memeliler, buruşuk memeliler, sarkık memeliler.” der. Sınıf kahkaha atar Külyutmaz: “Otur. Ahlaksız.” der ve Ferit’i kaldırır. Ferit: “Efendim! Memeliler iri memeliler, küçük memeliler olmak üzere ikiye ayrılır.” der. Külyutmaz başka bir öğrenciyi kaldırır. Öğrenci: “Efendim! Memeliler sutyenliler ve sutyensizler olarak ikiye ayrılırlar.” Der. Külyutmaz: “Otur. Gösteririm ben sana sutyenliyi sutyensizi.” der. Külyutmaz Şaban’a memelilerin neyle beslendiğini sorar. Şaban memelilerin ne ile beslendiğini söylerken Ferit arkadan imalı bir şekilde: “Ot de ot” der. Şaban Ferit’i göstererek: “Ot yerler bunun gibileri de bok yerler.” der. Sınıf hep birlikte gülüşür. Külyutmaz sınıfı susturmaya çalışır ardından Ferit’e uçan memelilere örnek vermesini ister. Ferit: “Uçan memeli.. Uçan memeli... Hostes.” der (Hababam Sınıfı 1. cd 03:13-05:14). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin öğretmenlerine karşı konuşmaları ve tavırları ‘öğretmenle alay’ ile ilgili örneklerdendir.

Yeni Edebiyat Öğretmeni Mehmet Hoca sınıfa gelir. Öğrenciler kendi halindedir. Öğretmeni görmezden gelirler. Mehmet Hoca: “Günaydın arkadaşlar.” deyip oturmalarını söyler. Öğrencilerden hiçbiri zaten kalkmamıştır. Ali: “Zaten oturuyorduk.” der. Sınıf gülüşür. Mehmet Hoca kendini tanıtır, yeni edebiyat hocası olduğunu ve isim ve soy ismini söyler. Öğrenciler kahkaha atarak güler ve Mehmet

Hoca'yla kendi aralarında Hocanın soyadı ve konuşmasıyla dalga geçmeye başlarlar. Mehmet Hoca: "Bülbül" diye tekrar eder ve tahtaya soy ismini yazar. Öğrencilerden biri: "Neymiş?" der. Diğer öğrenci: "Bülbül'müş." der. Başka öğrenci: "Yok lan karga" der. Bir diğeri arka sıralardan: "Gaaak gaaak" diye bağırır. Mehmet Hoca: "Ben çıkayım. Yanlışlıkla hayvanat bahçesine gelmişim" der. Gamze ayağa kalkar ve: "Gerçekten edebiyat öğretmeni misiniz?" der. Mehmet Hoca: "Evet." cevabını verince Gamze: "Ne dediğiniz pek anlaşılıyor da." der ve öğrenciler kakhaha atar. Mehmet Hoca sebebini sorar ve sonrasında anladığını söyler. Köy çocuğu olduğu için ve köyde yetiştiği için dilinin kaba olduğunu açıklar fakat ancak bu kadar düzeltbildiğini söyler. Ali: "Pek düzelmiş sayılmaz ya." der. Ardından Gamze: "Mecbur muydunuz Hocam öğretmen olmaya yani?" der. Mehmet Hoca ve Gamze arasında konuşmalar sürerken Gamze: "Köy çocuğuyum dediniz de çiftçi olabiliydiniz, ne biliyim işçi, mesela çoban." der ve Hocayla alaycı bir şekilde aşağılayarak konuşur. Daha sonrasında Mehmet Hoca ile Ali arasında birkaç diyalog geçer ve Mehmet Hoca derse geçer (Hababam Sınıfı Güle Güle 1. cd 07:27-09:18).

Hababam Sınıfı filmlerinde öğretmenle alay ile ilgili sahneler sıklıkla yer verilmiştir. Filmin güldürü unsurlarından biri de öğretmenle alay etmektir. Bu alay, öğretmenlerin zaafı üzerine kuruludur. Kimi sahnelerde hocaların yaşlılığından kaynaklı kusurları, kimisinde ise genç ve tecrübesiz olması üzerinden alay edilir. Mesela; öğretmen iyi görmediği için bir davranış gerçekleşir. Tüm sınıf hocayı küçük düşürür ve güler. Hocalara karşı genelde öğrencilerin tavırları laubali bir şekildedir. Ve de şu dikkat çekici bir detaydır; Sahnelerin birinde Zühtü Hoca ile öğrenciler dalga geçer: 'Samanlıktan Kaldıramadın Samanı da Zühtü' türküsünü yüksek sesle öğretmenler odasına duyurarak söyler. Zühtü Hoca durumu Mahmut Hoca'ya söylemesine rağmen Mahmut Hoca sıradan bir durum gibi karşılar ve görmezden gelir. Mahmut Hoca karakteri filmlerin genelinde diğer hocaların arkalarında durur. Yeni gelen hocaları korur, öğrencilere ezdirmez; ama Zühtü Hoca ile alay edilmesine ses çıkarmaz. Bu da izleyici nazarında olumsuz etki bırakabilir. Öğretmeni ve öğretmenlik mesleğini değersizleştirir. Bu filmlerde benzer sahneler yer verilip bir yandan eğitimciler yerilirken diğer yandan dönemin eğitim sistemi eleştirilmektedir. Ama bunun ayrımını izleyici yapamayabilir. Ve seyirciye olumsuz örnek teşkil edebilir.

3.4.2. Kopya Çekme

Sınavda soruları cevaplamak için başka birinden veya başka yerden gizli olacak şekilde yararlanmaya kopya çekme denir. Yazılı sınav esnasında gizlice bakma amacıyla hazırlanmış kâğıtın adı da kopyadır. (TDK 2011: 1480)

İnsanların hayatlarındaki en önemli kesitlerden biri de öğrencilik yıllarıdır. Bu yıllarda yapılan bazı hatalar insanların gelecek hayatlarını da etkilemektedir. Kopya çekmek de bu hatalardan biridir. Bireyler öğrencilik dönemlerinde ailesinin, arkadaşlarının, öğretmenlerinin gözünde başarılı görünme amacıyla ya da sınıf geçme, okul bitirme kaygısıyla kopya çekme yanlına düşebilirler. Kopya, akademik bir sahtekârlıktır. (Kıral 2018: 134)

Hababam Sınıfı filmleri serisinde kopya çekme ile ilgili ileti Hababam Sınıfı filminde 6 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 7 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 1 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Tatilde filminde kopya çekme ile ilgili ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmleri serisinde kopya çekme ile ilgili iletiler toplamda 12 sahnede geçmektedir. Konu ile ilgili en çok ileti Hababam Sınıfı ve Hababam Sınıfı Uyanıyor filmlerinde geçmektedir. Filmlerin geneline bakıldığında bu iletiler bazen görsel bazen sözel bazen de görsel ve sözel olarak aynı anda seyirciye aktarılmaktadır.

Sahnelerin birinde Hababam Sınıfı öğrencileri bilgi yarışmasına girecek öğrencileri kaçırmak ve onların yerine bilgi yarışmasına girerler. Daha önceden yarışma yapılacak salonla tavan arasına bir ses düzeneği kurarlar. Buradan yarışmaya katılan üç arkadaş Şaban, Ferit ve Necmi çatıdaki arkadaşlarıyla iletişime geçer. Yarışma başlar ve Özel Çamlıca Lisesi erkek takımı sıra kendilerine gelince tavan arasındaki telsizden öğrencilere soruyu iletir. Onlar da ansiklopediden araştırarak cevapları Ferit, Şaban ve Necmi'ye iletir. Onlar da cevabı sunucuya söylerler. İlk soru 'İbrahim Müteferrika kimdir? Ne yapmıştır?' Tavan arasında Boncuk, Domdom, Bozum ve diğerleri telsize cevabı okurlar. Ferit: "İbrahim Müteferrika ilk Türk matbaacısıdır." der. Güdük: "Matbaayı ilk o getirmiştir." der. Şaban: "Yalova'da bir de kâğıt fabrikası kurmuştur. Öte yandan Türklere sığınmak isteyen Macar Kralı Rakoçi'nin tercümanlığını yapmıştır." diyerek puanlarını alırlar. Yarışma böyle devam ederken bu

sırada telsizin frekanslar karışır. Öğrencilere ilk ses gelmez. Salonda bir şekilde idare etmeye çalışırlar. Sorulara cevap veremezler ve puan alamazlar. Yarışmayı kaybedeceklerdir. Mahmut Hoca Hababam Sınıfı öğrencilerinin masasından tavana giden telleri fark eder. Ferit, ses düzeneğine konuşurken Mahmut Hoca Hababam Sınıfı öğrencilerinin masasından tavana giden telleri fark eder. Telleri takip ederek arkadaşlarına kopya veren öğrencileri yakalar. Okulun şerefini kurtarmak için Mahmut Hoca ses düzeneğini tamir eder ve öğrencilerin yarışmada kopya çekmesine göz yumar (Hababam Sınıfı 2. cd 01:00-05:00).

Hababam Sınıfı Biyoloji dersinden sınav olmaktadır. Külyutmaz soruları tek tek yazdırır ve sınavı başlatır. Öğrencilerden biri 5. sorunun kopyasının kimsede olmadığını söyler ardından Hayta, Boncuk'a son soruyu bilip bilmediğini sorar. Boncuk: “Hı hı” der. Külyutmaz sıraların üzerinde gezer ve öğretmenlik hayatı boyunca hiç kopya çekmediğini söyler. Öğrenciler Külyutmaz ile sessizce alay eder ve kopya çekmeye devam ederler. Bu sırada Ferit arkada cam kenarında oturan öğrenciye soru kâğıdını verir ve camdan Hafize Ana'ya göndermesini söyler. Arkadaki öğrenci de soru kâğıdını ipe camdan Hafize'ye sarkıtır. Kâğıdı alan Hafize, soruları çözdürmek için kâğıdı alır. Başka bir öğrenci döşemenin altında gizlenen fen sınıf öğrencisi Kemal'e sınav sorularını delikten gönderir. Başka bir öğrenci de montunun cebinden çıkardığı kâğıtlara bakarak kopya çeker. Bir diğeri ise saatinin altından çıkardığı küçük kâğıttan kopya çeker. Domdom eline yazdığı notlara bakarak kopya çeker. Şaban, pantolonunun paçasını sıyırır ve bacağındaki notlara bakarak kopya çekmeye çalışır. Güdük, çaprazındaki arkadaşına seslenir ve ayakkabısını kaldırmasını söyler. Ayakkabının altındaki kâğıttan kopya çeker. Başka bir öğrenci cetvelin arkasına yazdığı notlara bakarak kopya çeker. Boncuk cevapları yazdığı kâğıdı arkasındaki arkadaşlarına gönderir. Ferit, Boncuk'un cevapları yazdığı kâğıdı Külyutmaz'ın sırtına takar. Hafize Ana cevaplattığı soru kâğıtlarını tekrar ipe takarak sınavı olan Hababam Sınıfı'na gönderir. Bu sırada elindeki kâğıttan kopya çeken öğrenciyi fark eden Külyutmaz, öğrencinin ellerini kaldırmasını ister. Bu sırada öğrenci, kâğıdı hemen yutar. Hafize Ana'nın yolladığı kâğıdı odasından fark eden Mahmut Hoca sınıfa gelir. Külyutmaz'ın sırtına asılı kopya kâğıdını görüp alır ve sahne değişir (Hababam Sınıfı 1. cd 29:34-32:58).

Diğer bir sahnede biyoloji dersinde Hürrem Hoca sınıfa gelir ve öğrencileri yerlerine oturtur. Kâğıt kalem çıkarmalarını, yazılı yapacağını söyler. Öğrenciler sınav esnasında kopya çekmeye başlarlar. Domdom, önünde oturan kızın saçlarını ayırınca saçların altından kopya kâğıdı çıkar ve kopya çeker. Öğrencilerden biri masanın altındaki kitaptan kopya çeker. Diğer bir öğrenci küçük bir kâğıt çıkarır ve kopya çekmeye başlar. Bilo Ağa yanındaki kıza sınav sorusunu sorar ama kız da bilmiyordur. Arkasına döner. Kız öğrencilerden biri eteğini kaldırır ve bacağına yazdığı kopyaları sınav kâğıdına geçirirken Bilo Ağa'yı fark eder ve: “Ne bakıyorsun bel!” der. Bilo Ağa: “E kopya çekiyoruz. Allah Allah şu güzelliğe bak yav.” der. Sınav biter. Hürrem Hoca öğrencilere sınav kâğıtlarını toplamasını söyler (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 35:07-36:30).

Hababam Sınıfı filmlerinde kopya çekme ile ilgili iletiler filmlerin genelinde geçmektedir. Sahnelerde Hababam Sınıfı öğrencileri sınavlarda, bilgi yarışmalarında çeşitli şekillerde kopya çekerler. Kopya çekme işlemi bir kâğıda ya da vücutlarına yazdıkları kopyalara bakmaları, birbirlerinden yardım almaları, sınav kâğıtlarını ele geçirip hep birlikte değiştirmeleri, bilgi yarışmalarında telsiz düzeneği kurup kopya çekmeleri vb. şekillerde gerçekleşir. Filmlerde başarıya ulaşmak için kopyanın da aracı bir yol olduğu mesajı verilir. Aynı zamanda da komedi unsuru olarak kullanılır ve bu davranışı sıradanlaştırır. Oysaki kopya çekmek, başka insanların haklarını çiğnemek demektir. Emeği, alın terini hiçe saymak demektir. Filmlerde bazı sahnelerde kopya çekme işlemine hocalar da dâhil olur. Mesela; Melahat Hoca erkek öğrencilere kendisi kopya verir. Başka bir örnekte; okulun onurunun kurtulması için Mahmut Hoca öğrencilerin kopya çekmek için kullandıkları telsiz düzeneğini tamir eder. Başka bir sahnede ise müdür okula müfettiş geldiği için öğrencilere her sene sorulan soruların cevabını ezberletir. Öğretmenlerin öğrencilere kopya vermesi ya da kopya için yardım etmesi çok ahlaki bir davranış olmayıp Mahmut Hoca karakteri gibi filmin genelinde adil olma özelliği ile bilinen bir karakterin kopya işlemine yardımcı olması seyirci üzerinde olumsuz bir izlenim bırakmış olabilir. Filmlerde böyle bir davranışın sık sık gerçekleşmesi izleyici üzerinde olumsuz izler bırakabilmektedir.

3.4.3. Okuldan Kaçma

Okuldan kaçma, öğrencinin ailesinin haberi olmadan devamlı ve uzun süreli, geçerli bir mazereti olmaksızın ders saatleri dâhilinde okulu terk etmesi ya da okula hiç gitmemesi olarak tanımlanabilir. Her iki durumda da ondan sorumlu olan velisinin izni haberi ya da izni olmadan okuldan uzaklaşmaktadır. Zamanla bu davranış öğrenci için sıradanlaşabilir (Kapıcıoğlu 2013).

Hababam Sınıfı filmleri serisinde ‘Okuldan Kaçma İle İlgili İleti’ Hababam Sınıfı filminde 7 sahnede, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 8 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 2 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Güle Güle filminde okuldan kaçma ile ilgili ileti geçmemektedir. Hababam Sınıfı filmlerinde okuldan kaçma ile ilgili iletiler toplamda 21 sahnede geçmektedir. En çok iletinin yer aldığı filmler Hababam Sınıfı ve Hababam Sınıfı Uyanıyor filmleridir. Okuldan kaçma eylemi güldürü unsuru olarak yansıtıldığı için serinin giriş filmi olan Hababam Sınıfı filminde ve daha sonra devam filmlerinden biri olan Hababam Sınıfı Uyanıyor filmlerinde okuldan kaçma ile ilgili sahnelere oldukça fazla yer verilmiştir. İletiler bazı sahnelerde görsel bazı sahnelerde ise sözel olarak geçmektedir. Konu ile ilgili örnekler şu şekildedir:

Mahmut Hoca kız ve erkek öğrencilere birbirlerinin hoşaflarına müshil kattıkları için ceza verir. Bu durumu hazmedemeyen Hababam Sınıfı öğrencileri Mahmut Hoca’dan intikam almak isterler. Bunun için okuldan kaçmaya karar verirler. Ekrem Hoca’yı izci olduğu konusunda ikna ederler ve okuldan kaçmak için Ekrem Hoca’yı kullanırlar. Ekrem Hoca önde sınıf arkada izci kıyafetleriyle bando eşliğinde okul bahçesinde tur atarlar. Bu durumu gören Mahmut Hoca Ekrem Hoca’ya sınıflarda dersin olduğunu ve gürültü yaptıklarını söyler. Ekrem Hoca’dan uzağa gitmelerini ister. Ekrem Hoca öğrenciler eşliğinde okul yakınlarından uzaklaşırken Şaban, Ekrem Hoca’nın yanına gelir ve “Hocam burada da çok gürültü oluyor. Okulun dışına çıkalım. Hem kahraman izcilerinizi herkes seyretsin.” der ve Ekrem Hoca’yı ikna eder. Sınıf hep birlikte okul dışına çıkar. Yürüyüş esnasında Ekrem Hoca: “Sağa dön.” komutu vererek sağa döner. Bu sırada öğrenciler ters istikamete dönüp kaçarlar. Öğrenciler hep birlikte Galatasaray-Fenerbahçe maçına kaçmışlardır. Mahmut Hoca stadyuma

gelir ve öğrencileri yakalayarak okula getirir (Hababam Sınıfı Tatilde 1. cd 49:33-53:26).

Ayşe'nin doğumuna az bir zaman kalmıştır. Doğumla ilgili konuları öğrenmek için sınıf hep birlikte okuldan kaçacaktır. Kimyacı Şevket Hoca'yla birlikte tüm sınıf okul duvarının önündedir. Şevket Hoca: "Demek inanmıyorsunuz bana." der. Sınıf hep bir ağızdan: "İnanmıyoruz hocam." der. Şevket Hoca: "Demek ben bu duvarı yıkamam." der. Sınıf: "Yıkamazsınız." der. Şevket Hoca: "Teessüf ederim size. Şimdi dikkat edin siz nitrogliserinin gücünü bilmiyorsunuz. Bunun ne güçlü madde olduğunu size ispat edeceğim" diyerek duvarı uçurur ve kendisi de geriye yuvarlanır. Bu sırada tüm sınıf okuldan kaçmıştır. Sınıf hep birlikte kadın doğum hastanesine gider. Burada doğumla ilgili gözlem yaparlar (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 2. cd 10:21-12:03). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin okuldan kaçması 'okuldan kaçma' ile ilgili örneklerdendir.

Bir diğer sahnede Hababam Sınıfı okul bahçesinde toplanır. Ferit: "Bana bakın saat tam beşte vapur iskelesinde buluşacağız. Tamam, mı?" der. Sınıf: "Tamam." der. Şaban: "Gazanız mübarek olsun arkadaşlar." der. Bozum: "Öyle bir kıracağız ki Hababam Sınıfı'nın şanına layık olsun." der. Şaban: "Mahmut Hoca görsün bakalım Hababam Sınıfını." der. Ferit elinde bayrakla sınıfa yürüyüş komutlarını verir ve hep birlikte marş söyleyerek yürümeye başlarlar. Okulun çıkış kapısına gelirler. Kapıcı Veysel Efendi durdurur. Veysel Efendi: "Hayrola! Nereye gidiyorsunuz böyle?" der. Ferit: "Aç kapıyı Veysel Efendi. Mahmut Hoca'nın emriyle Uganda Cumhurbaşkanı'nı karşılamaya gidiyoruz." der. Veysel: "Baş üstüne, resmigeçitte ayaklarınızı iyi vurun ha çocuklar görüyüm sizi." diyerek kapıyı açar. Sınıf okuldan çıkar. Akil Hoca derse gelir ama sınıf kaçmıştır. Mahmut Hoca'ya haber verir. Hababam Sınıfı hep birlikte okula gelir. Mahmut Hoca öğrencileri merdivende karşılar (Hababam Sınıfı 1. cd 45:38-48:14). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin okuldan kaçması 'okuldan kaçma' ile ilgili örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmleri yurttan kalan öğrencileri ve okul hayatlarını mizahi bir tarzda anlattığı için okuldan kaçma ile ilgili sahnelere sıkça yer verilmiştir. Filmler bir taraftan güldürü niteliğinde olduğu için okuldan kaçma eylemi sıradan gösterilmiştir;

fakat günümüzde bile sıkça izlenen ve her yaşta kitlesi olan filmler aslında izleyiciye olumsuz örnek olmakta ve izleyici üzerinde olumsuz etki bırakabilmektedir.

Hababam Sınıfı filmlerinde okuldan kaçma ile ilgili iletiler filmlerin genelinde geçmektedir. Sahnelerde Hababam Sınıfı öğrencileri hep birlikte ya okuldan kaçarlar ya da okuldan kaçma girişiminde bulunup yakalanırlar. Bunun sonucunda ceza bile alsalar bu davranıştan vazgeçmezler. Bazı sahnelerde okuldan maç izlemek için kaçarlar, bazı sahnelerde Mahmut Hoca'ya dış geçirmek için okuldan kaçarlar. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde okuldan kaçmadaki amaç diğerlerinden biraz farklı olarak Ayşe ile Ömer'in evlilik işlemlerini gerçekleştirmektir. Filmde okuldan kaçma, komedi unsuru olarak kullanılarak seyirciye iyi bir davranış olarak yansıtılır. Aslında bu davranışın altında da öğrencilerin sorumluluk duygusundan uzak olmaları yatmaktadır. Ve bu davranış sonuç olarak başarısızlığı beraberinde getirir. Bu davranışın filmlerde yer alması aynı zamanda eğitimin, okulun önemini de seyirci nazarında basitleştirebilmektedir. Filmlerde böyle bir davranışın sık sık gerçekleşmesi izleyici üzerinde olumsuz izler bırakabilmektedir.

3.4.4. Eğitimin/Okumanın Önemi

Eğitim, bireyin davranışlarında eğitimin amaçlarına uygun bir şekilde kasıtlı olarak istenilen yönde ve kendi yaşantısı yoluyla değişim meydana getirme sürecidir. Yani eğitimde bireylerin davranışlarının istendik bir şekilde değiştirilmesini amaçlamaktadır (Ertürk 2017: 81).

İnsanın hayatını sürdürdüğü sosyal ve doğal çevreye uyum sürecinde eğitim önemli etkidir. Eğitimin önemsenmediği bir toplum ilkel bir toplum olarak kalır. Eğitim oranı düşük olan toplumlara baktığımızda aynı oranda gelişmişlik oranlarının da düşük olduğunu görürüz. Eğitime önem vermeyen, eğitime yatırım yapmayan toplumlar teknolojik, bilimsel çalışmalar ile sanat ve kültür olarak da kendini geliştiremez. Eğitim, toplumların kendini devam ettirebilmesi için çok önemlidir. Toplumların birlik, beraberlik içinde sevgi ve saygı çerçevesinde varlıklarını devam ettirmeleri eğitim sayesinde olur. Eğitim toplumun geleceğini teminat altına alır. Her türlü eğitim bilgi, beceri ve tecrübelerin gelişimini ve insanın bir adım ileriye gitmesini sağlar. İnsana insan olmasından dolayı verilen değer, eğitimle ortaya çıkar. Bireyin mutluluğu ve toplumların refah düzeyi kaliteli eğitim ile doğru orantılıdır. Düzenli ve

doğru eğitim ile kazanılan bilgi ve beceriler ülkenin ekonomik durumuna da katkı sağlar.

Hababam Sınıfı filmleri serisinde Eğitim/Öğretimin Önemi ile ilgili ileti Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filminde 2 sahnede, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 3 sahnede ve Hababam Sınıfı Tatilde filminde 4 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor, Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde konu ile ilgili sahneler geçmemektedir. Toplamda Eğitim/Öğretimin Önemi ile ilgili ileti 9 sahnede geçmektedir ve bu konuyla ilgili sahneler genelde öğrencilere yaptıkları bir hatanın sonucunda ders verme amacı olan sahnelerdir. Konu ile ilgili iletiler hem görsel hem de sözel yolla verilmektedir. Konu ile ilgili sahnelerden bazı örnekler şu şekildedir:

Mahmut Hoca sınıfta öğrencilere bakanlıktan yeni gelen emri açıklar. Bütün liselerin kendilerine birer kardeş köy okulu seçeceğini ve onlara yardım edeceğini söyler. Ve devam eder: “Köy çocuklarının kitaba, deftere, kaleme yani anlayacağınız okul malzemesine ihtiyaçları var.” der. Öğrencilerden biri: “Boş ver be Mahmut Hoca. Çoluk çocuğu sıkıntıya sokmayalım.” der. Başka öğrenci: “Yazık değil mi elin çocuklarına?” der. Bir başka öğrenci: “Bırakalım da tarlalarında, bahçelerinde rahatlarına baksınlar.” der. Mahmut Hoca: “Çocuklar! Sizler her şeyi hafife alıyorsunuz. Okumak, okuyabilmek güzel ama çok güzel bir şey. Sizler elinizdeki bu imkânın farkında değilsiniz. Köy çocukları okuyabilmek için can atıyorlar. Yapacağınız en ufak yardımın onlar için nasıl bir değer taşıdığını bile anlayabilmeniz ilerde gurur duyacağınız tek davranışın bu olduğunu görürdünüz.” der ve sahne değişir (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2. cd 22:39-23:35). Sahnede de görüldü gibi Mahmut Hoca'nın konuşmaları ‘Eğitim/Okumanın Önemi’ ile ilgili güzel örneklerdendir.

Mahmut Hoca kamp yapan Hababam Sınıfı'nın başına gelir. Öğrenciler ateşin etrafına dizilmiş yemek yiyordur. Mahmut Hoca da onlarla birlikte yemek yer. Öğrenciler günlerdir okuldan uzak oldukları ve kış günü kamp yaptıklarından dolayı şikâyetlenirler. Mahmut Hoca: “Bakıyorum hayatınızdan pek memnun görünmüyorsunuz.” der. Domdom: “Bu da hayat mı Hocam?” der. Hayta: “Mahvolduk, perişan olduk.” der. Şaban: “Savaşa gönderseydin daha iyiydi.” der.

Mahmut Hoca: “Demek bu kamp hayatından hiç ders almadınız.” der. Tulum: “ ders okulda olur Hocam.” der. Mahmut Hoca: “ Burası da okul çocuklar.” Şaban: “Böyle okul mu olurmuş Mahmut Hoca?” der. Mahmut Hoca: “Olur. Okul sadece dört yanı duvarlarla çevrili, tepesinde dam olan yer değildir. Okul her yerdir. Sırasında bir orman, sırasında dağ başı, öğrenimin, bilginin var olduğu her yer okuldur.” der. Domdom: “Allah aşkına Hocam bu okulda insan ne öğrenir?” der. Mahmut Hoca: “Yaşamayı, mücadele etmeyi, doğa ile savaşmayı öğrenirsiniz. Bilgili olmayı, en önemlisi kendinize karşı saygılı olmayı öğrenirsiniz. Bu saydıklarım eğer bir okulda yoksa orada sadece bir taş yığını vardır.” der. Ardından öğrenciler kamp alanından okullarına dönmek isterler, Mahmut Hoca da kabul eder (Hababam Sınıfı Tatilde 2. cd 16:49-17:58). Sahnede de görüldü gibi Mahmut Hoca'nın konuşmaları ‘Eğitimin/Okumanın Önemi’ ile ilgili güzel örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmlerinde eğitimin/okumanın önemi ile ilgili sahneler yer almaktadır. Filmlerde eğitimin önemini seyirciye aktaran başkarakter Mahmut Hoca'dır. Kendisi zor şartlarda okumuş ve okumanın öneminin farkına varmış ve aynı zamanda ömrünü eğitime adanmış idealist bir karakterdir. Eğitimin her şartta, her mekânda, her koşulda gerçekleştirilebileceğini savunan ve bunun için mücadele eden bir öğretmendir. Bunun dışında Hababam Sınıfı Uyanıyor 'da eğitimin gelecek ve toplum için bir umut oluşu Ahmet karakteriyle izleyiciye sunulmuştur. Ahmet, derslerine çalışkan, idealleri olan, aldığı eğitimin hakkını topluma faydalı bir birey olarak vermeye çalışan bir öğrencidir. Aldığı eğitimin ardında kendi köyünde öğretmen olarak göreve başlamış ve yeni nesilleri kendi gibi yetiştirmeye çalışmıştır. Bu da izleyiciye verilen güzel mesajlardan biridir. Bir ders verme mahiyeti taşıyan bu sahneler genellikle filmlerin sonuç kısımlarında yer alır. Filmlerdeki bu sahneler izleyiciler üzerinde bir duyarlılık ve farkındalık etkisi bırakabilecek özelliktedir.

3.5. Filmlerdeki Cinsellikle İlgili İletiler

Hababam Sınıfı filmlerinde genel olarak cinselliği çağrıştıran iletiler 70'li yılların filmlerine nazaran az olmakla birlikte yine de bazı filmlerin bazı sahnelerinde yer almaktadır. Filmlerde aşırı düzeyde cinsellik içeren davranışlar bulunmamaktadır. Hababam Sınıfı filmleri serisinin ilk filmleri olan Hababam Sınıfı, Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı ve Hababam Sınıfı Uyanıyor filmlerinde genel olarak cinsellikle ilgili

görsel ve sözel ifadeler azdır. Hababam Sınıfı filmleri serisinin devam filmleri olan Hababam Sınıfı Tatilde, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor, Hababam Sınıfı Güle Güle filmlerinde cinsellikle ilgili görsel ve sözel iletiler artmaktadır. Bununla birlikte Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filmde en uçta sayılabilecek cinsel ilişki çağrıştıran görsel ileti bir sahnede yer almaktadır. Serinin ilk üç filminden sonra çekilen Hababam Sınıfı Tatilde filmiyle birlikte önceden sadece erkeklerin bulunduğu sınıfa kız öğrenciler de alınır. Böylece Hababam sınıfı filmlerinde cinsellikle ilgili iletiler artmaktadır. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor Filmde ise sınıflar karma ve yatakhaneler yan yanadır. Filmde cinsellikle ilgili ileti içeren sahneler genellikle Ayşe ve Ömer adındaki öğrencilerin birlikteliği sonrası çocuk ile ilgili geçen sahneler ve Hürrem Hoca'nın cinselliği çağrıştıran imalarının olduğu sahnelerden oluşmaktadır.

Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filmde öpüşme ile başlayan sahnenin devamında Ayşe hamile kalmaktadır. Filmin öpüşme kısmından sonrası gösterilmemektedir.

Bu bilgilerden hareketle filmlerdeki cinsellik ile ilgili iletilerin hangi sahnelerde kaç defa geçtiği tabloda şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 7. Filmlerdeki Cinsellikle İlgili İletiler

Filmlerdeki Cinsellikle İlgili İletiler	Hababam Sınıfı	Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı	Hababam Sınıfı Uyanıyor	Hababam Sınıfı Tatilde	Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor	Hababam Sınıfı Güle Güle	Toplam
Cinselliği Çağrıştıran Görsel İletiler	-	-	3	1	4	4	12
Cinselliği Çağrıştıran Sözel İletiler	2	-	-	-	11	3	16
Cinsel İlişki Çağrıştıran İletiler	-	-	-	-	1	-	1
Genel Toplam	2	-	3	1	16	7	29

3.5.1. Cinselliği Çağrıştıran Görsel İletiler

Hababam Sınıfı filmleri serisinde cinselliği çağrıştıran görsel ileti Hababam Sınıfı ve Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı filmlerinde olmamakla birlikte, Hababam Sınıfı Uyanıyor filminde 3 sahnede, Hababam Sınıfı Tatilde filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 4 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 4 sahnede toplamda 12 sahnede geçmektedir. En çok ileti, serinin son iki filminde geçmektedir. Bunun sebebi serinin ilk filmleri olmaları ve öğrencilerin sadece erkek olmasından kaynaklı olabilir. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor'da genel olarak Ayşe'nin hamile oluşuyla ilgili cinselliği çağrıştıran görsel iletiler vardır. Hababam Sınıfı Güle Güle'de ise Ekrem adındaki öğrencinin bulunduğu sahnelerde bu iletiler yer almaktadır. Konu ile ilgili iletiler şu şekildedir.

Badi Ekrem beden dersinde ağaca bağlanmış bir iple sallanır ve öğrencilerin sıraya geçmesini ister. Badi Ekrem: “Hanımlar! Lütfen hizaya, tembel herifler siz de sıraya” diye bağırır. Domdom: “Kızlara gösterişe başladı.” der. Hayta: “İster misin ip kopsun.” der. Badi: “Hanımlar, sizden de rica ediyorum.” der ve bu sırada ip kopar. Badi, sırada olan kız öğrencilerin önüne düşer. Kız öğrencilerin şortları kısadır. Badi Ekrem kendini toparlayınca öğrencilerin bacaklarına bakarak: “Aaaa!” diyerek sırtır (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 24:08-24:40). Sahnede de görüldüğü gibi Badi Ekrem'in davranışları ‘Cinselliği Çağrıştıran Görsel İleti’ ile ilgili örneklerdendir.

Mahmut Hoca kardeş köy okullarında okuyan çocuklar için yardım toplanacağını söyler ve öğrencilerin destek olmasını ister. Öğrenciler yatakhanededir ve gönderecekleri eşyaları hazırlar. Hepsi alay ederek bir şeyler hazırlamaktadırlar. Öğrencilerden biri Şaban'a ne yolladığını sorar. Şaban elindeki pornografik afişi açarak: “Ben mi? Harita yolluyom. Bak.” der. Ve çıplak kadın resmi olan afişi gösterir. Diğer bir öğrenci de yine çıplak kadın resmi olan afişi göstererek: “Bu girinti ve çıkıntıları iyice ezberlesinler.” der. Diğer bir öğrenci de benzer bir afişi göstererek: “Bunları da.” der (Hababam Sınıfı Uyanıyor 2. cd 23:36- 24:08). Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin köy okullarına göndermek için hazırladıkları eşyalar ‘Cinselliği Çağrıştıran Görsel İleti’ ile ilgili örneklerdendir.

Bir başka sahnede: Kimya Hocası derste deney yaparken öğrencilerden biri daha önceki sahnelerde arkadaşın aldırıldığı pornografik içerikli dergiyi okur. Sayfalarda çıplak kadın fotoğrafları vardır. Ve izleyici tarafından görünür vaziyettedir. Daha sonrasında hoca fark eder ve dergiyi öğrenciden alır. Kendi önlüğünün iç tarafına koyar (Hababam Sınıfı Güle Güle 1. cd 29:45-30:35).

Bir diğer sahnede de cinsellik şu şekilde işlenmektedir: Melahat Hoca sınav yapar ve sınav esnasında öğrencilerin arasında dolaşır. Kız öğrencinin birini uyarırken ona yönelir. Bu sırada erkek öğrencilerden biri ayakkabısının üzerine koyduğu ayna ile hocanın bacak arasına bakar. Daha sonrasında da kız öğrencilerden birinin bacağına bakmak için hocaya kızın bacağına kopya yazdığını söyler. Hoca, kızın bacağını zorla açar. Erkek öğrenci de kızın bacaklarına bakar. Hoca, kızın yanından ayrılınca da kıza: “Ne haber kız, ben ne yapar yapar senin bacaklarını görürüm demedim mi? Canımm.” der (Hababam Sınıfı Güle Güle 2. cd 15:03-16:42). Sahnede de görüldüğü gibi Ekrem’in sapıkça davranışları ‘Cinselliği Çağrıştıran Görsel İleti’ ile ilgili örneklerdendir.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi hamileliğin safhaları ile ilgili sahneler, öğrencilerin okula getirdikleri dergilerdeki pornografik görüntüler veya pornografik afişler, sapıklık boyutuna varacak davranışlar, özendirici bir özellik taşımaktadır. Filmlerde cinsellikle ilgili görsel iletiler komedi unsuru olarak kullanılmıştır. Bunun dışında benzer davranışları öğretmenler de sergilemiştir. Badi Ekrem’in kızların bacaklarına bakması, Kimyacı Şevket Hoca’nın öğrencide yakaladığı pornografik dergiyi kendisinin alması gibi davranışlar bunlara örnektir. Bu da topluma rol model olması gereken öğretmenlerin böyle şeyler yapması, izleyici üzerinde öğretmenlere karşı olumsuz düşünceler oluşturabilir. Bu filmlerin seyirci kitlesi geniş olduğu ve her yaşta izleyici kitlesine sahip olduğu için bu sahnelere denk gelen çocuklar da çeşitli problemlere sebep olabilir. Filmlerde cinselliğe dair görsel iletilerin geçmesi çocuklarda merakla yol açıp erken yaşta cinsellikle tanışmalarına sebep olabilir. Bu durum, beraberinde problemler doğurabilir. Bunun yanı sıra filmde bu görsel iletilerin okul ortamında geçmesi eğitim açısından olumsuz bir durum oluşturabilir. Çünkü çocuklar genelde izlediği filmlerin etkisinde kalmaktadır. Böyle bir sahnenin okul ortamında yaşanması seyirci açısından da rahatsız edicidir.

3.5.2. Cinselliği Çağrıştıran Sözel İletiler

Hababam Sınıfı filmleri serisinde cinselliği çağrıştıran sözel ileti Hababam Sınıfı filminde 1 sahnede, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 11 sahnede, Hababam Sınıfı Güle Güle filminde 3 sahnede toplamda 16 sahnede geçmektedir. Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Uyanıyor ve Hababam Sınıfı Tatilde filmlerinde cinselliği çağrıştıran sözel ileti geçmemektedir. En çok Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde cinselliği çağrıştıran sözel ileti geçmektedir. Bunun nedeni Ayşe'nin hamile kaldıktan sonraki doğum süreciyle ilgili sahnelerde bu tür ifadeler kullanıldığı içindir. Örnekler şu şekildedir:

Biyoloji dersinde Hoca, memeli hayvanları anlatmaya başlar ve Necmi'yi ayağa kaldırır. Ne anlattığını sorar. Necmi cevap verir ve hoca memelilerin kaçça ayrıldığını sorar. Necmi: “üçe ayrılır; dik memeliler, buruşuk memeliler, sarkık memeliler.” der. Sınıf kahkaha atar. Külyutmaz: “Otur, ahlaksız.” der ve Ferit'i kaldırır. Ferit: “Efendim! Memeliler iri memeliler, küçük memeliler olmak üzere ikiye ayrılır.” Külyutmaz başka bir öğrenciyi kaldırır. Öğrenci: “Efendim! Memeliler sutyenliler ve sutyensizler olarak ikiye ayrılırlar.” der. Külyutmaz: “Otur. Gösteririm ben sana sutyenliyi sutyensizi.” der. Daha sonrasında Ferit'e uçan memelilere örnek vermesini söyler. Ferit: “Uçan memeli... Uçan memeli... Hostes.” der (Hababam Sınıfı 1. cd 03:30-05:14) Sahnede de görüldüğü gibi Hababam Sınıfı öğrencilerinin dersteki konuşmaları 'Cinselliği Çağrıştıran Sözel İleti' ile ilgili örneklerdendir.

Hababam Sınıfı piyes provasındadır. Öğrencilerden Kanuni rolünde olanla Hürrem rolünde olan Ayşe öpüşecektir. Buna Ömer engel olur, Ömer ve Kanuni rolündeki öğrenci tartışır. Bilo aralarına girer. Ömer: “Ben Ayşe'ye yani Hürrem'e kimseyi dokundurmam.” der. Kanuni rolündeki öğrenci: “Ben Kanuniyim, dokunurum.” der. Ömer: “Dokunamazsın.” der. Öğrenci: “Ulan benim karım değil mi? İster öperim ister ırzına bile geçerim.” der. Bu sırada piyesi yöneten Badi Ekrem: “Yapar, Hürrem'e her istediğini yapar. Ben yapar dedim mi yapar.” diye bağırır. Bunun üzerine salona gelen Hürrem Hoca: “Hürrem'in ırzına kimse geçemez. Bunu aklından geçiren de görür a... yer tokadı.” der ve Badi'ye tokat atar. Sonrasında sahne değişir (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 44:40-46:36) Sahnede de görüldüğü

gibi Hürrem hocanın konuşmaları ‘Cinselliği Çağrıştıran Sözel İleti’ ile ilgili örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmlerinde cinselliği çağrıştıran iletilere bazı filmlerde yer verilmiştir. Hürrem Hoca’nın konuşmaları, Hababam sınıfı öğrencileri arasında geçen diyaloglar, erkek öğrencilerin kız öğrencilere karşı sarkıntılık hatta sapıklık derecesine varacak laf atmaları bunlara örnektir. Bunun dışında bazı filmlerde benzer davranışları öğretmenler de sergilemektedir. Bu da topluma rol model olan öğretmenlerin böyle şeyler yapması izleyici üzerinde öğretmenlere karşı olumsuz düşünceler oluşturabilir. Bu filmlerin seyirci kitlesi geniş olduğu ve her yaşta izleyici kitlesine sahip olduğu için bu sahnelere denk gelen çocuklar da çeşitli problemlere sebep olabilir. Filmlerde cinselliğe dair sözel iletilerin geçmesi, çocuklarda merakla yol açıp erken yaşta cinsellikle tanışmalarına sebep olabilir. Bu durum beraberinde bazı problemler doğurabilir. Bunun yanı sıra filmde bu sözel iletiler okul ortamında geçmesi eğitim açısından olumsuz bir durum oluşturabilir. Çocuklar genelde izlediği filmlerin etkisinde kalmaktadır. Böyle bir sahnenin okul ortamında yaşanması seyirci açısından rahatsız edici olabilir.

3.5.3. Cinsel İlişki Çağrıştıran İletiler

Hababam Sınıfı filmleri serisinde cinsel ilişki çağrıştıran ileti, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde 1 sahnede geçmektedir. Serinin diğer filmlerinde geçmemektedir. Filmlere genel olarak bakıldığında zaman Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor dışında ileri düzeyde cinsi münasebeti çağrıştıracak bir ileti olmamakla birlikte, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor’da bu durumu çağrıştıran bir ileti mevcuttur. Bu sahne aşağıda anlatılmıştır.

Yatakhane öğrenciler hem Ömer’le hem de Ayşe ile alay eder. İkisi de arkadaşlarına kızıp dışarı çıkar. Ayşe, bahçede Ömer’in oturduğunu görür ve yanına oturur. Ömer ağlıyordur. Ayşe ne olduğunu sorar. Ömer dayanamadığını ve okuldan gideceğini söyler. Ayşe: “Gidecek misin? Beni bırakacak mısın? Ben ne yaparım sensiz Ömer?” der ve o da ağlamaya başlar. Ömer Ayşe’nin yüzünü kendisine çevirir, aralarında yakınlaşma olur ve öpüşmeye başlarlar. Bu sırada sahne değişir. Daha sonrasında Ayşe hamile kalmıştır. (Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor 1. cd 47:41-

49:31). Sahnede de görüldüğü gibi Ayşe ile Ömer'in yaklaşması 'Cinsel ilişki Çağrıştıran İleti' ile ilgili örneklerdendir.

Hababam Sınıfı filmlerinde cinsel ilişki çağrıştıran ileti sadece bir sahnede vardır. Yukarıdaki örnekte gördüğümüz gibi sahnede bir kadın ve erkeğin yaklaşmasını gösteriyor. İlerleyen kısımda sahne değişmesine rağmen o anki durum ve daha sonra Ayşe'nin hamile kalması seyircide ileri düzeyde cinsi münasebetin izlenimini bırakıyor. Filmlerde cinsel ilişki çağrıştıran iletiler nadir de olsa her yaşta izleyici kitlesi olabilen bir filmde böyle bir sahneye yer verilmesi seyirciler üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Bunun yanı sıra filmde okul ortamında böyle bir durumun yaşanması ve bu durumun sıradanlaştırılması eğitim açısından olumsuz bir durum oluşturabilir. Çocuklar genelde izlediği filmlerin etkisinde kalmaktadır. Böyle bir sahnenin okul ortamında yaşanması seyirci açısından da rahatsız edicidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mesajının kitlelere kolayca ulaşması, insanlarda davranış değişikliği meydana getirmesi, toplumu yönlendirmesi açısından sinema, diğer kitle iletişim araçlarına göre daha etkilidir. Sinema filmlerinin senaryosu, daha çok gerçek hayat hikâyelerinden esinlendiği için izleyiciler üzerinde gerçeklik duygusu uyandırır. İzleyiciler filmlerde işlenen mesajı kolayca içselleştirdiği için sinemanın kitleleri yönlendirmedeki rolü tartışılmazdır. Sinemanın sahip olduğu bu güç, izleyicileri olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Sinemanın olumlu etkisi değerler eğitimi açısından önemli bir imkân olmakla birlikte, olumsuz etkisi değerlerde yozlaşmaya neden olabilir.

1970’li yıllar, Türk Sinemasının ‘Karşıtlıklar Dönemi’ olarak adlandırılır. Bu dönemde bir taraftan Yılmaz Güney ve onun izinden giden yönetmenler, filmlerinde gerçekçi ve toplumsal olayları konu alırken, diğer taraftan ticari kaygılarla çekilmiş ve sanatsal yönü zayıf olan erotik filmler yer almıştır. İşte böyle bir dönemde çekilmiş olan Hababam Sınıfı filmleri serisi, eğitimi konu edinmesiyle sinemaya farklı bir ses getirmiştir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinin ilki 1974 yılında çekilmiş ve toplumun geneli tarafından büyük bir ilgiyle izlenmiştir. Serinin devamı olan Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı, Hababam Sınıfı Uyanıyor, Hababam Sınıfı Tatilde, Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor ve Hababam Sınıfı Güle filmleri o dönemde önemini korumuştur. Daha çok eğitim sistemine yönelik eleştiri amacıyla çekilen bu filmlerde mesajın komedi üslubuyla işlenmesi, bu filmleri zevkle izlenmesinde etkili olmuştur. Farklı televizyon kanallarında sıkça gösterilen Hababam Sınıfı filmleri, günümüzde de büyük bir ilgiyle izlenmeye devam etmektedir.

Hababam Sınıfı filmleri serisinin değerler eğitimi açısından değerlendirildiği çalışmamızın birinci bölümünde değerler ve eğitimi teorik açıdan ele alınmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde Hababam Sınıfı filmleri serisinin nasıl ortaya çıktığı, senaryonun yazarı Rıfat Ilgaz’ın kısa hayat hikâyesi, yönetmenler ve konusu irdelenerek, ilgiyle izlenen bu filmlerin Türk sinemasındaki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Hababam Sınıfı filmleri serisinin değerler eğitimi açısından irdelendiği üçüncü bölümde filmlerde yer alan değerlerle ilgili olumlu ve olumsuz iletiler, şiddet, okul kültürü, eğitim ve cinsellik ile ilgili iletiler incelenmiştir.

Hababam Sınıfı filmlerinin senaryosu, Rıfat Ilgaz'ın Hababam Sınıfı adlı kitabından alınmıştır. Rıfat Ilgaz 1956'da ilk başta stepne (yedek lastik) adıyla 'Dolmuş' adlı mizah içerikli dergide kısa kısa hikâyeler şeklinde Hababam Sınıfı'nı yayımlamaya başlamıştır. 1957-1959 yılları arasında bu hikâyeler Hababam Sınıfı adı altında kitap haline getirilmiştir. Daha sonrasında Hababam Sınıfı tiyatroya, oradan da ilk olarak 1974'te sinemaya uyarlanmıştır.

Hababam Sınıfı filmleri, konusu itibariyle eğitim üzerine yapılan eleştiri tarzında filmler olsa da, tür olarak komedi filmleri kapsamındadır. Bu filmlerde komedi unsuru olarak daha çok öğrencilerin haylazlıkları kullanılmıştır. Ancak filmlerde işlenen asıl mesaj, eğitim sistemindeki aksaklıklara dikkat çekmektir. Filmlerin ilk yarısında genellikle okula yeni bir öğretmen gelir ve ilk başta öğrencilerle mücadele içinde olur. Bu öğretmenler zamanla kendini sevdiren ve öğrencilerin sorunlarına çözüm arar, öğrencilerle kaynaşır. Filmlerde verilmek istenen genel mesaj, eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlarda öğrencilerin rolünün olmadığı, asıl sorunun eğitim sisteminden, yetkililerin ve velilerin ilgisizliğinden kaynaklandığıdır. Filmlerde öğrenciler ve yaptıkları davranışlar sempatik gösterilse de, bu davranışların pek çoğunda olumsuz iletilerin yer aldığı görülmektedir. Örneğin; saygısızlık, zorbalık, kopya, alay, lakap takma, yalan söyleme, iftira etme ve şiddet gibi birçok unsur filmlerde yer almaktadır.

Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan değerlerle ilgili olumlu iletiler incelendiğinde dostluk, arkadaşlık, paylaşma, yardımlaşma, affedicilik, dayanışma, merhamet, hatasını anlama gibi iletilerin yer aldığı görülür. Yine sorumluluk, fedakârlık, vefa, dua, milli değerler, teşekkür gibi değerlerle ilgili iletilerin de filmlerde yer aldığı anlaşılmaktadır. O nedenle bu filmlerin değerler eğitimi açısından oldukça fonksiyonel olduğu söylenebilir. Ancak Hababam Sınıfı filmlerinde dini ve milli değerlerin fazla yer almadığı da bir gerçektir. Dini ve milli değerlerle ilgili sahneler daha çok alay unsuru olarak geçmektedir.

Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan olumsuz iletiler incelendiğinde gıybet, saygısızlık, yalan, sigara, aldatma, iftira gibi olumsuz iletiler başta olmak üzere hırsızlık, milli değerlerle alay, dini değerlerle alay, kumar, içki, fal kibir, intihar, sözünde durmama, adaletsizlik, emanete ihanet, cimrilik, aç gözlülük gibi değerlerle

ilgili olumsuz iletilere yer verildiği görülür. Filmlerde bu iletiler genelde komedi unsuru olarak işlenmiştir. Hababam Sınıfı gibi bir döneme damgasını vuran ve günümüzde de büyük küçük her kesimden izleyici kitlesi olan bir filmde olumsuz iletilerin bu kadar fazla olmasının olumsuz davranışları özendirme ihtimali nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Özellikle içki, sigara, kumar gibi kötü alışkanlıkların filmlerde yer alması, özendirici davranışlarda bulunulması ve sempatik karakterlerin kullanması küçük yaşlardaki çocukları özendirebilir. Ancak bazı olumsuz sahnelerin seyirciye yansıtılması, olumsuz davranışların fark edilip bu davranışların kötülüğü konusunda izleyicilerin bilinçlendirilmesi de hedeflenmiş olabilir.

Hababam Sınıfı filmlerinde şiddet ile ilgili öğelere oldukça fazla yer verildiği görülmektedir. Bunun başlıca sebebi, yönetmenlerin filmleri izleyici için daha cazip hale getirmeleri olabilir. Filmlerde hem fiziksel hem de psikolojik şiddet ile ilgili sahneler yer almaktadır. Fiziksel şiddet ile ilgili sahneler dövme, tokat atma, boğazını sıkma gibi davranışları içermektedir. Psikolojik şiddet ile ilgili iletiler ise akran zorbalığı, alay, tehdit, hakaret ve lakap takma gibi unsurlardan oluşmaktadır. Filmlerde fiziksel şiddetten daha çok psikolojik şiddet ile ilgili içerik yer almaktadır. Filmlerde fiziksel şiddet ile ilgili iletiler hem davranış hem de fiziksel şiddeti çağrıştıran sözel ifadeler olarak yer almaktadır. Fiziksel şiddet sahnelerinde öğretmenlerin öğrencilere karşı şiddet uyguladıkları görülmektedir. Filmlerdeki sempatik karakterlerin ve öğretmenlerin şiddete başvurmaları, izleyiciler üzerinde şiddeti özendirici bir rol oynayabilir.

Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan okul kültürü ve eğitimle ilgili iletiler incelendiğinde, genel olarak öğretmenle alay, kopya çekme, okuldan kaçma gibi olumsuz iletilerin oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir. Eğitimle ilgili olumsuz iletilerin oldukça fazla olması, her yaşta seyircisi olan bir filmde seyircinin okul ile ilgili düşünceleri üzerinde olumsuz etki yaratabilir. Filmlerdeki öğretmenle alay, kopya çekme, okuldan kaçma gibi okul kültürü ve eğitim ile ilgili olumsuz iletiler, okul çağındaki seyircilerin bu tarz kötü davranışları örnek almasına sebep olabilir. Bunların yanı sıra filmlerde eğitimin/okumanın öneminin vurgulandığı iletilere de yer verilmektedir. Genellikle bir ders verme amacıyla son sahnelerde böyle iletiler yer almaktadır.

Hababam Sınıfı filmlerinde yer alan cinsellikle ilgili iletilerin genellikle resim, poster gibi görsel iletilerden ya da sapıklık derecesine varacak davranışlardan ve cinsellikle ilgili sözel iletilerden oluştuğu görülmektedir. Görsel iletilerde genellikle kadın bedeninin teşhir edilmesi öne çıkmaktadır. Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor filminde cinsel birlikteliğe dair bir sahnede kız ve erkek öğrencinin yakınlaşması gösterilir ve devamında sahne değişir. Hababam Sınıfı filmleri 1970’li yıllarda Yeşilçam’a özgü erotik filmlerin çekildiği bir dönemde çekilmiş olmasına rağmen, cinsel içerikli iletilerin çok fazla olmaması, bu filmlerde asıl amacın eğitim olduğu düşüncesini güçlendirmektedir.

Hababam Sınıfı filmlerinin değerler eğitimi bağlamında incelendiği bu çalışmada, filmlerde yer alan sahnelerin değerler eğitimi açısından olumlu ve olumsuz yönlerine değinilmiştir. Böylelikle bir filmin değerler eğitimi açısından nasıl analiz edileceği örneklendirilmiştir. Bu filmlerin değerler eğitimi açısından kullanımı konusunda eğitimcilerin ve anne babaların dikkatli olmaları gerektiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte merhamet, sorumluluk, yardımlaşma, dayanışma gibi değerlerle ilgili olumlu iletilerin yer aldığı bazı sahnelerin kesit olarak değerler eğitimi açısından faydalı olacağı söylenebilir. Filmlerde yer alan olumsuz iletilerle ilgili sahneler, alanında uzman eğitimciler tarafından dikkatle incelenip ilgili sahneler üzerinde tartışmalar yapıp hatalara dikkat çekilebilir.

Çalışmamızda “Hababam sınıfı filmlerinin değerler eğitimi açısından olumlu, olumsuz yönleri nelerdir” sorusunun cevabı irdelenmiştir. Buna göre Hababam Sınıfı Filmlerinden elde edilen bulgular ve veriler doğrultusunda şu önerilere yer verilebilir:

1. Hababam Sınıfı filmlerinde değerler ile ilgili olumlu iletiler kesitler halinde değerler eğitimi materyali olarak kullanılabilir.

2. Eğitim temalı filmler çekilirken değerler ile ilgili olumsuz iletilerden faydalanılarak yeni filmlerde bu tarz iletilere yer vermekten sakınılabılır.

3. Değerlerle ilgili olumlu iletileri yansıtan yerli filmler artırılarak izleyicilere değerlerimizi anlatan ve örnek olacak filmler sunulabilir.

4. Hababam Sınıfı filmleri serisi günümüzde de devamı ya da benzeri çekilen filmlerdir. Devam filmlerinde değerlerle ilgili iletiler ele alınarak daha çok olumlu iletilere yer verilebilir.

5. Yeni çekilecek olan eğitimle ilgili filmlerde insanlara örnek olabilecek öğretmen karakterleri, değerler bağlamında insanlara güzel örnek olacak davranışlar sergileyerek değerler eğitimine katkı sağlanabilir.

6. Yeni çekilecek eğitimle ilgili filmlerdeki değerler bağlamında olumsuz sahnelerin azaltılmasında değerler eğitiminde uzman kişilere danışılabilir.

KAYNAKÇA

- Akalın Şükrü Haluk, Toparlı Recep, Argunşah Mustafa, Demir Nurettin, Gözaydın Nevzat, Özyetkin Melek, Zülfikar Hamza, Tezcan Aksu Belgin, Durkun Abdullah, Gültekin Beyza, Okkalı Burçak, Terzi Adem, Şener Mete, Kaya Ömer ve Tekeli Safa (2011). *Türkçe Sözlük*, (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Akarsu, Bedia (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. (7.Baskı). İstanbul: İnkılap Yayınları
- Akıncı, Adem (2005). “Hayat anlam vermede dini değerlerin ve din öğretiminin rolü”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 3(9): 11-14.
- Aral, Vecdi (2014). “*İnsan ve Norm*”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. 72(1): 17-42
- Arslan, Ahmet (1994). *Felsefeye Giriş* (1.Baskı). Ankara: Vadi Yayınları
- Aydın Mehmet Zeki ve Akyol Güler (2012). *Okulda Değerler Eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Aydın, Mehmet Zeki (2012). *Ailede Ahlak Eğitimi* (5. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları
- Balcı, Mahmut (2014). *Değerleri Yaşa(T)Mak & Değerler Sözlüğü* (1.Baskı). İstanbul: Ensar Neşriyat
- Başaran, İbrahim Ethem (1978). *Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri* (5. Baskı). Ankara: Pars Matbaası
- Bayındır, Gürkan (2018). “*Kumar ve Şans Oyunlarına Toplumsal Bakış: Niğde Örneği*”. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*. 2(2): 58-83.
- Bayraklı, Bayraktar (1980). *İslam'da Eğitim Batı Eğitim Sistemleri İle Mukayeseli* (1.Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları
- Bezirci, Asım (1992). *Rıfat Ilgaz* (3.Baskı). İstanbul: Çınar Yayınları

- Bezirci Muhammet ve Konuşkan Bayraktar Müveddet (2017). *Etik İlkeler ve Etik Eğitimi: Dört Kutsal Kitap Çerçevesinde* (1.Baskı). İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları
- Bordova (2017). “*Lakap Takmanın Psikolojik Zararları*” erişim tarihi: 13 Ocak 2020 (<https://www.bordova.com/lakap-takmanin-psikolojik-zararlari/>)
- Budak, Selçuk (2017). *Psikoloji Sözlüğü* (5.Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Bulut, Meryem (2010). *Şiddet ve Çocuk* (1.Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım
- Can, Ayşegül (2019). *Yeşilçam Dönemindeki Hazretli Filmlerin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi* Yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Candan Dilek Güzel ve Ergen Gürkan (2014). “*3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi*”. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1): 134-161.
- Cüceloğlu, Doğan (1996). *İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları* (6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çağlayan, Ahmet (2005). *Ahlak Pusulası Ahlak ve Değerler Eğitimi* (1.Baskı). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları
- Çankırlı, Ali (2015). *Ailede Okulda Değerler Eğitimi* (1.Baskı). İstanbul: Zafer Yayınları
- Çetin, İlker (2018). *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretiminde Çizgi Filmler Yoluyla Değerler Aktarımı (Keloğlan Masalları Örneği)* Yüksek lisans tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Çetin, Şaban (2015). “*Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği (Mdötö) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*”. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, 10(11): 447-460.
- Çevirir Necati ve Yakışan Seval (1994). “*Sinemanın Tarihsel Gelişimi ve İzleyici Profili Üzerine Bir Değerlendirme*”. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 6(6), 131-142.

- Çiftçi, Nermin (2003). “Kohlberg’in Bilişsel Ahlâk Gelişimi Teorisi: Ahlâk ve Demokrasi Eğitimi”. Değerler Eğitimi Dergisi. 1(1):43–47.
- Çüçen, Kadir (1999). *Felsefeye Giriş* (1.Baskı). Bursa: Asa Yayınları
- Demir, Recep (2019). *Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Dini ve Kültürel Değerler Eğitimi* Doktora tezi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Demirci, Onur Okan (2019). “*Hakaret etme'nin altında yatan sebepler*”. erişim tarihi: 13 Ocak 2020 <https://www.cnnturk.com/saglik/hakaret-etmenin-altinda-yatan-sebepler>
- Demircioğlu İsmail Hakkı ve Tokdemir Muhammet (2008). “*Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik*”. Değerler Eğitimi Dergisi. 6(15): 69-88.
- Dodurgalı, Abdurrahman (2010). *Ailede Din Eğitimi* (3.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları
- Doğan, Özlem (2000). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi* (1.Baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Eğilmez, Ertem. (Yönetmen.). (1975). *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı*, [Film]. Erişim Tarihi: 02 Şubat 2020 <https://www.youtube.com/watch?v=6M2N1dztNU0>
- Eğilmez, Ertem. (Yönetmen.). (1975). *Hababam Sınıfı*, [Film]. Türkiye: Arzu Film
- Eğilmez, Ertem. (Yönetmen.). (1977). *Hababam Sınıfı Uyanıyor*, [Film]. Türkiye: Arzu Film
- Eğilmez, Ertem. (Yönetmen.). (1981). *Hababam Sınıfı Güle Güle*, [Film]. Türkiye: Arzu Film
- Eğilmez, Ertem. (Yönetmen.).(1978). *Hababam Sınıfı Tatilde*, [Film]. Türkiye: Arzu Film
- Ekinci, Hurşit (2018). *Okulda ve Ailede Değerler Eğitimi* (1. Baskı). İstanbul: Kayıhan Yayınları
- Ertürk, Selâhattin (2017). *Eğitimde “Program” Geliştirme* (2.Baskı). Ankara: Edge Akademi

- Evren, Mehmet Burçak (2014). *Türk Sinemasının 100 Yılı* (1.Baskı). İstanbul: Rumi Matbaa
- Frolov, Ivan (1991). *Felsefe Sözlüğü* (1.Baskı). (Çev: Aziz Çalışlar). İstanbul: Cem Yayınevi
- Gerrig Richard ve Zimbardo Philip (2012). *Psikoloji ve Yaşam Psikolojije Giriş* (Çev: Gamze Sart) (19. Baskı). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık
- Göksu, Mehmet Zeki (2018). İmam Hatip Ortaokulları ile Diğer Devlet Ortaokullarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması (Erzincan İli Örneği) Doktora tezi Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Günay, Mustafa. (2006). “Değerler Bağlamında İnsan”. *Felsefe Ekibi İnternet Dergisi*, Cilt 5. 12-13 erişim tarihi:11 Ocak 2020. [Http://Dusundurensozler.Blogspot.Com/2008/02/Deerler-Balaminda-İnsan.Html](http://Dusundurensozler.Blogspot.Com/2008/02/Deerler-Balaminda-İnsan.Html)
- Güngör, Erol (1993). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak* (3.Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Güngör, Erol (1993). *Değerler Psikolojisi Amsterdam*: Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları: 8
- Hökelekli, Hayati (2010). *Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi*” Eğitime Bakış Dergisi 6/18: 7.
- Hökelekli, Hayati (2013). *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler* (1.Baskı). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları
- Hökelekli, Hayati. (1991). “Ölüm ve Ölüm Ötesi Psikolojisi”. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 3(3): 151-165.
- İlgaz, Rıfat (2007) *Hababam Sınıfı* (35.Baskı). İstanbul: Çınar Yayınları
- İnceoğlu, Metin (2011). *Tutum, Algı, İletişim* (6. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Kağıtçıbaşı Çiğdem ve Cemalcılar Zeynep (2014). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojije Giriş* (16. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi
- Kapıcıoğlu, İsmihan (2013). “*Evden ve Okuldan Kaçma*”. erişim tarihi: 13 Ocak 2020 <https://prezi.com/sr7loab-gply/evden-ve-okuldan-kacma/>

- Karacoşkun, Mustafa Doğan (Ed.). (2013). *Din Psikolojisi* (2.Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları
- Karaçanta, Hatice (2013). “*Üniversite Öğrencilerinin Milli Değerlere Yönelik Metaforları*”. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 32:107-114.
- Kaymakcan Recep ve Meydan Hasan (2016). *Ahlak, Değerler ve Eğitimi* (2. Baskı). İstanbul: Dem Yayınları Ensar Neşriyat
- Kıraç, Rıza (2014). *Sinemamızın Yüzyüncü Yılında 100 Yönetmen* (1.Baskı). İstanbul: Say Yayınları
- Kıral, Bilgen (2018). “*Kopya Çekmenin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Durum Çalışması*”. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi. 6 (1): 133-156
- Kızılar, Hamdi (2014). “*Ahlaki Değerlerin Şahsiyet Oluşumuna Etkisi*”. Milli Eğitim Dergisi. 44(204): 5-17
- Koca, Bülent Uğur (2018). Değerlerin Felsefi ve Kur’ani Temelleri ve Eğitimi Doktora tezi Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kocaman, Murat (2012).” *Sınıfın Mimli Şairi: Rıfat Ilgaz*”. Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Haber Bülteni (265): 37
- Korkmaz, Abdullah (2017). “*Tehdit Algısının Sosyal Hareketlere Etkisi*”. Sosyoloji Konferansları. (55): 479-493
- Korkmaz, Arif (2013). “*Değerler Sosyolojisi*”. Toplum Bilimleri Dergisi. 7 (14): 51-78
- Korkut Cüneyt ve Yurdigül Aslı (2015). “*Kadına Yönelik Şiddetin Sinematografik Anlatıya Yansıması (O Çocukları Filmindeki Kadın Temsillerinin Feminist Sinema Kuramı Bağlamında İncelemesi)*”. Atatürk İletişim Dergisi, (9): 125-142
- Köse Ayşe ve Arslan Fatih (2019). “*Sosyolojik Bir Olgu Olarak İntihar*”. Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 43(1): 1-20
- Köylü, Mustafa (Ed.). (2016). Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi (1.Baskı). Nobel Yayınları: Ankara

- Kuyucak Esen, Şükran (2016). *Türk Sinemasının Kilometre Taşları (Dönemler ve Yönetmenler)* (3.Baskı). İstanbul: Agora Kitaplığı
- Küçük, Dilek (2002). *Rıfat Ilgaz ve Hababam Sınıfı* Yüksek lisans tezi Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Mehmedoğlu, Ali Ulvi (2013). “Din, Dindarlık ve Değerler” İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2: 173-189
- Monaco, James (2013). *Bir Film Nasıl Okunur? Sinema Dili, Tarihi, Kuramı Sinema Medya ve Multimedya Dünyası (Çev: Ertan Yılmaz)* (15.Baskı). İstanbul: Oğlak Yayıncılık
- Oğuzkan, Ferhat (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. (3.Baskı). Ankara: Emel Matbaacılık
- Öcal Adem ve Yıldırım Erdal (2014). “Dış Göçler Sebebi İle Parçalanmış Aile Çocuklarının Değer Algılarının İncelenmesi”. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 34: 155-183
- Ögel Kültegin, Karalı Aziz, Tamar Defne ve Çakmak Duran (1998). *Alkol ve Madde El Kitabı*. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.
- Önder Mustafa ve Bulut Hüseyin (2013). “Temel Dini Değerler ve Değerler Eğitimi”. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 6/1 20-31
- Özbek, Ferhat (2004). “İnsan İlişkilerinde Güvenin Yeri ve Önemi”. Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi 6(1)
- Öztürk Cemil ve Kafadar Tuğba (2019). *Fransız ve Türk Okulu Ortaokul Öğrencilerinin Değer Algılarının Karşılaştırılması*. Eğitim ve Bilim. 44(198): 273-290
- Öztürk, Hüseyin Emin (1991). *Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler* (1.Baskı) Ankara: T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları (Özkan Matbaacılık)
- Pekman, Cem (Der.) (2010). *Filim Bir Adam Ertem Eğilmez* (1.Baskı). İstanbul: Agora Kitaplığı
- Saydam, İsmail (2013). *Asrın Vebası Gyıbet* (15. Baskı). İstanbul: Ek Kitap

- Scognamillo, Giovanni (2010). *Türk Sinema Tarihi*. (3.Baskı). İstanbul: Kabalcı Yayınevi
- Sevim, Zeynep (2013). *Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması* Yüksek lisans tezi Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Subaşı, Necdet (2014). *Din Sosyolojisine Giriş* (1.Baskı). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları
- Sunal, Gözde (2012). "Kemal Sunal Güldürülerinde Karakterlerin Temsili", İtü Sosyal Bilimler Dergisi 21: 519-526.
- Tibet, Kartal. (Yönetmen.). (1978). *Hababam Sınıfı Dokuz Doğuruyor*, [Film]. Türkiye: Arzu Film
- Turan, Mustafa (2015). *Değerler Eğitimi* (2.Baskı). İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları
- Tutar, Hasan (2004). *İş Yerinde Psikolojik Şiddet* (3.Baskı). Ankara: Platin Yayınları
- Tümer, Günay (1994). "Din". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 312-320
- Ulusoy Kadir ve Dilmaç Bülent (2016). *Değerler Eğitimi* (4.Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Ülken, Hilmi Ziya (2016). *Bilgi ve Değer* (3.Baskı). Ankara: Doğu Batı Yayınları 2016
- Üzer, Mehmet (2019). *Küçük Hezarfen Çizgi Filminde Yer Alan Millî Kültür, Millî Değer, Millî Kimlik Unsurlarının İncelenmesi* Yüksek lisans tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Yazar, Sevtap (2018). "Gelin Kaynana Manilerinde Alay Etme". Turkish Studies Language/Literature, 13(20): 827-843.
- Yazıcı, Sedat (2014). *Felsefeye Giriş* (5.Baskı). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi
- Yenigün, Mustafa (2006). "Alkol Tüketimi ve Tıp". Medical Bulletin 44(33)
- Yıldırım Ali ve Şimşek Hasan (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları

Yorulmaz, Bilal (2015). *Sinema ve Din Eğitimi* (1.Baskı). İstanbul: Değerler Eğitimi
Merkezi Yayınevi

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mustafa Yasir KAÇMAZ
Doğum Yeri ve Tarihi : Sivas/ Gemerek-1993
İletişim : yasir1467@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Marmara Üniversitesi	2011-2015

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2015-	MEB	Öğretmen